

DÉKÁNY ANDRÁS
CSEMPÉSZEK, HŐSÖK, KIKÖTŐK
ÚJABB KALANDOK ÉSZAK-AFRIKA PARTJAINÁL
MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

SZECSKÓ TAMÁS RAJZAIVAL
HARMADIK KIADÁS
© Dékány András jogutódja, 1971

ELSŐ FEJEZET

Négy év telt el - „Ha szíved a régi...” - A Bobadilla tankhajón - Genuában, Kolumbusz Kristóf előtt - Két kormányos jelentkezik - A jó öreg foxli - Új cimboránk, Kokó - Jokohama Jim, a cowboy-tengerész - Botrány Genuában - Megjöttek a régiek - Egy ember hiányzik - Suttora jósol - Piccolo Piede megmutatja, mk tud - Búcsút intünk Kolumbusz városának

Négy év telt el azóta, hogy felleltük ott, az Északi-tengeren az^elra-bolt Mary Celeste gőzöst!

Négy év... z

És mivel tengerészek vagyunk, sejthetitek, barátaim, hogy az elmúlt évek alatt nem ültünk ölbe tett kézzel. Csoda, hogy az öreg Jadran, a mi pompás sónerünk kibírta az északi-tengeri nagy út megpróbáltatásait. Kibírta, és csak akkor roppant össze, amikor visszafelé jövet Gibraltárnál bekanyarodtunk a Földközi-tengerre. Mintha csak azt mondta volna a hajó: most már elég volt, hazai szagot érzek, tovább nem telik a szuszra. Mert bizony rogyadozni kezdett. Éjjel-nappal pöfögött a fenékszlvattyú, és aggódva hallgattuk, mint ropog a hajó teste a szél erősebb nyomására. Az oldalpalánkok megereszkedtek, a bókonyok és a bordák közül nem is egy szétrepedt, a vasalások, a feszítő pántok több helyen leváltak, elpattantak, a fedélzet eresztékein becsurgott a víz. Tarifa után már a leggyengébb szélben is harmadolni kellett a vitorlákat.

- Ideje, hogy javítódokkba kerüljünk - mondta naponta tízszer (ha nem százszor) Daniló bácsi, a kapitányunk. - Ideje, különben szétesünk, mint a kártyavár.

Végre erre is sor került, méghozzá Genuában, Kolumbusz Kristóf szülővárosában. Előbb a San Pier d'Arca szárazdokkjába került az

utolsókat lihegő Jadran, majd átvontatták a Cristoforo Colombo-dokk javítóműhelyébe. Itt azután hosszabb időre partra került a nagy tengerek büszke Kis hajója! Szárnyszegett sirály a parti köveken.

- Talán egy év is beletelik, míg újból kibonthatják a vitorlákat -vígasztalt minket az egyik mérnök. - Annyi itt az ócskaság, hogy nem győzzük a munkát.

... Hát így történt! Az az egy év bevált - még több is, négy lett belőle! Egyre több hibát találtak a hajón, s a végén majdnem az történt, hogy Daniló bácsi - egyben kapitány és hajógazda - csődbe került. A hajóval nem maradt más, mint az öreg Guzsik apó, az ács és szakács, meg hát Suttora, a kalóz. Mi, többiek, elszegődtünk. Ki erre; ki arra, ahogy az már lenni szokott itt, ha szárazra kerül a hajó, és a tengerésznek ilnie kell. De hát nincs a világon akkora tányér, amelyből ne fogyna ki a bableves... így végre eljött az a nap, amikor a genuai Colombo-dokk javítóműhelyében újjászülette terpeszkedett állványain a Jadran.

Sottomarina, az óriás, aki, mint tudjátok, nagy levélíró, előszólította a világ különböző tájairól a hajó szétszéledt kompániáját.

Tengerész módra, hol erre, hol amarra billenő betűi imígyen szóltak:

„A hajó útra kész! Az árbocok szerelése megtörtént. Az Öreg üzeni, ha szíved a régi, és hű maradtál a hajóhoz, akkor gyere mielőbb. Címünk: Genua, Viale Stegna 7, Portó Victor Emanuele. Egy-két hónap kell, mire kifuthatunk. így számítsd tehát az időt.”

„Ha szíved a régi” - írta a kétméteres Sottomarina, a kikötők óriása. Haj, de mennyire a régi! Zollerrel közösen olvastuk Sottomarina levelét, mivel együtt szerződöttünk el egy szörnyű olajszállító hajóra, az angol -iörök érdekelttségű Khedivial Mail Steamship Com-pany Bobadilla nevű tehergőzösére. Masztaban éltünk már hónapok óta, még a beleink is olajosak voltak. Nemezszer idéztük a Bobadilla fedélzetén a mi takaros Jadramkat, a velünk együtt sok kalandot megért gyönyörű kétárbocost. - Hej, hej - nyögtünk fel,

ha megcsömörlöttünk az olajos szutyoktól -, mikor üzen már Daniie bácsi?! Mikor jön a hír, hogy kész a hajó, és álljon össze a régi legénység?! Vagy talán nem is üzen az „öreg”, mert más legénységet verbuvál? - Ilyesmi is megfordult fejünkben. Hiszen tudjátok, ha az embert elfogja a kételkedés, akkor még a butaságot is készpénznek veszi. Lehetetlennek véltük, hogy Daniló bácsi nélkülünk induljon el, ha kijavítják a sónert, de azért a csüggedés perceiben ez is megfordult fejünkben. Mert - mint említettem - múltak az évek, hol erre, hol amarra vetett minket a tengerészsors, és attól kezdve, hogy a Bobadillára kerültünk, merő kételkedés volt az életünk! Ez az olajos szörnyeteg kiölte belőlünk a remény legkisebb szikráját. Válogatni azonban nem lehetett. Sok volt az eszkimó, mint mondani szokták, s kevés a foka: sok a hajó nélküli hajós, és aránylag kevés az üzemben levő hajó. 1934-ben több hajó rozsdásodott a kikötőkben, mint amennyi a tengeren járt. így azután nem volt miben válogatni, örülni kellett az ilyen olajos kannának, mint amilyen a Bobadilla volt.

Emlékszem, egy hajnalon, amikor megállapítottuk, hogy az egész hajón nincsen már egy négyzetcentiméternyi olajmentes hely (beleértve a gálacipőnk belsejét, az ünneplő ruhánk bélését és a borotvakészletünket is), elérkeztünk kitartásunk végső határára.

- Te - nézett rám Zoller, miközben lecsúszkáltunk a kormányál lásból a hid lépcsőin -, meg kell mondanom neked, én nem maradok tovább ezen a vacakon! Egyszerűen nem bírom! Inkább elsze gődöm halászbárkára vagy mi a fenére, de a Bobadillának búcsút mondok!

- Veled megyek! - bölintottam. - Szervusz, Bobadilla! Latakiából jöttünk éppen, és Dolma-Bagcséba tartottunk, Isz tambul külvárosába a gyűlölt rakománnyal.

- Ha kikötünk, bejelentjük a parancsnoknak, hogy agyó! -neve tett az én régi sorstársam. - Keressen magának másik két bolondot, akik hajlandók olajteknőt kormányozni. így döntöttünk. És ettől kezdve olyan vidámak voltunk, mintha

nem is a világtengerek egyik legszutykosabb hajóján szolgálnánk, hanem az előkelő Messageries Maritimes francia társaság valamelyik luxusgőzösén.

És éppen amikor kikötöttünk Dolma-Bagcsében, a Khedivial küldönce hozta a hajószemélyzet postáját, köztük a mi Sottomari-nánk levelét. „Ha szíved a régi...”

Rövidesen már a táviróhivatalban voltunk, és ment az értesítés Genuába: időben ott leszünk, a szívünk a régi!

A kapitány angol volt, Mr. Prince-nek hívták. Milyen lehetett a Bobadilla parancsnoka, fiúk? Amolyan életunt, rumvedelő, cinikus, barátságtalan alak, aki négy évtizedes szolgálata alatt bejárta a világtengereket, és - egyre lejjebb csúszott! A rum csúsztatta lefelé. Végül a létező legócskább olajszállítóra került, a Bobadillára.

-Mit?! - üvöltötte Mr. Prince, amikor közöltük vele szándékunkat. - Lelépnek? Nem engedem! Végre olyan kormányosaim vannak, akik értik a mesterségüket! És akik nem isszák el előlem a rumot! Itt maradnak!

Mégsem maradtunk. Mr. Prince elfelejtette, hogy „időre” kötött szerződésünk volt. Fél évre szól, és a fél év akkor telt le. Ha nem akartuk meghosszabbítani, vagy a vállalat nem akarta - mehettünk. Ezúttal mi nem akartuk, s mentünk.

Dolma-Bagcséből felhajóztunk a Boszporuszon Beicosba, onnan Therápiába, majd Ruméli Fanarba, mindenütt olajat szivattyúztunk a kikötői tartályokba a Bobadilla hasából. Aztán visszakanyarodtunk Dolma-Bagcséba, az olajszörny állomáshelyére, és ekkor végre elkövetkezett életünk egyik nagy, örömteli pillanata: utoljára pörgettük meg a Bobadilla kormányát. Esküszöm, fiúk, nem sajnáltuk elhagyni a bűznek és a piszoknak ezt az úszó raktárát, amin kibírtunk egy fél esztendőt. Pedig állítom, a tengerész szíve mindig egy kicsit összeszorul, ha elhagyja azt a hajót, amin szolgált. A Bobadillát nem sajnáltuk. Talán némileg Mr. Prince-et. Amikor elkészöntünk tőle, és hosszas gondolkodás után kezét nyújtott, felsóhajtott.

- Maguk panaszkodnak? Én nem hat hónapja, de hat éve vagyok ezen az olajos vacakon! És még csodálkoznak az emberek, hogy legalább egy üveg rum kell nekem naponta. Hát lehet egy ilyen ha

jón rum nélkül szolgálni?!

Amikor vállunkon volt a „bag”, a matrózzsák és kezünkben a rézveretes hajósláda, éppen csak visszaneztünk a bagcsei kikötő raktárainál horgonyzó Babadillára.

- Sohase lássunk! - intett feléje Zoller. - Elég volt belőled!
És kiléptünk szaporán, hogy -megkezdjük elég körülményes utunkat. Irány: Génua, Viale Stegna 7, Portó Victor Emanuele! Időnként rágyújtottunk egy vidám dalra, hogy ne csak mi tudjuk, de mások is, mennyire boldogok vagyunk. Boldogok, hogy újra hív a Jadran, Daniló bácsi, a kompánia, Sottomarina és a többiek!
Mariónak híre kelt,
hogy csuda nagy legény:
nem ismer ő senkit el
a föld kerekén!
Heje-hó, heje-hó,
a föld kerekén!

Ezt a dalt fújtuk végestelen-végig, egyre nagyobb kedvvel, pedig már elvásott a szánk is a sok mariózásban. Boldogságunk határtalan volt! A távolból a Jadran lobogóját véltük látni. Vége annak az időnek, hogy olajos kojében, olajos pokrócok között kell feküdnünk!

Mariónak híre kelt,
hogy csuda nagy legény...

Mikor befutott velünk a vonat a Stazione Principe üvegezett csarnokába, Génua pályaudvarára, megilletődve szedegettük le csomagjainkat. Ma viszontlátjuk a régi hajót! Ezt éreztük, suttogtuk, ennek az érzésnek láza égette arcunkat. A pályaudvar előtti Pi-

azzán, babérfás téren, ott állt minden idők leghíresebb hajósa -Kolumbusz Kristóf. Elmélázva tekint a kikötő felé és azon túl a távolba, a kikötői forgatagból - ki az óceánokra!

- No, öreg cimborá - nézett Zoller Kristóf úrra -, örvendek, hogy végre találkozhattunk. Ha nem csalódom, úgy ez már Génua, az ön szülővárosa, és ha Génua, úgy most a mi Jadramink kikötője. Érzem is már, admirális uram, a sóner illatát.

Hát ez egy kicsit túlzottan bizalmas beszélgetés volt Zoller részéről, de őt - mint tudjátok - ilyenek nevelte a tenger. Az óceánok nagy vándora nem haragudott meg, felemelt keze mintha barátságosan intett volna a magyar fiúra és a kikötő irányába: bizony, jó barátaim, ez a szülővárosom, és amott, a raktárakon túl meglelítek a Jadrant...

Mariónak híre kelt, „
hogy csuda nagy legény...

A kereskedők ránk nevettek a pultok mellől, a járókelők mosolyogtak. Olaszországban, Génuaiban voltunk, a derű városában, és nem akadt egy ember, aki rosszállólag tekintett volna ránk, idegen hajósokra, amiért felferjük a reggel szép békéjét. Reggel volt ugyanis, napsugaras csoda: gyönyörű kék égbolt alatt fényeskedő reggel. Bakancsaink végigcsattogtak a Via Andrea Doria kövezetén, majd kikanyarodtunk a Commendára, onnan a Via Carlo Albertóra. Itt már elhallgattunk. A Dogana (a vámház) mögül felénk intett a kikötő, és orrunkat megcsapta az áporodott tengervíz, a ka-zánfiist, a gépolaj és a napsütésben melegedő fedélzetek nehéz, fojtó, jól ismert szaga. Valahol errefelé található a Jadran!

Egy hajó a világ tízezernyi hajója közül, a hajókincsek között jelentéktelennek számító, egyszerű, kétárbocos sóner. És mi mégis elfulladó lélegzettel, dobogó szívvel álltunk meg a Magazzini otromba épülettömbje mellett. Az a hajó nemcsak azt jelentette, hogy fedélzetén a legszebb, legkalandosabb hónapokat töltöttük,

hanem még ennél is többet: otthont a tengerészélet hontalanságában és a legjobb barátokkal való együttlétet! Igen, fiúk, a Jadran volt akkor a mi otthonunk. Ezért dobogott a szívünk, ezért kapkodtuk a levegőt.

Amikor pedig megláttuk kedves hajónkat, hát csak letettük szépen a sok cókókót. Letettük, mi pedig rátelepedtünk egy-egy kikötődúcra. Elővettük a pipát, megtöltük, meggyújtottuk.

Ott volt a Jadran előttünk, a maga teljes valóságában, hófehéren, frissen,

újjászületve!

- Hát, ami azt illeti - dünnyögte gyönyörködve Zoller -, szebb, mint valaha!
- Szebb - bólítottam -, ráadásul mintha nagyobbat is mutatna.

-

- Nagyobb is - hümmögött a társam -, legalábbis az árbocok. Nézd, esküszöm, ha nem tíz méterrel hosszabbította meg Daniló bácsi, akkor egygel sem!

- Tíz méter! - tamáskodtam. - Lehetetlen! Annyit nem bír el a hajó. De öttel lehetséges.

Zoller felhőrdült:

- Ember, hát nem emlékszel a régi árbocokra?! Amott a top, ni, amott a száling, nézzed már: hát nem veszed észre a különbséget?!...

Tíz méter? Nem -x>t. Zoller is megmaradt állítása mellett, én is.

- Tíz!

-Öt!

Egy mély, tenger mélyéről jött hang kondult meg mögöttünk:

- Négy! Négy méter!

Felejthetetlen hang. Megismerném bárhol, bármikor.

Sottomarina hangja!

Ti is hallottátok már.

Kaptunk egy-egy ütést a hátunkba, de akkorát, hogy majdnem leszaladt a pipa a torkunkon, és majdhogy a kikötő vizébe nem pottyantunk!

Négy esztendő telt el, hogy utoljára láttuk egymást. Hát ami azt illeti - Sottomarina nagyjából a régi maradt. Óriási mellkasán feszült a trikó, karjainak dagadó izmain barátságtalanul vigyorogtak a tetovált sárkányok. Cigányosan barna képéből elővillogtak hús-marcangoláshoz szokott fogai. A valamikor göndör, fekete haj most is göndör volt, de -hófehér! Mint ahogy hófehér volt a mögötte álló Suttora szakálla, s töpörödöttebb volt a kikötői farakások mellől előbukkanó Guzsik apó. Mert hát ők is itt voltak, teljes valójukban: Suttora, a kalóz, és Guzsik apó, a hajóács, egyben a Jadran szakácsa.

Úgy megölelgettük egymást, hogy végül Sottomarina Suttorát kezdte nyomorgatni szörnyű karjaival.

- Hé, Sotto, megbolondultál! - üvöltötte a kalóz. - A fiúkat zúzd, ne engem!

Erre Sottomarina, aki -mint tudjátok -nem is olyan régen még az adriai kikötők legerősebb embereként volt nyilvántartva, újból nekünk esett!

- Caro mio amico, csakhogy itt vagytok! Csakhogy megjöttetek!
Keblemre, fiúk, keblemre!

Hallottunk már olyasmit, hogy a szeretet ölni képes. Sottomarina elragadtatásában sohasem vette észre, hogy óriáskígyó-karjai külön életet élnek. Ezek a karok kötelet szakítottak a durazzói viadalon, óriási török birkózókat vágtek földhöz a pólai arénában, mázsás ágyúgolyókat emelgettek a Don Jüan páncéltornyaiban.

Ki tudja, mi lesz velünk - a kalóz és az ács nagy kacagása közepette -, ha a sóner foárbocánál, kabinjából kilépve fel nem bukkan Daniló bácsi, a kapitány!

Erre Sottomarina se tehetett mást, mint hogy elengedjen bennünket.

-Kapitány! - kiáltotta parancsnokunk felé az óriás -, két kormányos jelentkezik!

Mi pedig Zollerrel átvettük magunkat a hajópalánkon. Hej, de ünnepi érzés, vasárnapi hangulat volt újból ott állni a Jadran fedélzetén!

- Kapitány úr, szolgálatára jelentkezünk! - léptünk Daniló bácsi elé, kihúzva magunkat, ahogy a hadihajók emberei teszik, és sapkánkat lekapva, ahogy az még néhány évtizede illő volt a kereskedelmi hajókon.

Ott állt előttünk a kitűnő ember, régi barátunk, nevelőnk, jóakarónk, aki jellemében rendkívüli, tudásban kiváló volt. Ott állt előttünk Turkovich Daniló zenggi származású, fiumei illetőségű tengerészkapitány, az uszkok kalózok leszármazottja, aki nemcsak nagy képességű tengerész, de a hajózás tudományának, történelmének és a tengeri életnek híres tudósa is egyben. Valamikor nagy ke-

reskedelmi gőzösöket vezényelt, de sokkal inkább kedvére való volt az olyan kis hajó, mint a kétárbocos, alig háromszáz tonnás Jadran sóner.

-Nem vagyok kereskedő, hajiem kalandor - szokta mondani Daniló bácsi. - Nem az a vágyam, hogy hajóstársaságot alapítsak, hogy minél több búzát szállítsak, hanem az, hogy minél többet lássak meg a tenger életéből, és minél több kalandot érjek meg. Jó kalandokat, vérbeli tengeri históriákat -erről van szó, barátaim!

És mivel mi is ezt vallottuk, Jadranon szolgáló régi emberek, sejtethettek, hogy kitűnően megértettük egymást a parancsnokunkkal.

A szikár, csontos, barnapiros arcon megjelent a ritkán látott mosoly.

- Isten hozott, fiúk! - szorította meg kezünket Daniló bácsi. - Elsőnek jöttetek, a többiekre még várunk. De a Jadran útra készen, és ha kis szerencsénk akad, úgy rövidesen teherrel megyünk tovább! És ha a kis szerencséhez még egy adag szerencse is társul, akkor kalandban is lesz részünk. Mert mit ér az élet, ha nincs kaland, igaz-e, barátaim?

Igaz, igaz!

Így fogadott minket Daniló bácsi. És a Jadran? Végigjártuk minden zegét-zugát. Elsőnek a hajóorrban levő matrózszállásba kukkantottunk be, a „foxli”-ba. Ragyogott a tisztaságtól. Újrafestették, de nemcsak a borító falat, a gerendás mennyezetet, hanem a fekhelyeket, a „kojé”-kat is. A fedélzet eresztékeit újrakátrányozták, a felépítményeket - akárcsak a foxlit - frissen festették. A kormányállás padozatát kicserélték, és a kormánykerék csillogó rézve-retet kapott!

- Akárha új lenne ez a hajó! - szaglászott lelkesen Zoller. - Nézd a bikákat, hogy csillognak! No és a kötelek! Valódi kender, csak úgy ropog!

Suttora, Sottomarina, Guzsik apó, de Daniló bácsi is úgy jött a

nyomunkban, mint a boldog szülő, aki azt mutatja, mi mindent tud a gyereke. Hát a Jadran sokat tudott! Új, vadonatúj hajó lett.

- Próbauton voltak-e már? - kérdeztük Daniló bácsit.

A kapitány büszkén bólintott.

-Voltunk. A gyár személyzetével. De csak itt, az Avamporto szélén, mindössze Stabilimento alá. Jól ment a hajó teher nélkül is. A mi embereink nélkül! Hát majd ha ti álltok a kormány, a kötelek, a vitorlák mellett! Akkor szalad igazán a Jadran!

A foxliban meghatódva néztünk körül. Itt tanyáztunk, aludtunk, összekuporodva beszélgettünk gyerekfejjel, mint „moccók”, hajósinasok; itt éltünk néhány évvel ezelőtt meglett fejjel, mint kormányosok ... és ha minden jól megy, akkor újból itt lesz a szállásunk az elkövetkező hónapokban, esetleg években!

- A foxli... - suttogtam meghatódva.

- A jó öreg foxli - tette hozzá Zoller.

- Tegyétek le a ládákat, a bagót! - szólt le a bejárótól Sottomarina. - Idehaza vagytok. j

Idehaza! De szépen is hangzott ez a szó.

Mellettünk Suttora állt. A szakáll szörbozótjából hamiskásan csillogtak élénk, apró szemei.

És ahogy így beszélgettünk, idéztük a múltat, miként is éltünk a megkopott foxliban, ahol most annyira friss, vadonatúj minden, valami megmozdult az egyik fekhelyen. A takaró alól előbukkant -egy fej.

Egy majomfej!

Kormos képű, pisze orrú, szigorú tekintetű majmocska feje, az ám.

Ránk nézett, igen zordonan, igen komolyan. Apró fülecskéje megbillent, majd kitértette száját, ásított. Mancsocskaival megvakarta a mellét, a nyakát, és ránk főrmedt:

- Ko-ró, ko-ró! Ró-ró!

- Adjon Isten, színyor! - derült Zoller, és nyújtotta a kezét. •

És a zordon majmocska kinyújtotta pracliját - ő is kezét nyújtott!

Én következtem.

Suttora boldogan hahotázott:

- Tudja ám a regulát, az árgyélusát! Tudja!

Sottomarina nevetése valósággal harsogott, amikor leszólt a fedélzeti ajtótól:

- Ugyan, kié lehet a majom?!

Hát ez pillanatig nem volt kétséges, mint ahogy az sem volt kétséges, hogy egy olyan hajó, mint a Jadran, másé, mint Daniló bácsié, nem lehet.

A majom csak Suttoráé lehet.

Amikor megismerkedtünk vele, immár tizenhat éve, volt egy papagája, az okos, gyönyörű Pallada. Számolt, beszélt, még matróztáncot is járt. Ott pusztult el fent északon, amikor a sarkkör közelében felleltük az Artelli-szigetet. Volt egy kutyája is, a kis Csamba, de hát a máltai pincsi is eltűnt az árnyékvilágból. Daniló bácsi külön kegye volt, hogy megtúrte Suttora bolondériáját, az állatimádatot.

- Igen - dűnnyögte büszkén, a szakállát simogatva Suttora -, enyém a majom. Kokónak hívják. Tudjátok, hogy Pallada meghalt, elárvultam. Nincs nekem senkim ezen a földön, csak ti, a cimborák, meg hát 'egy-egy kedves állat, ha magamhoz veszem. Most ez a Kokó a gyerekem. Itt vettem Genuában, amott ni, a Doria-dokkban, a Sultana nevű hajó egyik matrózától. Borneóból hozta, ott a hazája, pompás kis majom.

Az okos, csillogó szem vizsgálódva nézett minket. Szinte látszott: Kokó felmérte személyünket, hogy jóban vagy rosszban lesz-e velünk. A kormos pofácska hol megrándult, hol mozdulatlan maradt. A hosszú karok kinyúltak, majd előkerültek a takaró alól a még hosszabb lábak is. Kokó - gibbon volt, vagy ahogyan hazájában hívják: sziamang. Elötornászta magát a takaró alól, felállt, és megindult a fekhelyen. Karjait a válla fölé tartotta, imbolyogva, mint a részeg, haladt, majd visszafordult. Derűs, kacagni való látvány volt, én mondom, fiúk.

- Ez a legnagyobb megtiszteltetés - feszített Suttora. - Ha így végigmegy valaki előtt, az azt jelenti: a barátaim vagytok. Nos, ti azok vagytok. Igaz-e, Kokó? -*

A majom leült a párnacsücsöknél és - akár hiszitek, akár nem -bólintott, mint aki azt mondja: így van, uram, ehhez nem fér kétség.

- Majd akkor beszéljeteK, ha a lámpáról az arcotokba ugrik!' - derült Guzsik apó. - Velem megtette, csak azért mondom. Suttora felhördült:

-Egy szó se igaz, Guzsik! Álmodtad. Kokó éjjel alszik.

- Mit számít egy kis majomugrás! - vihorászott felülről az óriás. -Fáradt matróz majomugrás nélkül nem lehet meg!

Mi azonban olajszállítóról jöttünk, szennyből, piszokból, ragad-ványból, valóban, mit számított Kokó, ha óránként a nyakunkba ugrik.

- Szervusz, Kokó -mutatta kezét az összekuporodott, vizsgálódva figyelő Kokónak az én kenyeres társam, Zoller.

És Kokó újból kinyújtotta nádszálvékony, pipaszárhosszú karját, és a fekete mancsocska Zoller széles, kormányon megedződött tenyerébe simult.

- Mint egy nagykövet, úgy fog kezét - hencegett a kalóz. - Az árgyélusát!

- Tudod is te, hogy fognak kezét a nagykövetek! - derült Sotto-marina.

-Igenis tudom! - hördült fel Suttora. - Egyszer láttam egy nagykövetet, amikor a Báró Keményen szolgáltam. Pólából vittük Gradóba. Valódi nagykövet volt.

- És az éppen veled fogott kezét - nevetett Sottomarina -, éppen veled, akár ez a majom, mi?!

Suttora szemei villámlottak.

-Nem velem, azt nem állítom, de láttam, amikor a kapitánnyal. . .

- Egy valódi nagykövet!

- Igenis az volt!

- Abban az időben, amikor a Báró Kemény járta a tengert, nem is voltak nagykövetek! - fekselt az óriás. - Érted, csak most vannak, a világháború óta.

Isten tudja, mi lett volna ebből a forgószélként támadt vitából, de a foxli nyílásában megjelent a parancsnokunk, és csak ennyit mondott:

- Nagykövetek már réges-régen léteznek. Inkább azzal törődniek a fedélzetmester urak, hogy kijelöljék az újonnan jöttek helyét, és ne azzal, hogy mikor létesültek különböző diplomáciai rangok! Megértették?!

Ezzel a forgószél összerogyott. De a régi-régi dal felhangzott: Suttora és Sottomarina nem változott, ha el is múlt egynéhány év! Még mindig azok a harapós kutyák, akiket úgy ismertünk meg, hogy összekapnak egy-egy vitakoncon. Összekapnak és/mégis -szeretik egymást.

-Hát én úgy vélem, fiúk - dűnnyögte leforrázva Suttora -, hogy a legokosabb,

ha a régi kojékat foglaljátok el.

- Én is úgy hiszem, hiszen megszoktátok - morogta Sottomarina. - A többiek, ha megjönnek, nyilván ugyancsak ragaszkodnak a régi fekhelyhez.

A Jadranon voltunk!

Itt a léccel körülzárt ágy, a kője, vagyis „koporsó”, ahol annyi évet töltöttem! Aludtam benne mint „moccó”, kismatróz, feküdtem rajta mint fedélzetmatróz és kormányos. 0, de sok nappal, éjszaka ültem a szélén úgy, hogy tudtam: nem érdemes lefeküdni. Odakünn bögött az Északi-tenger vagy az Adria vagy az Atlantióceán, és a sóner járta a bolondok táncát! És vele együtt a foxli, a foxlival a kője. Aki lefeküdt, már repült is kifelé! Volt is értelme a lefekvésnek?! Bármelyik percben felhangozhatott Sottomarina vagy Suttora sípjele: minden ember a fedélzetre! De feküdtem úgy is a kojében, hogy a hajót csendesen ringatta a tenger, felettünk a hajólámpa ide-oda billent, és jó érzés volt arra gondolni, takaró alá

tett kézzel, hogy új, ismeretlen kikötők, általunk eddig még nem látott tájak felé haladunk, új, nagyszerű élmények várnak bennünket!

- A kője! - simogatta meg elérékenyülve a fekhely deszkáit Zoller. -Végre látlak! Végre. ..

Kokó csillogó, okos szeme figyelve követte mozdulatainkat.

- Ha olyan jó tengerész leszel, mint volt Pallada, a papagáj, vagy valamikor Lau Laudon, a kutya, akkor megbocsátom szörnyű szőrös pófádat! - nevetett a társam Borneo szülőttére.

És, akár hiszitek, akár nem, Kokó, a gibbon-majom, erre bólintott, mint aki azt mondja: hogyné lennék, nem lesz abban hiba, kérem!

Sejthetitek, micsoda jó érzés volt elrendezni a hajósláda és a bag tartalmát, elsimítani sok vihart látott takaróinkat. És milyen felséges pillanat volt, amikor - ismétlem, évek után - köznapi, ócska gúnyánkban újból kiléptünk a fedélzetre.

-Hé! - kurjantott felénk a felépítményből Guzsik apó - ide, fiúk, egy pofa italra, utána feketére! De csak akkor, ha kell!

A „pofa ital” jóízű grog volt, minden becsületes tengerész kedvenc itala. Daniló bácsi, Sottomarina, Suttora koccintottak velünk és egy, a hajó mélyéből előmászó különös figura.

Ok hárman, a kapitány és a két fedélzetmester, vigyorogva néztek ránk, amikor kellő meghökkenéssel meredtünk az előbukkanó alakra.

- Hajónk új tagja - mutatott a megcsodált lényre Daniló bácsi. - A régiekből Krantz és Gelletich nem jön velünk. Üzenték, hogy hosszú szerződésük van, nem jöhetnek. így a két embert pótolni kell. Jokohama Jim itt állt be hozzánk, Genuában. No, Jim, íme a két kormányos megérkezett!

Az előbb Kokóval ismerkedtünk össze, a gibbon-majommal. Hosszú, ösztövérekarjait kellőleg megcsodáltuk. Most egy ember állt előttünk, ugyancsak hosszú karokkal, tojás formájú fejjel, irgal-'matlanul hosszú lábszárakkal és - micsoda öltözékben! Jokohama

Jim nem lehetett több harminc-harmincöt évesnél. A jó Isten ugyancsak azon volt, hogy bőségesen megnyújtsa végtagjait. De még mást is tett vele: beleoltott jó csomó bolondériát, hogy az emberek vagy mosolyogjanak rajta, vagy bosszankodjanak miatta. Jo-kohama Jimnek elvei voltak, amikből nem engedett. Inkább szedte a sátorfáját és továbbment, semmint feladja elveit. Ilyen rögeszméje volt a cowboykalap. Tengerész cowboykalapban! Ilyesmit bajo san hallott a világ. Ráadásul nem is volt célszerű - árbocokon, szél járta fedélzeteken, hullámoktól dobált csónakokban, az Atlantika hóviharában! És Jokohama Jim mégis ilyen nagy karimájú, csúcsokalapot hordott. Nemcsak őt nevelték meg ezért, de a kapitányt 1 hajójával együtt, ha felbukkant valamelyik kikötőben - a cowboy tengerész. Ezért azután a legjobb esetben vitorlás hajókra tudót szerződni, ott is csak olyanokra, ahol inkább az volt a parancsnot felfogása, hogy nem az a lényeg, mit hord a tengerész, cylinder vagy sapkát, frakkot vagy overallt, hanem az: mit bír, mire képes.' Jokohama Jim pedig sokat bírt, jó hajós volt, mi már hallottunk ró la nemegyszer. A java tengerészekről kikötőről kikötőre száll a hír, nevüket, tetteiket megőrzi a láthatatlan személyi könyv. Ilyen hír volt Jokohama Jimnek is.

Most itt volt közöttünk. A Guzsik apótól kapott poharat felemel te, arcán szélesre szaladt a száj, amikor ennyit mondott:

- Csirio!

Egy hajtásra kiitta a két és fél deci grogot! Világrekord volt! Mellette poharazott Sottomarina, valamint Suttora - mindketten híres, gyors ivók. Fél hosszal lemaradtak Jokohama Jim mellett!

- Ilyen hosszú nyakkal, mint amilyen neked van, Jim, akár egy palackot is lehajthatsz! - nevetett Daniló bácsi.

Jokohama Jim megtörülte csuklójával a száját, majd így szólt: -Nézze, captain, akár hiszi, akár nem, megtettem már! - nevetett Jim. -Adjon egy palackot, tele valódi jamaikával, lehajtom!

Mit gondoltok, mit mondott erre Daniló bácsi? Azt, hogy nem ad.

- Egyrészt mert valódi jamaikából én iszom inkább reggelente egy kupicával, másrészt: ha nem sikerül a mutatványod, akkor meggyűlik a bajom a rendőrséggel! Ráadásul elvesztlek téged, Jim, pedig nagy szükségem van rád. Nem azért, mintha nem szegődne a Jadranra ebből a kikötőből jó néhány száz ember. Mert legalább ennyi lebzsel a génuai dokkok között. De te kellesz ide, hogy bebi zonyítsam: a jó tengerész nem lehet egyben rossz tengerész is. Márpedig rólad úgy szól a kikötői legenda: Jokohama Jim a legki tűnőbb legény, de csak egy ideig. Csakhamar megbolondul, és ak kor kapitány legyen a talpán, aki munkába állítja. Nos, én szeretem a kísérletezést, megpróbáljuk Jimmel a szerencsét!

Daniló bácsi ránk hunyorított, mint aki azt mondja: hát, íme, ezért vettem fel közéték, barátaim, ezt a bolondos fickót, ezt a különös kiállítású, különös nevű tengerészt.

Jokohama Jim!

Ugyan, mint kaphat valaki ilyen nevet, amerikai létére? Ezt röviddel találkozásunk után új cimboráink mondták el. Persze, azt említeni se kell talán, hogy Jokohama Jim igen zagyván beszélt a mi fedélzeti nyelvünket, az olaszt és a dalmátot. Amerikai volt, tehát angolul beszélt, és mi tengerészek voltunk, megértettük ezt a nyelvet is. Nos, a különös fickó igen megnyerte tetszésünket, akárcsak a másik hosszú karú - a Kokó. És érdekes, a gibbon meg az amerikai nagyon szívelték egymást. Ha Jim leászott a foxliba, Kokó máris a nyakába csimpaszkodott!

Jokohama Jim!

- Egyszer majd elmondom életem történetét - mondta a kocsin tás után a longászi amerikai. - Egyszer, ha jobban összemeelege dünk. De már előre megemlítem, hosszú történet lesz, hiszen Kentuckytól idáig, a génuai kikötőig történt egy és más velem. A Jokohama név nem az igazi nevem, a régít, a valódit nem is tudom már. Elfelejtettem. Még kölyök voltam, amikor rám aggatták a Jokohamát. Azóta így hívnak. Ez a cowboykalap pedig a talizmánom. Csak ezzel szegődöm el. Ahol kifogásolják, onnan már fordulok is

vissza. Arról ismerik meg a világon mindenütt már messziről Joko-hama Jimet, hogy cowboykalapot hord. Hát én ettől a kalaptól nem is vájok meg soha!

-De hát akkor mi a fenét vagy tengerész, ha a cowboykalap annyira kedvedre való? - derült Sottomarina.

Jokohama Jim arca elkomolyodott. Néhány percig latolgatta, mondja, ne mondja, de végül megszólalt:

- Rendes embernek nézlek benneteket, hát elmondom. Ha hiszi tek, ha nem: cowboy akartam lenni, hiszen Kentuckyban születtem. De nem lehettem. Szöknöm kellett az államokból, Vissza oda soha nem mehetek! Ezért lettem tengerész, mindig idegen hajókon, így igaz, fiúk! A kalappal álmodom magamat vissza a prérire, a mező rónaságára. És a tengerrel. Mert a tenger néha olyan, mint a préri... ,

Ezzel Jokohama Jim nagyot nyelt. És elfordult. A tatra ballagott, és eltekintett a Doria-dokk felé.

Összenéztünk sajnálkozva. Megértettük Jokohama Jimet. A hajók fedélzetén sok hajótörött él. Az élet hajótöröttjei. Nyilvánvaló, hogy Jokohama Jim is az volt.

Majd visszafordult a tatról. Most már mosolygott. Letette fejről a széles

karimájú kalapot, és a kabát ujjával törölgetni kezdte. így szólt:

- Egyszer majd úgyis elmondom életem folyását, és akkor majd megértitek Jokohama Jimet.

- Megértünk téged most is ^ dünnögte Suttora. - Mit gondolsz, miért kerültél közénk? Mert a kapitány is megért. Látod, én toronyőr voltam és hajótöröttje egy régi, híres magyar hajónak, a Petőfi gőzösnek. Akkor megfogadtam, többé soha hajóra nem szállok. Azért lettem toronyőr, még hozzá Fiumében, a szülővárosomban. De az élet mégis úgy intézte, hogy hajóra szálljak - erre a pompás hajóra! Mert az ám a Jadran, majd megismered.

- Bizony, bizony, Jim - bólogatott Guzsik apó -, megismered. ...

-

Hát így akadtunk össze hajónk fedélzetén Jokohama Jimmel, aki egyelőre pompás cimborának bizonyult. Nem mondom, a kalap zavart bennünket.

Nehezen bírja a tengerész az ilyesmit - széles karimájú cowboy-tökiodő egy fedélzeti matróz fején!

- Majd jön egy jótékony vihar, és elviszi - mondta békülékenyen őriásunk, Sottomarina.

-Vesz másikat, amilyen bolond - állapította meg Suttora. -Nem ér a vihar semmit!

Estéenként Jokohama Jim kiült a fedélzetre, elővette bendzsóját és - műsort adott a kikötő lézengőinek. Néha negyven-ötven férfi, asszony, lány, gyerek lógatta a kikötőmólón a lábát, és kísérte kórusként az előadóművészt. Mert ilyesféle valami volt ez a különös amerikai legény: művész.

- Te megélnél a nótázásból is - dicsérte Daniló bácsi. - Miért kell hát tengerre szállnod? ,,

- Nézze, captain, én kedvtelésből énekelek. Akkor, amikor kedvem tartja. De ha azt mondanák: Jim, naponta énekeld el az Öreg ezredest, vagy a Talpad alatt ring a csónakot, akkor én máris világgá szöknék. Tudja, a daloláshoz lélek, szív, hangulat kell. Mármost mindennap van ilyen hangulat? Dehogyan.

Hát ilyen fickó volt az új cimborá, Jokohama Jim. Még a génuai kikötőben is feltűnést keltett, amikor vállán a kölcsönként Kokóval (Suttora kegyéből), karján a bendzsóval, fején a széles karimájú kalappal, elnyűtt kék overalljában kiballagott a mólóra. Azonnal körülfogta néhány suhanc meg afféle minden időben ráérő Mihaszna Jancsi, és zajos kíséretet adtak a városi kiránduláshoz. Elöl lépkedett bendzsót pengetve az amerikai, s a vállán, a kalap alól kitekintve hadonászott Kokó. Mögöttük a léhűtők hada. Jim jókedvűen énekelt:
Talpad alatt ring a csónak,
Óvd a szíved, óvjad, óvjad...

Ha tellett a szabad időből, Jim elvetődött díszkíséretével egészen a Corso Galileóra, a Giuseppe Verdi térre, a Fieschine dombjaira, vagy Kolumbus mester pálmákkal övezett szobra alá. Lassan egész Génua megismerte, és arról lett híres a Jadran, hogy Jokohama Jim szolgál rajta. Holott végrehajtottunk rajta már nem egy „haditettet”, mint a Mary Celeste gőzös fellelése a Jeges-tengeren, igaz-e, fiúk? De Jokohama Jim és Kokó népszerűsége Genuában vitathatatlan volt. Még a rendőrség is szemet hunyt a csendháborítás felett. Pedig nagy ellenfelei is voltak, mint Don Hiacinto, a St. Agos-tino főtisztelendő plébános. Rohant a rendőrségre, amikor megtörtént a következő eset: Jim és kísérete, Kokóval együtt elvetődött a Piazza Sarzanóra, ahol a St. Agostino templomban misézett Don Hiacinto. A tényállás nem egészen pontos, de az tény, hogy a Sar-zano téren pengetni kezdte gitárját, és dalra gyújtott Jokohama Jim:

Talpad alatt ring a csónak,
Óvd a szíved, óvjad, óvjad...

A templom lassan kiürült, és megtelt a tér.

Don Hiacinto a rendőrökkel és a podesta (a polgármester) megbízottjával jelent meg az eset délutánján hajónkon. A rendőrök vigyorogtak, a podesta megbízottja komoran pislogott.

Daniló bácsit keresték.

- Templomok előtt tilos mindenféle muzsikálás - mondta fenyegetőleg a komor ember. - Az ön egyik matróza megszegte a rendeletet. A podesta, Signor Malatesta, úgy rendelkezett, hogy többet ez a matróz városukban nem léphet partra! Kérem ezt tudomásul venni. Amennyiben a matróz megszegi a podesta rendeletét, ön a felelős, kapitány úr!

' Ettől kezdve Jokohama Jim valóban nem lépett partra. De a bendzsót se vette elő.

- Majd ha elhagyjuk ezt a várost, akkor igen. De addig nem éne-

kelek. Tudtam én, hogy kijön a nép a templomból, boys?! Honnan tudtam volna? De ha ennyit ér a génuiaiak áhítata, akkor nagy bajuk lesz Szent Péterrel! Én vallásos vagyok, éppen ezért nem akarok nagyobb zrít csinálni. De ha Kentuckyban lennék, elintézném Don Hiacintót!

Nos, mindebből láthatjátok, igen eredeti fickó volt ám az amerikai legény.

- Ebből jó cimborá lesz - állapítottuk meg már az első nap Zol-lerrel. - Daniló bácsi ezúttal jól választott.

Becsületes fedélzeti matróznak mutatkozott Jokohama Jim. Alig derengett, már hallottuk, hogy mászik ki a koporsóból, és indul a fedélzetre. Majd csörömpölni kezdett a vödör, bugyogni a fedélzeten a víz és muzsikálni a sűrölókefe. Ragyogott a fedélzet, csillogtak a szerelékek! Gommó, Jankó se végezte jobban annak idején ezt a munkát.

Az ám: Gommó, Jankó!

Emlékeztek még rájuk? Gommóra, a majómemberre, aki úgy mászott az árbocokon, hogy jobban a csimpánz sem... és Jankóra, a kislegényre, a hajó kedvencére, Benjáminjára? Emlékeztek rájuk? | Most újból itt vannak. Megjöttek, tegnap állítottak be, a megszokott bagókkal, ládákkal együtt. Szevér, a másodkapitány, Gommó, a legügyesebb tengerészek egyike, s Jankó, akit négy éve nem láttunk, mindnyájan nagyszerű barátok. De nem jött sem Krantz, sem Gelletich, de főleg nem jött - Horváth Feri, a Jadran első tisztje, aki mindnyájunk szívéhez hozzánőtt. Feri -hűtlen lett, így igaz. A hajóhoz ugyanúgy, mint hozzánk, kenyeres pajtásaihoz. Ha emlékeztek még: volt nekünk egy derék holland jóakarónk, Klaas bácsi, a kormányos és bálnavadász. Amszterdamban laktak, a legendás Pampus-erőd közelében. Ez még nem lett volna baj, elvégre mindenki ott lakik, ahol akar. A baj ott kezdődött, hogy Klaas bácsinak lánya is volt. A többit már tudjátok, nővéreitekkel, bátyáitokkal is történt már hasonló: Horváth Feri jó cimboránk feleségül vette Klaas bácsi lányát. Még ez sem lett volna baj, csak a kezdet,

de az már baj volt, hogy Feri - a házassága miatt - végleg búcsút mondott nekünk. Holland hajóra szerződött.

Egy hű barát nevét töröltük le a régi névsorról! Együtt voltunk vele a fiumei Nauticán, a tengerésziskolában, együtt a Jadran híres útjain, amikor az Adrián a régi uszkok rablók kincsét kerestük, s amikor egészen az Északi-Jeges-tengerig hatoltunk fel, hogy ráakadjunk a Mary Celeste gőzösre! Én éveken át együtt éltem Horváth Ferivel különböző hajókon, így a Jilland vontatón, amelynek fedélzetén a legnagyobb viharok egyikét éltük át.

Parancsnokunk is szomorúan csóválta a fejét, amikor felemlegettük Horváth Feri hűtlenségét.

- Hát igen, barátaim, Feri hiányzik. Jó tengerész, pompás fickó! De hát ha így találta helyesebbnek, akkor örvendjünk vele. Ör vendjünk, hogy Klaasék házában otthonra talált!

Sottomarina, aki - mint tudjátok - nagy levélíró, tanácsot adott:

- Javaslom, hogy küldjünk Ferinek egy szép génuai lapot, és írjuk mindnyájan alá. Talán Kolumbus szobrát küldhetnénk el neki. Ebben maradtunk. Elküldtük a szobrot, s aláíráskantottuk, hogy: „Nagy út előtt állunk, Feri! Sajnálhatod, hogy nem tartsz velünk, mert kalandban lesz részünk, hiszen Daniló bácsi a kapitány!...”

Volt ám kézropogtatás, válldögönyözés, hátbavágás, amikor Sze-vér, Gommó és Jankó a fedélzetre lépett!

- Mi az, Szevér, megőszültél már?!

-Jankó, valódi, öreg matróz vagy!

- És te, Gommó, szakállt növesztettél, akárcsak Suttora?! Szalad az idő, fiúk, szalad. Amikor Szevért tizenhat évvel ezelőtt megismertem, amolyan huszonhárom-huszonnégy éves lehetett - most, íme, negyven körüli, és Jankó, a fia - pelyhes állú legény! Amikor elváltunk, Jankó amolyan fedélzeti srác volt, „moccó” az adriai ha jósnyelv szerint.

Jankó barna képe ragyogott a boldogságtól, hogy közöttünk lehetett és a Jadran fedélzetén végigrohanhatott meztelen lábakkal.

- Nincs ennél szebb hajó! - lelkesedett legifjabb cimboránk. -
Nincs! És hogy megszépült a Jadrdnl

Megszépült bizony, újjászületett. Pedig volt akkor már mögötte egynéhány évtized, hiszen a kormányálláson a fémveret ezt mondja: „1895-ben készült Hammersteinnél Rotterdamban”. A 300 tonnás, 38 méter hosszú, 8 méter széles sóner ilyen nagyarányú javításon, mint ezúttal, még nem esett át. Valóban újjászületett.

Ott állt tehát a Jadran kijavítva, frissen, útra készen, fedélzetén azokkal, akik újból beálltak Daniló bácsi kompániájába. És ott volt velünk Jokohama Jim, a cowboy-tengerész, valamint Kokó, a gibbon. Teljes volt a létszám.

Azaz - dehogyis volt teljes. Egy ember még hiányzott, hogy teljes legyen.

- Csak akkor indulok, ha a bal oldali és a jobb oldali őrség teljes ^"-jelentette ki parancsnokunk. - Egy ember még feltétlenül kell, legalább olyan stramm legény, mint Jokohama Jim! - jöttek jelentkezők, de bizony - nem feleltek meg. Daniló bácsi ezúttal nem akart olyan súlyos tévedésbe esni, mint négy éve Amszterdamban, amikor a legénység kiegészítésére két zsványt szerződtetett. Ha a jelentkezők talán nem voltak zsványok, de annál pocsekább figurák. Génua kikötője abban az időben különben is hírhedt volt a mihaszna lézengőkről, lezüllött szerencselovagoktól, akik innen akartak továbbjutni messze földrészek felé, és olyan „^tengerészekről”, akik nem voltak mások, mint hajótöltelékek, minden parancsnok és hajómester elátkozott csirkefogói. Egyiket a másik után zavarta el Daniló bácsi, Szevér, Sottomarina és Suttora. Jokohama Jim vigyorgva nézte a hajópallón kiballagó „tengerészeket”.

Jó néhányszor láttuk még felvillanni a hetven méter magas, óriási -si világítótorony fényét, míg végre szó kerülhetett arra, hogy elbúcsúzzunk Kolumbus városától.

Az első akadály az volt, hogy nem kaptunk szállítmányt. Se Gé-nuából, sem a környező kikötőkből, La Spezia, Livorno raktárai-

ből. Ti már nem tudjátok, fiúk, mi volt abban az időben (a harmincas évek elején) hajózni, tengerésznek és kishajó-tulajdonosnak lenni! Felére csökkent a szállítások mennyisége, ezért a hajók jó része horgonyon állt, és ami szállítani való akadt, azt elkanalzták a kisebbek elöl a hatalmas, tekintélyes, kellő erőt képviselő nagyvállalatok! Az olyan „szabadúszó”, magányos tengeri kósza sas, mint amilyen Daniló bácsi volt, reggeltől estig futkározhatott és küldözgethette a könyörgő leveleket a különböző égtájak felé, hogy fuvart szerezzen.

- Márpedig fuvar nélkül nem indulhatunk el, kapitány - han goztatta nemegyszer jó Suttoránk. - A hajót generálózták, újnak számít, én pedig tudom, eleget tapasztaltam: üres hajófenékkal ne fusson ki kikötőjéből az újjávarázsolt hajó! Mert ha igen, baj lesz!

És mivel az elmúlt évek alatt megszoktuk, hogy Suttora jóslatai olykor csak beválnak, hümmögve fogadtuk a kalóz intését. Persze Sottomarina ellentmondott:

- Bolond vagy, kalóz, bolond! Mit törődik a Jadran azzal, hogy a raktárai tele vannak-e, vagy sem! Badarság!
Suttora bütykös mutatóját szokás szerint felemelte.

- Ilyesmit, Sotto, csak az mondhat, aki nincs tisztában a „jelek kel”, az „intésekkel”, a mágikus „tradíciókkal”! Ezek szellemi dolgok. Jó néhányszor megjósoltam már, hogy mi következik - és igazam volt. Amikor a Petőfi útnak indult Livornóból, mi történt? Az, amit már előre megmondtam: a hajó elsüllyedt, és egyedül én me nekültem meg! Az pedig híres eset volt. Te csak ne vigyorgj, Sot to, mert tudod: amit Suttora a „jelekről” tud, azt nála jobban senki nem tudja!

Mivel éppen a vacsoránkat kanalztuk - persze babfőzeléket füstölt hússal -, a hangulat igen ünnepélyes volt. Még Daniló bácsi is, aki hajlott az óriási babonaellenességére, elmélázva nézett végig a csajkát szorongató kompánián.

- Majd ügyelünk, kalóz, hogy teherrel induljunk el - bólintott

komoran a parancsnokunk. - Holnap vagy legkésőbb holnapután, úgy érzem, megszerezük a fuvart. De, és ez nem lebecsülendő, egy ember hiányzik! A „jelek” mit mutatnak, kalóz, szerzünk vagy sem olyan fickót, aki kedvünkre van? Suttora előrebökött a hüvelykujjával.

-Szerzünk. A szélzászló az előbb meglibbent, holott nincs is szél. Ez pedig

azt jelenti, hogy derék vendég jön a hajóra. Ez lesz az új'matróz.

Sottomarina vigyorgott, olyan szélesre húzta a száját, ahogy csak tudta.

-Meglibbent? Hahaha! Meglibbent hát, én is láttam, de mitől? Egy sirály nekirepült, attól! Hahaha!

Suttora nem hagyta magát, nyugodtan intett.

- Ó, te csökönyös fejű zenggi óriás bálna, nem az a lényeg, hogy mitől, hanem az, hogy meglibbent!

.. .Másnap, délre járt, s a hajókon éppen kongatták az időt - egy embert láttunk a mólón felénk bámézkodni. Egy bag és egy láda volt nála. A ládát a kövezetre, a bagót a ládára tette, és zsebre dugott kézzel bámult a hajóra.

A fedélzeten hárman voltunk, Szevér, Jankó és én. Az egyes számú raktár fedelén ültünk, és arról beszéltünk, ki merre járt, hol volt az elmúlt négy év alatt. Szevér, Gommó és Jankó főleg a fiume-cattarói vonal „omnibuszain” szolgáltak.

** Nem volt éppen rossz sorsunk - nevetett Jankó -, de jó se. Tudod, Andrea, mi lehettem én ott? Fedélzeti matróz. Mármost ezeken a hajókon nincs más, mint kiránduló... kirándulók, akik a legkisebb hullámzásra rosszul lesznek. Vagy a fedélzetet mostam, vagy az utasok fejét tartottam a korlátnál! Piha, elegendem volt belőlük!

Ekkor láttuk meg a vizsgálódó idegent.

Ez se volt mindennapi alak, az már biztos. Jokohama Jim hosszúságával tűnt fel, ez ellenkezőleg: apró természetével, széles, kövér alakjával. Kerek arca fénylett az izzadságtól; állát sűrű, fekete dán-

szakáll ékesítette. Alul bő tengerésznadrágot viselt, kékcsíkos marseille-i inget és pomponos sapkát.

- Cápá legyek, ha nem korzikai - súgta Szevér -, de az is lehet, hogy szardíniái.

A kövér megszólalt:

- Ez a Jadran sóner?

Olaszul beszélt.

Tehát szardíniái, ha ugyan igaza lesz Szevérnek. Ezzel a kövér nem szólt egy szót sem, bölintott, fogta a bagót és a ládát, rálépett a pallóra, és feljött a fedélzetre. Ott megint megállt, és felénk szólt:

- A foxliban van-e még hely?

És se szó, se beszéd - megindult a hajó előrésze felé!

Annyira megdöbbenő volt ez az otthoniasság, hogy szólni se tudtunk.

Csak meredtünk utána, mintha megnémultunk volna.

A kövér meg ballagott, mintha évek óta közénk tartozna már!

És eltűnt a foxli lejárójában!

Esküszöm, így történt.

Ekkor ocsúdtunk fel, és olyan hahotába kezdtünk, hogy Guzsik apó kinézett a konyha ablakán; Suttora, Sottomarina, Jokohama Jim, Gommó feltápászkodtak a kormányállás ponyvája alól, merthogy ott szunnyadoztak evésidőig.

Daniló bácsi, a parancsnok akkor kanyarodott ki a Galata allé Gratzie felől a kikötőmólóra.

- Mi az? - tekintettek felénk az álmos arcok. Szevér az előhajóra mutatott.

- Lopják a majmot, Suttoraí Tőlünk ugyan elvihetik!

A kalóz felugrott, ballagott a foxli felé. És mint ahogy ilyenkor történni szokott: a véletlen is a kedvünkre járt, mert a lépcsőfeljáróban felbukkant a kövér -karjaiban Kokóval!

-Viszed vissza azt az állatot! -hörögte pulykavörösen Suttora.

- Hogy kerülsz te ide? Ki hívott?! Kinek a cimborája vagy?! Lopni akarsz, majmot lopni, mi?!...

És ezzel elkapta az idegen karját, kirántotta Kokót, és már azon volt, hogy megüti, amikor a kövér a világ legnyugodtabb hangján megszólalt:

-Én a kapitány barátja vagyok! Turkovich Danilóé.

Ekkor már mindnyájan ott álltunk körülötte. A kövér szemrebbenés nélkül, nyugodtan tekintett Suttorára. ^f-Csak nem gondolja, hogy olyan bolond vagyok: ellopok egy majmot, és helyébe itt hagyok egy tele bagót meg a ládát? Mert ott hagytam lent, az üres kője közepén. Ha nem hiszi, nézze meg!

- A kőjén hagytad a holmidat?! - hüledezett Sottomarina. - De ki engedte meg? Ember, érted, kicsoda engedte?!

Erre a kövér csak ennyit mondott:

-Turkovich kapitány engedte!

-Hazudsz, csirkefogó! -dühöngött Suttora. - Hazudsz!

Mögöttünk megszólalt Daniló bácsi:

-Én ugyan nem engedtem!

A kövér megsimogatta a dán barettet, majd meghajolt.

-Grazié, signore, de tévedni méltóztatik. Én az ön barátja va
gyok. *

Most Daniló bácsi hüledezett:

-Te?!

A kövér most mosolyodott el először.

-Emlékszik erre a névre: Piccolo Piede? Vagyis: Giovanni Piede... mert így hívnak, ha nem csalódom. Giovanni Piede -Cagli-ariból.

Hej, ha láttátok volna Daniló bácsit. Jól megnézte a kövért, majd hátralépett, azután újból előre. Majd olyasmit tett, ami a kapitányoknál ritkaság, de még inkább Daniló bácsinál: széttárta karját!

-Piccolo Piede! Apró Piede! Régi hajósinasom a Braganza gőzösről -te lennél, te., Piede?!

És ezzel átölelte a kövér emberkét.

Suttora felüvöltött:

- Nahát, Sottomarina, kinek volt igaza? Nem megmondtam, mit jelent a szélzászló megmozdulása? Nem megmondtam? Derék ember jön a fedélzetre, ezt mondtam. És itt a derék ember!

Piede lekapta pomponos sapkáját, és ahogy az illik, összevágta bokáját.

- Signore capitano, munkára jelentkezem! Emlékszik, azt mondta, amikor elváltunk: Piccolo, ha valaha összetalálkozunk, nálam mindig találsz munkát. így mondta. Hát signore capitano, itt va
gyok, és kérem a felvételemet. Presente.

Daniló bácsi kezét nyújtott.

-Csapj bele, Piede, máris ide tartozol! Régen volt, amikor legutóbb láttalak.

- Közel harminc éve, signore capitano - bólintott Piede.

- Azóta Piccolo Piede, a hajósinas, aki kicsi volt és sovány, igazi „il piccolo”, mintha megkövéredett volna! -nevetett a parancsnokunk.

Új cimboránk megsimogatta kecskeszakáiiát, és végre elmosolyodott.

- Akár hiszi, akár nem, kapitány úr, ezzel a hassal olyan könnyedén mászom fel az árbocokra, akár abban az időben, amikor Piccolónak szólított! Megmutassam?

És már indult a főárboc oldallétrái felé. Még Gommó is bámult a következő percekben. Egyet lendült Piede, és fent volt az oldalmerevítőn, vagyis a kötélletrán, majd egy-két mozdulat, kapaszkodás, felhúzódás, lépés, kartorna - és a kövér már a száling (a keresztrúd) közelébe ért. Onnan lenézett, és mosolytalan, de mégis igen barátságos tekintetével mintha azt mondta volna: „no, cimborák, mit szóltok a kövérségemhez?”

- Rendben van, Piede, elhiszem, hogy a régi vagy! - kiáltott fel Daniló bácsi. -Lejöhetsz!

Vaskos, de izmos karjaival jól megkapaszkodott a szálingban, azután csak annyit láttunk, hogy a vaskos tömeg megpördül, és Piede máris ott állt a keresztrúdon! A szélén!

így történt, így. Aki úgy hiszi, hogy az ilyesmi kismiska, annak ajánlom: a négyemeletes ház tetőszélén erősítsen meg egy vízszintes rudat, de úgy, hogy az jól kiálljon az utca felé.

És sétáljon ki annak a végére! Nem százhusz kilóval, de csak hat- . • van kilóval. Ha azt megtette anélkül, hogy oda imbolygó kötéllet-' xán mászott volna fel, akkor nagyjából megtette azt, amit a mázsás tengerész nekünk bemutatott. Jokohama Jim elismerően füttyentett és csak ennyit mondott: -Oké! H Zoller szokás szerint már hosszabb szót használt. f - A'zanyád!
Sottomarina bővebben nyilatkozott:

-Corpo di baccho!

Suttora rézvörös, fehér szakállas képe ragyogott a gyönyörtől:

- Ki kételkedik még az én jóstudományomban?!

Majd Piede a legszabályosabban földet is érj.

Nem úgy, mint az elkényelmesedett fedélzeti ember, aki lecsoszog a kötélletrán, de nem ám.

Hordószerű, legfrissebb társunk az árbochoz lépett, megragadta a gaff (felső vitorlarúd) harmadik felhúzó-ketelét, és onnan a kiadós magasságból egyszerűen lesiklott, lesistergett!

Erre Gommó úgy eltátotta a száját, hogy percekig nem tudta becsukni. A raktárak felől éles hang kiáltott felénk:

- Elmehetnél a Barnum cirkuszba!

Még a rakodómunkások is megcsodálták a kövér Piede tettét.

- Hát, Gommó, Jankó - nézett társainkra a parancsnokunk -, most azután hármásban lesztek a hajón légtornászok! Piede, nagy szerű tengerész vagy, látom.

A kis kövér szuszogott néhányat, majd komoly tekintettel a kapitány szemébe nézett:

. - Én még mindig „piccolo” vagyok önnek, signore capitano. De a többieknek is, ha elfogadnak. Nos, felvesz a hajójára, signore capitano?

Daniló bácsi nevetett.

- Hát az előbb már belecsaptam a tenyeredbe - Piccolo! Hogyne vennélek. Idejében jöttél, mert holnap indulunk...

Hüledeztünk, ámuldoztunk: holnap? Talán bizony van már ra-kodnivaló valahol, valamerre? Ej, de titokzatos mindig ez a Daniló bácsi! Lám csak, megszerezte a szállítmányt, és csak most közli velünk. De ha holnap indulunk, akkor nem Génua a rakodóhelyünk. Hogy is mondta Suttora? „Üres hajófenékkal ne fusson ki kikötőjéből az újjávarázsolt hajó” . . .így mondta... és most is mondja, bozontos szemöldöke alól aggodalmasan csillog puliszeme:

- Nem jót jelent, kapitány, ha teher nélkül megyünk ki innen!

Az ám, összenézünk, hiszen most igen friss még Suttora jóslása -elvégre itt áll Piccolo Piede, akit előre bementett. Ha így van, hát így van, ne kísértsük az ég haragját!

Még Sottomarina, az óriás, a kalóz örök ellenfele, még ő is aggodalmaskodik: -Nem lenne okosabb, ha várnánk, és innen futnánk ki teherrel?

De hát Daniló bácsit nem a babonák bölcsőjében nevelték.

-Vénasszonyok vagytok, jeleket látó csuhások? Tudod, Suttora, honnan származik az a babona, hogy az új hajó ne fusson ki teher nélkül a kikötőjéből? Abból az egyszerű tételből, hogy a teherhajó arra épül, hogy árut szállítson, ne pedig üresen haladjon. Persze hogy az a helyes, ha áruval indulsz, mert akkor máris van bevételed! De ha nincs áru, ha máshol kapod, akkor ugyan mi lehet? Legfeljebb az, hogy holt teherrel, ballasztal indulsz, ami ráfizetés. Ebből lett a babona: jaj, nem indulni áru nélkül! Különben is, a Jad-ran nem új hajó, nem...

- De újjávarázsolt - bökte közbe Suttora.

Daniló bácsit elfutotta a méreg.

-Új vagy újjávarázsolt, az kettő! Ezzel a kérdést befejeztük! A fodrán holnap kifut a kikötőből! Tehát: indulásra felkészülni! Portó San Stefanóba megyünk.

Ezzel parancsnokunk megfordult. Intett Piccolónak, hogy kövesse, és belépett a kabinjába. Szevér mint első tiszt utána. Piede adatai most bekerülnek a hajónaplóba és a személyzeti nyilvántartásba.

Tehát indulunk, és Portó San Stefano a rakodó kikötő.

Suttora egyre dohogott:

-Nincs ez így jól, sehogyan sincs. Elindulni - áru nélkül!

De a kalózt leszámítva azért nem sokat törődtünk a „jelekkel”. Mi annak örültünk, hogy végre visszakerültünk a Jadranra, és ócska gőzösök helyett pompás kétárbocson szeljük majd a tenger hullámain. Újból - annyi év után!

... És este, amikor a kikötő fényei kigyúltak, a két világitótorony

pedig messze küldte sugarait, Szevér mint első tiszt úgy nézhetett szét a móló lámpáitól megvilágított fedélzeten, hogy a Jadran teljesen útra készen áll. Minden kötél, bog, csiga, merevítő, kapocs, feszítő, húzó a helyén, és a fedélzet, a felépítmények, a kormányállás ragyog a tisztaságtól, de még a raktárak is, ahol valamikor (hej, Jan-Mayen és Artelli-sziget!) főkabórök búzlóttek. Minden ragyog, csillog, árasztja magából a friss festék, a lakk, a firnisz, a kátrány pompásan összekeveredő, a tengerész szaglószerveinek oly

kedves illatát.

Vitorlák szabályosan összetekerve, „búmra” és „gaffra” feszítve, orrvitorlák a helyükön az előrészen és az orrárbocon, vagyis a „buckspriten” elhelyezve.

Holnap tehát búcsút mondunk Kolumbus városának, a legpompásabb kikötők egyikének. Elhaladunk majd a Molo Giano előtt, búcsút intünk Stabilimento és San Andrea felé, a gyönyörű hegyeknek és a középkor nagyszerű maradványainak, a városkapunak.

Holnap, fiúk!

Hogy megkezdje a Jadran újabb kalandos útját, Kokóval, Joko-hama Jimmel, Piccolo Piede társaságában. Majd elválík, ki mennyire állja meg a helyét közöttünk, régiek között!

MÁSODIK FEJEZET

Ja olasz flotta - Ewiva, Garibaldi! - Monté Christo szigete - Edmond Dantést Mézzük - Mesék és legendák - Mattone kapitány és a bárkája - A bárka „titka” - Milyenek a remeték? - Festmények és egy múzeum - Csigák, kagylók - Mitől bíbor a bíbor? - Marié, ahaj! - Nyakunkon a sirokkó - Kokó beteg - A történelem tengerén - Saint Ferréol - Tábornok volt Paganini? - A halott hajója - Éjszaka Marseille előtt - Monté Christo börtöne - Találkozás a Ragusa barkkal - Aprócska hajókalauz - Erődök között

-Vitorlákat átváltani! ..-r Feszítőköteleket eresszed! Behúzókat feszítsd!
"•, - Orrvitorlákat engedd!

|; - Megadott irányt tartsd!

\ " Daniló bácsi, Szevér, majd Sottomarina mint ügyeletes hajómes-

I ter egyik parancsot a másik után adták. Olykor megismételték a parancsot, mint ezúttal Daniló bácsi!

p: -Megadott irányt tartsd! ? -Megadott irányt tartom! -feleltünk a kormánytól Zollerral. j; 'Mögöttünk Portó San Stéfano dombjai emelkedtek, de előttünk jHött tornyosodott fel, egyre nagyobb arányokban az a veszedelem, ami miatt az eredeti iránytól el kellett térni.

i A veszedelem - az olasz flotta volt!

Reggel ködpára úszott még a tengeren, mint könnyű füst az őszi firkertek felett, és ebből a ködből - egyik a másik után - bukkantak elő a hadihajók. I A hadihajó a legnagyobb úr a tengeren. Minden vitorlásnak, ha K széllel halad és a kitérés eltérítené irányából, vagy veszélyes ilpelyzetbe hozná, a gőzhajó kitérni tartozik. De a hadihajó - nem!

A hadihajó senkinek sem tartozik kitérni, legfeljebb egy másik hadihajónak. Akkor sem az ellenség hajójának ám!

Ha a Jadran tartja a megadott irányt, egyenesen nyugatnak Portó San Stefanóból és Giglio szigete mellett tovább, akkor a dübörögve, döngve, kilométeres füstcsíkokat okádvá haladó flotta útjába kerülünk. A flotta Speziából, a hadikikötőből jöhetett, át az Elba. úton, és nyilván a Tirrén-tengerre igyekezett, vagy onnan is tovább - a Földközi-tenger vizére. Szabályos alakzatban haladtak, elől a rombolók kettős sora, mögöttük a könnyű cirkálók, majd az óriások, a csatahajók, végül a nehéz cirkálók, s a sort bezárva újból rombolók, avizóhajók, szerhajók.

Látcsöveinkkel jól kivettük a Duce, a Vittorio Emanuele, a Roma, a Zára, a Trieste hajóóriásokat, a büszke csatahajókat, amelyek közül, alig néhány év múlva, egyetlenegy sem maradt! A tenger alá húzta őket a második világháború pokla.

De akkor, 1934-ben, még élt és virult Mussolini flottája. Nemcsak virult, hanem úgy hírllett akkor, hogy rövidesen bevetésre indul. Líbia elfoglalása után Abesszínia lett a célpont, a négusnak, „Juda oroslánjájá”-nak országa. Genuában másról sem hallottunk, mint hogy Abesszíniai megtámadják Líbia felől az olaszok, és a csapatok áthajózását Afrikába a flotta biztosítja majd. Elvégre meglehet, hogy valamelyik más állam nem nézi ölbe tett kézzel signore Mussolini hódítását! Ebben az esetben a flottának kell majd biztosítani a vállalkozás sikerét.

- Esetleg Tarantóba mennek, talán Cagliariiba vagy Polába - találgattuk. - De az is lehet, hogy az afrikai partok felé. Líbiának, Eritreának, Szomáli-földnek!...

Reggel volt, a ködparán átvilágított a nap, a tenger ezüstösen, de kékes irizálással csillogott, és a könnyű szél, a libeccio, éppen hogy előbbre vitte a sónert.

A hadihajók komor fekete füstje, a nafta, a nyersolaj, a szén égre kúszó, hosszú csíkja félelmetessé tette a békés tenger csodás, reggeli játékát.

Az avizó-hajók közül egy (ma újból korvettnek nevezik) ott haladt el a közelünkben. Daniló bácsi szemhunyorítására Jankó a hát-

-ső árbochoz szaladt, hogy az előírt kötelező tisztelgésre lehúzza a gaffcsúcsról a nagy vitorla felső harmadáig a lobogót.

- Még jó, hogy nem a Sundon megyünk át és nem keresztrudas a bajónk - nevetett Jokohama Jim. - Jártam arra a finn Somoenával, tudom, mi móka az!

, Mert tudnotok kell, hogy a Kattegatból nyíló Sundban, a svéd és a dán partok között, ha Helsingör előtt elhalad egy idegen kereszt-árbochos hajó, annak a még régi szokás szerint kell „meghajolni” a dánok hazája előtt. Századokkal ezelőtt a dánok egyik kényura kieszelte, hogy a csatornának beillő Sundon csak úgy haladhat át a

^büszke korvett vagy a kereskedelmi hajó, ha a helsingőri erőd előtt (ahol Hamlet szelleme jár) behúzza a főárboc teljes felső vitorláját, ? sudár- („bram”-) vitorlát. Ha nem, úgy a helsingőri erőd ágyúi

'megszóltak! Igaz, a hadihajók többnyire fittyet hánytak az erődnek, és dehogyis húzták be a bram-vitorlát (mint ahogy úgy tettek az angolok, és háború lett belőle!), de más hajó nem tehetett mást, mint alázatosan köszönt az erőd felé. És ez a régi rendelkezés meg-; maradt máig is, mint amolyan múltbéli csökevény, amit mostanában derús arccal hajt végre a még létező keresztrudasok legénysége Helsingör előtt. Erre értette Jokohama Jim, erre a régi gógös rendelkezésre, hogy még jó: nem a Sundon megyünk át!... Jankó meghúzta a lobogó gaff-kötelét, és a hajózászló kezdett le-5 felé kúszni.

Az avizó-hajó alig százötven méterre metszette haladásunk irá-;nyát.

- A Garibaldi - állapította meg Szevér.

Piccolo Piede a hajóorr hullámvédjére kapaszkodott, és meglengette pomponos sapkáját:

-Evviva, Garibaldi, Evviva!

A parancsnoki híd ponyvája mögül, a gyorstüzelő ágyúk páncéljai mellől átnézett egy-egy ember. Majd nyüzsgés támadt a korvet-ten, egyre többen álltak a hullámvédek mellé. Ők is sapkát lengettek, és áthallatszottak a kiáltások:

- Piede!... Evviva!... Giorno!... Evviya!...

De ugyanakkor éles sípszó is hangzott, és egyszerre csönd lett a korvett fedélzetén. A fedélzeti tiszt közbelépett: nem kofahajó a hadihajó!

És ugyanakkor csoda történt. A hajófaron (taton) levő zöld-fehérszörös nemzeti lobogó megmozdult! Vagy egy métert kúszott lefelé, ami igen nagy teljesítmény volt egy hadiegységtől. Vitorlásnak köszönni! Ki hallott ilyet?! A kövér Piede kihúzta magát.

-Nekem köszöntenek! A Garibaldin szolgáltam két éve rezervista évenem. Ismerem valamennyit. Az ott Commendatore Cecci, a parancsnok, mögötte Conte Castiglione, az első tiszt. Az ott a főha-jós, Maestro Carlo.

És a Garibaldi tovaszáguldott előttünk. A felvert hullámok meg mozgatták a sónert. >'

Piede lelkesen integetett utánuk.

- Gyakorlaton vannak - állapította meg szakszerűen Sottomari-na, aki valamikor a Don Jüan csatahajón szolgált. - Ha akcióra mennének, igaz-e Suttora, levették az ágyúburkolókat! Most még védik a pára ellen.

De a reggeli pára egyre inkább szűnőben volt, s a nap is egyre erősebben tűzött. Ma cudar meleg lesz, állapítottuk meg, és hozzáfogtunk a kormányállásnál az árnyékponyva felszereléséhez.

A szél éppen csak fújt, annyira, hogy a Jadran ha lassan is, de valamit haladt. Idő múltával Daniló bácsi az irányt is visszaállította: nyugat-délnyugat. A flotta is eltűnt, mindössze a nafta nehéz szaga, a vízen tekergő olajfoltok hirdették, hogy az előbb hadihajók dübörögtek erre. Portó San Stefano is beleolvadt a távoli hegyek szürkéségébe.

Balra hagytuk Giglio szigetét, és a távolból Korzika óriási tömbje emelkedett ki a gyöngypárás messzeségből, mint valami roppant bálna.

i A Jadran, áruval megrakottan, Portó San Stefanóból Marseille-bp tartott!
 \ Joggal kérdezitek, ha ránéztetek a térképre, miért haladt akkor «óyugat-
 délnyugatnak a sóner, ha Marseille és Szardínia között, a Bonifacio úton akart
 elhaladni. Óriási kerülő lett volna. A megfelelő út,-mint azt bizonyára már
 megállapítottátok, Portó San Stefanóból Marseillenek nyugat-északnyugatnak van,
 Elba és Ferrajo között!

És mi mégis nyugat-délnyugatnak tartottunk. - Talán bizony sejtitek? Bár úgy
 vélem, nem találtátok el, mint ahogy mi sem találtuk el, amikor kifutva a
 kikötőből, parancsno-Icunk, látva, hogy csodálkoztunk a megadott irányon, a nála
 megbökött tréfás mosollyal így szólt:

- Mielőtt felvennénk az eredeti irányt, előbb felkeresünk egy szigetet. Tessék
 eltalálni, melyiket és miért?

Mi már megszoktuk a Jadranon az ilyen találós kérdéseket, de nemcsak
 megszoktuk, hanem szerettük és vártuk.

- Nos, ki találja el? - nézett végig emberein Daniló bácsi. - Aki
 eltalálja, kérhet egy pohár jamaicai rumot.

Suttora nagyot nyelt, Sottomarina csuklott, Piede megnyalta a szája szélét.

- Én úgy hiszem - dadogta a csuklás után Sottomarina -, hogy
 Korzikára megyünk. Jó bort lehet ott kapni.

Piede is sietett, hogy választ adjon:

-Dehogyan Korzika, inkább Giglio lesz! Felveszünk egy-két kecskét, hogy
 eladjuk jó áron Marseille-ben!

Suttora a nyelés után kivette a szájából a pipát, kiadósat köpött a mellvéden
 át, majd hüvelykujjával a haladás irányába bökött:

-Monté Christo!

Mosolyogtunk. No öreg, már megint mit találtál! Mit keresnénk mi Monté
 Christón? Bár kikötnénk ott, a híres névadó szigeten, de hát nem luxus-utazáson
 vagyunk, hanem áruszállítással foglalkozunk.

De legnagyobb meglepetésünkre parancsnokunk bólintott:

-Guzsik apó, máris mérheted a rumot! Egy pohárral Suttorának. Monté Christóra
 tartunk!

Monté Christo!

Ki az, akinek nem dobban meg a szíve, ha ezt a nevet hallja? Edmond Dantés...
 és Monté Christo!

Persze, hiába titokzatoskodott parancsnokunk, nem engedünk, és kivettük
 belőle, miért érintjük Monté Christo szigetét.

-Van nekem egy régi tisztársam, Vittorio Mattone a neve -kezdte Daniló bácsi
 a tájékoztatást. -Együtt végeztük a fiumei Na-uticát, együtt szolgáltunk mint
 hadnagyok az Orienttn, együtt később a Bátor Keményen. Jó barátok voltunk, azok
 is maradtunk, de ti igen jól tudjátok, mint van az közöttünk: a tenger nagy, és
 kit erre, kit arra vetnek a hullámok. Elszakadtunk. Én magánhajós lettem, őt a
 tenger Monté Christóra vetette.

I -Melyik hajóval? -kérdezte Sottomarina.

Daniló bácsi csendesen elmosolyodott. Ez a mosoly nála annak a jele volt, hogy
 most jön a meglepetés.

Jött is.

-Magával a szigettel, mert 1920 óta ott él, nem tette ki onnan a lábát! O a
 sziget Robinsonja, remetéje, ő ott gróf Monté Christo. Tudjátok, van a szigeten
 egy világítótorony, az északi rész öblében néhány házacsából álló halászfalu.
 Ennyi a lakosság. Az egyik déli fölben lakik Vittorio Mattone, ha még ott van és
 él. Mert két éve tjeim hallottam róla. Most, hogy útba ejthetjük, meglátogatjuk.
 Azt mondják, képeket fest, mert az lett, festő, il pittore. A képeket Rómában
 kiállítják. Csak a szigetet festi és a tengert. A tenger festője fett Vittorio
 Mattone kapitány.. .

- Hát ezért tartottunk mi nyugat-délnyugatnak. Nem állítom egy pillanatig sem,
 hogy a sziget neve különösebb lázba hozta a Jadran Személyzetét. Zoller és én,
 no meg Szevér és némileg Jankó ismerte Dumas Monté Christójának történetét,
 valamint azt, hogy a fran-. eia író erről a szigetről adta hősének a romantikus
 képzeletet lázba liózó nevet. Ezen a szigeten rejtette volna el óriási kincsét
 gróf Monté Christo, és ezen a szigeten lett volna a titokzatos várkastély...

.Még az is megtörténik, hogy egy-egy kincskereső kiköt a szigeten, és hozzáfog Edmond Dantés gyémánt-, arany- és drágakőkin-pseinek felkutatásához. Mintha nem tette volna meg ugyanazt, Igaz-e, fiúk, maga Dumas, az író?
! Volt időnk arra is, hogy elmondjuk a többieknek Edmond Dan-Jes történetét. így azután rövid idő múlva már az egész személyzet érdeklődéssel nézett a távolba, mikor tűnik fel a csöppnyi sziget.

•Egyelőre, Giglio magasságából nézve, még a horizont alatt volt, & különben is lenyomta volna Korzika messziről komor felhőnek Ísnő tömbje.

f" -Aztán valóban olyan gazdag ember lett Fária abbé jóvoltából Dantés? - kérdezte többször Suttora. - És tudjátok, miért? Mert

bizonyára hitt a jelekben, mint ahogy én hiszek. Azt is tudom, egyszer én is gazdag ember leszek!

- Engemet nem az érdekel, hogy gazdag ember volt - dörögte elmélázva Sottomarina -, hanem az, hogy bosszút állt a rajta esett sérelmekért! Az ilyen ember kedvemre való!

- És hozzá még gróf lett, az árgyélusát! - hüledezett Gommó. -Az egyszerű hajósból gróf!

Suttora legyintett:

-Az éppenséggel semmi! Pénzen mindent megszerezhetsz. A grófságot is, ha csak az kell! Én ismertem olyan gróft, akinek az édesapája vaskereskedő volt! Igaz, hogy letagadta az ipse, de mégiscsak az volt és nem törökverő hadvezér, mint ő hirdette!

És lassan-lassan feltűnt a sziget.

Késő délután volt már, a felerősödő szélbenóránként két csomóval haladtunk, ami szép teljesítmény! De hát Gigliótól jó negyven tengeri mérföld Monté Christo szigete.

A Korzika mögött lemenő nap délután hat óra felé megvilágított egy nagyobb dombocskát.

Az volt Monté Christo szigete!

Természetesen nem domb, hanem egy testes gránittömb. Mögüle Korzika „kétezresei” - a nagy távolság ellenére is - mint óriások emelkedtek ki. De ahogy közeledtünk, úgy nőtt a sziget, és amikor, hat kilométerre lehettünk, már jól kivehettük a részleteket: az északi magaslaton álló világítótoronyot, az egyik öbölben meghúzódó házakat, a halászok faluját, de a déli öböl, ahová tartottunk, még nem tűnt elénk. Azt még elfedte egy kiszögellés.

Igézetes látvány volt, fiúk, elhíhetitek, amikor kimondhattuk: az ott Monté Christo szigete! Zoller is, én is, alig tudtuk levenni tekintetünket erről a gránittömből, amelyről annyi szó esik Dumas regényében, és amely, íme, előttünk volt teljes valóságában!

- Nem mondom - dűnyögte a hosszú Jokohama Jim -, választ hatott volna magának szebb szigetet is. Pálmákkal vagy legalább

•ciprusokkal benőtt, lagúnás szigetet! Ha rajtam áll, szebbet kere-•sek!

- Bolond vagy, Jim - torkolta le az amerikai Piede -, hogy választhatott volna! Hát ezen volt a kincs!

- Az már más - vigyorgott Jokohama -, de ha már megszerezte, tpent volna tovább! Én úgy tettem volna...

Gyorsan sötétedett. A szél újból gyengült. Daniló bácsi látcsővel vizsgálta a szigetet.

- Ott az öböl - intett a parancsnok -, irány öt fokkal délnyugat!

\ Megperdült a kormány. Az árbocok felnyögtek, a vitorlák meg-Hbbentek, majd megfeszültek, ahogy a feszítőket meghúzták a fe délzetiek.

I A Jadran az öböl felé tartott.

Daniló bácsi arca csupa mosoly volt, amikor látcsövén az öbölt figyelte. Egy idő múlva levette szeméről a látcsövet, és hozzánk fordult.

- Ott a bárka, és mindjárt fényjelet kapunk.

Az öböl addigra már teljes sötétben volt, szabad szemmel nem láthattunk a mélyére.

- Merre horgonyoz a bárka? - kérdezte Zoller. - Nehogy neki menjünk!

,. Daniló bácsi hangja remegett, ahogy felelt: I - Attól ugyan ne félj!

I -Ne féljek? - méltatlankodott a társam. - Már hogyne félnék! 'Ha nekimegyünk!

- Nem mentek neki. A bárka a parton van!
| Erre bólintottunk. Ha ott van, hát ott van. Nyilván megsérült, kivontatták. Daniló bácsi többet nem szólt erről, de annál inkább irányította a manóvett.
-Orrvitorlákat ereszd! Nagyvitorlákat lazítsd! Suttora, egy ember a horgonyhoz!

Ekkor már az öbölben úszott a sóner. Arcunkon éreztük, ahogy hűl a levegő, és fülünkben sustorgott a hang, ahogy a gránitfalakról

visszaverődött a beszéd, az árbocok reccsenése, a kötélzettől megperdülő csigák nyikorgása.

Teljesen sötét volt. Ha a fedélzetre mászik egy ember és azt mondja, hogy ő Monté Christo grófja, nem lepődünk meg. Mesék és legendák lebegtek az öböl fekete vizén.

A hajó orrából egyre hallatszott Gommó kiáltása:

-Huszonöt!... Húsz!... Huszonkettő!... Vigyázz, hirtelen tizenöt!

A mélységet mérte. Kézilámpájának fénye hol le, hol a magasba lendült.

A távolból egy hang tört felénk:

- Ahoj, hajó! Ahoj!

Daniló bácsi megelégedetten nevetett.

- Mattone, az ő hangja! Megismerem!

Majd hirtelen fény támadt.

Vakító, éles, fellobbanó fény! Rőzsetűz, óriási máglya lobogva feltörő szikrázása, lángcsóvái.

És a máglya fényében kivilágosodott az öböl, mint valami színpad. Monté Christo színpada. A gránitsziklák mélyén pompás homokpart fénylett, mögötte felfelé vezető ösvény. Az ösvény alatt barlang. S abarlang előtt egy bárka. Így is kivettük a formáját: chi-oggiai halászbárka volt. Ki az, aki járja az Adriát, a Jón-, a Földközi-tengert, és nem ismeri a Velence melletti Chioggia halászbárkáit? Oldalukon festett díszek, a hajóorrban felhők között szálló angyalok, szentek, Szent Dávid a hárfával, Szent Péter a kulccsal. Hét-nyolc ember lakik ilyen bárkán hónapszám, amikor Chioggia fiai hálóval szántják a tengert.

Az általunk látott bárka nem szántotta a tengert. Árbocait kiszedték, leszerelték. A bárkatest felállványozva szunyadt a fővenyen. Az angyalokkal és Szent Péterrel együtt.

A rőzsekupac fénye különös színt adott a bárkának, a bárka mellett álló embernek, aki nyilvánvalóan Mattone kapitány lehetett, az öböl szikláinak, a bokroktól megtűzdelt háttérnek, s nekünk itt a

ffadranon. Suttora úgy festett kusza szakállával, mint a manók álru-?hás királya.

- Hé, kapitány! - kiáltotta Daniló bácsi. - Ahoj! Vittorio Matto-!?' ac kapitány! Itt Turkovich Daniló kapitány hajója, a Jadran! Ahoj!
1 Ha láttátok, ha hallottátok volna! A tűz fényénél álló férfi, aki valóban nem volt más, mint Mattone kapitány, akkorát ugrott jókedvében, hogy csak bámulni lehetett, mire képes egy tengerész, aki I már nem fiatal. Majd nagyot kiáltott, hogy a hangja versenyre kelhetett Sottomarináéval: I - Ahoj, Daniló! Ahoj, Jadran! Ugyanekkor Gommó hátrakurjantott: / -Mélység: nyolc!

-Daniló bácsi máris adta az utasítást: H . - Horgonyt ereszd!

H Akkor már alig haladt a Jadran. Vitorlái mind lógtak, az orrvi-.torlák az előfedélzeten heverték, és az orrárbocon (a buckspriten) függtek.

A horgonymotolla berregve megindult, a lánc dübörgött, a horgony hullámot verve loccsant a vízbe. Edmond Dantés szigetén voltunk! -Hé, kapitány!...

Talán az eddiginél is nagyobb lángokkal csapott fel a rőzsetűz. Szevér utasítására a sóner fényszórója is kigyúlt. Alig kőhajításnyira voltunk a parttól, annyira közel fordult oda horgonyával a hajó. A sziget déli részénél különösen mély a tenger. Úgy emelkedik ki ez a hatalmas gránittömb a tengerből, hogy a parttól tíz-húsz méterre már elsüllyedne egy négyemeletes ház.

- Hé, kapitány!

A Jadran giggje a vízre huppant, és Daniló bácsi Jankóval a partra evezett. A régi és egymást régen látott barátok átölelték egymást. -Daniló, öreg legény!

- Vittorio, derék cimborám!

Amikor leszereltük a hajót, és még egy póthorgonnyal biztosítottuk a kikötést

- elvégre az ördög nem alszik -, mi is partra evezünk.

Zoller ünnepélyesen lépett a fővényre.

- Áhítat, emberek - szólt hozzánk -, sapkát le Monté Christo grófja, valamint Mattone kapitány előtt!

És akkor derült ki a chioggiai bárka titka. Mert titka volt, egyszerű, de kedves titok. Az, hogy a bárka - nem volt már hajó, de sokkal inkább ház volt. Vittorio Mattone kapitány otthona. Erős dúccokkal, pilótafákkal „horgonyozta” a homokfövényhez Mattone kapitány ezt a különleges parti hajlékot. A hajóorron valóban Szent Péter lebegett, akkora aranykulcsot tartva a menny kapuja részére, mint egy jóféle erdélyi fejsze. Oldalát arany-, ezüst- és kék színű ci-rádák díszítették. A fedélzetre létra vezetett. Szent Péter dicsfény övezte feje felett ott volt a bárka neve: Marié.

A rözse ropogva égett, szikrák pattogtak szerte, a fénytől, kiabálástól megzavart sirályok vijjogtak az öbölben - különös este volt, higgyétek el. Méltó Monté Christo nevéhez.

Mattone kapitány valamennyiünkkel kezét fogott.

- Hiszen mindnyájunkat ismered leveleimből - mutatott ránk Daniló bácsi. - Ez itt Sottomarina, nehéz lenne eltéveszteni, ez Szevér, az öcsém, Jankó, az unokaöcsém, emez meg Suttora, de őt felismered talán.

Mattone kapitány elmosolyodott.

- Hát bizony vagy három évtizede nem láttam, de valóban - Suttora áll előttem!

Suttora - vállán Kokóval - meredten bámult.

-Az angyalát, mégiscsak jól sejtettem, de nem mondtam, nehogy kinevessenek... jól sejtettem, hogy ismerem önt, signore ca-pitano! Az angyalát! Hiszen ön volt a Petőfi gőzös másodtisztje, és~ mielőtt utolsó útjára indult a hajó, ön kihajózott! Mondhatom, nagy szerencséje volt, mert talán tudja, én vagyok az egyetlen megmenekült a gőzös személyzetéből!

- Tudom. Éppen ezért örülök, cimborám, hogy látlak! Add a kezed, szorítsuk meg egymást jól, mint akkor, amikor még ifjak voltunk!

Jokohama Jim megpengette bendzsóját, és felhangzott a mi tengerészdalunk:

Mariónak híre kelt,
hogy csuda nagy legény:
nem ismer ő senkit el
a föld kerekén!
Heje-hó, heje-hó,
a föld kerekén!

Lassan tele lett az ég csillagokkal. A távolból fények látszottak. Egy-egy hajó úszott tova a Monté Christo sziget közelében, az álló fények pedig azt bizonyították, hogy jól működnek a világító jelzések. Ez a terület (Korzika, Szardínia, az olasz partok, az Elba-Ferrajo rész) tele van tűzdelve világítótornyokkal vagy lehorgonyzott világító bójákkal. Éjjel, borús, viharos időben tengerész legyen a viharzubbonyában az, aki hiba nélkül áthozza a hajót az Elba úton, a Bonifación, a Korzika úton, a „Toszkán tenger” csapdáin. Nem messze az öböltől, a közelünkben villogott a sziget világítótornyának fényjelzése is. Onnan a távolból pedig Giglio állandó fényjele látszott.

Hogy milyen volt Mattone kapitány? Hát milyenek a remeték, az önkéntes számkivetettek? Nagyjából rájuk emlékeztetett. Sűrű ősz hája, ami valamikor fekete lehetett, a válláig ért. Rövid nadrág és kecskebőr pásztorpapucs volt minden öltözéke. Amolyan kéthetes szörzet éktelenítette az arcát. De mindtől eltekintve csupa mosoly, vidámság, nevetés, derű csillogott az arcán. Vidám ember volt a Monté Christo sziget remetéje.

- Úgy érzem magamat, emberek - mondta Mattone -, mintha én lennék Monté Christo. De igen boldog, megelégedett kiadásban. Itt élek ezen a szigeten, ahová mindig vágytam. Valahányszor erre elhajóztam - ami megtörtént egynéhányszor, mert főleg a Na-vigazione hajóin szolgáltam -, egyre azt mondtam magamban: ha ' én ezen a szigeten élhetnék!... Hát a vágy valóra vált, mint minden vágy, ha nagyon akarjátok. Kiderült, hogy tudok festeni! Festő lettem, megveszik a képeimet - eljöhettek ide remetének! Megvettem ezt a bárkát, ráraktam minden holmimat, ide jöttém, a halászok és a toronyőrök segítségével kivontattam, így

lett belőle ház, lakás. Jobb ennél még Monté Christo grófnak se kellett volna. De gyertek a bárkába, Daniló, gyertek és nézzétek meg, mint él benne Vittorio Mattone!

Daniló bácsi megállt a lépcsőül szolgáló létránál, komolyan belenézett a remete szemébe.

-- Vittorio, te, aki velem együtt bolondja voltál a hajózásnak - le-pondtál a hajóról? I Mattone derűsen mosolygott. I - És ez a bárka? Ez is hajó! No, de jertek, nézzétek meg belül is.

Felkapaszkodtunk a Marié fedélzetére, majd onnan le - Mattonét követve - a bárka belsejébe. Hát bizony volt ott mit látni bőven! Az eléggé testes, széles építésű, hosszú chioggiai bárkát két részre osztotta Mattone. A kis kajüt amolyan belépő lett, míg az előraktár - műterem és hálóhely, a hátsó raktár - tengeri múzeum! . És csak most láttam, milyen tágas helyiségek telnek ki egy ilyen szentpéteres bárka belsejéből. Ott voltunk mind egy rakáson, Sze-yértől kezdve Kokóig, ott csoszogtunk a rendes hajólámpáktól ínegvilágított műteremben, mégis bőven elértünk. Pedig volt ott rajtunk kívül más is. Fekhely (egy régi hajóágy), asztalka, körülötte székek, az elválasztófalnál szekrény, telespes rádiókészülék a szék tény tetején. És - elvégre Mattone „il pittore” - képállványok a szögletekben, s képek a még mindig előremeredő bordák, bóko-nyok között. De milyen képek! Láttam én Horvát Ferivel együtt annak idején (amikor a JillandQn szolgáltunk) Scheveningenben Í. magyar származású, hollanddá lett Mendlik Oszkár világhírű tengeri festő sok gyönyörű művét, láttam Schmidt-Hamburg híres festményeit is... de mondom nektek: Vittorio Mattone kapitány pem vallana ségyent, ha összehasonlításra kerülne a sor. Amit színben, tájban, ezernyi változatában Monté Christo környéke nyújt, asziget, a tenger, de vele együtt Korzika és Elba, az orkánban bömbölő vagy a napsütötte, olajosan lomha, végtelenbe nyúló gyönyörű kétség - azt mind felfedezhettük a remete képein! Daniló bácsi nem győzte veregetni akadémiakustársa vállát:

-Vittorio, nem hittem volna!... Nagy művész vagy, Vittorio! Nem szidlak többé, hogy hátat fordítottál a hajózásnak, hiszen így még többet használsz - a tengernek. . .!

Mi pedig, otromba, nehézkes, sok vihart meglátott, a kője „otthonán” kívül nem sok kényelmet élvező tengerészek, csak hüm-

mögtünk, álmélkodtunk, össze-összenéztünk. Az árgyélusát, tengerész, és így tud pingálni! Ez ám a valami!

- Kapitány - büszkélkedett Suttora, és Kokót áttette Jokohama Jim vállára -, most már megértem, miért intézte úgy a sors annak idején, hogy ön lemaradt a Petó'fix'óW Mattone derűsen nézett a lelkes arcokba.

- Hát még ha napvilágnál látnátok a színeket! Mert így, hiába, csak gyenge a fény. Holnap, reggelre... Daniló bácsi jót nevetett.

-Holnap, Vittorio! Reggel!... Reggelre már a sónernek legalább Elba alatt kell úsznia! Marseille-be megyünk, árut viszünk. Árut, cimborám, amit oly nehéz manapság megszerezni!

Mattone tiltakozott, de hát hiába: Daniló bácsi hajthatatlan volt

- és mi is. Láttuk a szigetet, a sziget remetéjét, a remete festményeit, idéztük Monté Christo grófot, de ha kinéztünk a bárka kerek ablakain, a még mindig lángoló máglya fényében ott láttuk a sötét öbölben a nagy, fehér árnyékot - a Jadrant. Gyerünk csak tovább

- így jó a parancs.

És láttunk még valamit a bárkában, igaz, hogy azt mindössze néhányan néztük végig lelkes érdeklődéssel. Mert Jokohama Jim, Pi-ede, Gommó, Guzsik apó, Sottomarina akkor már a bárka fedélzetén iszogatta Mattone ajándékát, a két üveg skót whiskyt.

Láttuk a bárka múzeumát. Mint említettem, a második helyiség múzeum volt.

- A festés mellett van még egy szenvedélyem - szólt a remete, mielőtt beléptünk a kis csapóajtón a második helyiségbe. - Ha nem érdekel, mondjátok meg, nem neheztelek érte. A magam mulatságára gyűjtögetek is... ugyan nézzétek meg. Hát igen, kicsit itt is eltátottuk a szánkat. A bárka múzeuma egy csiga- és kagylógyűjtemény volt!

A hajóbordák között körös-körül polcok sorakoztak, egyesek fiókokkal készültek, s ezeken a polcokon vagy fiókokban csigák, kagylók százait lehetett látni.

1 -A Földközi-tenger összes csigáit, kagylóit begyűjtöttem -mondta Mattone kapitány -, de akad közöttük más tengerekből is, jünit annak idején magammal hoztam. A csigák gyűjtése olyan, laaint a bélyeggyűjtés: okosabb szűkíteni a gyűjtés körét, mert úgy hasznosabb eredményt érünk el. Ezért én elsősorban a Földközi-tenger csigáit és kagylóit gyűjtöm. íme, látjátok, ezek itt mind fé-tíiskagylók: milyen sokféle van belőlük! Fehérek, rózsaszínűek, kicsik, nagyok, de egyben mind megegyeznek - abban, hogy a legkülönösebb kagylói a tengereknek. Ki tudná megmondani, miért? | Összenéztünk. A mi mindentudó parancsnokunk, Daniló bácsi, szégyenkezve vont a vállát. p - Vittorio, bevallom... f Mattone nevetett.

1 ír- Turkovich, Turkovich, ön, ha nem csalódom, Fiume egyik leg-áátfinobb természetrajztanárát hallgatta, Matisz Jánost! És nem tudja, miről nevezetes a fésűskagyló? És ti se tudjátok? ife-Az öreg Suttora ravasz-kán elmosolyodott. m - Én tudom. Akik a Szentföldről jönnek, kalapjuk mellé tűzik, ezért is hívják az olaszok „cappa santá”-nak. ?.- Erről csak ismert, de nem nevezetes - ingatta fejét a remete. -üát akkor inkább megmondom: először is arról, hogy a fésűskagylónak szeme is van, másodsor, hogy pompásan ugrik és úszik is! Harmadszor: az egyetlen kagylóféleség, amelyik mintha ismerné a játék fogalmát. Talán ti is észrevettétek már, hogy ha több fésűskagyló együtt van, akkor ide-oda ugrálva szórakoznak egymással!

- A'zanyád! - sziszegte Zoller. -Mit nem tud a fésűskagyló! Suttora felkiáltott, és egy kiadós nagyságú, legalább hetven centi méteres nagyságú kagylóra mutatott:

- Ecco, signore capitano, ezt ismerem: a sonkakagyló! Mattone bólintott.

- Az, még hozzá nem is a legnagyobb példány. Ha ennél nagyobb találtok valamerre, hozzátok el nekem. Turkovich, mit tud ön a sonkakagylóról?

- Rengeteget. Például azt, hogy az öblök iszapos fenekén tanyá-zik, alig egy-két méterrel a vízszint alatt.

-Jeles -bólintott Mattone. -így nyilván azt is tudjátok, hogy a reszelőkagyló úszik, meg talán azt is, hogy az osztrigakagylóban legalább 10 millió kagylópete található!..

Bizony mondom, tanulságos és szórakoztató volt hallgatni Mattone kapitányt, és nézni ezt az,érdekes, sokszínű, csillogó gyűjteményt. Valósággal szégyenkeztünk, hogy a tengeren élünk, és nem ismerjük sem a csigákat, sem a kagylókat. Mint a legtöbb ember, aki falun él, és nem tudja, milyen növények találhatók körülötte, erdön, útszélén, mezőn. Ami kétfedelű, arról tudjuk, hogy kagyló... amelyik egyetlen házban él, az a csiga. Ennyi a tudományunk. És itt elénk tárult a tengerpart mélységének érdekes állatvilága.

Üveggel fedett kartondobozban maroknyi csigát láttunk.

- Kauri - mondta Daniló bácsi.

Igen, kaurik voltak, a porceláncsigák családjába tartozó kauricsi-gák. Az alig' két centiméter hosszú, sárga színű, formás kaurik a legkülönösebb teremtményei a tengernek: még manapság is - szinte hihetetlen! - az Új-Guinea mélyén élő természeti népek pénz gyanánt használják.

- Ezzel a marékkal két disznót vehetnél Pulau Adi vagy Batanata szigetén! - mondta Jankónak Daniló bácsi.

És amikor Jankó nem hitt a fülének, Mattone is megtoldta:

- Esetleg hármát, de kettőt feltétlenül!

A kaurik mellett ott találtuk az Adria és a Földközi-tenger sok márványcsigáját, a szebbnél szebb, barna színű, bíborfoltos csigaházakat. Mindenütt megtalálhatók, de mi - ó, milyen felületes is az ember - eddig szinte nem is láttunk egyet sem belőlük!

-Ezentúl én is gyűjtöm a kagylókat, a csigákat! - fogadkozott Jankó.

- Okosan teszed fiam, annál többet érsz, minél többet tudsz! - helyeselt a remete.

i Jankó valóban elbűvölve bámulta Mattone gyűjteményét. De így „lett az öreg

Suttora is, meg hát - minek tagadjam - Zollerral együtt magam is. Volt ebben az örökre halszagú bárkamúzeumban Valami igen nagy varázs. Monté Christo sziget. Bárka. Remete. Csodálatos festmények erről a gyönyörű tengerrésről. És ez a megkapó, érdekes múzeum a bárka mélyén! Sisakcsigák, hordócsigák, kúp-, triton-, tuskés-, hullámos- és kürtcsigák minden rendű és rangú tagja megtalálható volt itt a polcokon. Voltak azután gyöngyagylók, osztrigakagylók, fura „pelikánlábúak”, hárfa-ésigák, olívacsigák. Végül még a bíborcsigák történetét is megtudtuk Mattone kapitánytól.

- A rómaiak és a görögök írásaiból tudjuk, hogy nagy iparág volt náluk a bíbortermelés. Azt is tudjuk, hogy ezt a festőanyagot a bíborcsiga adta, pontosan ez a fajta, amit itt láttok, a purpura hae-mastema. A festőanyag oly erős, hogy szinte kitörölhetetlen. Igen ám, de mégse tudott sokáig az emberiség valamit: azt, hogy miképpen sikerült a rómaiaknak és a görögöknek a bíborcsiga anyagát bíborszínűre változtatni! A kísérletezők hol lila, hol feketés színt kaptak! Végül száz évvel ezelőtt, egy Lacaza-Duthiers nevű természetvizsgáló rájött a titokra. Amikor Port-Mahon kikötőjében egy halással tengeri állatokat keresgélt, észrevette, hogy annak társa megjelöli a kimosott ruhákat. A halász egy darabka fával írta a jeleket, a fát pedig bemártotta, mint valami festékes tégelybe, a bíborcsiga belsejébe. A jelek sárgák voltak, de a halász megmondta: ha kiteszi a napra a fehéreneműt - a betűk, a számok bíborszínűek lesznek! így is történt: a titok fellebbent, megoldódott a bíborcsiga titka! A napsugarak hatására előbb violaszínűre, majd bíborszínűre változik a kezdetben sárga, de - az erős napfény hiányában - feketére alakuló szín...

... Éjfél volt már, amikor búcsút mondtunk Vittorio Mattone kapitánynak. Egy szép festménnyel gazdagodva, amit Daniló bácsi kapott, mi pedig egy-egy különös csigával megajándékozva indul-

tünk a Jadrama. Ahogy a fedélzetre értünk, a kötelek között zizegni kezdett az éjszaka szellője.

A rőzsetűz újból fellángolt. Ott állt a tűz mellett Mattone kapitány, és figyelte készülődésünket. Amikor már a vitorlák mind a helyükön voltak, a horgonyt is felhúzták, a hajó pedig lassan, lomhán, de annál biztosabban bedőlt az öbölből kivezető irányba, fel- > hangzott a búcsúkiáltás:

-Jadran, ahøj!

Mi meg visszafeleltünk:

-Marié, ahøj!

Daniló bácsi elővette a hangtölcsért, belekiabált:

- Vittorio, élj boldogul!

Az öböl sziklái visszaverték parancsnokunk hangját.

Válasz jött rá, de alig érthetően. A hajó sustorgása, az árbocok recsegése, a kötelek, csigák nyikorgása (a világ legszebb muzsikája, fiúk!), az öböl szikláin megtörő hullámok moraja elnyelte Mattone kapitány hangját.

És Monté Christo szigete a sötét, holdfény nélküli éjszakában lassan-lassan eltűnt a szemünk elől. A világítótorony fénye még sokáig kísért minket. A hajó orra előtt feltűntek a többi jelzések: az Afrikai-sziklák fénye, Longone, Elba-Ferrajo villanói és körforgói, nyugatnak Korzika, keletnek Giglio világítójelei.

- Észak-északnyugat - adta meg Szevérek az irányt Daniló bácsi.

- Észak-északnyugat - ismételte Szevér.

Daniló bácsi kabinjában világított a lámpa. Láttuk, hogy parancsnokunk a térképasztal fölé erősíti, a hajózási könyvek polcával egy magasságba, Mattone képét. A kép a szigetet ábrázolta, körülbelül egy mérföld távolságból, a nyílt tengerről. Ezüstös kékségben úszik a sziget - Monté Christo grófjának hajdani mesebirodalma. . .

Ugyanakkor Jankó kinyitotta a matrózládát, és elhelyezte benne

ífcincset, a tritoncsigát. Mert egy szépen kanyarodó, pompásan fejlődött csendes-óceáni tritoncsigát kapott a mi kis Jankónk ajándékba a remetétől. Kétszer, háromszor betekerte selyempapírba, majd külön az egészet egy kendőnek beillő matrózszekendőbe Jankó.

- Mától kezdve megkezdem a gyűjtést - fogadkozott hajónk legifjabb tagja. - Ez az első számú példány!

Amikor Pianosa alá értünk, s keletről kaptuk a torony fényét, a Korzika útba kanyarodott sónerünk.

Ha minden jól megy, Marseille-ig nem állunk meg.

Annyira jól ment minden, hogy a vártnál előbb értük el a földközi-tenger legnagyobb kikötőjét.

Hajnalban, amikor a Suttora-csoporttal őrségre álltunk, Valaki megszólalt: -Ragad!

Aki halottá -tovább adta: m - Ragad.

Végül mindnyájan megállapítottuk, hogy bizony: - Ragad.

Ki az, aki nem ismeri ennek a szónak tengerész kifejezését, ha járt rgz Adrián vagy a Földközi-tengeren? A „ragad” ezen a tájon csak egyvalamit jelent -a sirokkót!

I Mielőtt elötörne az afrikai partok és a Földközi-tenger déli terü-jete között kialakuló meleg széi, sós pára üli meg a tengert. Egyezzerre ragadni kezd a fedélzet, a csizma, a kormánykerék, a kötél-íz, a sapka lakkozott ellenzője, a kabinfal, minden, de minden, imit az ember hord, ami a hajón található. Ez a sirokkó bejelentőcédulája.

Nem örül neki senki, még a szélcsendben veszteglő hajó sem nagyon. A sirokkó erős szél, viharszél a javából. Olykor kilences szél, tehát okoz egynéhány zenebonát a tengeren, tánca viszi a hajókat és vele az embereket.

A bejelentőcédula után rövidesen megjön maga a sirokkó is. Előbb egy-két sóhaj a szélurastól, aztán megmozdul a tenger, a távolból egyre hegyesedő hullámok gördülnek, végül megkezdődik

a víz tajtéklovaglása. Süvít a szél, zűrzavaros táncot járnak a hullámok! így köszönt be a sirokkó.

Még láttuk Pianosa fényét, amikor a nyakunkon volt már a sirokkó szele.

-Nagyvitorlák erősen kurtíts! - pattogott Szevér. - Orrvitorlából csak a jib marad, azt is ereszd ki jól!

Teljes hátszéllel kaptuk a sirokkót. Ami azt jelenti, hogy az árbocok hirtelen erős nyomás alá kerültek. Az árbocfeszítőket, különösen a hátrahúzókat (backstaag) szorította le keményen Jankó, Gom-mó, Piede, Jokohama Jim. Akkor már régen elhangzott a „minden kéz a fedélzetre” jelzés, úgyhogy Daniló bácsi kivételével mindenki ébren volt. Daniló bácsi ezúttal aludt á kajütben, ami ritka esemény volt, mert alig billent a hajó, parancsnokunk máris felébredt. Ezúttal nemcsak billent, de rollézott is, ami ugyancsak próbára teszi a hajót és a személyzetet is. Nem tudom, ki mint van vele, de amikor a hátszél nyomása alatt megkezdődik a billegés, a hol erre, hol amarra való imbolygás, a hullámhegyből hullámvölgybe való süllyedés, emelkedés - nem tehetek róla - de mindig eszembe jut Nelson, az angolok híres tengernagya. Állítólag (legalábbis így jegyezte fel a história) Nelson ilyen esetben az Agamemnonon éppen úgy, mint a Victoryn - tengeribeteg lett! Felkavargó gyomromat egyedül azzal vigasztaltam, hogy a nagy Sir Horatio Nelson is azonos érzésekkel (s nyilván azonos káromkodásokkal) nézte a hajó bolondos táncát. A szerencse csak az, hogy ilyenkor a kormányosoknak nem sok idejük jut magukkal foglalkozni. Erős hátszélben erős kéz a kormányon! - így tanultuk mestereinktől. És valóban így van: tálán egyetlen helyzetben sem kötelező annyira az elővigyázatosság, mint ilyen esetben. A legkisebb eltérés, váratlan gyors mozdulat vagy úgy belecsavarja a hajót a vízbe, hogy az összes szentek sem tudják kiemelni, vagy pedig elpattanó léggömbök lesznek a vitorlák, kettéroppanó pizskafa az árboc! így azután a kormányos aránylag keveset foglalkozhat Nelsonnal. Pedig ott, Pianosa és Elba

Ijiözött, majd az Elba út ravasz szirtjei között, végül Capraia sziget alatt, nem tudom, többször felrémettem az admirális arca.

-Nelson - mondtam Zollernak, és erre ő csak sápadtan legyintett, hiszen gyerekkorunk óta tudtuk, mit jelent a mi tengerész-ítolvajnyelvünkön ez a név.

Zoller is hadilábon állt a viharos hátszéllel, i De a kormányt tartani kellett, és tartottuk is. Keményen. Összeszorított szájjal.

I Szemünk hol a lassan-lassan elhunyo világító jelzéseken, hol a tájolón, hol a bukdácsoló fedélzeten volt. Mint a zuhatag, úgy öm-jiött, hömpölygött ide-oda a mellvédek, az árbocok, a fedélzeti épít-SDények között a hullámoktól táplált áradat!

Azóta se tapasztaltam olyan bolond sirokkótáncot, mint akkor.

A négy-öt méter magas, tíz-tizenöt méter széles, harmincnyven méter hosszú sirokkóhullámok ugyancsak próbára tették a génuai dokkban újjávarázsolt sönert! I A kapaszkodókötelek ki voltak már feszítve, s minden, ami felszabadulhatott,

lekötve. A hullámok egyre nagyobbak, egyre erő-tebbek lettek, a szél sivitott, füttyörészett.

I Az orrunk előtt haladt el egy kétezer tonnás személyszállító. Szél felőli oldalunkon dülöngélt, táncolt tova a hullámokon. Úgy bukdácsol, mint a részeg a kikötőmőlön. Egyre azt hittük, no, most billen fel! Az elejét beletúrta a hullámokba, s amikor kiemelkedett, valósággal megrázta magát, tántorgott, susterregve ömlött a fedélzetről a víz! • - No, azon se szeretnék lenni! - intett a személyszállító felé a mellettünk álló Szevér.

Zoller elmosolyodott.

-Azok meg, ha onnan kinéznek, azt mondják: no, azon a sóne-ren se lehetnek templomi nyugalomban!

Hát bizony, nem volt templomi nyugalom. Már a vitorlák kurtítása, reffelése sem volt „harmadolás”. Annál sokkal több volt. Az utolsó orrvitorlát régen bevonták, különben foszlányokká pukkant volna szét.

Különösen az előárbocot kellett mentesíteni, nehogy a szél nyomására a hajóorr még inkább a vízbe merüljön. így a főárbocon (vagyis: a hátsó árbocon) nagyobb vitorlázat feszült, mint az elsón.

Suttora bánatos képpel figyelte a főárbochról a fedélzetet. Kalózunk szomorúan pislogott a foxli felé. Ott szenvedett a tengeribetegséggel Kokó, a gibbon-majom! De Suttora ügyeletes hajómester volt, helye a fedélzeten Sottomarinával, a riasztott őrség fejével együtt, s így Kokóval nem sokat törődhetett. Egyedül Jokohama Jim nézett le a szálláshelyre, hogy meglátogassa a beteg Kokót. Ji-met az angyalok tartották a lábán. Míg a többiek olykor megkapaszkodtak a kötelekben, különösen amikor egy-egy hullám nagy erővel felcsapott a fedélzetre, és végighömpölygött hajófartól hajóorrig, Jim ezzel sem törődött: hosszú, kaszáspók lábaival úgy sétált át a fedélzetet elárasztó házi tengeren, mintha így lenne az természetes.

Ez a különös amerikai megmutatta, hogy legény a talpán. Mint ahogy Piede is annak mutatkozott.

Ahová Suttora vagy Sottomarina rendelte őket, oda mentek. Zokszó, vállvonogatás, morgás nélkül.

- Beválnak - intett az „újoncok.” felé Szevér. -Lassanként olyan együttes lesz a sóneren, mint annak idején, amikor az uszkokok kincsét kerestük, vagy a Mary CelestA kutattuk az Északi-Jegestengeren!

Igen, Jokohama és Piede pompásan bevált. De bizony a sirokkó arra kényszerítette a cowboy-tengerészt, hogy a nagy karimájú kalapot a foxliban hagyja. Odatette Kokó mellé, Suttora fekhelyére, s a kis majom úgy belekuporodott, mintha fészek volna. Onnan pislogott szörnyű bánatosan a fedélzeti lejáró felé, várt egy-egy baráti simogatást, nyugtatást a maga nagy bánatára, a tengeribetegség orvosságaként.

A Jadran pedig úgy száguldott az Elba út vizén, mint a sirályok a levegőben. Porzott, durrant a hajótest alatt szertevágódó hullám, majd megemelkedett és ráborult a fedélzetre. A kötelek között sivitva jajongott a szél.

Capraia magasságában új irányt vettünk. I - Nyugat, erősen nyugat - rendelkezett akkor már Daniló bácsi. fpA francia partok. A térképen nagyjából St. Tropez! Ezt az irányt "lartsátok be mostantól, Szevér.

p- Parancsára - intett a fáradhatatlan Szevér, aki akkor már, ve-Jfflnk együtt, huszonnégy órája nem pihent le. y Az új pozíció, vagyis hogy oldalról kaptuk a sirokkó hullámait, a loelet, végre megszüntette a rollézás gyötrelmeit. A jib (a belső orr-firitorla) is felkerült a helyére, sőt az elsőárbocon nagyvitorlájának felületét is növelni lehetett. Azután, amikor már minden újból lerögzítve a helyén volt, az őrség egyik része pihenni térhetett. Ezúttal lltí kerültünk sorra. Négy óra pihenő! . . . Nincsen annál fejedelmibb érzés, fiúk, mint ilyen munka után tudni azt, hogy négy órát az álomnak szentelhetünk!

Bizony, bevallom, csak úgy ruhástól, mindössze a viharköpenyt és a csípőig érő csizmát ledobva, vágódtunk bele a kője puhaságába! Elgyötörve, kimerülten. Négy óra pihenőre!...

Szegény Kokóra rá se néztünk, még Suttora se törődött vele különösebben. A cowboykalap belsejéből nézett végtelen szomorúsággal a gazdájára, aki tele zsákként vágódott a kis szőrös lény mellé.

-Kokó - lihegte kimerülten Suttora -, most hagyj békén! Nagyon fáradt a papád. Ha te tudnád, mi van a fedélzeten, akkor nem lenne ilyen fancsali a pofád, mert ez a foxli - maga az éden, hidd el, Kokó!
És ezzel Suttora a hajófalnak fordult, és máris aludt. Horkolt.

Mint ahogy percekben belül én is, Zoller is, Jankó és Guzsik apó is mélyen elmerültünk az álom jótékony karjaiban. Ha akkor elsüllyed a hajó, arra sem ébredünk fel.

... Csodálatos tájon, a történelem tengerén jártunk Korzika, Elba és a francia partok között, de még inkább akkor, amikor Cap Corsénál (Korzikai-fok) kikanyarodtunk a Ligur-tengerre. Balról a Monté Cinto, Korzika hegyóriása emelkedett közel 3000 méterre az égnek, jobbról távoli felhők mutatkoztak: a francia Alpok hófödte csúcsai!

Ahol a Jadran haladt fokozatosan gyengülő sirokkóban, erre jött egyszer egy fregatt - bukott császárral a fedélzetén. 1814 májusa volt akkor, a fregattot Undauntedntk hívták, a bukott császárt Napóleonnak. A fregatt Elbára vitte a császárt, száműzetésbe. Alig egy évvel később Napoleon elhagyta Elbát, hogy visszatérjen Franciaországba, és megkezdődjék a „száz nap” néven ismert tragikus kaland. Az Inconstant briggg és a háromárbcos Étoile vitte pontosan azon a helyen, ahol mi haladtunk, Franciaország felé Napóleont és kíséretét.

Persze mindezt Daniló bácsitól tudtuk, aki - ismeritek ezt a szokását - nemcsak kitűnő tengerész, de nagy tudósa mindennek, ami a tengerrel kapcsolatos. Így a tenger történelmének is.

- Amott a messzeségben van egy kisebb sziget, inkább szirt a

Éengeren - mutatott parancsnokunk Saint Raphael felé. - Ki ismeri?
Úgy hívják, hogy Saint Ferréol.

| Mivel senki sem ismerte, Daniló bácsi új kérdést tett fel:

I - Ki tudja, ki volt Paganini?

I Hogy úgy mondjam: néma csönd támadt.

Suttora némi gondolkodás után úgy vélte, nyilatkoznia kell.

-Napoleon egyik tábornoka volt.

Diadalmasan néztünk Suttorára: nemhiába újságolvasó, de mindent ismer a világon!

- Én is úgy tudom, az volt - toldotta meg Sottomarina. - Tábornok!

Daniló bácsi arcán megjelent a hamiskás mosoly.

- Nem volt tábornok - ingatta fejét a kapitány. - Sajnálom, de ijem az volt. Igazi címe így hangzott: az Ördög Hegedűse!

Suttora tudálékosan biccentett.

- Az már más, az sem megvetendő valami. Ördög Hegedűse! De mi az?

Daniló bácsi újból a messzeségbe mutatott.

- Saint Ferréol. Jártam rajta, és ha nem lenne teherrel tele a Jadfan, arra kanyarodnánk, hogy ti is lássátok - Monté Christo után?gn a tájon a másik legérdekesebb szigetet, Saint Ferréolt. A Honorat-sziget mellett vagy két kilométerre emelkedik ki a tengerből. Óriási sündisznó. Hatalmas szikla, tele tüskés növényzettel. Aki felmászik rá, összetépik a tüskék. De van rajta más is, más nővény. Liliomok, kék, fehér íriszek. Csodálom Suttorát, hogy nem kérdi: ugyan, mint kerültek oda a tüskék közé?...

I A kalóz hümmögött:

- Dehogyanisnem kérdem! írisz - sziklaszigeten.

Daniló bácsi tovább beszélt:

- Mert azon a szigeten rejtegették őt esztendőn át az Ördög Hegedűsét! Őt éven át, holtan, koporsóban! És akik elrejtették, azok ültették az íriszeket, a liliomokat.

Suttora felhördült:

- Mondom, hogy tábornok volt, ha Ördög Hegedűsének is hívták! Mert csak egy tábornokot rejtenek el vagy admirálist...

Sottomarina akkorát rikkantott, hogy a pilledő sirokkó még szelídebbre hangolta a kötelek közötti füttyülést.

- Fogd a szád, Suttora! Mindig kotyogsz! Mi van már azokkal a virágokkal, kapitány?

-A virágokkal nincs semmi. Még most is ott vannak, egyszer hoztam is magammal egy csokorravalót. Aki miatt odaültették, az már nincs a szigeten!... De talán inkább kezdjük előlről, előbb azonban Zoller állítsa be pontosan a kormányt, őt fokkal nyugatnak, mert eltértünk. Úgy. Nos, hogy mindent megtudjatok: Paganini nagy művész volt, a világ legnagyobb hegedűművésze, mióta csak hegedű van a földön. Pedig több mint száz éve halott, de azóta se akadt nála nagyobb hegedűs. Valósággal boszorkánymesternek tartották, ördögcimborának, javasembernek, annyira különleges volt a művészete! Nizzában halt meg, 1840. május 27-én - kolerában! Úgy rendelkezett, hogy a fia vigye tetemét kedves városába, Genuába. így is történt. Hajót bérelt, rátették a koporsót és megindultak Genuába. Amikor a kikötőbe ért a hajó, ott voltak már a génuai papság küldöttei. Nem engedték partra tenni a boszorkánymestert, az Ördög Hegedűsét! A városi tanács ugyanígy tett! A pápai udvar, ahová a fiú segítségért fordult, hasonlóképpen! A halott hajója visszafordult a francia partokra, hogy majd Marseille-ben, ott csak eltemethetik az Ördög Hegedűsét. Tévedtek: ott is előálltak a papok, a tanácsstagok - így ezután Cannes-ba hajóztak. Tévedtek, Cannes-nak sem kellett a nagy halott művész! Erre már a legénység is lázadni kezdett: egyik vihar a másik után érte a hajót - egyre a szabad tengeren!..

Suttora nem állta meg, közbeszólt:

- Ha rajtam áll, ugyanígy teszek! Halottal hajózni!

- Ott haladt el a hajó Cannes-ból jövet az apró sziklasziget, Saint Ferréol előtt. A fiú döntött - ott temeti el az apját. így került Paganini a szigetre, és így kerültek oda liliumok, íriszek. De Paganini

jijitr öt évig maradt a széljárta szigeten: 1845-ben Genua nagy ke-Ipesen megengedte, hogy az Ördög Hegedűsét a rajongott város-Ilin temessék el!

p.Másnap délelőtt Hyères-félsziget alatt voltunk, este Toulon alatt. fppss mint ahogyan már nemegyszer megtörtént: a sirokkó után be-jpf-a szélcsönd!

IfÁ távolból Marseille fényei villogtak, a Sainte Marié és a Battie-»'?hatalmas világítótornyok sok mérföldre elvetődő fénycsóvái. KÁ város fölött aranybura domborodott: ezernyi lámpa együttes Iplogása. ||És mindenütt fény, fény, fény! A kikötőből tovahaladó óriásgó-

teherhajók, a kikötőbe tartó személyszállítók, motorhajók tak, dörögtek, zakatoltak minden irányban, pedig egy helyben kepesztettünk a teljes szélcsöndben. | a Jadranak motorja is, de annak valóban nem lett volna értelme, hogy begyűjtsuk. Vitorlás naplemente után úgyse me-e nagy kikötőbe, így Marseille-be sem. Ezért nyugodtan főik a szélcsönd határozatát: reggelig itt kell libegnünk a szabad , Marseille és Toulon, a hadikikötő között, ohama Jim a kettős raktár fedelén ült, és bendzsőjét pengette, itte Jankó, Piede, Gommó gubbasztott - versenyt daloltak az ikaival. Jokohama erős, zengő hangja messze szárnyalt. Ipmyira messze, hogy a távolban haladó egyik gőzösről még taps is ípilatszott.

íttjaz, úgy hangzott, mint a papírzörgés, de taps volt, és ezt Sutto-|& is elismerte.

Kuttorát különben újból elfogták a jelek, a kabalák, a jóslási han-?patok. Elhúzódva a többiektől, a hajóorr legkülső csücskében, ?akót bolhászva, gubbasztott a „kalóz”, és elmerengett Marseille gyein.

P*- Tudod, Kokó, nem szeretem ézt a vidéket - dűnnyögte majma fülébe. -Nem szeretem. Fertőzött vidék, ez az igazság. Itt cipelték pe-flda annak az Ördög Hegedűsének a tetemét, és innen nem

messze, amott a könyökben, van Livorno, ahonnan elindult velem annak idején a Petófi nevű halálhajó! Rosszat sejtek, Kokó, rosszat, mert a jelek erre figyelmeztetnek! De nem mondjuk meg senkinek, minek ijesztgessük őket, elég, ha mi tudjuk, igaz-e, hogy okosabb lett volna nem erre hajózni. Nem lesz abból jó, hogy Marseille-ben kötünk ki. Megmondtam előre, ne induljunk áru nélkül... de hát elindultunk!

Ha valaki megszólította az elvonult öreget, csak ennyit mondott:

-Tudod, a jelek, a jelek! Valamit szimatolok a levegőben!

Mi viszont igen kellemesnek találtuk a levegőt.

A part közelségét hirdette a mirtusz, a mimóza, a babér, az olaj, az agavé-virág édes, mámorító illata, ami belengte a partközeli tengerrészt .

A hajólámpa körül lepkék, éji bogarak, pillék s idáig elszárnyaló kabócák

röpködtek. Néha egy-egy ezüstsirály kurjantott a közelben, kárókatona
lubickoltak alig kőhajításnyira tőlünk.

Előttünk ott világított Marseille fárosza, ezernyi lámpása. A város, ahol még
soha nem jártam, ahová annyira vágytam.

Másnap délre valóra vált a vágy. A hajnali libeccio megmozgatta a Jadran
lomha, rizseszsákokkal, cukrosládákkal megrakott testét. Addigra eltűnt a város,
a part, a messzi Alpok hegyei, a csodás panoráma. Köd ülte a tengert, hajnali
párázat.

Innen is, onnan is a ködkürt tompa bugása, feldörrenése hallatszott.

A Jadran forgató ködszerkezetét Jankó kezelte. Egy ilyen világ-kikötő előtt a
nap minden szakaszában nagy a sürgés-forgás és nagy a veszély, hogy
összeütközhetnek a hajók.

Suttora komor képpel járkált a fedélzeten.

-Paganini!.. Paganini!... Esküszöm, itt fúr oldalba minket egy gőzös!...
Paganini!...

De hát, mint az várható is volt, nem fúrta se gőzös, se bárka, se semmiféle
más vízi alkotmány oldalba a Jadrant.

A libeccio jótékony fuvallatára lassanként oszladozóban volt a

köd és amikor egy nagy szürke tömeg kibontakozott előttünk - a mint a színházi
függöny, úgy gördült fel előttünk, izürke tömeg nem volt más, mint - If szigete,
If vára! Château tételezem, hogy inkább tudjátok, mit jelent ez a név, If, mint
nyíre mi nem tudtuk, ki légyen Paganini! :n, jól emlékeztek, itt szenvedte
börtönbüntetését Edmond és a jószágos, bolondos pap, Fária abbé! talmas
mészköhalmaz ez a sziget, alig öt-hat kilométerre avá-1. A Földközi-tenger
erősen sós vize szinte fehérre marta, ezen a mészkőtömbön áll, terpeszkedik,
hirdeti a középkori ezés és kegyetlenség szörnyű erejét a vár, a tengeri erőd.
Vala-r a kikötőt védte több más hasonló szigettel együtt, de ez a pe lassan
megszűnt, és lett belőle a hétszázas évek elejétől - a örnőbb vár-börtönök
egyike! ömb parti részét is tizenöt méter magas várfal övezi körkörö-AL
szögleteken tornyok, kiszögellések, kiugró bástyák. Az első 1 mögött ott a
második, és csak ezen belül találjátok magát az tményt, a húszméteres központi
toronnyal ellátott várépüle-L várfalakon lőrések, a várépületeken alig egy-egy
ablak. Itt sóim szerették, ha a várépület lakói elnézhetek arrafelé, a hot iol
zöld tengerre, ahonnan a szabadság szellőjét küldte felénk igillatos part és az
égbe nyúló hegyóriások. If várában általa-iz volt a szokás, hogy a föld alatti
kazamata, akna, sötétzárka >b - örökre! - megszelídíti az embert, mint a tenger
és a par-itványa. Itt halt éhen Bernardo, a márseille-i polgárok egykori iki nem
kisebb úr, mint Richelieu ellen lázította a polgárokat, volt hosszú az út, míg a
városból idáig hozták. Ezrei pusztul-t a hugenotta (protestáns) papoknak, százai
Napóleon császári ieleinek! Itt lehelte ki lelkét Kleber tábornok, az egyiptomi
rat igazi hőse, aki szemébe merte Napóleonnak mondani aljas t. Itt halt meg az a
negyven nápolyi tiszt, akik nem voltak haj-ik felesküdni Napóleon öccsére,
József nápolyi királyra... itt

végezték ki a tours-i helyőrség fellázadt katonáit... itt a spanyol
„lázdókat"!... És valóban itt pusztult el Dumas alakja, Fária abbé, Babeuf és
Buonarotti bűntársa, a három forradalmár!....

Néztük az erődöt, amely mellett lassan, méltóságteljesen úszott el a Jadran.

-Nincs ott egy kő, egy tégladarab, amelyhez ne tapadna vér, amelyre ne hullt
volna könny - mondta tudós kapitányunk. - If nem Franciaország dicsőségét, de
szégyenét hirdeti! Most -látványosság! Ha akarjátok, ti is megnézhetitek. Déltől
estig motorosok jönnek ide, és szállítják a kíváncsiakat, akik látni akarják,
hol szenvedett Monté Christo és Fária abbé...

Egyre zöldebb lett a tenger, és eltűnőben volt a köd. Már láttuk a várost, a
kikötő árboc- és kéményerdejét, az óriási palotákat, a város mögött emelkedő
hegyeket.

Felhúztuk a pilot-kérő zászlót, és lassú, nyugodt haladással közeledtünk a
kikötőbejárat felé.

Több hajó vesztegelt a kikötő előtti vizeken. Várták a pilotot, a hajókalauzt.
Két tanker (olajszállító), egy cargo (teherhajó) és egy háromárbcos bark
lebegett az üvegszerű, hol emelkedő, hol süllyedő tengeren.

-Vitorlákat lazíts, szélbe állunk! -hangzott kapitányunk parancsa.

Két könnyű fordulat a kormányon, és máris szembefordultunk a szélnek. Csigák nyikorogtak, kötelek ropogtak, fa alkatrészek recsegték.

- A hajó szélbe állt! - jelentette Szevér mint első tiszt.

Zoller ráhunyorított Szevérrre:

-A bark!

Az elkanyarodással, a szélbe állás manőverével még közelebb sodródtunk a háromárbochoshoz.

Szevér megértette, mire gondol Zoller; Sottomarina ott állt a közelben, bólintott.

- He), a Kagusa bark! Azon nem volt éppen kutya élet!

- De nem ám! - nevetett Szevér, aki a Ragusán nagy sarzsi volt: parancsnok. - Ugyan mi lehet a Ragusával?

Zoller vigyorgott. Sasszeme volt, vagyis inkább: a sasszemű tengerészek között is a legkitűnőbb szemű emberek egyike.

-Mi van vele? Hát úgy hiszem: Marseille kikötője előtt áll egy tengeri mérföldre!

Szevér a látcsőhöz nyúlt. Sottomarina elárnyékolta a szemét, úgy tekintett a nap irányába, ahol a bark lebegett.

Guzsik apó, Gommó, én arra néztünk: az ám, az angyalát!

A Ragusa!

Nem láttam már tizenhat éve, utoljára a fiumei Danubius-telep egyik sójáján láttam, szárazra húzva, megfosztva meredek árbocaitól, szégyenletesen megkopott testtel. Azóta csak álmaimban jelent meg néha, felidézve rajta életem legkedvesebb barátját, Jokkót, akit elvitt a tenger, és aki azóta is emlék, nem több, csak emlék már.

És most itt a Ragusa előttünk.

Mert az volt, valóban az - a régi-régi bark! Zoller sasszeme felfedezte, és a látcső a nap erős ellentükrözésében is megmutatta a tat csillogó betűit: Ragusa! Fiume!

Mindnyájan, még Daniló bácsi is, úgy meredtünk a háromárbo-cosra, mint egy kísértetre.

És mindenki gondolt valamit, felidézett egy-egy régi emléket.

Szevér, hogy azon a hajón, fiatal fejjel, parancsnok volt.

Sottomarinának esetleg az jutott eszébe, hogy abban az időben őt a bark hajómesterének szólították, akkor még az Adria legerősebb emberének is hívták.

Én a főárboc terebjére (árbocállására) néztem, és nem tudtam on-ttan levenni a szememet. Ott gubbasztottunk Jokkóval, a bark mat-fózinásával, barátságunk első órájában, és ott mutatta meg nekem kincseit: a palackba tett hajócskát, az ezüstveretű tört, a fiumei Don Gigante aranyműves turbános mór fejecskéjét, a morettit.

íme, az öreg hajó még mindig úszik, szállít, dolgozik, mint álta-

Iában a pompásan épített, kifogástalanul tartott hajók -végkimerülésig!

A felső keresztrudakon akkor tekerték be a vitorlákat, mert azokra már nem lesz szükség, ha megjön a pilot (révkalauz), és beirányítja a hajót. Nem is olyan régen még Sottomarina vezényelt ott, ha kellett, a felső sudár alatt, a mars-vitorla lábtartóin, ahol a kötélzáncos egy percig sem tudna megmaradni, de a tengerész igen.

És az óriás, aki két-három évtizede úgy fektette a pólai, sebenicói viadalokon két vállra ellenfeleit, hogy öröm volt nézni, az óriás szemét elfutotta a könny, amikor megszólalt:

- Gyerekek, a legszebb birkózó-emlékem a Ragusa fedélzetét idézi: ott fektettem két vállra a török Cselebit, a Don Jüan csatahajó fűtőjét, akit előttem az Adria legerősebb emberének tartottak! Tíz perc se telt el, máris elnyúlt alattam!

Abark egyre távolodott, a fedélzetre érkezett pilot a kikötőbejárat felé irányította. Annyira elmerültünk a nézésébe, hogy azt sem vettük észre, amikor megállt egy hófehér motorcsónak a sóner oldalánál.

Megérkezett a mi hajókalauzunk is. A motorcsónak nagy volt, a hajókalauz kicsi. Hogy mi az oka, nem tudom, de a francia tengerésztisztek között vannak a legkisebbek, a legcingárabbak. Ez is egy ilyen példány volt. Sottomarina zsebre is vághatta volna, ha nagyon akarja. Nem akarthatta, mert az emberke Daniló bácsi elé perdült, és csak ennyit szólt:

- Vieux Port.

Daniló bácsi intett.

. - A hajó szélbe áll! Vitorlákát húzd be! Kormányt öt fokkal balra! Irány: a régi kikötő, teljesen északnak!

- Parancsára! Parancsára! -hangzott Suttora ügyeletes hajómes ter és Szevér első tiszt válasza.

Zoller mint első kormányos ugyancsak bólintott.

- Irány: a régi kikötő, teljesen északnak.

A Jadran szélbe állt. És megindultunk a marseille-i kikötő főbejárata felé. Előttünk ott magasodott a Ragusa három sudár árboca.

- Ha kikötünk és főleg, ha kirakodtunk - mondta Szevér -, első dolgom lesz, hogy megkeressem a barkót. Ki jön velem?

Nevettünk. Ugyan ki maradna el, ha végre a Ragusa barkra tehetjük a lábunkat?! Oda, ahol Jokkóval -talán még emlékeztek rá - barátságot fogadtunk.

Az apró hajókalauz ott állt mellettünk, és időnként megadta az utasításokat; de mindig tömondatokban, a lehető-legrövidebben. Akkor vettük csak észre, miért spórol a szavakkal. Az apró emberke gumit rágott. Annak a mámorát élvezte, hol az egyik, hol a másik pofazacskójába görgette a kellőleg megdolgozott gumigyürmát.

- Északnak kettő! Hajót lassíts! Bejárónál teljes fordulat nyugatnak!

De bármennyire is lesajnáltuk az emberkét, meg kell adni: értette a mesterségét. Különösen akkor bocsátottuk meg a gumirágást és apró termetét, amikor megtudtuk, mit hirdet a zubbonyhajtókáján látott kitüntetés tokja.

- A becsületrend lovagkeresztje - mondta igen büszkén és szokatlan bőbeszédűséggel. - A világháborúban hajóhadnagy voltam, és a Tonking romboló parancsnoka. Két német tengeralattjárót süllyesztettem el!

Ezzel vége is volt a „hosszú” mesének. Tovább rágta a gumit.

Csak a szemével intett. Daniló bácsi bólintott, ő is tudta, mit kell tenni. -Kormányt vedd ki nyugatnak! Vitorlákát tedd át!

A gyenge szélben lassú ívet írt le a sóner. Zoller a megfelelő irányba forgatta a kormányt. A vitorlák is átváltottak. Láttuk, hogy a Ragusa magas árbocai a Jetée több kilométeres mólója mellett imbolyognak, tehát a barkót túlírányították a hadihajók kikötőjén, a Bassin de la Gare Maritime-en is. A világ egyik legérdekesebb kikötőbejárata elé érkeztünk.

A pilot piros-fehér-piros zászlós (kalauz-zászlós) motorosa elvágtatott mellettünk. Valamit átkiáltottak a motorosról. A pilot legyintett a kezével, és tovább rágta a gumit. Nagy bizalommal nézett Daniló bácsira.

- Vontatni akartak - szólt hozzánk a parancsnok. - De látszik a koma arcán, hogy elhiszi: bemegyünk mi ezzel a szelecskével bármerre is. Hát be is megyünk.

Marseille kikötője a tengeröblök sorából áll. És a legtöbb öbölnek még ma is megvan a régi, természetes bejárója, a mészkősziklák hófehér védőfala. Ilyen öböl maga a régi kikötő és annak bejárata. Alig kétszáz méter széles nyílás vezet a kikötőnek ebbe a részébe, amely csodálatos keveréke a közép-kornak és a jelennek. A bejáró óriási mészkőszirtjein egy-egy erőd hirdeti Vauban tábornok, a híres várépítő nevét: a Fort Saint Jean és a Grasse-Tilly erődök. A

falak ugyanolyan ridegek, mohosak, időtől kopottak, mint If vára falai. A bejáró bal oldalán a Grasse-Tilly erőd emelkedik, a középső torony - világítótorony! A jobb oldali erőd is békés célokat szolgál: ide épült a régi alapzatra az orvostudományi egyetem. És egy világítótorony is.

-Kormányt tartsd! - pattogott az apró emberke. - Irány a Grasse-Tilly mellett, ott erősebb a szél!

Daniló bácsi ránk nézett. Zollerrel visszaneztünk. Mind a hárman tudtuk, mit akarunk. Daniló bácsi tekintete azt mondta: no, cimborák, most elő azzal a gatyamadzaggal!... Mi pedig ezt feleltük a tekintetünkkel: legyen nyugodt, gazda, értjük, miről is van szó! Az apró emberke a sport drukker izgalmával figyelte, mint kanyarodik a Jadran a Fort Grasse-Tilly komor falai alá.

Szevér nem állta meg, odasúgta Zollernek:

- Ügyeljetek!

Suttorától Sottomarináig, Piedétől Jankóig kivétel nélkül mindenki felénk tekintett, vagy - eléggé bizalmatlan tekintettel - az egyre keskenyedő bejáratra, az erőd falaira.

Egy rossz mozdulat a kormányon, hibás manőver a vitorlával -és az áramlás, a szél vagy a szirtekre nyom, vagy a falakhoz szorítja a hajót!

A szirteken horgászok kuporogtak, és igen óvatosan pislogtak felénk. Többen a várfalon könyököltek, érdeklődéssel nézték, mi lesz a sóner sorsa. Tengerészvárosban voltunk, itt jól tudták az emberek, mit jelent az, ha egy vitorlás hajó, vontatás nélkül - eléggé erős ellenáramlással, de mégis tűrhető szélben - közeledik a kikötőbejáron, ahol egy-két hajó összetörte már magát, mióta Vauban tábornok felépítette ezeket az erődöket.

Felettünk hatalmas vashíd ívelt (ez köti össze a két partrészt), és a vashídon túl ott tátongott a Vieux Port védett öble, tele hajókkal, bárkákkal, csónakokkal, motorosokkal. A közeli katedrális tornyában tizenkettőt ütött az óra. Dél volt.

A kis hajókalauz meglehetősen köpött a vízbe: kirepült az elhasznált rágógumi. Ugyanakkor mosolyogva bontogatta a következőt, de mielőtt bevette volna, elismerőleg szólt Daniló bácsihoz:

- Sejtettem, hogy nem kell vontató!

Daniló bácsi csendesen nevetett.

- Összeszoktunk mi már, hajó és emberek. Az ilyesmi - gyerek játék!

Suttora feldobta zsíros, sok vihart látott sapkáját.

- Evviva, legények, sikerült! A rézangyalát!

Jokohama Jim megpengette bendzsóját.

Mariónak híre kelt, hogy csuda nagy legény...

Marseille-be érkeztünk!

HARMADIK FEJEZET

Két zsák miatt? - Egy világkikötő - Az Óváros érdekességei - A „Kék homár”-ban - Slocum kapitány utóda, Alain Gerbault - A világjáró Firecrest - A Szultán Négy Asztala - Halef ben Ibni, a költő - Penészednek a vitorlák - Egy gyönyörű autó - Lord Cardigan - Tedd sutba a tudományodat! - Négyféle paplan egy embernek - Eltűnt három emberünk! - Sztrájk a kikötőben - Megjöttek az elveszettek - Új bendzsó kell - Irány: dél-délnyugat! - Daniló bácsi a hajózás és a kultúrák tengeréről

Suttora bütykös ujjával a levegőbe bökött.

-Semmi jó nem lesz ebből, semmi! Evekig itt rostokolunk Marseille-ben! No, majd meglátjátok.

Mіндеzt akkor mondta, amikor kirakodtunk, és újból látható lett a sóner vízvonalt alatti része. A rakodásnál ugyanis valami történt. Egyszerű, semmitmondó valami, de ismeritek a mi öreg Suttorán-kat: ő abból is következett, ha egy légy száll az orrára. Amikor az utolsó két rizses zsákot kiemelte a kézi árbocdaru segítségével Gommó, Jankó és Piede (a sok száz zsák után), érthetetlen okból a heveder meglazult, és a zsákok tartalma a rakodópart és a hajó között a vízbe hullott! Szó se róla, a két zsák nem a világ, ettől Gommó, Jankó, Piede igen jól aludt volna, de Suttora dermedten bá-. múlt, majd, mint már hallottátok, megdöbbenve szólt:

- .. .No, majd meglátjátok!

Piede mosoly nélküli faarcán mosoly táncolt.

- A két zsák miatt?! Itt Marseille-ben, évekig?!

Suttora komoran intett.

- Te fajankó, még ezt se tudod? Nem a zsákok miatt! A rizs miatt! Régi kínai megállapítás, hogy a kiömlött rizs bajt okoz. Ezt még akkor tanultam, amikor Kínában voltam a Petőfivel. Azt pedig minden kikötői kínai tudja, Hongkongtól Sanghajig, Nankingtól

Tiensinig, hogy ha a hajó utolsó árudarabja vízbe hull, és az rizs, akkor a hajó évekig nem kap árut. Ha pedig mi árut, fiaim, évekig nem kapunk, akkor -évekig itt ülünk Marseille-ben!

Ezzel Suttora bólintott, mint aki pontosan tudja a kínai ősi mágia minden titkát, Kokét a vállára tette, és méltóságteljesen kiballagott a partra, hogy aláírassa a szállítólevelet a „patronnal”, a raktárfelügyelővel.

Sottomarina megvakarta izmos tarkóját, dűnnyögött:

- Már kezdek hinni ennek a bolondnak. Még hogy évekig!

Hát ez bizony egy kicsit sok lenne - állapítottuk meg mindannyian. Evekig! De egy-két hónapig igen - tettük hozzá. Mert bizony Marseille érdekes város. Egyike a legérdekesebbeknek Európában, de talán a forgó minden világrészét is beleértve. És egyike a legforgalmasabbaknak is. A Földközi-tengeren pedig a legnagyobb kikötő. Ma már megszoktuk a nagy számokat, de talán így is szépen hangzik, ha ideírom nektek: abban az időben, tehát 1934-ben, amikor a régi kikötőben horgonyzott a Jadván - a kikötő évi hajóforgalma átlagosan 14 000 személyszállító, teherhajó, nagy és kicsi tehervitorlás, teherszállító motorbárka volt! Igen, jól olvastátok, még egyszer ideírom: 14 000! Óriási szám ez, különösen, ha elosztjátok egy napra: háromszáznál több beérkező egység! És mivel a hajók nemcsak beérkeznek, de ki is mennek a kikötőből, különösebb fantázia talán nem is kell elgondolni, mi nyüzsög, pöfög, dohog, dűnnyög, dűbörög, fűstöl, túlköl, sípol, szirénázik, szerel, készülődik, indul, befut, rakodik és a kis „bikáktól” (vontatóhajócskáktól) terelődik Marseille kikötőjének rakodóinál, nyílt vizén, a dokkoknál, a bejáróknál, a Vieux Port, a Bassin de la Juliette, a La-saret, a Carenage, a Stationnement, a Pinède, a National, a De la Gare, a D'Areno kikötőiben!

Évi 14 000 hajó! És mennyi daru, vontatómozdony, teherautó, dereglye, slepp, komp, elevátor, csörlő, emelő és dögönyöző, kalapáló és szétvágó, csille és tankocsi kell ennek a rengeteg vízialkalmatosságnak, hogy gyomrából kiforduljon vagy ellenkezőleg: oda

bekerüljön a mérhetetlenül sok áru, könnyű és nehéz teher! És mennyi raktárra van szüksége, hogy mindezt befogadja s mennyi kézre, emberi erő're, hogy szétossza, bevigye, kihozza, elhelyezze, válogassa.

Évi 14 000 hajó, és ugyan mennyi tonna? - Ideírom, tessék: 24 579 305 tonna áru és 775 181 (igen, olvasd: hétszázhetvenöt-ezer-száznyolcvanegy) utas! Abban az évben, amikor -mint tudjátok -eléggé visszaesett az áruforgalom: 1934-ben!

Közel egymillió ember él Marseille-ben. És ebből az egymillióból majd minden épkézláb ember azért van, azért él, hogy ezt a kikötői szörnyeteget, ezt az óriási, falánk állatot szolgálja. A kis- és nagykereskedők java azért létezik, mert tengerészek, matrózok, utasok nála vásárolnak. A kocsmák, a "bisztrók (falatozók), a mulatók ugyancsak belőlük élnek. És mennyi kocsmá van itt, uramisten! Szinte mondhatnám így is: ahány ház, annyi kocsmá! És Marseille-nek sok háza van. Az Óváros apró tekervényein, zugaiban, tenyéryei terecskéin mindenütt házak, kunyhók, pici és nagy épületek. A Katalánvárosban csak kunyhók, csak pici házikók, szurdokok. Az Újvárosban paloták, irodaépületek, felhőkarcolók!

És minden úgy forr, mintha katlan volna az egész város, és mindenki mintha katlanban élne, vergődne!

Az égen szörnyű daru-karok köröznek, csápjaikkal láncokat bocsátanak le vagy hűrként feszülő drótköteleket. Mozgó emelőhidak csilingelnek, harangot kongatnak az ezüsthéyes acélsíneken. Az elevátorok, silók hat-, hét-, nyolcemeletesnyi vasormányai sívítva szívják a hajók testéből a gabonát!

És fűst, fűst mindenütt! Az áldott, szép, csillogó, kéken tükröző ég, a hol zöld, hol meg kék tenger a szélcsendben alig látszik! A Napot fűst árnyékolja, mintha udvara volna, mint eső előtt a Holdnak!

És úgy hiszem: sehol annyit nem kiabálnak a kikötőkben, mint itt. Kiabálnak a halaskóiak, a lacikonyhások, a mozgóárusok, a mindenütt jelenlevő és megtalálható kucséberék, ócskások, utcai

borárosok, járdák szélére kirakódó gyümölcsárosok, kiskereskedők, de főleg: a kikötők minden rangú és rendű népsége! Ordít a raktáros, a dokkmunkás, a darukezelő, a csillés, a fedélzeti irányító, a bárkás, a tolatómozdonyos! És mennyi mindenféle arc, szín, alak, mennyi mindenféle ember! Kreol bőrű korzikaiak, pergő beszédű olaszok (közel százezer él itt belőlük!), fekete képű marokkóiak, nádszálvékony arabok, sárga arcú anamiták, kínaiak, göndör hajú levantei kereskedők, görögök és törökök, végül a francia délvidék annyi mindenféle típusa, hegyvidékiek, provence-iak, Aix és Ca-margue keményen beszélő, mindig dühösnek tűnő figurái.

Mióta Marseille-t láttam, tudom, milyen lehetett annak idején egy középkori kikötő. Mert Marseille ebből is megőrzött sokat, ha nem is mindent. Erre

emlékeztet már az érkezésnél If vára is, de még inkább a kikötő két croszlánkarma, a Fort Grasse-Tilly, a Port Saint Jean, a régi kikötőt szegélyező házak, de főként - az Óváros maga! Esküszöm, itt még azon se lepődnének meg az emberek, ha Dumas más figurái, mondjuk az általatok is ismert D'Artagnan, Athos, J Porthos és Aramis jelenne meg az Óváros macskaköves utcáin, dongás kapuboltozatai alatt, a fatáblás ablakokban, a komor sikátorok útvesztőiben. Errefelé megszokták a mindenféle öltözéket. Burnuszos arabok, sarongba csavart anamiták, fezes levantei-ek, fejkendő marokkóiak, lábszárcsavaros korzikaiak keverednek a különböző tengerészruhákkal és - a csepűragók hadának mindenféle kosztümjével! Mert ezekből sok van ám Marseille kikötőnegye-deiben, de főleg az Óvárosban. Bohócok, egyensúlyozó művészek, kígyóbüvölők, muzsikások, versmondók, kardnyelők, állatidomí-tók - nem is lehet elsorolni, mennyien e „szakmának” mesterei közül. Itt mindenki élni, keresni, megélni akar. De lehetőleg olcsón élni és kevés munkával keresni. Főleg az árusok, csepűragók, naplopók. Mert aki „dokkman”, dokkmunkás, az nem beszélhet sem az olcsó életről, sem a kevés munkáról. Se Marseille-ben, se Londonban, se Pago-Pagóban vagy Szamoa szigetén. Ebbe a földközi-tengeri Bábelbe érkezett a Jadran, és amikor sze-

rény madárkaként kikötöttünk a Vieux Port hátsó szögletében, a Galue térnél, már zúgott a fejünk a sok látványosságtól. Meg Joko-hama Jim is elbámult, hogy ezúttal - alig aratott sikert híres cow-boykalapja. De hát Jokohama Jim ebbe mégsem törődött bele: elő a bendzsót, és ki a híres Cannebiére mellékutcaiba, Jankóval és Pie-dével, akikkel lassanként egy kis kórust alakítottak ki! Erre a hangra (Jokohama hangjára) csak felfigyelt az Óváros népe, s így a széles karimájú kalap Marseille-ben is népszerű lett.

Jokohama, Piede, Jankó fedezte fel a „Kék homár”-t, a Jadran hajósainak parti tanyáját.

Igaz, még nem is szóltam nektek a „Kék homár”-ról! De hát előbb el kellett mondanom, mit jelent Marseille a Földközi-tengeren, és miféle város, mit „tud”, ahogy a pestiek mondanák. Akkor tehát álljunk meg a „Kék homár”-nál.

Vagyis a tekervényes Rue Caisserie és a Rue Poirter utcák keresztesződésénél.

Az északi sarkon (ha még megvan?) áll egy igen ódon ház. Falát megette az idő, mert ha volt vakolat rajta, abból semmi se maradt, csak a fekete terméskövek hirdetik, hogy az öreg épület testvérek között is néhány száz esztendő. Mindenesetre D'Artagnan korában már állt. A ház kétemeletes, ablaktáblás, kapuján szörnyű nagy kovácsoltvas kilincs. A kapu mellett még egy kapu -felette cégér: Kék homár.

Egy igazi, kipreparált, félévenként újrafestett kék homár. Bisiro, falatozó, iszogató, koccintgató putik. De nagy putik. Az a bizonyos kocsmaféleség, ahonnan édesapátok kipofozna benneteket!

Igazatok van: és a Jadran hajósai, ők kocsmáztak?! Hát csak módjával, fiúk, módjával. A tengerész mindig szívesen lehajt egy-egy pohárka grogot, rumot, whyskit. De nem részeges. Persze vannak kivételek. Nincs is ezen mit csodálkozni. Ahol annyi a veszély, ahol annyira sok függ az időjárástól, az elemek harcaiól - ott olykor-olykor inni is kell. Ezt bevallom nektek töredelmesen. De azt is, hogy a mi kompániánk nem volt részeges banda, ami nem azt jelenti, *~ hogy jól nevelt intézeti kislányok voltunk. Azt már

nem! Láttam én már nemegyszer Suttorát végigimbolyogni a fedélzeten, sőt Sottomarinát is. Ha Guzsik apó zordonan nézett ránk, és a harmadszori kérdésre se válaszolt, akkor tízet egy ellen, hogy beleszopott a rumosüvegbe! De hát ács és szakács volt egy személyben, ami teljes jogot ad arra, hogy szent barátságban legyenek ketten, ő és a rumosüveg. Voltak is. Olykor megtörtént az is, hogy Szevér, Zoller és jómagam a pohár fenekére néztünk. Ugyan miért ne tettük volna, amikor illet megünnepelni, hogy kimásztunk egy-egy kiadós viharból?! Ünnepeztük azt, hogy élünk! No, azt sem tagadom, hogy megtörtént Piede cimborával: összetévesztette a hajó szélességet a hajó hosszával. Ami bizonyos fokig baj volt. Baj volt, mert az elszámításnál belepottyant a vízbe. Úgy kellett kihorgászni a hosszú csákllyákkal, mert már ment le a kikötő fenekére, mint egy hatalmas vasfazék! Daniló bácsi, Jokohama Jim, Jankó, Gommó azonban azt tartotta, hogy úgy jó, ha az első pohár egyben az utolsó is. És mivel döntő a kapitány személye, hatása, felfogása, hogy úgy mondjam: Daniló bácsi ránk nyomta a bélyegét.

A „Kék homár”-ba mégis szívesen ellátogattunk.

Tengerészkozsma volt a javából. Öreg, kivénült kapitányok üldögéltek a sarokban, és ábrándoztak a szép időkről. Meghallgatták a maiakat, tanácsokat adtak, amit a maiak rendszeren nem tartottak be. Matrózok és kapitányok testvéri közösségben üldögéltek az asztalnál, mert a „Kék homár”-ban nem voltak rangszempontok. És mert így volt, a társaság is a legvegyesebb népségből került ki. Igazi marseille-i testvériséggel kuporgott az asztalnál a dokkmunkás, a teherhajó kapitánya, a fedélzetmester, a kormánymatróz, a kínai tengerész, a jávai gépész, fűtő, szerelő, az arab dau (tehervitorlás) burnuszos hajósa, a marokkói, algíri, tuniszi rakodómunkás, a koromfekete képű szenegáli vitorlakészítő.

Legalább a fele a vendégeknek mindig színes volt. Ilyen ember új ismerősünk, Halef ben Ibni is. Amikor megismerkedtünk, bajosan sejtettük, hogy miatta bőséges kalandokban lesz részünk, sőt talán életben maradásunkat is neki köszönhetjük.

De hát mielőtt szó esne erről a burnuszos, csokoládébarna emberről, valakit még bemutatok nektek a „Kék homár” vendéglőből. Illő, hogy megismerjétek őt. Azt tudjátok, ki volt Slocum kapitány? Hát hogyné: az első sport vitorlázó, aki egyedül körülhajózta a Földet. És ki volt a második? Alain Gerbault francia sporthajós és volt haditengerészeti matróz. Először 1921-ben indult neki Firecrest nevű szlup-ján az Atlanti-óceánnak. Marseille-ből New Yorkig vitt az útja. Majd 1930-ban elindult a föld körüli útra, és akkor, amikor ajadran Marseille-ben horgonyzott, már a Firecrest is befejezte - Slocum kapitány nyomán - a világrekordnak beillő hajózást!

És itt, a „Kék homár”-ban ismertük meg ezt a különös embert, Alain Gerbault tengerészt, a magányos világjárót. Hosszú, sovány ember létére mindig didergett. Még a délvidéki meleg sem volt neki elég: amikor arcunkról csurgott a veríték, Gerbault vastag, ujjas, nyakig zárt szvetterben könyökölt a kocsma asztalára!

- A Csendes-óceán szigetein, ott igen, ott meleg volt - sóhajtotta többször, amikor odaültünk melléje Szevérrel, Jankóval. - Ott éreztem a Nap hevét, a tenger melegét!

Csontos arcán ilyenkor mosoly táncolt, méléző, kék szeme csillogott. Pedig pontosan a Csendes-óceán tréfálta meg a legjobban. A legszörnyűbb viharok egyike tombolt 1932 nyarán a Marquesas szigetekenél, és ez az orkán a nyílt vízen kapta el Gerbault vitorlását!

- Nyolc napon át a kajütben lapultam - emlékezett ez a vasideg-zetű ember a hurrikánra. - Hol a hullámhegyek alatt, hol felettük táncolt a hajó! Nem volt egy perc, hogy ne hittem volna: no, most megyünk a tengerfenékre, én és a hajó! És a Firecrest, a hűsleges bárka kiállta a szörnyű próbát. Ugyanakkor gőzösök süllyedtek el, nagy sönerek és teljes vitorlázatú hajók!

Láttuk a világhírű vitorlást is. A Katalán-negyed egyik kis javítójában tatarozták éppen. Hát - szó, ami szó - Szevérrel, Daniló bácsival, Sottomarinával, Zollerrel megállapítottuk, mi ugyan nem a Földet, de a Földközi-tengert se vitorláztuk volna körül az öreg tra-gacossal!

A Firecrestm bőven ellátták vitorlával. A nagy vitorlák felett egy sárkányvitorla feszült, a hajót hosszabbító orrsudáron (helytelenül orrárbocnak is mondják) három orrvitorla! Elég tisztességes vitorlamennyiség - egy ember számára! És ez a nehezen kezelhető, két kajütös, otromba hajócska állta ki a szakmunkákban is kellőleg kiértékelt hurrikánt!

Amikor kívül-belül jól megnéztük Gerbault vitorlását, végül is összenéztünk: nem, ezzel ugyan még Marseille-ből Gibraltárig se! Egyedül Jankó lelkesedett a fiataltság hevével.

- Ha szerét ejtem egy ilyen hajónak, elindulok rajta! Gerbault nevetett.

- Ilyen hajót ma már bajosan szereznél. Pedig csak ez a fajta al kalmas a Föld körülhajózására. Én még egyszer elindulok rajta, mert viszont akarom látni a Csendes-óceán pálmás szigeteit!

Mint látjátok, már csak azért is érdemes volt a „Kék homár”-ba betelepíteni, hogy barátságot kössünk Alain Gerbault-val, az utóbbi évtizedek egyik leghíresebb vitorlázójával, Slocum kapitány legméltóbb utódával. Méghozzá igen

jó barátok lettünk: Gerbault csodálta a Jadran teljesítményeit, mi a Firecrest bámulatós kalandjait. Igazi, vérbeli hajós volt Gerbault barátunk. Azokban a hónapokban úgy ünnepelték, mint valami filmszínészt vagy egy futballistát. Tagja volt a díszes, előkelő marseille-i jachtklubnak, ahol tátott szájjal bámultak rá a puccos dámák és a jól fésült urak. De Gerbault inkább a „Kék homár” füstös, halzsírszagú, ricsajos helyiségében ült fel tanyáját, semmint a fene díszes klubház perzsaszőnyeggel tompított bárjában lehajtszon egy pofa grogot!

Hiába, matróz volt valamikor, egyszerű kékzsávolyos, piros bojttal (pomponnal) ékesített sapkát hordó fedélzeti matróz a Liberté cirkálón. A Liberté elsüllyedt, Alain megmenekült, világhírű sportvitorlázó lett belőle - de megmaradt örökre vérbeli matróznak!

... A „Kék homár” - még most is látom, ha elfog az ábrándozás gyönyörteli érzése.

A tengerész már ilyen, fiúk, ha partra veti a sors, az élet. A múltjára borul, és abból facsarja ki azt, ami szép, érdekes adódott az elmúlt évek alatt. És mint én, megkísérli, hogy papírra vesse (akárcsak Sottomarina, ákombákomos betűkkel) az elhangzott, régi-régi dalt, a mesét. És így látom, mint a valóságban, azt az asztalt a „Kék homár” egyik ablaka alatt, ahol Gerbault ül... odébb egy másik asztalt - kerek lappal és pecsétes terítővel -, ahol meg a Jadran kompániája kucorgott. Látom a főnököt, a testes „möszejt”, Fifille urat és a főnökasszonyt, az ugyancsak testes „madam”-ot, Fifille úrnőt. Látom a két pincért, Gastont és Constans-t, meg a pult mögött a mindig vihogó, kancsal szemű, de aranyszívű Eveline-t, aki lány létére csapos volt a „Kék homár”-ban.

És látok négy asztalt a teremszerű helyiség legvégében, ahol soha más, mint színes ember nem ült. Ez volt a Szultán Négy Asztala. Marokkóiak és algériaiak tanyáztak itt, az öreg Safi kompániája. Ja-

varészt rakodómunkások voltak a Juliette-ből, csendes beszédű, komor emberek. Az öreg Safit hívták a kikötőben mindenfelé „Szultánnak”, ami teljes mértékben igaz volt: Marseille ötven-, hatvanezernyi észak-afrikai bennszülöttje ó't vallotta vezérének, vajdájának. Holott Safi nem volt több egyszerű dokkmunkásnál, vagyis inkább: valamikori dokkmunkásnál. Safi igen öreg volt már akkor, egyesek szerint talán kilencven éves is, de mindenesetre évei számához képest csodálatosan fürge, mozgékony! Mindenről tudomása volt, ami az itteni észak-afrikaiakat érdekelte, és mindent, ami az észak-afrikaiak szempontjából fontos volt, megtárgyaltak vele. Igen, Safi volt a Szultán, akinek szava valóban felért egy kis afrikai szultánság fejének döntésével.

Safi reggeltől estig ott ült a Szultán Négy Asztala főhelyén, szemben a bejáróval. S ide jöttek a hívek, hogy megbeszéljék vele napi gondjaikat, örömeiket. Fifille úr és Fifille úrnő nagy becsben tartotta a Szultánt. Hát hogyné: azzal, hogy a „Kék homár”-ban székelt, állandóan tömve tartotta azt a bizonyos négy asztalt. Az pedig sok frankot jelentett a Fifille családnak, sok kicsiből sokat. Mert akik a Szultánhoz jöttek, szűk pénzü, apró bugyellárisú emberek voltak. Rakodók, dokkmunkások, rozsdakaparók, szenelők. Marokkóiak, algériaiak és néhány szenegáli, akik Safit vallották tanácsadónak. Ezek az észak-afrikaiak alkoholt jóformán soha nem ittak, csak szörbetet (török málnaszörpöt), de leginkább feketekávét. Safi mindegyiktől feketekávét kapott fizetség fejében, egy csésze feketét. Képzeldjétek el, mit ihatott az öreg egy nap alatt Fifille úr feketéiből. Húsz, huszonöt csészét legalább, és -bírta!

- Engem már csak a feketekávé tart életben - mondogatta halk, vénasszonyos hangján, ha valaki, mint egy alkalommal Zoller, feltette neki a kérdést, mint bírja egyik csésze után a másikat lehajtani ebből a méregből.

És nyiván lehetett valami igazság ebben a kijelentésben, mert Safi apó - úgy lehet kilencven évével! - vidáman élt, suttogott, tár-

gyalt, figyelt, tanácsot adott, de még arra is volt ideje, hogy valamelyik hívével az újságot is felolvastassa magának.

Időnként megjelent egy-egy, vagy inkább: egy-két rendőr, és Sa-fit magukkal vitték.

Ilyenkor mindenki tudta, miről lehet szó. A rakodók, a dokko-sok, a rozsdakaparók, a vasúti munkások között valami történt. Sztrájk készül, valahol betörték, valakit vagy valakiket gyanúsítanak, esetleg verkedés történt, és mint többnyire: színeseket vádolnak az eseményekkel kapcsolatban.

Safi volt mindig az első, akit kifaggattak, mit tud, kit hogyan ismer. Az öreg

nagy tekintélynek számított a rendőrség előjt is.

A Szultán .Négy Asztala egyikénél gyakorta letelepedett egy igen sovány, szúrós tekintetű, komor képű ember. Kék burnuszt, kék turbánt hordott, tehát valahonnan az algériai, marokkói hegyekből származhatott, mert a partmentiek főleg fehér burnuszt és turbánt hordanak.

Ez az ember volt Halef ben Ibni, a költő.

Legalábbis így mondták a „Kék homár”-ban - Ibni, a költő. Suttora, hiszen ismeritek, mindennek a nyomára jár, annak is, hogy mi az, ha valaki költő, és annak is, ki légyen mégis Halef ben Ibni. Mert az a fogalom, hogy valaki „költő”, a mi tengerész-szótárunkból igencsak hiányzott. Suttora így számolt be kutatásáról:

-Ez az arabus derék fickó. Versfaragó és dalokat talál ki. Aki ilyesmit csinál, az a költő. Ha megkéritek, elénekel nektek is a dalaiból, de ne kérjétek. Jim a falra mászna tőlük, de ahányan vagytok, mindannyian, mert szörnyű az arabus éneke, nem a mi fülünknek való. Hogy mit esznek Ibni dalain a füstösképűek, azt én nem tudom, de szeretik, én mondom. Amott a túlsó oldalon, nem messze attól a helytől, ahol Gerbault hajóját javítják, szóval a Katalán-negyedben van négy utca, mind tele arabussal. Ott lakik ez az Ibni, ott jönnek össze esténként a füstösképűek, és hallgatják a dalokat. Én hallottam, mert Ibni a barátom lett, mondom: derék lickó. . . de a dalai nem nekünk valók!

Így beszélt Suttora, és valóban igaz volt: barátságba került Ibni-vel. Hiába, a kalóz mindenkit levesz a lábáról, még ezt a komor embert is, az öreg Szultán kebelbarátját, kedvencét. Még azt is megtudta Suttora, hogy Ibni amolyan kőszá ember, hol itt, hol ott üti fel tanyáját. Hol Marseille-ben, hol a tengeri Sfaxban, hol Algírban, hol Casablancában, hol Rio-del-Oróban tűnik fel. Eléneкли költeményeit, és továbbmegy.

- Nem mondom - így vélekedett Suttora -, inkább lógázná a lábat, mintsem danolászna Afrika-hosszat... de ha neki jó, abba ugyan én nem szólok bele!

Hol itt, hol ott bukkan fel Ibni. Ebben még nincsen semmi különös, mert nyilvánvaló, hogy az a titokzatos költőmesterség így követeli. Zollernek, aki maga volt a gyanakvás világéletében, inkább az tűnt fel, hogy a Szultán, ha Ibni a helyiségbe lépett, mindenféle beszélgetését abbahagyta, és félrehúzódott a költővel - suttogni!

- Ez az Ibni még a Szultánnál is nagyobb fiú - állapította meg Zoller. -Még a Szultánnak is parancsol!

- Persze hogy parancsol, hiszen költő - védte Suttora. - A költők még a királyoknak is parancsolnak!

Persze, ebből nézeteltérés származott, és Daniló bácsi kellett hogy békét teremtsen a két perlekedő között. Daniló bácsi döntése így hangzott:

- Annak az időnek már régen vége, hogy a királyok a költőkre hallgattak. Elég baj, hogy nem akarnak rájuk hallgatni. De az arab népeknél még mindig nagy szerepe van a költőknek, így Safi marseille-i kiskirályságában döntő szava lehet Ibninek, ha valóban neves költő. Nyilván az, mert ha nem így volna, nem hallgatnák annyian, és az öreg Safi sem ajnározná annyira. De hát az is bizonyítja: nagy ember Ibni, hogy hol itt, hol ott tűnik fel. Ez egyben azt is jelenti, hogy Ibninek valami nagy-nagy szerepe lehet színes testvérei között. Ez majd előbb-utóbb kiderül.

Daniló bácsi fején találta a szöveget. Mint mindig, ezúttal is. De mielőtt tovább lapoznánk a marseille-i napok eseményeit, nézzük

csak meg, hogy is álltunk a hajóval. Röviddel a kirakodásunk után a raktárak mellől elvontattak minket a túlsó partra, hogy ott lessük a sült galambot - vagyis az újabb szállítmányt! Ez a leses egyre reménytelenebbé kezdett válni. Mintha Suttora jóslása ezúttal beválna. Daniló bácsi, aki egy személyben volt hajóskapitány és hajótulajdonos, reggeltől estig a raktárak körül és a szállítmányozási vállalatok környékén csellengett. Hol az „Orient” Rue Grignanon levő épületéből rohant ki, hol a „Transporta”, a „Messageries”, a „Fraissinet”, a „Navigation mixte” irodaépületeiből. De szállítmányt sehonnan se sikerült szerezni! A „magánhajós” mellőzve volt a titánok nagy, vérre menő versenyében! Egyre többet mondtuk:

- Suttorának még igaza lesz!

És egyre inkább elővett minket a JWraw-betegség. A szabad tenger utáni vágy, a sóhaj, hogy bár erős szelek feszítenék a vitorlákat, bár hömpölyögnének a fedélzeten a tenger bős hullámai!

Pokolba Marseille-jel! -néztünk ki kora reggel a foxliból. Igen, a pokolba Marseille-jel és minden kikötővel, ha ott hónapokig kell rostokolni! Sottomarina valóságos búskomorságba esett, Guzsik apó egyre többet kacsintott a rumosüveg fenekére, Szévé és Zoller tekintete mind többször pihent meg az erődök táján. Az erődökön túl ott volt a tenger. Ugyan, mikor megyünk majd arra - kifelé? Mikor?

De azt is meg kell mondanom, hogy hárman igen jól érezték magukat a szárazföldön. Talán sejtitek is, hogy kik? Igen, igen, úgy van: Jokohama Jim, Piede meg Jankó.

Jokohama Jim valósággal megbabonázta a tejföldről származó Jankót, akin nemcsak a kagylógyűjtés szenvedélye tört ki, de a dalolás vágya is. Jankó egyszerre ráébredt, hogy dalolni szép, jó és nagy öröm. Piede pedig, aki igazán csak a legritkább esetekben mosolyodott el, és ebben az egyben erősen hasonlított Ibnire, valami különös szenvedélytől úzva a cowboy-tengerész nótás társául szegődött. Pedig Piedének annyira nem volt hangja, mint ahogy a bakkecskét

sem lehet a legjobb tenoristák közé sorolni! De ettől eltekintve igen kedélyesen hatott az ő triójuk a kikötői szabad időben, alkonyatkor, amikor Jokohama megkezdte szokott ballagását a Rue Canabière felé. Többnyire Kokót is magukkal vitték, és ha a kalapnak nem is, de a majomnak akadt nézőközönsége. Meg hát Jokohama hangjának, amikor kieresztette utcahosszat, és megpengette bendzsóját.

Mondom, nagyon lógott már az orrunk a rostokolás miatt. Elég volt ebből a kikötőből, no meg annak a látványából, hogy a nagy tankerek, cargók, teljes vitorlázatúak jönnek-mennek, de mi - és jó néhány hasonló kishajó - a parthoz ragadva állunk.

Ha Daniló bácsi alakja feltűnt a rakparton, amint nagy sietve közeledik, egyszerre felfigyeltünk, és izgatottan tippeltük, mit hoz az „öreg”?

Nem hozott semmit. Elmúlt egy hónap... majd a második hónapba kanyarodtunk.

- Ha így tart - dörgött Sottomarina -, megpenészednek a vitorlák!

- Induljunk el valamire teher nélkül - indítványozta Guzsik apó -, az is többet ér, mint lesni a semmit!

De Daniló bácsi hajthatatlan volt.

-Áru rövidesen lesz, állítom! Semmi csüggedés, emberek, semmi csüggedés! Azért mi tovább csüggedtünk. Suttora gúnyosan vigyorgott.

- Persze, Suttorának nem hisztek! Semmi csüggedés, állítja az öreg! Én meg azt állítom, hogy igenis - csüggedhetünk! Kár volt áru nélkül eljönni Genuából. Minden baj onnan származik. De hát, amikor bekövetkezik a baj, akkor elismeritek, hogy igaza volt a kalóznak, de addig - nem! A rézangyalát!

De mint már említettem, egyre többet mondtuk az utóbbi időben:

- Suttorának igaza lesz. . .

így aztán lassan két „pártra” oszlott a társaság. Az egyikbe tar-

toztunk mi, régiek és „öreges”, míg a másikba tartozott Jokohama Jim, Piede, Jankó és Kokó. Az első csoport egyre a szabad tengerről álmodozott, a második - Kokóval együtt - igen elégedett volt Marseille városával. Különösen Kokó élte világát; datolyától kezdve a mangóig itt minden megtalálható a melegtáji gyümölcsök közül. És Kokó élt is ezzel a lehetőséggel. A piaci kofák nagy hahotá-jára Kokó még azt is megtette, hogy egy-egy kedvére való datolyafüzérrel felrohogott a sátrak tetejére, és onnan vigyorgott kormos pofácskájával a lentiekre.

Mindent elkövettünk, hogy húzzuk az időt, nyújuk a percek, az órákat, hjadran így még sohasem fénylett, csillogott. A fedélzet a legszabályosabban fehérlett, nem hinném, hogy akadt volna az egész kikötőben hajó tisztább fedélzettel. Szegény boldogult jó An-ton úr a fiumei Nauticán, amikor, elmesélte talán századszor a Zrínyi korvett ázsiai útjának, a híres 40 000 mérföldnek kalandjait, sohase mulasztotta el megjegyezni:

- Én, mint a korvett nostremója, a fedélzetet naponta négyszer súroltattam! De olyan is volt ám! . .

Hát nem hinném, hogy a korvett fedélzete különb lett volna a Jadranin&X. Mint

ahogy minden a legteljesebb rendben, az előírt szabályoknak megfelelően volt elhelyezve a bakokon, tartókon, bikákon, állványokon, átfűzve csigán, rögzítve spanneron, kifeszítve, húzva, tekerve, de úgy ám. A hajó mélyén a két óriási raktárt is nem egyszer, de jó néhányszor átsepertük, portalanítottuk, valósággal kifényeztük.

Gommonak még arra is volt kedve, hogy felmászott a két árboc csúcsára, és ott a sárgaréz kupakokat arannyá varázsoltta.

Ha pedig kifogytunk a munkából, kiballagtunk a „Kék homár”-ba feketézni, bánatunkban iszogatni.

Akkor már Ibnivel mindnyájan jóban voltunk. Valójában Suttora volt a tolmács, mert a kalóz - mit nem tudott ő? - beszélte az észak-afrikaiak keverék nyelvét, amiben török, olasz, francia, gö^rög, spanyol, de főleg arab idióma bőségesen megtalálható.

Ibnit többször meghívtuk az asztalunkhoz, és ilyenkor a komor arab - mosolygott. Tüzesen izzó szeme, vérpiros szájaszéle, hófehér fogai mintha festve lettek volna a sötét, majdnem fekete arcon.

Olyan csontos kezet, hosszú, karcsú ujjakat azóta se láttam, mint amilyen Ibni burnusza alól kinyúlt, ha megsodorta cigarettáját, vagy kivette Zöllner dobozából a Caporalt, a légió tűvékony cigarettáját, amit tízes csomagban alig egy-két sou-ért árusítottak a dokkokban mászkáló kucséberék*.

Alain Gerbault is vékony, de azért mégis csupa izom ember volt, de Ibni mellett -valóságos vasgyúró. És mégis: erről a nádszálvékony emberről látni lehetett, hogy sokat bír, és sokat bírt. Mint az agár, oly ruganyosan, könnyedén lépkedett Ibni, vagy szökellt fel, ha úgy adódott. Mély torokhangja rekedten csengett, ami - szerinte - tevehajcsár őseinek öröksége.

- Ott nőttem fel a Szahara szélén, Figuig oázisban, az Atlasz tövében - mondta egy alkalommal Ibni. - Tevepásztor voltam én is, karavántevés. így kerültem Oranba, ott felvettek a mohamedán iskolába, tanultam.

Elgondolkozva ránk nézett.

- És költő lettem.

Suttora bólintott, levette ökuláróját, mert újságot olvasott, úgy szólt Ibnihez:

- Egy időben én is gondoltam arra, hogy verset írok, de inkább toronyőr.lettem. Tudjátok, akkor gondoltam a versírásra, amikor megmenekültem a hajókatasztrófából. De végül is letettem a verse lérsről. A tengerész legfeljebb toronyőr lehet, de nem költő! Sottomarina megkérdezte:

- Ha költő vagy, miért nem élsz a hazádban, mién Marseille-ben?

-Miért? - kérdeztük többen. Az Atlasz s a Szahara helyett inkább ebben a ricsajos Babelben, ahol a helyi hajócskákat (amolyan propellereket) is úgy ajánlják a tulajdonosok, mint nálunk a vurstli-

ban a kikiáltók a látnivalót: lampionokkal, papírdíszekkel felékesített hidaknál -verklímuzsika kíséretében!

-Miért élsz Marseille-ben?

Ibni arca még inkább elkomorodott. És csak ennyit mondott:

- Most itt kell élnem.

Ezzel felállt, bólintott, jobb kezét a szívére tette, elköszönt tőlünk.

Odalépett a Szultán Négy Asztalához, ahol Safi elmerülve beszélgetett több honfitársával. Ibni is hozzájuk csatlakozott. A burnuszos alakok összebújtak, a turbánok egymáshoz értek. Valami igen fontos tárgyalnivalója lehetett a Szultánnak.

- No, ezt a derék arabust megbánthattuk - állapította meg Zoller.

Suttora elmélázva forgatta szemüvegét, amiben - nem tudom, emlékeztek-e még erre? - közönséges ablaküveg volt. Már csak azért is, mert Suttora úgy látott, mint a sas, de a formákra sokat adott: látta, hogy a kávéházi idősebb uraságok szemüveg segítségével olvassák az újságot, miért ne tenne ő is így?

- Nem olyan sértődékenyek a költők, mint azt te hiszed, Zoller fiam. A jósok se sértődékenyek. Hát én megsértődök, ha nem hisztek nekem? Legalább egy évig itt ülünk Marseille-ben, ha nem to

vább, meglássátok!

Sottomarina felcsattant: *

- Ne károgj mindig, mert istenuccse, nem állok veled többé szóba, Suttora!

Akkor már ott tartottunk a nagy várakozásban: kapunk árut vagy sem, hogy gyűlölni kezdtük azt, aki csak arra célzott - nincsen erre a legkisebb remény sem!

Daniló bácsi pedig loholt reggeltől estig, megmozgatott mindenféle összeköttetést, de a Jadran vitorláit csak nem kellett szétbontani. Valóban a penész veszélye lebegett nemcsak a vitorlák felett, de felettünk is. És egy álmosítóan rekkenő, augusztusi napon valami történt.

Pontosan emlékszem mindenre, figyeljetek. Ott könyököltem a víz felőli mellvédnél.

Reggel volt. Az átlátszó kikötővízben egy ócska lavórt, több borosüveget, egy cipómaradványt, kötélrészleteket, lomhán mászó tengeri sünöket, két kergetődző kutyacápáskát, halmaradványokon marakodó táskarákot figyeltem meg. Az elől>b mostuk fel a fedélzetet, és az most úgy gőzölgött, mint az ördög öreganyjának katlana.

Guzsik apó a konyha küszöbén az üstöt törülgette, előtte Jankó kuporgott, és burgonyát hámozott. A foxii-lejáróban Jokohama és Piede kuporgott árnyékban, ingeket foltoztak. Kokó hol az egyik, hol a másik tengerész vállán egyensúlyozott. A parancsnoki kabin nyitva volt, Daniló bácsi éppen borotválkozott. Készült szokásos kolduló kirándulására. Zoller a kormánykereket fényesítgette.

A rakparton két gyerek lógázta a4ábát, és nyilván arról elmélkedhettek, mi volna, ha nekik olyan hajójuk lenne? Én tudom: kincset mennének keresni a kalózszigetekre, Nyugat-Indiába. Ez az egyedüli helyes megoldás, ha az ember tízéves, és kétárbocos sónerrel rendelkezik.

Minden úgy jelenik meg előttem, akárha fényképen látnám. Hát hogyné: döntő nap volt az, nem lehet elfelejteni.

A két cápa egymás mellett úszott, és felpislogott rám. Ezek a kikötőcápák pontosan tudják, hogy az emberek még a cápák iránt is könyörületesek, és élelmet dobnak nekik. Megtettem én is nemegyszer. Akkor is arra gondoltam, hogy egy-két burgonya nem a világ, egyenek csak krumplit a cápák - amikor a közelben élesen felcsikordult valami.

Egy autó állt meg a rakparton.

Az avatatlan első pillantásra láthatta: előkelő autó, hatalmas, fekete, csillogó alkotmány.

Az egyenruhás sofőr kiugrott, és nyitotta az ajtót. Még a sapkáját is levette, hogy az uraság annál könnyebben, vidámabban szálljon ki.

Mert uraság volt az illető, azt mondanom se kell. Testes, jól öltözött férfi, panamakalappal a fején tűnt elő az autó belsejéből.

Láttam, hogy Zoller tátott szájjal bámul. Én meg hol Zollerre, hol az érkezettre bámultam. Zoller ugyanis éppen tegnap mesélte el, hogy van neki Amerikában egy nagybácsija, aki szörnyen gazdag (ugyan melyik amerikai nagybácsi nem gazdag?), állítólag nincs családja, és ebben az esetben Zoller az örökös. Talán éppen az amerikai nagybácsi kívánta meg az unokaöcsöt, és jön érte?! A világon minden lehetséges, igaz-e fiúk?!

Hogy az előkelő úr miattunk jött, az már az első pillanatban látszott. Először is az autó a hajófeljáró előtt állt meg. Másodszor, ahogy az uraság kilépett, elővett egy monoklit, a szemére helyezte, és jól megnézte a Jadranl. Hát ha ez a Zoller nagybácsija, úgy igen gazdag személyiség! Zoller, valósággal megbűvölve a gondolattól, hogy itt a bácsi, gyorsan letörülte a kezét, és már indult is a hajó-

palló felé. Szeretett kenyeres pajtásom arcára rá volt írva, csak egy pöccint és, és kimondja: kezeit csókolom, bácsi, én vagyok a keregett unokaöcs!... i

Az előkelő úr összenézett a sofőrrel, az biccentett, az úr is biccentett, és megindult a palló felé. Ahhoz képest, hogy nyilvánvalólag nem mindennapos szokása volt a hajópallókon való járkálás, egész ügyesen tornászta át magát az

imbolygó deszkákon.

Zoller úgy állt a bejáró szélén, mint régen a fregattok „fallreep”-jén az ügyeletes altiszt, ha admirális érkezett a hajóra. Feszesen, átszellemülten, éppen csak nem sípolt. Megbabonázva meredtem kenyeres pajtásomra: ha ez lesz a nagybácsi!

De nem az volt, nem a nagybácsi!

Egy nagybácsi, ha elveszett öccsét keresi soha nem látott sóne-ren, nem úgy szólal meg, mint ahogy az előkelő úr megszólalt:

- Merre van a kapitány?

Szigorúan, magabiztosan nézett körül az uraság, mint az olyan ember, akinek a zsebét jó néhány font tömi. Angolul beszélt, ami már csak azért is természetes volt, mert monoklit hordott.

Ahelyett, hogy Zoller azt mondta volna: „Kézit csókolom, bácsi”, szemmel látható letörtséggel a parancsnoki kajüt felé kiáltott:

-Capten!

Daniló bácsi kitekintett a szögletes, zsalus kajütblakon. Törülközőjével a borotválkozás utáni simításokat végezte.

Az uraság a kajüt felé lépett. *

Daniló bácsi a küszöbön állt.

-Ön a kapitány?

- Szolgálatára, sir, én vagyok.

- Beszélhetek önnel?

- Tessék.

- De csak a kajütben. Fontos közlendőm lenne. Daniló bácsi intett.

-Szolgálatára, sir, tessék befáradni. Bár egy kis rendetlenség van. . .

Az előkelő úr intett.

- Nem tesz semmit.

Azzal belépett a parancsnoki fülkébe. Zoller felsóhajtott, rám nézett, nevetett.

- Tudod, mit hittem? Hogy ez az amerikai nagybácsi! Odafordult a mólón, a bejáró szélén álló sofórhöz.

- Ki ez az úr, koma?

A sofőr, aki hosszú volt, keszegember, mint a legtöbb ilyenféle urasági alkalmazott Angliában és rátarti, mint a gazdája, először csak megvonta a vállát, nem felelt.

De hát Zoliért nem abból a fából faragták, hogy lenyeljen egy ilyen mellőzést.

- Csudaszép kocsijuk van, uram - közeledett az én kormányos társam a mogorva sofőr felé. - Egész Marseille-ben nem látni ilyen pompás kocsit. És ahogy gondolják! Nem, ilyesmit nem látni Marseille-ben!

A faképű sofőr bekapta a horgot. Biccentett.

- A legprjmbább „Limusine”, ilyen nincs is egész Franciaországban!

-büszkélkedett a sofőr.

- Talán fáradna a hajóra, ide az árnyékba - invitálta az angolt Zoller.

A sofőr újból biccentett, és átkacsázott a hajópallón, így tudtuk meg, hogy a gazdája valóban nem Zoller amerikai nagybácsija, hanem maga Lord Cardigan.

- Régész és műtörténész - mondta áhítattal a sofőr.

Akkor már mindnyájan körülfogtuk a derék angliust, Szevértől Jankóig mind.

Régész és műtörténész!

Hát ez bizony hasonló zavart keltett, ha nem nagyobb, mint Ib-ninél az, hogy költő.

Sejthetitek, ezúttal is Suttora volt az első, aki megszólalt:

-Á, á, értjük. Tekintélyes úr. Értjük.

De nem értettük.

A sofőr értelmes fickó lehetett, mert tovább folytatta:

- Régi könyvekben kutat, régi házakat vizsgál át, és régi képeket nézeget. Ezekből veszi a tudományát. Tagja a Királyi Társaságnak is.

Ezzel már többre mentünk. De miért jött a hajóra, ami nem kimondott régiség?! Erre már a sofőr sem tudott válaszolni.

- Azt én nem mondhatom meg - így a sofőr, de az arcára volt írva, hogy nem tud semmit.

. - Ha nem mondhatja* ne is mondja - mosolygott Szevér, s ránc kacsintott.

Ekkorra már Zoller is felderült a nagy szomorúság után, hogy nem az amerikai nagybácsi érkezett meg, és megjegyezte:

- Helyes, hogy titokban tartja, helyes.

Végre kinyílt a kajüt ajtaja, és megjelent a hullámvédős küszöbön a nemes lord, és mögötte Daniló bácsi. A lordról csurgott a veríték, ami nem is csoda, mert pokoli hely ám a fedélzeti építmény ilyen kánikulás időben. Mind a ketten meghajoltak.

- Szolgálatára - tisztelgett Daniló bácsi.

-Akkor tehát kérem, keressen fel a szállodámban - bólintott a lord, és méltóságteljesen kivonult a hajóról.

Mögötte a sofőr, mintha ő lenne a lord.

Az autó feldübörgött, por támadt a rakparton, és a következő' percben nyoma sem volt előkelő látogatóknak.

Ott álltunk a mellvédnél. A távolodó kocsit bámultuk, majd Daniló bácsira néztünk.

A parancsnok pedig ránc tekintett. Csupa mosoly, nevetés volt a szeme, arca. Suttorához fordult.

- Tedd sutba a tudományodat!

Suttora levegő után kapkodott.

-Mi? Mit?!

Daniló bácsi megismételte:

- Tedd sutba a jóslásaidat, érted?! Mert vedd tudomásul, nem évekig leszünk mi Marseille-ben, hanem csak napokig!

Ha láttátok volna a kompániát!

Egyszerre felderültek az arcok. Sottomarina szokás szerint, ha öröm érte, feldobta a sapkáját, Guzsik apó berohant a konyhába, és töltött egy kupica rumot magának, Gommó, Szevér, Zoller, jómagam, de Jankó, Piede, Jokohama is«felkiáltott:

-Hurrá! Hurrá!

Csak Suttora állt meghökkenve, bámészan, hogy így lekapta a parancsnokunk.

- Indulunk, kapitány? - dadogta a Jadran javasembere. - Indulunk?

Daniló bácsi összedörzsölte kezét, és barátságosan megveregette a vén kalóz hátát.

-Indulunk, Suttora! Indulunk, barátaim! Úgy lehet, két vagy három nap múlva, de indulunk!

Talán bizony az előkelő uraság hozta nekünk azt a szalmaszálat, amibe belekapaszkodva kijut a Jadran Marseille védőszárnyai közül?

Bizony, fiúk, ő hozta, máig is csodálom. Derék fickó volt az a lord Cardigan, ha régész, ha műgyűjtő, vagy mi a szősz, de kihúzta hajónkat a szabad vízre arról az átkozott zátonyról! Ha személyében nem is Zoller amerikai nagybácsija érkezett meg, mégis olyan valaki, akinek sokat köszönhetünk: egy monoklis mentőangyal, aki - mint mondom - régész is, műtörténész is, szóval tudós angyal.

Daniló bácsi végigsimított frissen borotvált arcán, nekitámaszkodott a kajüt falának, és régi szokás szerint feltette a kérdést:

- Ki találja el, hová készül a Jadran?

Ej, ej, kapitány, de szereti húzni az embereit, amikor azok epednek a vágtyól, hogy megtudják, merre röpíti őket a hófehér sóner!

- Ha az uraság angol, úgy lehet, hogy Angliába - szólalt meg el sőnek Piede mint hajónk friss sütetű tengerésze.

Jankó se állta meg.

- Talán visszamegyünk Jan-Mayenre, hogy ott kutassunk fel va lamit?

Sottomarina nagyot rikkantott:

-Kapitány, csak-nem a Csendes-óceánra megyünk? Ott találtak holmi nagy szobrokat a tudósok? Suttora is megenyhült, felbökött az ujjával.

- Csendes-óceán! Túl messze van az ahhoz, hogy oda néhány nap múlva elindulhassunk! Inkább azt hiszem. ..

De Sottomarina közbevágott:

- Hopp, megvan: ha nem a Csendes-óceán, akkor Dél-Amerika!

Daniló bácsi egyre ingatta a fejét, hogy nem, nem, tévedtek,

nem. Majd rámutatott Jokohama Jimre.

- No, Jim, hát te nem szólsz?

A longászi amerikai megrázta a cowboy kalapot.

- Capten, csak az Államok ne legyen, oda nem mehetek! Nekem mindegy, akár itt is maradhatunk!

Parancsnokunk intett.

-Nem találtatok el. Csendes-óceán! Igaza van Suttorának, oda nagyobb előkészületek kellenének. Az Államokba se megyünk, Jim. Ne aggódj, bár még most se tudom, mi az oka, hogy úgy irtózol hazádtól. De megmondom, hová megyünk.. . Nos, figyelem!.. . Észak-Afrikába, Marokkó atlanti-óceáni oldalára -Mogador alá!

Egyszerre képek jelentek meg előttünk. Hófehér házikók. Sivatag. Tornyos minaretek. Tevék. Pálmák. Napfényben izzó oázisok. Burnuszos alakok, mint Ibni. Mogador.

- Igen, Mogador alá, ha minden jól megy - folytatta kapitá nyunk. - Kihajózunk Gibraltnál az Atlantira, lekanyarodunk Mogadornak, ott felvesszük a szállítmányt, és visszajövünk a Föld közire, Máltára, La-Valettára, ott rakodunk ki. Szevér megkérdezte:

- Talán bizony a nemes lord kereskedő is egyben?

- Datolyakereskedő - hümmögött Suttora. Daniló bácsi mosolygott.

- Nem kereskedelmi áruért, tudományos „áruért” megyünk. Erre még inkább elképedtünk: milyen az a tudományos áru?

- Egy templom. Valami igen régi, mohamedán mecsetke a siva tagból, amit a lord megvett, és azt valettai otthonában, a kertben akarja felállítani. Mint mondja: hajlik a mohamedán hitre, és még mecsetje nincsen. Ez a mogadori meg igen kedvére való, mert ki csi, pontosan olyan, amilyenre vágyott. Már szétszedték, és csak arra vár, hogy érte menjünk.

Hát így történt, fiúk, így kaptunk mi szállítmányt Marseille-ben. Mit bántuk mi, hogy mit kell elhozni valahonnan, Marokkóból vagy Görögország valamelyik kikötőjéből, mit bántuk, csak feszüljenek a vitorlák, öklünk a kormányon legyen!

Persze sejthetitek, Suttora már megint nyafogott. Lógott az orra, hogy így, amúgy, nem jó az a templom, baj lesz abból, az égiekkel soha nem okos kikezdeni, még hozzá Mohameddel, aki ott lebeg valahol az égben, mindent lát, és melyik vallásalapító szereti, ha szétszedik és elviszik a szent építményt?!

- A mi kapitányunk derék ember, nagy ember - dohogott Sutto ra -, de semmit nem törődik a jelekkel, az intésekkel! Mi se törődtünk.

A Jadran teherhajó, és az Lord Cardigan magánügye, hogy mire bérli ki. Akár rizs, cement, datolya vagy templom, a teher, és ha beleütközünk valahol a „jelekbe”, „intésekbe”, tartsa majd lord Cardigan a hátát Mohamednek is.

Vidáman, peckesen jártunk attól a perctől kezdve, hogy megtudtuk, néhány nap és indulunk!

Úgy léptünk be a „Kék homár”-ba, hogy Fifille úr, Fifille úrnő, Eveline, a két pincér, mind felfigyelt ránk. Mi történt itt, nemcsak Jokohama, Jankó, Piede, de Sottomarina, Guzsik apó, Szevér, Zol-ler, Gommó is énekel?!

Talpad alatt ring a csónak,
óvd a szíved, óvjad, óvjad!...

Sottomarina felkapta Eveline kisasszonyt - aki, tudjátok, csapos volt a Homárban -, felkapta, megpörgette néhányszor a levegőben, úgy tette azután vissza a pult mögé.

Pillanatokon belül Safi is tudta, hogy rövidesen elválunk - hiszen a tenger fiai vagyunk!

A Szultán Négy Asztalától barátságosan intett felénk Ibni is.

Egy csomó burnuszos kuporgott egy rakáson, és valami igenigen fontosat beszélhettek, mert Ibni nem hagyta ott társait, hogy hozzánk üljön át.

- Mikor indultok? - kérdezték a „Kék homár” vendégei. - Mikor? -Holnapután! - feleltük büszkén. -Indulunk!

Bizony holnapután, fiúk. Egész délelőtt raktuk az élelmet, vizet tankoltunk, másnapra a holt terhet készültünk felvenni, vagy száz tonna homokot, hogy ne imbolyogjon, táncoljon majd a hajó az Atlanti-óceánon, de még itt se, a Földközi-tengeren.

A lord is berakodott. Az ám, el is felejtettem megemlíteni, hogy a lord is velünk jön! Bőven megfizette a hajó útját, de külön még a kabinét is. Daniló bácsi átadta parancsnoki szállását, azzal a feltétellel, hogy a navigációs méréseket ott végezhesse akár ő, akár Sze-vér. A lord nem bánta, mint ahogy azt sem bánta, hogy hetekig nem a megszokott konyhán él majd, hanem Guzsik apó kosztján, ami egy lord esetében erősen vitatható. De - Daniló bácsi aggályoskodása után - lord Cardigan kijelentette, hogy szívesen megeszi a babot, a burgonyát, a füstölt disznóhúst vagy a szárított tőkehalat. Mindössze egy jókora láda kakaókonzervet hozatott inasával a hajóra, mondván, hogy abból naponta háromszor kér majd. Így tudtuk meg, hogy a régészek és műtörténészek főleg kakaóval élnek. És paplannal. Bizony mondom, azzal. Kell, hogy higgyétek, ha mondom: négyféle paplana volt, esküszöm! Egy egészen vé-

kony, mint a zsebkendőm, egy vastagabb, még vastagabb és végül - legalább tizenöt centis vastagságú pehelytömeg! A paplanok a^ legfinomabb brokátból készültek, kérges kezünk érintésétől úgy sercegtek, mint a leideni palack kiszülései. És a paplan mellé ugyanilyen vastagságú köntösei is voltak a lordnak, nyilván azért, ha elhagyja fekhelyét, nehogy meghűljön és tüszögögni kezdjen. Pedig sokat tüszögött, de az most nem tartozik ide.

Jankó lett a lord „szárnysegédje”, mint a hajó legfiatalabbja. Az inasát ugyanis a gróf nem hozta magával, mégpedig azért nem, mert az inas már a berakodásnál rókázni kezdett. Mint a szerencsétlen ember kinyögte, rettegve fél a vitorlás hajóktól, mert még gyerekkorában felborult egy vitorlással a devoni parton, és azóta az élményt nem tudja elfelejteni. Így azután - Daniló bácsival való tanácskozás után - az inas lemaradt, és Jankó előlépett mint a lord szárnysegédje. Az ő álmélkodásai alapján tudtuk aztán meg azt is, hogy a lord hajszeszt és illatosítót is használ. Úgy hiszem, ez volt az első és utolsó eset, hogy a Jadranon valaki hajszeszt és illatosítót tartott magánál!

Mindentől eltekintve a lord derék bácsika volt. Már a berakodás első napján láttuk: nagyobb baj nem lesz vele. Igénytelen, mint egy szúnyog, és barátságos, mint egy kanári. Mintha nem is lett volna lord, csak a környezete tette azzá. A monoklin, a kakaón, a köntösökön, a paplanokon és az illatosítón, hajszeszen kívül semmi nem emlékeztetett arra, hogy lord Cardigan, mint azt megtudtuk, Anglia egyik leggazdagabb embere! Mert az, fenenagyon gazdag. A legolcsóbb szivarokat szívta (de azt állandóan), egyre csak olvasott és írt.

Az inas - a rosszullettől környékezve, ahogy a fedélzetre tette lábát - több nyaláb könyvet hozott a kajútbe. Daniló bácsi áhítattal nézett a könyvekre, és közölte velünk az áhítat okát: a könyvek több száz évesek, múzeumi ritkaságok!

- Cardigan lord szerint többet érnek, mint a kastélyai, birtokai, londoni házai - mondta Daniló bácsi.

Mire Zoller megjegyezte:

- Szeretném látni a meglepődést, ha a kettő között kellene választani! Esküszöm, hogy nem ezeket az ócskaságokat vinném haza!

De nemcsak Daniló bácsit nyugtázták le a könyvek, hanem Suttorát is. Attól kezdve, hogy a lord berakodott, és amíg az indulás elő't-ti napon a hajón tartózkodott („helyezkedett”, mint ő mondta), a mi Suttoránk nem vette le szemüvegét. Ha a lord monoklit hord, a kalóz szemüvegét, hogy ezzel is jelezze: van közöttük valami hasonlóság! - körülbelül ez volt az arcára írva, amikor egyre ott körözött az uraság közelében, lord Cardigan régész és műtörténész, Suttora javasember és jós, világlátott és olvasott valaki.

- Hm, hm - dünnyögte Suttora, amikor a térképasztalra segítette feltenni a könyveket. - Hm, hm, öreg könyvek, jó öregek!

- Incunábulák - mondta a lord, és kicsit bámult Suttora szakszerűségén.

-Mindjárt gondoltam - tette hozzá a kalóz. - Ilyesmik azok, ilyesmik.

Ettől kezdve a lord többnyire Suttorát tüntette ki megszólításával, ha valamit kívánt vagy kérdezni akart.

Tehát indulás előtt álltunk.

Igen, indulás előtt... de most veszem csak észre: eddig nem szóltam a Ragusától, holott de nagy heurékával is köszöntöttük, amikor észrevettük befutásunk idején a reggeli párázatban. Akkor elhatároztuk, hogy mindnyájan felkeressük a marseille-i kikötőben a régi hajót, ami gyermekkorom óta mind mostanáig gyakorta megjelenik álmaimban.

A látogatás megtörtént, de talán jobb lenne arról nem beszélni. Ugy jártunk, mint talán ti is nemegyszer, hogy lelkesen készültök meglátogatni a rég látott rokonokat, és kiderül, hogy azok hidegen fogadnak. Mi így jártunk. Soha ilyen esetet, az ördögbe is! Szevér vezérletével rendbe összeálltunk, hogy a legfelső kikötő-

ben megkeressük az öreg barkót, azt a hajót, amelyen szép barátságunk szövődött életem legkedvesebb cimborájával, Jokkóval. Jöko-hama és Piede kivételével, akik őrségen maradtak a Jadranon, meg hát Daniló bácsi híjával, kis karavánunk elindult a Ragusát megkeresni. Egész úton másról se esett szó, mint erről a derék háromár-bocokról. Szevérnek, Sottomarinának, Suttorának, Gommónak, Guzsik apónak, Zollernek és nekem, de még Jankónak is, aki még akkor hátulgombolós legényke volt, megvolt a feledhetetlen emléke.

-Emlékeztek, amikor elkapott bennünket teljes vitorlázattal Sansegónál a bóra?! -nevetett Sottomarina. -Nem tudtunk lejönni az árbocról, úgy megdőlt a hajó, haha!

- És amikor én polipot főztem, és azt hittétek, hogy csirkehús! - kacagott Guzsik apó.

Így emlékeztünk, fiúk, hogy szinte már túláradt a szívünk a bark iránt. Így, amikor jött a kiábrándulás. A National bassin egyik mólójánál fedeztük fel a Ragusát. Ott komorlott tehertől megkönnyebbült, erősen kiemelkedett teste a móló közepén.

A Ragusa! - mondtuk dobogó szívvel.

De máris elhalkultunk. A tatfelépitmény tetején ott pipázott a Ronda Gopcsevics, minden idők egyik legundorítóbb kapitánya a világtengereken! A Ronda Gopcsevics!

Mikor észrevettük, anélkül, hogy összebeszéltünk volna, már mindnyájan tudtuk, hogy nem lépjük át a mellvédet.

Csak megálltunk a móló szélén, és úgy szóltunk át:

- Hello, kapitány!

A Ronda Gopcsevics ránk nézett, kivette szájából a pipáját, ránk mordult:

- Mit akarnak?

Szevér visszaszólt:

- Semmit. Különösen nem magát. Erre jártunk, ennyi az egész.

Valamikor a mi hajónk volt a Ragusa, hát megnéztük.

Egy-két pasas lézengett a fedélzeten, olyan alakok, akik méltóak

voltak a Ronda Gopcsevicshez. És most láttuk csak, milyen piszkos, szennyes a valamikori gyönyörű háromár-bocos! Szinte búzlott a szeméttől! A rosszul felgöngyölt vitorlákról rikított a penész!

- Szépen tartja a hajóját, kapitány -hördült a Rondára Sottomarina -, koszosabb már nem is lehetne!

A Ronda Gopcsevics nem is válaszolt. Megrántotta vállát, elfordult. Dühösen pöfékelt a pipájából. Annyit se mondtunk neki, hogy jó napot. Gyorsabban jöttünk el, mint odaértünk, azt mondhatom.

Ez lett hát a Ragusából Szenny, piszok, Gopcsevics kapitány, züllött kikötősöpredék a fedélzetén! Az én Jokkóm hajóján...

(Nem akarok a történetek elé vágni, fiúk, de annyit elmondhatok, hogy egyszer még találkoztunk a bark-hajóval. Szomorú találkozás volt az, sohase hittem, hogy valaha is úgy látom meg a háromár-bocost, olyan szörnyű állapotban, mint utolsó óráiban!)

Amikor beszámoltunk parancsnokunknak a történetekről, ennél nem mondott többet:

- Gopcsevics! Nagyon komiszul állhat az Ossoinack szénája, ha rá bizza a hajóját.

És eljött a nap, amikor arra ébredtünk, hogy azon a napon vitorlát bontunk.

A gyönyörű fekete autó már korán reggel megállt a rakparton, és a hosszú sofőr egy ládat cipelt a fedélzetre. Kakaókonzerv volt ebben is, biztonság kedvéért.

- Ólordsaága üzeni - mondta a sofőr -, hogy pontosan délben megjelenik.

És ekkor valaki megszólalt:

- Hol van Jokohama? Szevér a fiút kereste.

- Hol van Jankó? Suttora kiszólt a foxliból:

- Hol van Piede?

Reggel hat óra volt, őrsegátvétel. És ebben az őrsegben Jankó-

nák, Jokohának, Piedének jelen kellett lenni. Igen ám, de sehol sem voltak!

Guzsik apó arra emlékezett, hogy este mind a hárman (a „Dalárda”, ahogy hívtuk őket) elmentek azzal, hogy még egy utolsó nótafelvonulást rendeznek az Óvárosban.

- Piede még azt mondta - emlékezett a szakács -, hogy a vacsorát hagyjam a polcon, majd ha megjönnek, akkor eszik meg. Mikor jöttek? - kérdeztem. Jokohama azt mondta: Jóval éjfél előtt! Egy szer még kialusszuk magunkat amúgy istenigazában, reggel hatra őrségen vagyunk úgylis! Ezt meg Jankó mondta. Valami tehát történt.

Ha egy rendes matróz nem áll be idejében az őrségbe, nem veszi át a szolgálatot, akkor azzal a matrózzal baj történt. Márpedig Jankó és Piede rendes matróz volt, Jokohamát is annak tartottuk.

Hová lettek? Hol vannak? *

Suttora nem állta meg, máris krákogott:

- Tudtam én, hogy baj lesz! Tudtam.

Zoller és én elrobogtunk a „Kék homár”-ba, hátha ott tudnak valamit.

Fifille úr akkor nyitott, és az egyik pincér, Constans, sepet.

Nem, semmit sem tudnak róluk, de azt hallottuk-e, hogy ideát a Katalán-negyedben nagy tüntetés volt?

- Az arab dokkmunkások és rakodók tüntettek - suttogta Fifille úr -, ma sztrájk lesz! Ma nem dolgoznak! A Normandie óriás gőzös nem tudja felvenni a szemet!

Így már megértettük, miért találkoztunk megerősített rendőrséggel, sőt fegyveres tengerészgyalogosokkal is.

- A Juliette bejáróinál szöges drótokat húznak a haditengerészek - súgta még Fifille úr, amikor sietve elkészöntünk. - Nagy zrí lesz!

Nagy zrí!

Ott lógott a levegőben, mint a viharfelleg. A Cannebiére kikötői sarkán páncélautó állt. A Caisserie-be akkor kanyarodott be egy, amikor kikanyarodtunk a „Kék homár”-ból. A

mellékutcában csoportok tömörültek, vitatkoztak. Kikötői munkások, akik várták az utasítást: mint dönt a vezetőség. A vezetőség pedig úgy döntött, hogy ma sztrájk lesz, esetleg holnap is, holnapután is. Sztrájk az alacsony bérek miatt és azért is, mert tegnap a rendőrség egy csomó tüntetőt letartóztatott.

- Te - kuncogott Zoller, amikor a kikötő felé talpaltunk -, ne kem az az érzésem, hogy a fiúk hűvösön ülnek! Tüntettek!

-Ugyan, ne bolondozz, mit keresett a tüntetők között Jokoha-ma, Piede, Jankó! Hallottad, főleg a színesek, a dokkosok, a rakodók, azok követelték tegnap este a Katalánban a béremelést.

- Mindegy, így lesz, meglásd - nevetett Zoller. - Szinte látom Jokohamát, amint a hűvös dutyiban dudorászik: „Talpad alatt ring a csónak...”

-Ugyan, ne bolondozzál, Zoller! - hitetlenkedtem.

Pedig valami ilyesféle történhetett. Elkövetkezett a dél, és hírük sem volt az elveszetteknek. Akkorra már a lord is megérkezett, és egyenesen bevonult a kabinba. Ott felvette az egyik köntöst, kényelembe tette magát, kirakta a térképasztalra könyveit, szivarjait, s mint akit más nem érdekel, belemerült a tudományba. Előzőleg a sofőr és a tengeribeteg inas-elkészönt tőle. Ők az autóval együtt a Khedive hajón egyenesen Málta szigetére, La-Valettára hajóznak. Ott várják be a Jadranx. és gazdájukat.

Az autó elporzott, és vitte magával Daniló bácsit, aki elhatározta, hogy hitelt ad Zoller aggodalmának, és elmegy a prefektúrára érdeklődni eltűnt társaink után.

A kikötőben pedig megállt az élet!

Általános sztrájk lett szinte pillanatok alatt.

Az emelődaruk csápjai mozdulatlanul meredtek az égnek. Sehol se pöfögtek a kis mozdonyok. Ha kikanyarodott valahonnan egy teherautó, eléje álltak: cimbora, nincs tovább, ha nem tudnád, sztrájk van!

A teherhajók árbocdarui mozdulatlanul pihentek. A rakpartok

bálahegyei, ládapiramisai, hordódombjai elhagyottan torlaszolták a járatokat.

Sztrájkörségek vonultak csoportosan a mólókon, ahol egyre több katona, rendőr és tengerészlegénység cirkált!

Híre érkezett, hogy a felső kikötőnél, a Nationalban, ahol a Ra-gusa is dokkolt, sortűz dörrent. De szerencsére nem volt igaz a hír, és erre a katonák újból gúlába rakták fegyvereiket.

Nem tudtunk kifutni. Hiányzott a három társ, maradnunk kellett! Pedig mi igazán elmondhattuk, nem úgy, mint az óriási, 50 000 tonnás Normandie és még jó néhány hajó, hogy útra készen álltunk. Csak a pilot kellett volna, semmi más, s akkor - szervusz, Marseille!
De hát a fiúk nem kerültek elő.

Daniló bácsit, mint elmesélte, igen derűsen fogadta egy tisztviselő a prefektúrán.

- Tudja, hogy hányadik maga, kapitány úr? Legalább a negyvenedik! Negyven kapitány keresi eltűnt embereit! Majd előkerülnek, ne féltse őket! Azt ?n nem tudom, kit vitt be a zárkába a mi kitűnő rendőrségünk. Az majd csak később derül ki. De hogy itt vannak, az nem kétséges. Ne féltse őket. Még élelmet is kapnak, nem olyan finomat, mint Pitui-nél a Cannebiére-en, de tűrhető kosztot! Ha olyan bolondok voltak, hogy belekeveredtek a tüntetésbe, részt is vettek benne, ám lássák kárukat - a kapitányok is!

- De ha mégsem ott tűntek el, de máshol, más miatt? - tette fel a kérdést Szevér, aki igen érthetően nemcsak mint társ, de mint apa is nyugtalankodott. - Hátha valami más történt velük?

- Még szerencse - morgott Suttora -, hogy nem nappal mentek el. Akkor az a bolond Jokohama magával vitte volna Kokót is. Most könyöröghetnénk a majomért - a rendőrségen!

Két idegtépő nap telt el.

A „Kék homár”-ban sztrájkbizottság tanyázott. A bisztró előtt zuávok tarka egyenruhás csapata ütött tábor a járdákon. Milyen különös volt ezt látni: bent az öreg Safi irányításával a bérkövetelés harcát irányították, odakint színes honfitársak, francia tisztek parancsnoksága alatt, talán arra is készen álltak, hogy belelőjenek a sztrájk kólókba!

A Szultán Négy Asztalánál különben arról tudtak, hogy Halef ben Ibnit is elfogták! Az esetet senki sem látta, de így értesültek kerülő úton a sztrájkbizottság vezetői.

- Ibnit ki kell szabadítani! - hallottuk innen is, onnan is.

Alain Gerbault mosolyogva nézett ránk, amikor beléptünk a bisztróba.

-Na, csak nem tudtok megválni Marseille-től?

Hát bizony, úgy festett a dolog, hogy nem.

A hajó utasai közül egyetlenegy valaki nézett nyugodtan a múltó órák elé, és az nem más volt, mint a lord. Kibérelte a hajót, neki most úgy sincs más feladata, mint várni, mikor rakják be Mogador-nál a féltett kincset: a kis mohamedán templomot. Addig úgyse

tett volna mást, mint bújja a könyveit. Akár szállodában, akár a Jadran parancsnoki kajütjében, egyformán jól érezte magát. A kajüt ajtaján dőlt ki a szivarfüst, mintha gőzhajó lett volna a Jadran! Odabent, ráborulva a könyvekre, nagyítójával silabizálva az öreg betűket, olvasott reggeltől estig a tudós lord. Időnként -Jankót helyettesítve - Guzsik apó bevitt egy-egy csésze kakaót. Olyankor megelégedett sóhaj hallatszott a kajütből.

Különben Guzsik apó titokban megsúgta nekünk, hogy Suttora szerzett néhány doboz kakaót. Úgy látszik, hisz a kakaó szellemet tápláló erejében.

-Azt mondta, ha elárulom, többet szóba nem áll velem! -súgta az öreg szakács. -Nehogy elmondjátok, fiúk!

Nem mondtuk el, dehogyis. De ettől kezdve jobban figyeltük a kalózt: vajon büképp hat a kakaó?

És amikor a második sztrájknapon az alkony fényei szálltak a városra, a fedélzeten tartózkodó Gommó felkiáltott:

-Jönnék! Hé, kapitány, Sottomarina, hé, jönnék!

Még a lord is abbahagyta az olvasást, kikukkantott a kajütből.

Ott jött a bálák, hordók sorfala között Jokohama Jim, Piede, Jankó nagy sietve a hajó felé!

Hát egy kicsit furán jöttek.

Jokohama híres cowboykalapja ronggyá gyűrve, a bendzsó sehol, Piede homlokán végig nagy tapasz, Jankó feje is bekötve! Na, itt tényleg történt valami!

Amikor'kiszabadultak ölelő karjainkból, Jokohama első szavát Daniló bácsihoz intézte.

- Kapitány, előleget kérek. A pénzem eltűnt, a bendzsómat összetörték. Bendzsó nélkül félelmelem vagyok. Vennem kell egyet, még ma. Különben el se indulok!

Piede, szokásától eltérőleg, ezúttal vigyorgott.

-Akkorát kaptam a fejemre, hogy majd a földön maradtam!

- De nem hagytuk magunkat! - dicsekedett Jankó. - Csak a túl erő bírt legyűrni!

Végül kiderült a következő: a dalárda, mint tudjátok, elindult, hogy „búcsúlátogatást” tesz az Óvárosban. Ott hallották, hogy sztrájkgyűlés készül a Katalánban, odamentek. Összetalálkoztak Ibnivel, és amikor felfejlődött a menet, Jokohama cowboykalapjával az élre állt.

- Főleg arabokból állt a sztrájkot követelő sokaság - mesélte Jokohama, Piede, Jankó -, de voltak ott magunkfajta, fehérek is. Például együtt haladtunk, kart karba téve, a Walesi herceg nevű gőzös fűtőivel! A Rue Lambert-nél azután az erődből ránk törtek a katonák és a rendőrök! Olyan verekedés támadt, hogy egyszerre nyoma veszett a bendzsónak! Akkor kapta homlokára Piede a tip lit, Jankó a vágást! Jokohama pedig bokszolva, dzsiudzsikuzva szedte ki a rendőrök lába alól a kalapot! Végül következett a rendőrségi fogda, ahol igen jó társaság volt már együtt! Igen, Ibnit is el fogták, úgy vitték összekötözve, mint egy múmiát. Hát így történt.

És mivel nem tudtak semmit a három legényre bizonyítani, elengedték őket. Daniló bácsi figyelmesen hallgatta a beszámolót, majd így szólt:

-Nem bánom, Jokohama, ha tüntetésekben részt veszel. De ne indulás előtt. Különben itt az előleg, vegyél rajta bendzsót. Azt azonban ne felejtse el, reggel nyolckor indulunk. Itt az elbocsátó papírunk. A pilot idejében itt lesz, mindjárt megyek és bejelentem az indulást a tengerészeti hatóságnál. Sottomarina derűsen körülnézett.

- Ha még valaki hiányzik, azt itthagyjuk! Az mehet a „Kék homár”-ba - pincérnek!

Leszállt az este, a kikötő lámpái kigyúltak. A világítótorony fénye ott sugárzott ki a szabad tengerre az öreg kikötő bejárójánál.

Az esti lapok rikkancsai rohanva kiabáltak, hogy holnapra vége a sztrájkknak, a munkások követelését teljesítik.

-A követelésben mi is részesek vagyunk! - mondta büszkén Jankó.

Jokohama is megjött az új bendzsóval.

Zollerrel pedig megfigyeltük, hogy Suttora a sötét fedélzeten az orrsudárhoz lopózik, és ott valamit feszegetni kezd! A lámpák fényében megcsillant a „valami” - egy konzervdoboz volt! Kakaós "doboz.

... Másnap reggel pontban hét órakor felvontuk a „P” betűs co-de-zászlót, a Blau Pétert, az indulást jelző lobogót. Vidáman lengette a reggeli misztrál a jelzőzászlót, amit pontban nyolckor lehúzunk. Akkor a pilot lobogója kerül az első árboc keresztrúdjára, a száling alá: indul a hajó, pilot van rajta!

Ugyanaz az apró emberke volt, akivel bejöttünk, a világháborús sorhajóhadnagy.

- Ki tud menni segítség nélkül, kapitány? - kérdezte Daniló bácsi. - Vagy vontassuk?

-Kimegyünk, nem kell a vontató - nevetett Daniló bácsi. -Igaz-e, fiúk?

Bólintottunk: igaz.

- Hát akkor - intett a pilot, és a kormány közelébe állt -, akkor, kapitány, indulhatnak!

Sottomarina hangja végigdübörgött a fedélzeten.

-Felszerelni!

Lábak dobogtak, kötelek nyikorogtak, csigák sírtak, nyöszörögtek, sivítottak.

A két árbocra lassan, előbb omolva, lengedezve a szélben, majd egyre inkább pattogva, megfeszülve, felkúsztak a vitorlák. A belső orrvitorla is, a jib, Gommó és Jankó jóvoltából a helyére került.

A parton ott állt új barátunk, Alain Gerbault, a világjáró hajós, Slocum kapitány egyetlen igaz utóda. Meleg volt, de Gerbault testén feszült a vastag szveter. Szokás szerint papucs volt a lábán, fehér vitorlavászon sapka a fején, és ezt az öltözéket kiegészítette az elnyűhetetlen, öt világrészt látott bársonynadrágja.

-Jó utat -pöccintette meg sapkája szélét Gerbault.
Mi visszaintettünk.

- A viziontlátásra, cimborá!

A pilot fáradhatatlanul rágta a gumit, majd amikor a vitorlák mind a helyükön lebegtek, intett Sottomarinának.

- Elengedni!

A kikötőkötelek a vízbe loccsantak. Á két kutyacápa ezúttal is a hajó mellett körözött, most mint a nyíl vágódtak szét.

- Irány a kikötőbejáró, félszéllel - szólt a pilot Daniló bácsihoz. Ó továbbadta:

- Kormányt vedd ki három fokkal! Vitorlákat húzd be! Zoller bólintott.

- Parancsára, három fokkal! Sottomarina üvöltött:

-Vitorlákat feszítsd! - Majd nevetve hozzátette, Suttorát utánozva:-A rézangyalát!

Lord Cardigan néhány pillanatra kikukkantott a kajütből. Megelégedetten körülnézett, megállapította, hogy indulunk, s ezzel máris visszavonult. A pilot motorosa mellén kanyarodott. A rágó-gumis csak ennyit mondott:

-Félmérföldre!

Ami annyit jelentett, hogy ha, a parttól fél_ mérföldre kiérünk, az emberke elbúcsúzik tőlünk, és motorosába száll.

A Jadran szélbe állt. Oldalszélben kiúszott a Régi Kikötő közepére, majd még inkább behúzott vitorlakkal a bejárat felé indult, Zoller vigyorogva állt a kormány mellett. Guzsik apó most örömeben, hogy indulunk, néhány kortyot hörpintett a rumosüvegből. Suttora szörrel borított képe maga volt a megtestesült vidámság. Kihozta a fedélzetre Kokót, és a távolodó kikötőhely felé mutatott.

- Látod, Kokó, ott áll egy barátunk, ints neki pát!

És Kokó felemelte longászi karocskáit, intett. Ez volt az ő tudománya, amit Jokohama gondosságának köszönhetett.

Az egyre távolodó kikötőhelytől Gerbault visszaintett.. . Adieu Gerbault, Fifille úr, Fifille úrnő, derék Ibni barátunk, öreg Szultán, adieu Marseille, s te sikátorok útvesztője, Óváros! Adieu!

Az erődök falán túl, a külső kikötőnél, a Juliette előtt keresztbe állt egy óriási gőzös. Oldalát a kis „bikák”, a „bokszerék” döfködték, hogy a lomha, szörnyű testet helyes irányba tereljék. Sípoltak a bokszerék, sivitottak, így adtak egymásnak jelzést, hogy mit csináljanak a tengeri leviatánnal, amelyik sehogyan sem akart - a szél elterelő nyomása s a sodrás miatt - helyes irányba állni. A 30 000 tonnás szörnyeteg a Jeanne d'Arc volt, a Messageries Maritimes személyszállítója.

A misztráltól borzolt, kékesszürkén irizáló tengervízből úgy emelkedett ki az óriás személyszállító fekete teste, mint óriási ház a pusztaság közepén.

Marseille házai mögött, a távolból újból feltűntek az Alpok fehér csúcsai, szürke hegyóriásai. Ezúttal balra, a backbordon hagyjuk majd el If várát, míg jobbról, a stenerbordon tartjuk az irányt.

A pilot kezét fogott Daniló bácsival.

-Adieu, kapitány!

Parancsnokunk tisztelgett.

- Köszönjük, kapitány! Adieu!

A kalauzhajó elkanyarodott mellőlünk. A Jadranon lehúztuk a pilot~-zászlót. Daniló bácsi megadta az irányt.

- Pontosan az északi szélesség 42. foka és a 4. fok hosszúság ke reszteződése.

És ezzel át is adta Szevérnek a vezénylest.

Előttünk ott terült el az Oroszlán-öböl, mögöttünk Marseille.

- Irány dél-délnyugat - rendelkezett Szevér. Zoller bólintott.

- Dél-délnyugat, parancsára. Majd hozzátette:

- A spanyol partokon Gerona magasságáig. Ott nyilván tovább

kanyarodunk.

If vára ott lebegett a tengeren, mint az előbb a személyszállító.

Búcsút intettünk Edmond Dantés sok tragédiát megért börtöne felé.

És ezzel megkezdtük hosszú ujunkat a Földközi-tenger egyik legszebb, legfestőibb részén.

Egyenletes, nyugodt szél fújt. A reggeli misztrálból délre középerős nyugati szél támadt. Közel jártunk Spanyolországhoz, és a Pireneusok szél formájában küldték üdvözetüket.

Csodásan tűzött a nap, de most kedvére süthetett, senki nem érezte a meleget: a jó széllel haladó hajó fedélzetén olyan kellemes volt, mint egy szanatóriumban.

Vitorlák lekötve, kormány biztosan állt, elég volt egy ember a kerék mellett.

Délidőre együtt ült a fedélzeten a Jadran kompániája. Daniló bácsi mellénk telepedett. És mint tudjátok, parancsnokunk sohase töltötte hiába az időt, még ebéd közben sem: ezúttal is így történt. A Földközi-tengerről beszélt nekünk, a legszebb tengerek egyikéről.

DANILÓ BÁCSI A HAJÓZÁS ÉS A KULTÚRÁK TENGERÉRŐL

- Igaz-e, barátaim? Büszkék vagyunk arra, hogy hajósok lettünk, tengerészek! A mi sorainkból került ki Kolumbus, Magellán, Diaz, Vasco da Gama, Tasmian, Amerigo Vespucci, a két Cabot, Drake, Cook, Bellingshausen, Behring, elsorolhatatlanul nagy száma azoknak, akik új földeket, földrészeket, sőt - világrészeket fedeztek fel! Tengerészek voltak mind a javából, mint ahogy azok voltak a „sarkiak” is, Amundsen, Scott, Shackleton, Cseljuszkin, Peary, Mikkelsen, Nansen. Nincs okunk miattuk szégyenkezni.

És nincs okunk szégyenkezni a Földközi-tenger miatt sem, pedig nemegyszer gúnyolódtak velem is az „óceániak”: mit nekünk Földközi-tenger, pocsolya az, mindössze beltenger!... Igen, beltenger, de milyen! Vannak mélységei, közel 4500 méteresek is. Há-

rom világrész partjait mossák a hullámai: Európa, Afrika, Ázsia partjait. Nem egy, de több tengerből áll: Égí-, Jón-, Adriai-, Thirrén- és Baleár-tengerekből. Területe két és félmillió négyzetkilométer, hosszúsága 3850 kilométer, szélessége - a legnagyobb -1650 kilométer. Vannak csatlakozó tengerei: a Márvány- és a Földközi-tengerek, s van két kijárója - jól ismeritek - Gibraltárnál és a Szezi-csatornán át. És hozzátehetjük: nincs még egy tenger, amelyik annyit adott volna az embernek kultúrában, fejlődésben, mint a Földközi-tenger!

Az emberiség tengere, barátaim, ami itt körülöttünk elterül.

Ennek a tengernek a hullámai mellett tekintett a messzeségbe Ptolemaiosz, az első legnagyobb kozmográfus, akiről tudunk. Itt készítette el térképét, és itt állapította meg, hogy az óceánok - végtelenek! Tévedett és mégis nagy volt? Igen, mert éppen ezzel a tévedésével nyugtalanította az utána jövő korok nagy fiait, hogy kutassák, egyre kutassák azt a bizonyos „végtelent”. Az első hajós, akiről ma már nem is beszélnek, de nekünk tengerészeknek illő róla megemlékezni, és aki elsőnek jelenthette - ujjongva, barátaim! - hogy a nagy Ptolemaiosz tévedett: Gil Eannes volt. Gil Eannes is itt született a Földközi-tenger spanyol partján, és ő volt az első, aki 1434-ben túljutott a „Kap Non”-on (a „Netovábbon”), s meglepődve látta embereivel együtt, hogy nincs ottan a világ vége, hanem ellenkezőleg: gyönyörű erdőségekkel övezett partok láthatók arra. Tudjátok, hol volt az a Kap Non, amit abban az időben az utolsó szárazföldi csücsöknek tartottak? Nem régibb térképről tudjuk, mint II. Roger normann királynak egy arab térképraajzólótól 1150-ben készített földabroszjáról, amit így jelölt a derék arab: „Bi-lat Ghána”. Tehát Guinfa-Ghana tengerbe előrenyúló foldsége volt az a titokzatos Kap Non, amit az akkori időkben elfogadtak, mint - netovábbot!... És milyen különös: a középkor európai hajósa 1434-ig nem jutott túl a Kap Nonon, noha előtte jó néhány évszázaddal a föníciai népek már túljutottak rajta gyatra hajócskáikkal. Ennek a régi iratokban, papírtekerceken nyoma van: a

Földközi-tenger merész és bátor ke'reskedpi, az aranyak és az ékszereknek ezek a megszállottjai, attól sem rettentek vissza, hogy kikanyarodjanak tengerünkről, és Afrika partjai mentén délre hajózva jóval messzebbre jussanak, mint a Kap Non, ahonnan Ptole-maiosz bejelentette a végtelent!... A görög Hérodotosz még

azt is tudja, hogy a föníciaiak Necho egyiptomi király parancsára indultak el, és ő jegyezte fel a híres megállapítást (amiben nem hitt!), hogy amikor Afrika déli partjain jártak, a Napot maguk mögött (északon!) látták! Pedig ez a megállapítás bizonyítja, hogy igaz volt a föníciaiak útja, és a nagy Hérodotosz - tévedett, amikor kétségbe vonta a Földközi-tenger első nagy kalandozóinak világraszóló útját. Persze Hérodotosz nem tudta, hogy a Föld gömbölyű, és így a Napot valóban magunk mögött látjuk, ha a déli féltekén déli irányban hajózunk!

A hajózás és az emberi művelődés történelmi helye a Földközitenger. Feltételezem, hogy Suttora se tudja, pedig eleget olvas és lesi a betűket okuláréja mögül, még ő sem tudja, hogy Homérosz, aki megírta az első nagy tengerész, Odüsszeusz történetét, már jól tudta, hogy Hispánia létezik és vele szemben az Atlaszföld! De azt már megint csak kevesen tudják, hogy Hispánia első felfedezői ugyancsak a föníciaiak, sőt: ők jártak először a régi angol partokon és a régi északnémet szigeteken. Gondoljátok el: nyitott, ócska bárkákon! Mi jártunk arra a Jadrannal, és tudjuk, milyen táncot képes járni arrafelé a tenger. A föníciaiak ónt hoztak Angliából, borostyánt az északi szigetekről, fés ha elmondom, hogy van egy feltevés, amit még mostanáig sem sikerült megdönteni, és ez úgy hangzik, hogy Anno, a híres karthágói admirális egészen Új-Guineáig jutott el, akkor nyugodtan kimondhatjuk: a múlt nagy titkokat őriz! És ezek a titkok innen erednek, a kultúrák tengeréből.

És itt, a Földközi-tengeren született meg a hajó is, barátaim! A föníciaiak és a görögök az elsők, akik - az északi vikingeket is megelőzve - olyan hajókat építettek, amelyek mai szemmel nem, de nekik igenis alkalmasak voltak arra, hogy eljussanak rajtuk távoli

földrészekre. Hogy milyen lehetett a föníciaiak hajója', azt nem ismerjük, de a görögökét igen. Tudjuk, hogy egyetlen fatörzsből készítették az árbocot, és azt is tudjuk, hogy ők alkalmazták először a vitorlarudat és rajta a hátszélben kitűnően működő négyszegletes vitorlát! A görög hajóépítők kidolgozták gyakorlatban is a hajótest szerkezeti elemeit, a gerincet, a palánkot, a bordákat! Időszámításunk előtt már hatszáz, hétszáz évvel nagy hajók épültek: hosszúságuk ötven méter is lehetett, szélességük 6-7 méter. Azt is tudjuk, hogy a görög triérákon, az első igazi hadihajókon jelent meg először a tereb, az árbockosár. Innen parittyázták és nyilasták az ellenséget. A triérák vitorláival és evezőkkel haladtak. Az evező különben igen hosszú ideig megtartotta szerepét, mint azt látni fogjátok. A triérák is innen kapták nevüket: háromevezős hajók voltak. Rabszolgát bőven tudtak szerezni, nem volt gond a görögöknél, sem később a rómaiaknál, egyiptomiaknál, még később az araboknál, törököknél, sőt a velencéseknél, hogy milyen erővel haladjanak a hajók. Látom, csóváljátok a fejeteket: evezővel hajtott hadiegységek! Hát igen, már jó előre mégmondom: gondolnátok-e, hogy a vitorla csak 1571 októberében után vette át a tengeri ütközetekben teljes szerepét? Hogy addig a tengeri ütközetekben az evezővel hajtott hajók csatáztak? Ez volt a lepantói ütközet, amit Don Juan flottája vívott a török hajóhaddal. Itt semmisült meg az izjám világhatalma, és innen számítjuk az evezőkkel hajtott csatázóhajók megszűnését. A lepantói ütközetben 12 000 gályarabot mentettek ki a török fogságból Don Juanék!

De hát nézzünk még csak vissza a távolabbi időkre, barátaim. Micsoda nagy csaták is dúltak a mi tengerünkön. A legelső nagy ütközet Szalamisznál történt. Xerxész perzsa király milliós serege már arra készült, hogy végleg letiporja a görögöket (hiszen a thermopülai szorosban felkoncolta Leónidasz maroknyi hadát), amikor Szalamisznál csoda történt. A perzsa és a feleakkora görög hajóhad összetalálkozott. Hiába nézte a partról aranyos trónusáról Xerxész az ütközetet,- a görög Themisztoklész győzött, megsemmisült a

perzsák hajóhada! A következő nagy csata, amely hosszú időre eldöntötte az uralkodó szerepet, a görögországi Actium közelében játszódott le. Ez volt az ókor legnagyobb, utolsó tengeri csatája: Antonius és Kleopátra hajóhada csapott össze Octavianus hajóhadával. Az öreg római admirális, Agrippa hajítógépei (az első „ágyúk") szurokba mártott, égő kanócokat dobáltak az egyiptomi hajókra. Lángoló egyiptomi hajók sora hirdette azt a napot, az időszámításunk előtti 31. év szeptember második napját, ahonnan a történészek a római császárság kezdetét számítják! Valóban így volt: ezen a napon az ősz Agrippa jóvoltából indult el Octavianus a római császári trón felé, hogy ott Augustus néven foglaljon helyet...

0, barátaim, sok mindenről regél ám a mi tengerünk! Regél másról is, mint haditettekről, higgyétek el. Regél az arabokról, akik a matematikát és a csillagászatot adták az emberiségnek. Rájöttek a csillagászati szögmérésekre, és első megteremtői voltak a gömbháromszögtanon alapuló tájékozódásnak! Ők tervezték az asztrolábiu-mot, az első helymeghatározó műszert, amivel ma már Szevér se tudna számításokat végezni, de - elsőnek kitűnően megfelelt! Az arabok tökéletesítették a görögök és a rómaiak bizony-bizony gyatra térképecskéit. Ezeket a térképeken szerepelnek először a szélirányok mint égtáji irányok! Tehát a szélrózsát először az arabok jelezték. Náluk a foiránypont a Kelet volt, a Nap keltének helye.

És figyeljétek csak meg, mint kapcsolódnak a láncszemek. Az araboktól kik tanultak legtöbbet? Kik vették át a földközi-tengeri kultúrák legfontosabb felfedezéseit? Azok, akik soron következtek a tengeri hódításokban, felfedezésekben: a spanyolok és a portugálok!.. . Tovább tökéletesítették a térképeket és a matematikai számítások hajózásra alkalmazott előnyét. És tovább tökéletesítették a hajókat is! A jövő már nyitogatta kapuit az Óceánok felé! Tengerész Henrik, vagy ahogyan a portugálok hívják: Enrique herceg, az 1400-as években, Kap Segers nevű várában felállítja az első „tudományos intézetet”, ahol a tudósok mással sem foglalkoznak, mint a

térképek tökéletesítésével, a csillagászat tengeri vonatkozásával és a hajóépítés „korszerűsítésével”. Ha a római császárság kezdetét Ag-rippa döntő csatájának napjától lehet számítani, a hódító utak kezdetét, a nagy tengeri kalandozások idejét innen számítjuk: Kap Se-gerstől, ahol egy valóban tudós királyfi élt, aki szakított a korabeli léha udvarok pompájával, fényével, ragyogásával, és minden idejét a tengerészetnek szentelte.

A Földközi-tenger adta a hajózásnak a „latin-vitorlát”, ami azért volt jelentős, mert általa született meg annak a felismerése, hogy oldalszélben is lehet hajózni, sőt, a latin-vitorla további lépésre készített: a háromszögletű orrvitorla tervezésére és a meredek su-darú, ugyancsak háromszögletű nagyvitorlák használatára. Magellán, Kolumbus, Drake idejében a háromszögletű vitorla már ott látható a hátsó, a „mi^zen-árbocon”. Ezek a hajók tehát már az oldalszeleket is tudták használni. A földközi-tengeri hajófejlődés adta a középkori gályát, az evezőkkel hajtott, szörnyű emberi kínok között haladó, igen hosszú hajót. Persze nem érdem ez, inkább tényként említem, mert a gálya szerepe a hajózásban igen hosszú ideig tart. Kezdődött a triérákkal, a görög időkben, és tartott a XVIII. századig! A Földközi-tengeren Marseille és Toulon, az Atlantióceánon Brest és Rochefort voltak a gályaforgalom kikötői. És egyben az emberiség szégyenkikötői is.

Amíg Európa nyugati részéről, Spanyolországból, Portugáliából megindul a felfedező hajózás, a Földközi-tengeren az arab-török hódítás embertelen pusztításokat visz véghez. Először arab, majd szaracén, végül török szultánok a kényurai a Földközi-tenger keleti és déli részének, sőt egy ideig a délnyugatinak is. Egyedül az olasz csizmán akad szabadabb terület: itt Velence köztársasága és Génua erős várfalai hirdetik a tenger felé, hogy a polgárok is tudnak hatalmat gyakorolni, ha mernek a kezükbe fegyvert fogni. Tegyük csak Velence és Génua hősiességét a nagyító alá! Mit mond ez a nagyító, barátaim? Azt, hogy akkor, amikor a török szultánok az egész tengermedencében szabadon dúltak, fosztogattak, amikor a gálya-

rabság elől Korzika népe csak úgy menekült meg, hogy elhagyta a szigetet, akkor Velence és Génua hajói szabadon közlekedtek a Földközi-tengeren. A derék polgárok pénzzel, nehéz aranyakkal vették meg ezt a szabadságot! Sőt, az ő hajóikat is - gályarabok hajtották!

A Földközi-tenger az események tengere volt mindig. A hódító törökökre itt várt a csapás, az a bizonyos Lepanto. Nagy Szulimán halála után érkezett el az a pillanat, amikor rá lehetett csapni a garázdálkodó török hajókra. Ugyanazt a harcmódot kellett követni, mint jóval később a Fekete-tengeren követett a törökkel szemben Usakov tengernagy és Nahimov admirális: az összpontosított támadást. A török hajósok martalóhajósok voltak, erejük a váratlan támadásban és abban volt, hogy ami eléjük került, azt felégették, elpusztították, akár hajó, akár város volt az. Pe a hadviselés magasabb célját nem ismerték, nem követték. Ezzel a felismeréssel indult harcba Don Jüan egyesített flottája. Szalamisz és Agrippa óta ez volt a létező legnagyobb támadó flotta, és a töröke

- a legnagyobb megtámadott flotta! Spanyolország, Nápoly, Szicília, Velence, Génua, Málta, a pápai állam adta hajóit a világtörténelem nagy tengeri csatájához, amely minden időkre eldöntötte az izlám terjeszkedését. Már a kezdet is biztató volt: a török flotta a lepantói öbölben horgonyon várta ellenfeleit! Nem tudom, - hogy ha Sotto-marina vezényelte volna a török hajókat, azok horgonyon maradnak-e? Bizony nem. De mondom: a hadviselés magasabb cél-"ját nem ismerték a törökök, legalábbis a tengeren nem. Az ütközet mindössze három órán át tartott. A közel 500 egységet számláló török hajóhadnak több mint a fele elsüllyedt, a másik fele fogságba került. Harmincezernél több mohamedán harcos esett el, és majd ugyanannyi került fogságba! Ezzel bealkonyult a török földközi-tengeri uralmának, ami - elmondhatjuk - még napjainkban is tartott. Tripoliszból az első világháború előtt vonultak ki, az Arabfélszigetről az első világháború alatt a török csapatok. De a kultúrák tengerén a történelem nem pihent. Közel a csábító

világrész, Afrika, amely az érdekek összecsapásának legdöntőbb tényezője. A török után az olasz, a francia, sőt az angol is szemet vetett az arab népek töröktől bitorolt országaira. Előbb Anglia indította el a nagy kalandot: 1704. augusztus 4-én elfoglalja Gibraltárt. Anglia már régen hisz a támaszpontok döntő szerepében, tehát kiválasztotta a legjobbat - a Földközi-tenger egyetlen természetes kies bejáróját! És milyen igaza volt. Ezért tudta elfoglalni később Máltát, ezért tudta megverni ugyancsak később Nelson flottája Abukirnál Napóleon flottáját, ezért tudta rátenni kezét Egyiptomra, Ciprusra, sőt ezért tudta megszerezni a Szezi-csatorna részvényeit is, hiszen a flotta mindig - „kéznél” volt! De hát ismerjük a Földközi-tengert, barátaim. Itt mindig mozog, forr, kavargó minőien. Az észak-afrikai népek egyszer csak felébrednek! Abd el Krim volt az úttörő - ugyan ki követi őt? Mert hogy követi, az biztos. Ez a tenger sok megmozdulást látott már és kell hogy lásson a jövőben is. Abd el Krim szelleme jár Marokkó, Tunisz házai között éj idején...

Igen, barátaim, döntő a Földközi-tenger az emberiség számára. Itt bontakozott ki három nagy kultúra: a görög, a latin, az arab, és ezt egészítette ki az itáliai, a reneszánsz kultúra. Itt született két vallás: a kereszténység és az izlám. És innen való, mint hallottátok, a Föld megismerésének vágya, a távontengeri hajózás kialakulása - a térkép és a csillagászat, amik nélkül hajózni nem lehet! Ez a tenger adta Athént, Alexandriát, Velentét, Nápolyi Génuat, Konstantinápolyt és valójában Rómát is. A városokkal és országokkal együtt Marco Pólótól Kolumbusig olyan férfiakat, akik megismerteitek az embert - a Földdel! Ezért vagyunk büszkék a Földközitengerre, mi, akik az Adriáról jöttünk - a Földközi-tenger kisebbik fiától!...

NEGYEDIK FEJEZET

Világítótoronyok a távolban - Vihar a nyakunkon - Itt a „gilbi” - Veszélyes sziklák ->Egy idegen csónak és két idegen ember - Mi is az a „véreső”? - Martinez Chul-la, a kapitány - Egy érdekes újsághír - Búcsú Alcudiától - Vészmadarak - Jankó kincsei - A kék fedelű könyvecske - Árnyék a fedélzeten - Mi a lord véleménye a majomszeretetről? - Jelzőállomás a tenger közepén - „Megértettem, továbbítom” - „S” lobogó az árbocon - Az erődváros kormányzója* -Vigyázz, fények!

- Fény elöl, orrsudártól két fokkal!

- Fény steuerbordon, orrsudártól három fokkal!

- Kormányt backbordra vedd ki! -Vitorlákat engedd!

- ©rrvitorlát lazítsd!

Éjjél után volt az idő, éjjel egy óra tájban. A Jadran ellenszéllel küszködött. Ha engedünk a szélnek, leesünk, és sokat veszítünk. Ha tovább küszködünk, múlik az idő, és nem haladunk előre.

A szél az afrikai partokról jött, meleg szél volt, füllelt és kábító. Érződött, hogy „valamit” hoz magával, esőt az Azórokról, vagy a „gilbit”, a sivatagi számum homokviharát.

Egyre erősödött, egyre keményebb, ellenállóbb lett. Irányunk a Baleárok voltak, Mallorca és Menorca foszigetek; számtalan ap-' rőbb szigetekkel együtt. Éjjélíg különös, áttekinthetetlen köd ült# a tengert. Mostanában kezdett felszakadozni, amikor a hajó előrészé-ben Gommó egymás után felkiáltott és adta hátra, a kormányhoz, Szevérenek és nekünk megfigyeléseit. Vigyázz, fények!... Ha felütitek a piros kötésű Hajózási Almanachot vagy az Epite me kék kötésű

„Tengerészeti fényjelzések és jelzőállomások” kötetét, akkor meglepődve tapasztalhatjátok, hogy alig van a világon még egy

Szigetcsoport a Baleárokon és a Pityuzákon kívül, ahol több világítótorony volna, mint ezeken a szigeteken! És ez érthető is; az euró-ípai spanyol partok és az afrikai algériai partok közötti Földközi-”tenger kellős közepén helyezkedik el a két hatalmas szigetcsoport. Minden hajó, amelyik az Atlanti-óceánról jövet bekanyarodik a Földközire, hogy érintse Franciaország, Olaszország, Görögország, Jugoszlávia, Törökország vagy az, észak-afrikai, kisázsiai országok kikötőit, elhalad a Pityuzák és a Baleárok előtt. És sok, igen -sok hajó jön és megy a tengernek eme részén. És sok, igen sok hajó? pusztulását okozták már ezek a szigetek! Köd, sötét éjszaka, vihar, idáig elcsapódó sivatagi szánum - mind csábítja a veszedelem iste-mét, hogy a Pityuzák vagy a Baleárok gránittömbjeihez, tenger alatt-B szirtjeihez csapja a veszedelemben küszködő hajót! I Mondom, nézzétek csak meg, hogy magatok is tanúi legyetek, fflieynyi fényjel világíthat abból az irányból, amerre Gommó mutatót. Világítótorony van Mesa de Roldán, Cabo Tinoson, Hormiga Grandén, Cabo de la Naón, az apró Bledán, a még apróbb Coneje-jjjtán, az óriási Ibiza legfelső csúcán, a hetven kilométerre elvilágító jpragonerán, a Levanton, a Titánon, Kap formentor csücskén! ÍPersze nem egyenlő hatású, erejű fények, mert akkor nem lehetne kiigazodni közöttük. Az egyik csak pislog, a másik állandó fénnel világít, a harmadik körforgós, a negyedik megfelelő időközökben villantja fényét. .. hiszen tudjátok, beszéltünk már erről valamikor. , Persze nem vagyunk Hány Jánosok, s így nem állítom, hogy egyezzerre látjuk a felsorolt fényeket. Szó se róla, most csak két erősifény tűnik fel a jelzett irányban, a „fény elől” és az „orrsudártól hántom fokkal”.

Mind a kettő azt jelzi, hogy a messzeségből Menorca (vagy Mi-norca), a Baleárok északkeleti, második legnagyobb szigete tornyosul elénk a sötétségből.

Helyes volt tehát, hogy erőltettük a széllel szembe haladást, de most - hála a fényeknek! - némi oldalszállal is haladhatunk majd.

Ezért eresztette ki az éjszakai őrség a két nagyvitorlát, és lazította az orrvitorlákát. Felsőhajtottunk: na, végre! Akkor már három nappal és a harmadik éjszakát töltöttük a tengeren, Marseille és a Baleárok között. A tehergőzös 60 óra "alatt megteszi ezt a távolságot, nekünk eddig 81 órára volt szükségünk, hogy feltűnjenek Me-norca fényei. Pedig a Jadran jó szélben haladt olyan sebesen, mint abban az időben egy átlaggyorsaságú tehergőzös, tehát óránként hét-nyolc mérfölddel.

Amikor kijutottunk Marseille-ből, pompás misztrál borzolta a tengert: De az Oroszlán-öböl közepén a misztrál gyengülni kezdett, és a szél lassan átváltott. Egyre inkább dél-délnyugat lett belőle. Afrikai szél. És mint akkor éjjel érezni kezdtük, a tengerre kitörő szánum egyik formája, a gilbi.

Sötét volt, erősen sötét, s a két fény hol eltűnt, hol felbukkant. Mit jelentett ez? Mi már tudtuk. Köztünk és Menorca között már a szél hömpölygeti a partokról felkapott homokot! Egyre inkább éreztük a fogunk között a kvarcsezemcskék recsegését. Az ördög se tudta volna eltagadni, hogy Afrika felé közeledtünk.

Suttora őrsége tartotta a fedélzeti szolgálatot.

Suttora megkérdezte Szevértől:

- Ne kurtítsuk a vitorlákát? A sötétben nem láthatjuk jól, mi készül amott!

A kompaszlámpa fényében észrevettük, hogy Szevér csontos, olajbarna arcán átfut az aggodalom.

A legokosabb lett volna Daniló bácsit felébreszteni. De nem tettük. Tudtuk, micsoda áldozatot jelentett neki, hogy kedvenc fészket, a kajütöt átadta a lordnak, és most kiszorult a csöppnyi ételmi-szerfűjkébe, ahol kinyújtózva nem is lehetett feküdni, csak összekuporodva.

Egy gilbitől csak nem ijedünk meg?

-Nem, még nem! Most csak fusson a hajó. Ha majd látjuk, hogy erősen fektet, akkor reffelünk!

Így azután maradt minden a régiben.

I De a hajó dőlt, egyre inkább dőlt. Akkor már „nehéz-állásban”, lazított térdekkal álltunk Jankóval kettesben a kormánynál. (Zoller ?z első őrség tagja lett.) Tudjátok, milyen is az a „nehéz-állás”? Meglazított térdekkal, kicsit

tehát guggolva, négy vagy hat órán keresztül állni egy helyben, imbolygó fedélzeten, egy mindenáron inas irányba elszabaduló, nagy erőt igénylő kormánykereket tartva! iTessék megpróbálni, csak egy balatoni viharban, kormánykerék llélkül, mindössze állva - egy fél óráig! Aki kitartja ezt a félórácskát, mondom: kerekezés nélkül, az - jelentkezzék a Jadranon, feltesszük moccónak!

! - Fények sehol! - üvöltötte előlről Gommó. I Szevér elővette zsebkendőjét (de akkorát ám, mint egy lepedő!), ?zája elé kötötte. Jó cimbora volt, tehát előkotorta a mienket, Jankóét, valamint az én zsebkendőmet, és ugyancsak a szájunk elé kötötte. Suttora, Gommó, Piede is így tett nyilván ott elől az árbocnál.

I De hát a mi sónerünkön nagy a fratemitás, még az őrséget sem vesszük úgy, mint a többi hajókon. Hogy: most rajtám a pihenés sora, pukkadjon meg a munkától az, aki őrségen van! Nem ám, nálunk ez is másként van. Megéreztek ott a kojében, hogy változik a világ a fedélzeten, és egymás után tűnt fel a fedélzeten Sottomari-na, Guzsik apó, Jokohama Jim, végül - bevallom, igen álmosan -Zoller.

Ezek az erős kezű, erős szívű emberek készen álltak, hogy segítsenek társaiknak!

Mert ilyen volt aJadran kompániája, ilyen ám, fiúk! Még a cow-boytengerésznek sem volt nyugta, előbújt a kője biztonságából. Na és Daniló bácsi? - kérdezitek. O aludt tovább?. . . Dehogysis, szó se róla, Daniló bácsi már akkor ott állt a közelünkben, a kormányfedélzet szél felőli oldalán, amikor erősebben megdőlt a Jadran.

Szevér első dolga volt, a zsebkendőn keresztül nagyot üvöltve, megkérdezni: - Ponyvákat tartasuk?

Yagyis: maradjanak a vitorlák a helyükön? Daniló bácsi köhögve, krárogva a portól, nagyot kiáltott:

-Tartsuk!

Igen, olykor ez is megtörtént: a száguldás mámora elkapta a különben óvatos, hajóját igen féltő Daniló bácsit. Egyszer régen ugyanígy volt, amikor - Neptun csodálatos kegyelméből - nem sikerült az összeütközés a Calabriával, holott mi mindent elkövettünk, hogy pozdorjává törjön a Jadran. De a Calabria is, a Jadran is okosabb volt, mint mi!

A kompaszlámpa rávilágított a fénykörben állók arcára. A zsebkendők (jó tarkák, tengerésszsebkendők) elfódték az arc felét, de a szemek élénken csillogtak. Daniló bácsi mintha azt mondta volna: egye fene, legyen, ami lesz! Szevér, a hozzánk csatlakozott Zoller, a mellettünk álldogáló Sottomarina tekintetéből ugyanez látszott - a száguldás mámora!

És a sóner valóban száguldott. A szélbe dőlt, mint mondani szokták. A hajó teste alatt dörögtek a hullámok, ami pedig a fedélzetre vágódott, az akkorákat csattant, hogy szinte belesüketültünk!

Az afrikai szél ott füttyürészett a kötelek között, mint a megveszekedett dzsinnek visító hada. Az árbocok nyögtek, ropogtak, a végsőkig feszült vitorlák egy-egy erősebb szélnyomásra akkorát pattantak, hogy várhattuk: no, most megy világgá valamelyik „ponyva”!

-Bírájátok?! - üvöltötte a fülünkbe Zoller, és szinte éreztem a hangján, hogy most igen kedvére való a kérdés, mert jól tudja a zshivány, mit jelent Jankóval együtt a pokoli szélben tartani a hajót, fogni a kormányt.

A homokkal bélelt szélben. Mert így volt: egyre erősebb lett a szél, egyre több a homok!

És csodálatos: ebben a pokoli csattogásban, az erősen megdőlt rjajó kajütjében - nyugodtan aludt a lord! Pedig nem hinném, hogy odahaza az ágyát naponta és éjjelente koboldok rángatnák, hol le, hol fel, hol csak le, hol csak fel! Minden valószínűség szerint nem. De a lord aludt, nyugodtan, egyenletesen, mint ahogy azt

- legnagyobb csodálatunkra - Piede jelentette! Talán ezt is a kakaó okozta? Nem tudom, de való: Anglia egyik leggazdagabb embere úgy aludta az igazak álmát, mint talán száz tengerész közül egy vagy kettő, de az is berúgott állapotban!

Hogy van megérzés, előjel, szorongás, azt talán nem kell mondanom, fiúk. Valamennyien elmondhatjuk: nemegyszer tapasztaltuk, hogy megéreztek egy-egy baljóslatú iskolai felelés előszelét, egy-egy otthoni tetemrehívást. Van megérzés, és ebben igazat kell adnunk öreg kalózunknak, Suttorának. Dé*azt is

hozzá kell tennem: a tengerészek majd mind megáldottak a megérzés tudományával.

Mint később megállapítottuk, a száguldás mámorában egyszerre csak szorongó érzés támadt a torkunkban. Daniló bácsinak, Szevér-nek, Sottomarinának, Suttorának, mindnyájunknak,, még Jokoha: mának is. Honnan, hogyan, de támadt!

Mint a villám, úgy ütött belém valami, hogy baj lesz, vagy talán már van is. Pedig még nevetésre állt a szám, mert éppen akkor cs*a-pott át egy hullám felettünk, és úgy vágta le lábáról az óriás Sotto-marinát, hogy az egyenesen a kormánytalapzathoz zuhant!

Még jó, hogy ott volt Zoller, aki - a kompaszlámpa halovány fényében - elkapta nagy testű barátunkat, különben úgylehet, a Földközi-tenger vizéig meg sem áll.

A fedélzet középrészéről, tehát a második raktár tetőzete felől zuhanás hallatszott.

Utána Suttora vészes kiáltása: [- Vigyázz, a rézangyalát!

E Suttora hangja volt, jól kivettük. Ki más emlegette a rézangyalt nálunk?

Ugyanakkor Gommó elnyújtott rikkantását is hallani véltük!

És mindezzel egy időben tőlünk jobbra, tehát steuerbordon, eagyis kormányfélen, két éles fény hasított a vízözönbe, a porfelhő sűrűségébe.

Az egyik fehér, a másik zöld. Riasztó lövedékek! A robbanást a pokoli zajban nem is hallottuk.

De akkor már előmászott a felépítmény felől a megdőlt hajó kormányfedélzetének lépcsőin Suttora. Gumicsizmája, viaszos köpenye, mint a lakk, úgy fénylett a víztől. Odatántorgott Daniie bácsihoz, s a fülébe ordított:

-Raktártető... csónak.. . idegen... amott... két ember.. . sziklák!.

Szagatott szavait alig vettük ki, de mégis megértettük.

Hej, a mindenit, itt tényleg baj van!

Ez a szó, hogy „sziklák'% vihar idején minden tengerész számára a legszörnyűbb szó! Márpedig ezt mondhatta Suttora, mert Daniló bácsi máris mellettünk volt, és a fülünkbe ordította:

- Hé, a mindenit, szélbe állj! Szélbe! Fordulunk!

Zollerrel együtt ráfeküdtünk a kormányra. A nehéz, nagy hajótest megingott. Előbb valósággal rálapult a vízre, szinte bele a hullámokba, majd felágaskodott, és nekifordult a szélnek. Ugyanakkor ágyúként szétrobbant a főárbc nagyvitorlája! Állítom, kevés hajóval lehetett ilyen manővert megtenni, mint a Jadranal. Akkor már tudtuk, élet s halálról volt szó!

Előttünk Cap Formells szirtjei meredtek fel!

Néhány perc, és vége a hajónak, talán valamennyiünknek vele!

Kérditek - és joggal -, hogyan történhetett ilyesmi olyan parancsnoknál, mint Daniló bácsi, és olyan hajótisztnél, mint Szevér? Hát, mint mondtam: a száguldás mámorá', ez a nagy csábító! Továbbá az éjszaka, a homokvihar, ami alkalmas volt arra, hogy megtévesszen mindannyiunkat! Akkor már éreztük, a távolságot rosszul becsültük meg. A két fény sokkal közelebb volt, mint sejtettük, de az egyre sűrűsödő porfellegek csökkentették a távolságbecslés lehetőségét. Azt hittük, hogy a két fény még igen messze lehet, holott az egyik közel volt. Cap Formells fénye.

Mi pedig egyenesen rohantunk neki a szikláknak, mintha csak hullámok lennének azok!

A gilbi sűrűségére jellemző, hogy Cap Formells jelzőfénye fordulásunk helyén nem lehetett kétszáz méternél nagyobb távolságra

I - és nem láttuk! Mint ahogy a sűrű budapesti, novemberi ködben se látnátok meg. A jelzőrakéták ott robbanhattak a közelünkben, azokat tehát észrevettük. És most csodálkozzatok: a jelzőrakéták nem miattunk röppentek j a magasba! Nem nekünk szóltak. Hanem egy csónaknak. m És a csónak akkor már ott volt a Jadran fedélzetén! i Annak a zuhanását hallottuk az előbb a fedélzet középrészéről. I Az arab, Ibni népe, így mondja: kiszmet. Lehet, hogy van, mert [Suttora vallja, hogy van... lehet, hogy nincs, rriert mi azért mégis-! csak kételkedünk létezésében... de akkor, azokban a percekben I volt, állítom, hogy volt. A kiszmet közbelépett, és nem akart nagy ?pt ott a Cap Formells szikláinál! L A csónakot az egyik hullám a fedélzetre vágta. így akarta a kisz-f met. Ha nem akarja, a csónakot a Jadran eltiporja, és utána a Jad-»ran szétzúródik a Cap Formells szirtjein!

*

De a csónak a fedélzetre zuhant. Ezer eset közül ha egy esetben így történik. A veszélybe került, már-már süllyedő csónakot, mint valami zsömlét a sütőlapát, az egyik hullám felemelte, a hullám megindult, és az ott evickélő sóner fedélzetére tette, vagyis dobta!

Elképzelhetitek Suttora meglepődő ábrázatát, amikor a felvágódó tengervíz morajlása, zúgása, sustorgása, dübörgése közepette a raktártető közepén megjelenik egy ismeretlen csónak. Az eset nem mindennapi, és így figyelmet érdemelt. Suttora, de az addigra már neki segédkező Jankó, akit Zoller erős keze felváltott, amilyen sebesen tudott, a síkos, ferde, hullámtól csapkodott fedélzeten odakúszott a raktártetőhöz. Suttora a felépítményről leemelte a középfedélzet biztonsági lámpását, és azzal, amennyire tudtak, világítottak.

Ekkor következett be az a pillanat, amikor Suttora meglepődött. De Jankó is.

Eléggé széthullt, mállott állapotban, de egy csónak roncsai heverték a raktártető szél felőli részén.

S két ember is feküdt ott, egyik a csónakban, másik a csónak mellett. így, ahogy mondom, két ember, fiúk!

Suttora később azt állította, hogy már az első pillanatban, amikor rájuk nézett, megállapította, hogy a két elkábult ember -toronyőr! Világítótorony őrei. Ezt ő, mint a fiumei világítótorony valamikori őre, azonnal tudta.

- A lámpa fgnyében láttam - mesélte idő múltával a kalóz -, láttam, hogy derék emberek, de arra is gondoltam: halottak! Ráordítottam Jankóra: „Kötözd az egyiket a raktárfedélhez, nehogy elragadják a hullámok, a másikat addig levisszük a fedélzet alá, a gépfülkébe!” így tettünk. Megragadtam a hóna alatt, Jankó a lábát, s vittük. Akkor hallom, hogy az ember valamit mond. Spanyolul, de hát mit számít az nekünk, akik úgyis olaszul beszélünk. Azt nyögte az ember, hogy vigyázzunk, a hajó a szirteknek rohan! A rézangyalát! Erre-hagytam, hogy Jankó cipelje, ahogy tudja, én meg fel-

másztam a kormányfedélzetre! Lám csak, milyen jó, ha viharban csónakot dob a fedélzetre a hullám!...

Igen, ketten voltak, akik a sors különös szeszélyéből a legkülönösebb módon menekültek meg a haláltól. És ugyancsak a sors különös szeszélyéből bennünket mentettek meg a haláltól! A Cap For-mells toronyőrei, név szerint - mint azt a hajónapló adatai miatt is ||aeg kellett állapítani - Jüan Pascualca és Antonio Pascualca, apa SÉ fia. Az apa ötvenéves, a fiú harmincegy. Erős, nagy testű emberek, igazi spanyolkalóz típusok: hosszú hajú, szakállas, szőrös mellű alakok a tenger vadonából. Az öreg koponyája a zuhanásnál majd beszakadt, de alig kötötte be elsősegélyként Szevér (mint az ilyesmihez érteni köteleles első tiszt), Jüan Pascualca már vidáman jjjevetett. A fiú nem volt ennyire derűs, neki a karja törött el, aminek biztonságba helyezése Szevér számára is komoly gondot okozott. Hát igen, nem olyan egyszerű dolog hullámkísérettel rápottyanni egy sóner fedélzetére!

I - Ti ugyan elmondhatjátok - mondta nekik Sottomarina, ami-por a foxliban lefektettük a menekülteket, és a hajót is nyílt vízre Joormányoztuk -, elmondhatjátok, hogy az összes szentek a hónotok alá nyúltak, és örökké éltek majd!

? Jüan Pascualca, akin látszott, hogy hol a keresztet veti, hol a borosüveget nyakalja, ezúttal keresztet vetett. I - Bizony, cimborá, én és a fiam misét mondatunk Mater Doloro-lia templomában, Ciudadelában, ha ott partra teszten. Nem is egy inisét, Antonio, de ötöt mondatunk! Ötöt, mert egy mise kevés ekkora kegyelemért, igaz-e, Antonio?

I Antonio igen fancsali képet vágott, sziszegett és csak bólogatott. Igaz.

-Alcudiában, ott kötünk ki, így ott teszünk titeket partra -mondta Sottomarina,- aki akkor már értesült Daniló bácsi szándékáról.

A két Pascualca hálásan bólongatott: Alcudia is jó, ott is van templom.

Kokó, a mi kis gibbonunk, Suttora ágyáról bizalmatlanul nézegette az idegeneket. Különben is Kokó, mint a sirokkó idején, ezúttal is beteg volt. Még nem szokta meg a tengert.

Akkor már csökkentett vitorlával, vagyis inkább egy nagyvitorlával, amit harmadoltunk, s egy vihar-orrvitorlával haladtunk. Még így is erősen döntötte a hajót a szél, a nekivadult gilbi és a tarajos, éles szögű hullámok hada. A por

pedig egyre dőlt, mintha nem is a Földközi-tengeren járnánk, de sokkal inkább a kecskeméti utcákon.

- Még az a szerencse, hogy nem esik az eső - állapítottuk meg nemegyszer a Baleárok közelében.

Bizony szerencse. A véreső vagy poreső, ahogy ezt a tünetényt" nevezik, egyike a legundokabb afrikai „ajándékoknak" a vitorlások számára; Mi a „véreső"? A felkapott sivatagi port száguldva viszi a gilbi a tenger fölé. Ott a pornál egy réteggel magasabban kinyílnak az ég csatornái, és akkor nem eső hull az égből, de sár, iszap, göröngy, borzalmas vörös maszat, ami bevon mindent, hajót, vitorlát, embert, de még a tengert is! Hetek kellene, míg eltűnik a fedélzetről a „véreső" utolsó nyoma. És a vitorlák, a szép hófehér lepkeszárnyak? Azokból soha nem lehet kivenni, kilúgozni, kimosni a vörös sivatagi homokot, amit olykor ezer kilométerről hoz a megbolondult gilbi!

Hajnal felé már derengett. A gilbi még mindig füttyörészett, de mintha a Szaharából kifogyott volna a por, a homok, egyre gyérült a porfelleg. Már kivehettük, sőt láttuk Menorca meredek partjait, az öreg Pascualcától annyira óhajtott Ciudadela hófehér házait. Az északi szélesség 40. fokán voltunk, s elénk tátotta nagy száját Mallorca és Menorca szigetközi csatornája.

Hát bizony a hajó azért siralmasan festett, fiúk! A főárboc vitorla nélkül, ami az olyan hajósok szemében, mint Daniló bácsi - nagy szégyen. Az előárboc vitorlája lekurtítva, bőségesen reffelve, ami ugyancsak nem nagy dicsőség. És a köpetnyi orrvitorla! - Ez sem dicsőség. Szó, ami szó - ezúttal lehalkultunk. Egyre a tarkónk mögött éreztük: ott voltunk már a sziklák gonosz istenének

markában!... És a fedélzet. No, azt sem lehetett bálteremnek mondani. A második raktár körül még ott éktelenkedett a spanyolok mentőcsónakja. De annak ott kellett maradni. Majd ha az alcu-diai tengerészeti hatóság felveszi a jegyzőkönyvet, akkor majd eltakaríthatjuk, de addig nem. Sohasem lehet tudni, miből mi nő ki. Hátha kedvet kap a két Pascualca, és a parton már azt állítja, hogy a Jadran elrabolta őket Cap Formells szirtjeiről vagy a tengerről, amikor ők a csónakból békésen halászgattak. Soha nem lehet tudni. Az ördög nem alszik - különösen a tengeren.

Annál inkább aludt a lord. Ez a négyaplanos, négy selyemkőn-fősű előkelőség, aki nyilván azt sem tudta, mi a különbség a brigg és klipper között, egyszerűen úgy átaludta az egész éjszakát, gilbi-yel, szirtekkal, égből pottyant csónakkal, törött karú, törött fejű Spanyolokkal, mintha lordi kastélyában szunnyadt volna!

Már kitapasztaltuk, hogy reggel hét órakor ébredt és kelt az uraság. Reggel hét órakor a szigetközi bejárónál voltunk. Akkor nyílt a kajüt ajtaja, s megjelent kettes számú köntösében a tudós lord. Kezében fogkefe, pohár, és bár eléggé ferdén állt a fedélzet, a kormányfél mellvédjéhez lépett és - fogat mosott. Krárogott, öblögetett, tüszögött, köpködött. A nap égetően kezdett sütni. A raktár szélén, a csónakroncsok között ült a vén Pascualca. Az öreg feje bekötve, a fiú karja felkötve, alkalmi sínben.

Előttünk Daniló bácsi állt, mellette Szevér. Az első tiszt kezében füzet, a hajónapló részére vették fel a jegyzőkönyvet. A Cardigan lord megnézte a két idegent, mint akiket még nem lát-jt^tt, majd a közelben álló Suttorához fordult. ?rtJj utasok?

Suttora, aki, mint tudjátok, bizonyos tiszteletet érzett a lord iránt, mély meghajlással nyugtázta, hogy a lord eltalálta. I -Igen, Sir, új utasok. Az éjjel pottyantak a hajóra. ; A lord elgondolkozva bölintott. I - Repülőgépről? I -Nem, Sir. Csónakból.

Cardigan lord vállat vont.

- Kellemetlen, kellemetlen.

És ezzel visszament a kabinba.

Daniló bácsi feltette a kérdést az idősebb spanyolnak.

- Valójában mit kerestek gilbi idején a nyílt vízben?

Az idősebb Pascualca megsimogatta szakállát és rákancsintott a fiára.

- Hallod, Antonio, mit kérdez a kapitány?

- Hallom - bölintott Antonio. De ennél többet ő sem mondott. Daniló bácsi folytatta:

- Kötelességem felvenni a jegyzőkönyvet. És így kötelességem kérdezni is. Tehát még egyszer megismétlem: a Cap Formells vilá

gítótornyanak őrei mit kerestek a nyílt vízen vihar idején?

Az idősebb Pascualca megrángatta kiszáradt fekete bársonyzekekét, a spanyol bayetát, igazított a sárga posztóövön meg a vörös csúcsban végződő katalán sapkán, és amikor mindezzel elkészült, nem tehetett mást, mint felelt.

-Útban voltunk a városból, Formellsből, sinor capitano. Vitorlával jöttünk, de a vihar előbb leszakította a vitorlát, azután kitörött az árboc, végül kiszakadtak az evezőtartó hurkok is. Így történt, sinor capitano. A fényjeleket az asszonyok adták, mert órájuk bíztuk a világítást. Tudták, hogy jönnünk kell, tudták! Most azt hiszik, hogy végünk van!

Erre az idősebb Pascualca hangja elcsuklott.

A fiatal komoran nézett maga elé. Most ő szólt.

- Higgyék, majd előkerülünk. A nagyobb baj, hogy kidobnak a toronyból. Ketten nem hagyhatjuk el soha. És elhagytuk, együtt. Kidobnak, sinor capitano. Kidobnak. A csónak is elpusztult. Soha nem tudnánk kifizetni!

Hirtelen ráförmedt az apjára:

-Mondtam neked, apám, ne menjünk kakasviadalra! De hát a kakas, a kakas, attól bolondul meg az öreg! A ka-kas!

Az idősebb Pascualca szomorúan nézett parancsnokunkra.

- Sinor capitano, Formells legjobb kakasa is köztük volt, a Valencia! Szép sárga kakas, olyan taréjjal, mint a tenyeres, ni! Sottomarina, aki ott állt Szevér mögött, felsóhajtott:

- Kakasviadal, hej, de szerettem. A mai világ nagy baja, hogy mind kevesebb a kakasviadal!

Az idősebb Pascualca felcsillanó szemmel meredt Sottomarinára.

- Igaz-e, földi, nincs annál szebb szórakozás? És a Valencia hogy támadott!

Daniló bácsi intett Szevérnek, aki becsukta a füzetet.

-Mindenesetre hálásak vagyunk maguknak. Ha nincs kakasviadal - nekirohanunk a szirteknek! így adok egy tanácsot. Ne mondják meg a tengerészeti hatóságnál, hogy kakasviadalon voltak. Mondják azt, hogy az egyik jelzőbóját mentek kijavítani, nem égett, és mire végeztek, már nem tudtak az erős gilbiben visszajutni.

Ezt írjuk a jegyzőkönyvbe?

A két spanyol összenézett. Az öreg vigyorogni kezdett. Lassan a fiatal is.

- Gondolja, sinor capitano, hogy akkor nem kell kifizetni a csónakot? - kérdezte a fiatal.

Sottomarina hahotázott.

-Bolond, még érdemrendet is kaptok, nemhogy fizettek! De tartsátok ám a szátokat! Semmi kakasviadal, bóját javítottatok! Pascualca könnyes szemmel nézett Daniló bácsira.

- Köszönjük, sinor capitano, hogy kiokosított. De mi egyszerű emberek vagyunk. Igaza van, sinor capitano - bóját javítottunk. Már miért ne bóját javítottunk volna, ha elromlott?

- Csakhogy már tudjátok, hogy miért kellett nektek gilbi idején a mi sónerünkre zuhanni! - kacagott hajónk óriása.

Délután két órakor Alcudia kikötője előtt fordultunk szélbe, hogy azután az antepuerto (előkikötő) keleti szögleténél a védgát mögé, a belső kikötőbe kanyarodjunk.

Akkor készülődtek kifelé a halászbárkák, egy-két emberrel a fedélzetükön.

A nagyobbik móló mellett a Baleárok postagözöse állt, rakodott és eresztette a sűrű, friss füstöt az ég felé. Mögötte egy igen szép, finom építésű jacht horgonyzott. Kétárbocos sónerjacht volt, most is emlékszem rá. Mind a két árboc kettétörve! Nyilván a gilbivel akadt találkozása. Az ám, mi se dicsekedhetünk. A „szép kikötést”, amire minden jóra való hajóskapitány és legénysége sokat ad, nem mutathattuk be. Szép kikötést csak teljes vitorlázattal, annak egyidejű lehúzásával lehet bemutatni. Nálunk pedig a főárbc vitorlája teljesen hiányzott. Így azután már messziről látták Alcudia illetékesei, hogy egy sérült hajó közeledik. Még a mólónál se voltunk, már

ott állt a kikötésre szabad helynél a révkapitány és kísérete. Honnan tudtuk,

hogyan az a révkapitány? Hát elég volt csak a két Pascualca borús arcára nézni, hogy megtudjuk, amott látható a révkapitány, a tengerészeti hatóság feje.

- Az ottan señor Martinez Chulla, a révkapitány - mutatott az idősebb spanyol egy testes, jól táplált, tengerészformájú férfira. - Mint a dühös bika, olyan természetű.

Martinez Chulla igencsak eltátotta a száját, amikor a sóner fedélzetén meglátott két honfitársat, az egyiket bekötött fejével, a másikat felkötött karral.

Már messziről kiabálta:

- Hát ti hogy kerültök oda? Hé! Hogyan? Hé! Minden szentek re, mit kerestek a Cap Formells helyett azon a hajón?! Hé!

Erre ahány csavargó csak hűsölt Alcudia kikötőjének fái alatt, mind előbújt rejtekhelyéről. Fiesta volt ez is, ünnep, látványosság. A bámészok röhögő hada fogta közre a révkapitány urat.

Sottomarinát sem kellett biztatni, hogy kiálljon az igaz ügy mellett. Kieresztette a hangját, azt a híres, bórában, árboccsúcsokon megerősödött hangot, amikor még vagy száz méterre lehettünk a kikötőhelytől.

-Maga csak ne ordítson! Hősöket hozunk! Hősöket, akik majd az életüket áldozták fel! Hallja, hősöket!

Erre már a két Pascualca kihúzta magát. Ha hősök, miért ne!

Martinez Chulla megzavarodott. Hát hogyan: egy óriás gőzösre illő sztentori hang ráordít és közli: hősöket hoz a csónakvitorlájú sóner.

A bámészok hada erre átcsapott a másik végletbe. Akár hiszitek, akár nem: éljenezni kezdtek. Ünnepelni a két Pascualkát!

-Hombre, hombre! Éljen, éljen!

És az ünneplésből nekünk is kijutott. Száz kéz ragadta meg a kikötőköteleket, és tették rá a hurkokat a dúcokra. Azután egyik bámészok a másik után felugrott a mellvédre, a hullámvédőkre, majd be a hajóra!

Mire a révkapitány a fedélzetre jöhetett, a két toronyőr javában mesélt az ünneplőknek.

- Kieveztünk, hogy megjavítsuk a bóját - beszélte tele szájával az idősebb -, de a vihar ránk tört, nem volt menekvés. Előbb lesza kadt a vitorla, azután eltörött az árboc, majd eltörtek az evezők! Mondtam is a fiának, no, Antonio, végünk van, végünk! Itt már csak a'guadelupi szent Szűz segíthet! És segített! Mit gondoltok, hogyan? Nem találjátok el, nem. Utunkba hozta ezt a hajót, a világ legkitűnőbb tengerészkapitányával és a legkitűnőbb tengerészekkel, akik egytől egyig mind finom urak. Elénk hozta, és amikor már azt hittük, hogy végünk, hát a Szűz kegyelméből csónakostul együtt felkapott egy hullám, felkapott és rádobott a hajóra! Az én fejem betört, a fiam karja -látjátok -eltörött, de élünk! A csónak is összetörött, amott van, ni!

A sokaság felmorajlott:

- 0, ó, csoda történt a Pascualcákkal! Csoda!

Mi is derüsen, nevetve bizonygattuk: pontosan így történt. A gőgös révkapitány is lejjebb szállt a paripáról.

- Ha így van - mondta -, s e hajó személyzete egybehangzóan bizonyítja, úgy valóban csoda történt. Jelentem is Pálmába a püspök úrnak. Ti pedig jertek velem, hogy mindezt tollba mondjátok hivatalom jegyzőjének. Kapitány úr, majd lesz szíves a hajópapírok kiállításakor a jegyzőkönyvet aláírni. Most pedig jertek, hogy hálát adjunk a templomban megmenekülésetek öröme. Mert ez valóban csoda.

És a révkapitány, aki most egy „fiesta” élére állt, széles mozdulattal tisztelgett, kivonult a hajóról. Utána a lézengők hada, közbül a két Pascualca, akik a nagy örömben el is feledkeztek bajukról, fájdalmaikról. Az öreg a betört fejről, a fiú a törött karról.

Mi pedig még órák múlva is fuldoklottunk a nevetéstől, hogyan adott Daniló bácsi új utat a két toronyőr kalandjának.

-Még szentté avatja őket a pálmai püspök! - vihorászott Suttora.

-Amilyen bolondosak ezek a spanyolok, megtörténhet! - kacagott a komor képű Piede, és egyre kövér hasát tapogatta. - Most aztán, kapitány úr, hogy menti meg

őket a polgárok ünneplésétől?

Két napig horgonyoztunk Mallorcán. A két nap alatt felszereltük a tartalék nagyvitorlát a búmra (alsó rúdra), a gaffra (felső rúdra) és az árboc feszítő karikáira. Mindig nagy nézőközönségünk volt. Híre terjedt a városban a kötelességüket teljesítő toronyőrök csodás megmenekülésének, és így az órák múlásával a nézők száma nemhogy fogyott, de egyre növekedett. Bámulták a hajót és azt a helyet, ahová a csónak zuhant. (A csónakroncsot érkezésünk után a hatósági emberek elvitték, mint legfőbb jelét a megtörtént csodának.) De a két Pascualcát többet nem láttuk. Elveszték az ünneplés áradatában.

Annál inkább érdekes volt számunkra egy újsághír, amit Suttora fedezett fel a kikötői újságos bódé ablakában. Tudjátok, hogy Suttora szorgalmas újságotolvadó, és soha nem állja meg, hogy a keze ügyébe eső napilapokat át ne nézze. Ezúttal is így tett. Ott, az újságosbódé ablakánál. Böngészett, böngészett, és felfedezte az egyik marseille-i olasz lap példányát. Nem állítom, hogy Suttora oly gyorsan olvassa az újságot, mint ti az irodalomkönyvet, de olvassa, ha tempósan is, műgonddal, bütykös hüvelykujjának kíséretében. Ha így lassan is megy az olvasás, a lényeg az, hogy megy, és főleg: a felfedezés örömeivel mélyed el Suttoránk az ablaküveges szemüveg kíséretében az újságok hasábjainak áttanulmányozásába. Mondom: felfedezte az említett lappéldányt, és menten megvette! Pénzt adott érte, francia frankot, ami Suttorától nagy szó. Meglepő hír volt az újságban! Ezzel a címmel:

LELEPLEZTÉK A MARSEILLE-I LÁZÍTÓK
CINKOS BANDÁJÁT
HALEF BEN IBNI, AKI NEM MÁS, MINT
MOHAMED EL KEBIR, A FORRADALMI VEZÉR!

A kormányálláson bújtunk össze Suttora hívására. Még Daniló bácsi is odasietett. Suttora, aki addigra kívülről tudta, mit ír az újság, oda-odabökve ujjával a sorokra, olvasta a cikkecskét:

A marseille-i prefektúrának már régebben feltűnt, hogy az utóbbi időben megszorodott a sztrájkok, tüntetések, rendőrök elleni merényletek száma. A marseille-i eseményekkel párhuzamban az észak-afrikai Algírban, Oranban, Sfaxban is lejátszódtak hasonló sztrájkok, tüntetések, merényletek. A rendőrség nyomozni kezdett, és a szálak egyre inkább az Óvárosban levő „Kék homár” nevű kocsmába vezettek. Ez a kocsmá találkozóhelye az észak-afrikai araboknak, a rakodómunkások vezetőinek. A találkozó feje egy bizonyos Safi nevű idős marokkói arab, akit Szultánnak neveznek. A most lejátszódtott sztrájk, ami három napon át bénította meg a kikötő életét, bebizonyítottan innen irányítódott. Egyre inkább nyilvánvaló lett, hogy az öreg Safi mellett, vagyis mögött, valaki vezeti a marseille-i és észak-afrikai-megmozdulásokat. A nyomozás megállapította, hogy a háttérben egy Halef ben Ibni nevű állítólagos költő áll, aki nem más, mint az évek óta keresett, hol itt, hol megint máshol felbukkanó Mohamed el Kebir, a forradalmi vezér! Mohamed el Kebir már több észak-afrikai lazítást vezetett, irányított és szervezett. Mohamed el Kebirt még nem sikerült elfogni, de nyomában van a rendőrség. Safit és több társát letartóztatták, a „Kék homár”-t egyelőre bezáratták.

- A rézangyalát! - tett pontot a cikkhez Suttora.

- Az árgyélusát! -dörmögte Sottomarina.

-

Daniló bácsi komolyan, egyenként ránézett Jankóra, Piedére, Jo-kohamára.

-Még csoda, hogy a nevetek ide nincs írva! Más se hiányzik, mint az, hogy valamelyik kikötőben bilinccsel várjanak titeket! Jankó mosolygott.

- Nem tettünk mi mást, mint énekeltünk.

- Utána verekedtünk - egészítette ki Piede. Szevér elmélázva emlékezett:

- Gerbault barátunk ugyan hol üldögél, ha a „Homár”-t bezáratták?

Képzeltetitek, megrágtuk a témát bőségesen. Ibni - álnév. És nem más ő, mint Mohamed el Kebir, a híres szabadságharcos.

Akiről ugyancsak a „Homár”-ban értesültünk. Karnyújtásra Ib-nitől - magától Mohamed el Kebirtől!

-Még hogy a öreg Szultánt letartóztatták! - csóválta fejét Zol-ler. - Csuda pofa volt az öreg, sötét képével, hófehér szakállával! Tetszett nekem.

Daniló bácsi elhagyta a csoportot, de előbb odaszólt Jokohamá-nak:

- Ezentúl másként lesz, Jim. Énekelhetsz, bendzsózhatsz, akár a parton, akár itt a hajón, de csak látótávolságon belül! Különösen így lesz ez Afrikában, Jim. Nekem minden emberre szükségem van.

És ezzel Daniló bácsi fogta sapkáját, a fejére csapta. Elindult a tengerészeti hatóság hivatalába, hogy bejelentse: délután indul a Jadran.

-Nem szeretném, ha Marseille-ből üzenének - kacsintott parancsnokunk sokatmondóan Jokohamára. - Sohase lehet tudni, mit okoz egy bendzsó, ha nagyon megpengetik!

- Annak örülök, hogy Ibnit nem fogták el - mondta Sottomari-na. - Ne is fogják. Derék fickó, én mondom.

- Ha van esze - bökte nagyujját tudálékosan a levegőbe Suttora -, ha van, úgy eltűnik Európából, és beveszi magát a sivatagba! Bi-

zonyára így tesz majd. Ami azt is jelenti, hogy többé soha nem látjuk. De a Szultánt sem, mert ha egy ilyen öreg embert bebörtönöznek, annak kampec!

(No, nem akarok az események elé vágni, de annyit azért, úgy érzem, kötelességem elárulni, hogy összekerülünk még Ibnivel, akarom mondani: Mohamed el Kebirrel. Persze arról korai lenne szólni, mikor és hogyan.)

Szevér azért nem engedte, hogy piaci traccsolók legyünk. Elrendelte a vitorlák próbafelhúzását, nehogy az induláskor derüljön ki valami hiba.

- Húzd! Feszítsd!

-Átváltani! Backstaagot engedd!

... És délután, akkor már lecsendesedett szélben, elindult a Jadran, azzal az elhatározással, hogy Gibraltáron kívül Mogadorig sehol nem kötünk ki. Gibraltárban is csak azért, mert azt a nemes lord külön kikötötte, mint mondta, azért, mert:

- Az öcsém, Sir Franklin Cardigan a gyarmat kormányzója. Egy éve nem láttuk egymást. Úgy gondolom, illő, hogy meglátogassam, ha ott hajózik el az orra előtt.

Daniló bácsi, amikor visszatért a hajóra, s mielőtt megadta volna a jelt az indulásra, odaintett mindannyiunkat magához. *

- Figyeljete! - mondta cinkosán -, a két spanyol soha nem felejté el a Jadariit. Teljes diadalt arattak. Megkapják a bátorság érmét, és a püspök személyesen fogadja őket! Mindezt a révkapitány mesélte igen büszkén.

Jóízű nevetés hullámzott végig a fedélzeten.

- Összefoglalva a dolgokat - mosolygott a parancsnok - megállapítom, hogy a kakasviadal hasznos, ha az ember sikert akar elérni! Daniló bácsi intett.

- Indulásra felkészülni! Szevér bólintott.

- Parancsára!

-

Cardigan lord is kinézett a kajütből. Meleg volt, tehát az egyes számú köntöst viselte. Szájában ott lógott az elmaradhatatlan „bakaszivar”, ujjai között a nagyítóját forgatta. Hóna alatt az egyik öreg könyv. x

- Indulunk, uram! - szólt feléje Daniló bácsi. - Ha minden jól megy, harmadnapra Gibraltárban leszünk.

A lord bólongatott, és elmerülve nézte a kikötőt, a düledezőnek tűnő ócska házakat, a kikötőpart pálmáit, odébb a hegyoldal ciprusait, babérligeteit. És a mólón álló, báméskodó, katalán- és frí-giai sapkás, bársonyzekés, flanellinges bennszülötteket.

*- Most hol is vagyunk, kapitány? - kérdezte a lord.

Daniló bácsi készségesen, a tudósnak kijáró tisztelettel felelt: - A Baleárok legnagyobb szigetén, Alcudia városkában, Sir.

A lord nagyot pőfékelt szivarjából, úgy válaszolt:

- Nem sokat érő hely. A Földközi-tenger mohamedánsága szempontjából jelentéktelen. Valamikor berber és mór kalózok tanyáztak az öblökben. Kérem, kapitány, ha Gibraltárba érünk, szóljanak. Most egy csésze kakaóra lenne szükségem.

És ezzel a lord visszabújt a kajütbe, ami nagy kár volt. Így nem látta, milyen szépen, „klasszikusan” - mint Daniló bácsi megállapította - kanyarodott ki a Jadran az alcudiai kikötőből. Ezzel megmentettük a bécsületet, és

helyrehoztuk a szégyent, amit érkezésünk alkalmával szerezhettünk. A parton állók integettek, az asszonyok színes fejkendőikkel, a férfiak sapkákkal, a gyerekek pálmaágakkal, rongy darabokkal. Valamikor így, ilyen lelkes ováció közben futottak ki a vitorlások a kikötőkből. Ilyen kép köszöntötte Ma-gellánt, amikor eltávolodott vezér hajójával San-Lucar mólójától, és ilyen látványban volt része Kolumbusnak, amikor a Rio Tinto tor-telátánál, Pálosból elvitorlázott a Santa Maria. A gőzhajók korában egyre kevesebb az ilyen családi búcsúztatás, és még inkább JBOst, a motorhajók idejében, de ezt én már nem ismerem. Az alcu-Hiai búcsú szép volt, fiúk, itt őrzöm a szívemben. Még senor Mar-tinez Chulla is ott állt a sokaság közepén. És integetett. Csak a két

Pascualca hiányzott, nyilván útban voltak Palma püspökének székhelye felé.

- Irány észak, teljesen észak! - adta meg a pozíciót a parancsnok. - Majd a Pollensa foknál kikanyarodva: nyugat-délnyugat.

A Jadran könnyű ívben elkanyarodott a mólótól, megkerülte a halászbárkák sokaságát (a spanyol kikötőknek ezt az elmaradhatatlan akadályát), elérte a kikötőmólót, és kiért a szabad vízre. Mögöttünk játékházakká váltak Alcudia épületei, csak a város mögötti magas hegy kísért még hosszú- ideig tekintetével bennünket, még akkor is, amikor elértük a Pollensa fokot, Mallorca legészakibb csücskét.

Jó széllel, derűs, szép időben indultunk Gibraltár felé.

.. . Szaladna most már a tollam, hogy mielőbb viszontlássam az angolok legkisebb gyarmatát, a híres erődöt veletek együtt. Szaladna a tollam, hogy felidézzem azt az éjt, amit a Jadran kompániája így nevez: „a szörnyű rharokkói éjszaka”. Különösen erre az utóbbi éjre és az azt követő jó néhány izgalmas napra volna kedvem mielőbb rátérni, hogy lássátok: akad még kaland bőven a jelen időkben is, nemcsak századokkal ezelőtt. Mondom, igen nagy kedvvel odakanyarodnék „a szörnyű marokkói éjszakához”. Ha illő volna. De vitorlásan hajózunk, és vitorlásan egyet megtanul az ember: azt, hogy nem szabad sietni. A vitorlásan ismeretlen valami az idegesség. Aki ideges, az menjen gőzösre, motoros tengerjáróra, de ne vitorlásra. Mert onnan kihajítják rövid időn belül. így hát vegyük csak rendre, sorra a mondanivalót.

A Pollensa foknál délnyugatnak állítottuk a hajó orrát.

Akkor már csillagok közt, világítótoronyok fényében hajóztunk. Jobbra tőlünk a Columbretes szigetek sziklacsapdái ásítóztak. Még egy hely a Földközi-tengeren, amit -ha majd kapitányok lesztek -illik elkerülni. Balról Valdemosa lámpái pislákolnak, elől pedig már jelezték Ibiza erős, igen-igen messze elvillanó fényjelét.

Csendes szél lengedezett, jó esti szél, a gilbi elhalt már valamerre. Nyugodtan dőltek, nyikorogtak az árbocok, időnként megrecs-

^csentek a kötelek. A fedélzeti lámpa fényében kuporogtunk hárman, Jankó, Jokohama és én. Igen, Jokohama a bendzsóját penget-I te. Az új bendzsót - még hozzá megrendelésre. Kiderült, hogy a lord kedvenc hangszere a bendzsó, ami azt bizonyítja, hogy a lor-> dok könnyen szereznek meglepetést a közönséges halandónak. , I - Kérem, uram - mondta a lord Jokohama Jimnek még azon a I marseille-i estén, amikor először pengette meg új hangszerén a hú-vtokát -, én igen szeretem a bendzsót. Ha lenne szíves esténként a kajütöm előtt muzsikálni. Meghálálnám.

Ettől kezdve Jim, ha nem volt szolgálatban, hivatalból ott pen-rgette a főárbc előtti fedélzeten hangszert.

Mint azon az estén is, a Baleárok és a Columbretes szigetek kö-zötti útszakaszon.

Fénylettek a csillagok, és feljött a hold. Szinte olvasni lehetett a pioldfényben.

1 A hajóval párhuzamosan lomha, nagy madarak szálltak. Hol egészen közel, hol távolabb kerültek az árboctól, az oldalvédektől, de i mindig úgy, mintha ellenőriznék a hajót vagy versenyre kelnének jvele. Olykor valamelyik közülük felrikkantott élesen, sípoló han-? gon. Az ezüstös fényben jól kivettük hófehér hasukat, barnásán Iszürke fedőtollaikat, sárga lábukat, sárga csőrüket. Hegyben végző-dő éles szárnyuk terpesztése majd egy méter lehetett. Régi ismerő-őseink voltak ők az Adriáról, a Földközi-tenger olasz partjairól: a [szürke vészmadarak családjának több tagja. Ha nem tudnátok, pnegemlítem: a szürke vészmadár. Homérosz és Vergilius írásaiban vtnint „hárpia” szerepel. Pedig nem is annyira

hárpiák, vad veszeke-idők, mint amilyen a hírük. Vagyis: nem jobban, mint a többi hoj-?sza, sirály, lumna, a tengerek bármely szárnyas vándora. I A Jadran egyenletesen haladt az ezüstös tengeren, ezüstös fényben, ezüstös madaraktól kísérve. S Jokohama Jim muzsikájától vidámodva. Jankó, aki irántam szinte testvéri bizalommal viseltetett, matrózládájának néhány új kincsét mutogatta. A matrózláda - a tengerész

páncélkazettája, kincskamrája, barlangrejteke. Századok óta így van ez már, manapság sem változott. Legfeljebb a matrózládák koptak meg, vesztek „fényükből”, rangjukból. A mi matrózládáink rézveretes, festett díszítésű ékességek voltak. Büszkén vittük a kikötők, az utcák, a vonatok népségének bámuló tekintete előtt. Az én ládámon például (hol van az már!?) a rézveretek úgy csillogtak, mint az arany, a díszítések pedig a mi hajóácsunk és szakácsunk, Guzsik apó művészkedését dicsérték. A ládán volt tenger, horgony, Neptun, szirének, bálnák, kompasz és egy teljes vitorlázatú háromárbcos. Jankó ládáját még Zengben készítették, s valamikor azé volt, akit soha nem felejthetek el - Jokkóé, ha emlékeztek reá! Jokkó halála után, ami a Püspök sziget robbanásakor érte legjobb barátomat, az unokaöcs, Jankó örökölte a ládát. Rézveretes volt, mint az enyém, de a díszei szelídebbek, hiszen Zengben készítették: kompasz, földgömb, tenger, de sok-sok felhő a tenger felett, és a felhők között a szentek sora, akik a hajósokat védik.

Jankó ezúttal azért hozta a ládát a fedélzetre, hogy megmutassa újabb szerzeményeit. Egy jókora vászonzacskóban valami csörgött. Jankó mosolyogva nézett a szemembe.

-Mit gondolsz, Andrea, miket őrzök itten?

Ügy tettem, mint aki nem tudja, holott tudtam, hiszen valamikor ugyanígy volt nekem is egy vászonzacskóm, "ugyanilyen csörgésű, zörgésű „kincsekkel”.

- Honnan tudnám, Jankó. Talán régi pénzeket őrzöl?

Jankó még inkább elvigyorodott.

- Dehogyan! Azt teszem, amit Mattone kapitány. Kagylókat, csigákat gyűjtök.

És kiborította kincseit.

-Nézd!

Jankó akkor tizennyolc éves volt, de lélekben tizennégy. A tenger, a szabad élet, a becsületes cimborák között töltött évek romlatlan fia. Daniló bácsi tengerészei elmondhatták: nem vetették egy-

más után a keresztet, ha viharba került a hajó, nem rohantak a kikötőben legelőször is templomba, hogy leimádkozzák a káromkodások fergetegét, helyette megfogták a kötél vastagabbik végét vihar idején, és a hajót sem akarták mocskos szavakkal megmenteni az elsüllyedéstől! Ilyen környezetben Jankó úgy érezte magát, mintha testvérek között volna, és ez így is volt. Tenyerei akár a sütőlapátok, karizmai mint a dokkmaneké, de a szíve aranyból való gyermeteg szív, és a lelkesége az ifjúság romlatlan vidámsága! I Hát ha ilyennek ismeritek Jankót, akkor nem csodálkozhattok :azon a boldog örömen, ahogy elémgörgette a vászonzacskóból a csigákat, kagylókat. -Nézd! Andrea, nézd!

Ez a legényke, aki már évek óta kemény szolgálatban töltötte éle-Uét, felfedezte a „vesszőparipa” sportját, lelket vidámító erejét. Mert akinek nincs vesszőparipája - az szegény ember. Annak szín-*te semmije sincsen. Aki bélyeget, levelezőlapot, térképet gyűjt, az megismeri a világot, aki bogarakat, ásványokat, növényeket gyűjt, ivagy aki akvarizál, az a természettel köt barátságot. Ezek a szép Iszenvedélyek örömei. Jankó Mattone kapitány bárkaotthonában isimerte fel a gyűjtés szenvedélyét, és - a tettek mezejére lépett.

Alig egy-két hét telt el azóta, hogy Edmond Dantés szigetén járatunk, és lám, máris ott csörgött, zörgött egy csomó csiga, kagyló •Jankó matrózládájában! Bizony elámultam. A nap java részét együtt töltöttük, és minded-:dig nem vettem észre, hogy ifjú cimborám miben mesterkedik-. Jankó boldogan kuncogott, amikor ezt megmondtam neki. -Titokban, nehogy kinevessetek, Marseille-ben elkészáltam le egészen a Bouo fok alá, de akad olyasmi is, amit az árusoktól vétkeim Mint ezt a marék kaurit, nézzed. A kapitánynál is így láttam: egy marékravalót a dobozkában, hiszen pénz a pápuáknál, és mulasson is úgy, mint a pénz. Ha majd hazaérek Zengbe, csinállok a 'csigáknak szekrényt is vagy fiókos polcot, mint amilyen a nagyanyámnál van Bukkariban. Mes egy csomó dobozkát is csinállok,

azokban lesznek rendre a csigák, úgy, ahogy Mattone kapitánynál láttam!

Hát látjátok, fiúk, így lesz valaki tengerkutató! Ahogy én ismerem Jankót (és ebben nem csalódtam!), alaposan nekifekszik a puhatestűek tudományának. Egy vékony, kék fedelű könyvecskét is elővett aládából. Hanem ülök, hanyatt esek! „La vita vegetale nel Adriatico” - néhai való jó Matisz János fiumei tanárunk könyvecskéjét húzta elő Jankó!

- Ezt is Marseille-ben vettem, az olasz boltban. Benne vannak a Csigák, a kagylók, nézzed!

És ott a fedélzeti lámpa meg a hold fényében mutogatta az általam is ismert Matisz-könyvecske fejezeteit: La regioné del crepus-colo.. . Alge verdi... La vita del sepiá...

Végül: Kagylók és csigák.

-Ezeket a hegyes végű, szúrós „pelikánlábakat” a Bouo fok egyik öblében leltem - mesélte Jankó. - A könyvből tudom, hogy hívják. Ezeket a bíborcsigákat tegnap találtam, nem messze az alcu-diai kikötőtől. Ezt a gyöngykagylót az a révész adta nekem, aki ott evezett el mindennap a hajónk előtt, amikor a Régi Kikötőben horgonyoztunk ... Még azt is tudom ebből a könyvből, hogy az osztri-gakagyló egymilliónál is több petét rak! De azt is elmondja a könyv, olyan erős a kagylók záróizma, hogy az óriás tridacana záróizma egy tonna súlyt is megtart! Elhiszed? Éri igen, mert a könyv írja!...

És így lelkesedett Jankó, aki eddig csak tengerész volt, de most már a vesszőparipa kegyelméből -tengerkutató! Lehet, hogy nem lesz több az idők múlásával, mint fokornányos vagy fedélzetmester, bootsman. Lehet. De önmaga előtt, barátai, családjai előtt még tudós is lehet. És így szép az élet!

Lassan visszakerültek Jankó kincsei a vászonzacskóba, a vászonzacskó a ládába. Matisz könyve egy tarka zsebkendőbe, és ugyancsak a ládába.

- Most már alig várom az újabb kikötőket, szigeteket, partokat,

hogy felfedező útra indulhassak - suttogta Jankó, hogy ezt még a mellettünk ülő Jokohama Jim se hallja.

Közeledett az éjféli, a szolgálati idő. Oldalt feküdtünk a raktárfedélen. Istenem, de gyönyörű is volt az az éj! A lomha, nagy madarak még mindig a közelünkben szálltak. Egyik-másik rikkantása belehasított a hajósodrás sustorgásába. Hi-rá, kvá-rá!

Jokohama Jim pengette vég nélküli dalait.

És ekkor egy árnyék tűnt fel a közelünkben.

Karok, lábak, lábszárak, fej, nyak árnyéka a ferépítmény fehér oldalfalán.

Imbolygó, támolygó, kísérteties figura árnyéka!

Kezdetben nagy volt, majd egyre kisebb lett.

De jött, közeledett.

- Hi-rá, kvá-rá! - rikkantották a madarak.

És az árnyék újból megnagyobbodott!

A karok kinyúltak, a lábak is, a nyak, a fej.

Jokohama abbahagyta a bendzsópengetést.

-Hirá-kvá-rá!

Jankó felkönyökölt. Én is. Az előhajó felé néztünk.

A figyelőhelyen, a horgonyállásnál, nem láttuk, de sejtettük, hogy Piccolo Piede szundikál. Az előárbochoz támaszkodva, mint ügyeletes fedélzetmester, Sottomarina horkol. Mellette Gommó tenyerébe hajtott fejjel, ugyanúgy. Ők hárman, valamint Zoller a kormánynál, a nyolctizenkettes őrség. Éjféltől ketten leszünk a kormánynál Jankóval, és Szevér is előkerül, aki most pihen. Csendes, nyugodt az idő, az első tiszt kedvére cserélheti az őrséget.

Az árnyék újból kicsi lett.

Mind a hárman az előárboc felé néztünk.

A fedélzeti lámpa, a hold csodálatos éles, földközi-tengeri fénye, az aránylag sík víz tükrözése tüneményt játszott velünk. Mint a fa-ta morgana - nagyított, kicsinyített, és újból nagyított.

Az árnyék tettése nem más volt, mint Kokó, a majom.

Jankó meglökött a könyökével: nézd!

Ahogy már szokott, Suttora gibbon-majma felemelt karokkal, két lábon imbolyogva, előretolt hasacszkával a hullámvédpalánk mellett vonult el. Akkor már tudtuk, hová igyekszik. És nem tévedtünk.

Kokó a parancsnoki kajüthöz totyogott, ott felnézett a kajütab-lakra, majd összehúzta magát, karját oldalt lendítette, és akkorát ugrott, mint amekkorát csak egy ilyen -majom tud ugrani!

Felugrott a kajütblak keskeny párkányára, félrenyomta a zsalut, és már el is tűnt.

Képzelték: Kokó valami különös szeretetet érzett a lord iránt. Az életben sok minden különböző, mint azt a bölcsek megállapították: a pofonok, a barátságok, az érzések. Így Kokó érzései is. Hogy mit hozott magával Borneóból, nehéz lenne kihámozni. De egy biztos: nem szerette Suttorát! Nem. Morcos pofácskája még morcosabb lett, ha a kalóz kedveskedett, játszani akart vele. Daniló bácsi szerint a kalóz szakálla okozta, hogy Kokó idegenkedett a gazdájától. Jokohama Jimmel az első minutában összebratyizott, s vihette magával városhosszat Marseille utcáin, nem ugrott le a válláról. A többiekkel is úgy-ahogy megvolt, például Sottomarina sapkájával, amit a foxtliban fészkeknek nevezett ki. Ebben ült órákig, mint valami kádban, vagy király a trónusán.

De Suttorát nem szívelte. Ami bizony, gondolhatjátok, kegyetlenül bántotta a kalózt. Hiszen tudjátok: volt neki már papagája, kuttyája. Állítólag kanárija is, amikor még nem ismertem. De Páliadat, a papagályt jól ismertem, tengerész cimborá volt a javából, pompás legényke, jó tengerész, mint ahogy azt már egyszer leírtam; Csamba, a kis máltai pincsi is derék kuttyus volt. Állítom: Pal-lada és Csamba szerette Suttorát. Úgy hiszem, Pallada a legjobban.

De Kokó idegenkedett a kalóztól, legnagyobb bánatára. Mindez feltűnt akkor, amikor láttuk: Jokohama Jim egyszerre kedvence lett Kokónak. De különösen feltűnt, amikor megjelent a lord, és Kokó felfedezte őt.

Daniló bácsi azt állítja, hogy az ilyen állatokra a szagok döntő

hatással vannak. Valami e szagokból emlékeztet az őserdőre, Bor-neóra.

. - Mert, ugye, Suttora elkövet mindent, hogy megnyerje Kokó szeretetét -filozofált a parancsnokunk. - És mégse ér vele semmit. Itt van a lord, hozzá se nyúlt, sőt először valósággal irtózott Kokó-tól, s az mégiscsak a közelében akar lenni. Vagy a szivarszag meg a különböző illatosítók szaga, amivel a lord behinti köntöseit, vagy a régi könyvek különös szaga okozza, hogy pompásan érzi magát a kajütben. Hozám soha nem jött be. Tehát mi másra lehet gondolni? Legfeljebb még a szakállra.

I De hát így vagy úgy, a lényeg mégiscsak az, hogy Kokó csodálatos módon ragaszkodott az angol urasághoz. Suttorához pedig sem-tmit.

És a lord?

Sejthetitek, kezdetben nem nagyon vidámódott azon, hogy egy majmocska tünteti ki szeretetével. Általában - úgy vélem - a lordok nem úgy nőnek fel, hogy majmok (állatmajmok) vannak a körünyezetükben. Lord Cardiganon kezdetben például látszott, hogy riadozik a szőrös kis szörnycetegtől. De hát a lord is csak ember, és • egyre inkább kezdte túrni Kokó látogatásait. Végül Kokó már ál- • landó lakója lett a kajütnek. Ha nem a lord tartotta kezében a na-; gyítót, akkor a gibbon praclijában lehetett megtalálni. Tudomásom szerint a borneói őserdőben nem használnak a majmok nagyítót. I Éppen ezért volt meglepő mindnyájunk számára, milyen elragadtatással (órákon át egyhuzamban!) tartotta csöppnyi markában Kokó I régész lord olvasólupéját. Elragadtatva nézte rajta tenyerét, lá-?bát, lábujjait, farkincája hegyét. Állítom, tudta, hogy nagyítva lát- \ ja! Ilyenkor - elragadtatásában - ördögi fintort vágott különben ;<m gyönyörű arcocskája. Az is tény: szerette a szivart. A lord állandóan szivarozott. Egy-egy eldobott véget Kokó magához vett, rés szagolta, szagolta végkimerülésig. Valóságos mámor csillogott a szemében a szivarszagolás idején. Azután ott volt a köntös, az egyes számtól a négyes számig, valamint a selyempaplanok, ugyan-

csak az egyestől a négyesig. Ezek valósággal lenyűgözték Kokót. Apró tenyerével végigsimított az atlaszselymen, és olyankor mennyei örömmámorban dűnnyögte ró-ró-dalát!

Hát ennyi minden mellett nem csoda, hogy többet volt a kajütben, mint a foxtliban.

És lassanként a lord is rabja lett Suttora hűtlen majmának.

Ha véletlenül nem aludt nála, reggel úgy kérte, mint a kakaóját.

- Kérem Kokót - mondta Jankónak vagy Guzsik apónak, esetleg

Suttorának.

Azon az éjszakán, amikor előttünk elvonult Kokó, és beugrott a kajütbe, a kalóz még egy kísérletet tett a gibbonnal. Sejtethetik, tengerésznépség előtt nem lehet eltitkolni az olyan „szégyent”, mint ami öreg kalózunkat érte. Tudományos összetartásból, a betű iránti tiszteletből hódolója volt a lordnak, és ugyanakkor a lord elcsábította a tulajdonában levő majmot! Hát ez nem volt egyszerű eset.

- Hallod-e - kacagott Sottomarina -, a majmod megtagadott veled minden rokhságot! Apait is, anyait is. Most a lord úr a papája!

•Ezért Suttora elhatározta, hogy még egyszer próbára teszi a majmot. Ez akkor történt, amikor Jankó kincseit nézegettük. Akadnak olyanok, akik állítják, hogy Suttora megkötözte Kokót, amikor lefeküdt a kojéban, és a majmot maga mellé fektette. De az biztos, hogy lefekvésükkor fennhangon a következőt mondta a gibbonnak:

- Ide figyelj, Kokó. Ha ma éjjel megszöksz és bemegy az urasághoz, akkor neked lótnak! Többet nem vagy az enyém! Akkor majd is nála örök életedre! Megértetted?

Nyilván a majom bólinthatott, hogy megértette, mert rövid idő múlva második fedélzetmesterünk hozzátette:

- Nahát.

És mielőtt lejárt volna Suttora pihenőideje, megjelent a fedélzeten Kokó árnyéka.

Tehát szakított Suttorával, eddigi életével, és hűtlenül felajánlkozott a lordnak.

Amikor Suttora őrségre szólított minket Jankóval és Jokohama Jimmel, arca komorabb volt a szokottnál is. Időnként a parancsnoki kajüt felé sandított, ahol bámulata tárgya, a lord aludta az igazak álmát, nem is sejtve, hogy - már majomtulajdonos!

- Akf hűtlen, az megérdemli a kitzasztást - tett pontot elbeszélésében Suttora, amikor kifejtette, mi sors vár Kokóra a történetek után.

- Igen ám, Suttora bácsi - érvelt Jankó -, de ha az uraságnak nem kell? Mi lesz akkor?

Suttora felbökött az árboccsúcsra.

-Az már csak legyen a Kokó gondja, nem az enyém! Én döntöttem. Előre megmondtam neki, nem hallgatott a jó szóra. ! A nagy, szürke madarak még mindig ott szálltak a hajó mellett. Íi-rá, kvá-rá - rikoltoztak, mintha nevettek volna, milyen esemény is történt akkor a Jadranon.

... A harmadik nap reggelén Vélez-Málaga és Morro-NueVo között voltunk, pontosan ott, ahol az északi szélesség 36. foka és a nyugati hosszúság 4. foka metszi egymást. Közvetlenül mögöttünk liagytuk a spanyol Alborán szigetecskét, amelyet az északi szélesség 36. foka és a nyugati hosszúság 3. fokának metszésében megtalálhattok.

Ez a különös kis sziget méltán felhívja magára a figyelmet. A spa-fiyol és a marokkói partok, Adra és Cap Trés Forcas között találjátok -a Földközi-tenger kellős közepén. Ott, ahol a legravaszabb mélységeket állapították meg a tengerfenék térképének (a batimet-rikus térképnek) készítői. Például azon a részen, ahol a hajónk ha-fadt (Ész. 36° és Nyh. 4°), a legkülönösebb mélységingadozásokat mutatja a térkép. A metszésponttól keletre néhány tengeri mérföldére 350 méter a mélység, ugyanennyivel nyugatra már 1340 méter! ÍA spanyol parton, Málaga kikötője előtt 910 méter a mélység, alig néhány mérfölddel lejjebb, Callburras előtt már csak 310! Az apró Alborán sziget keleti részén a mélység 15 méter, a nyugatin, alig egy kilométerre - 310 méter!

Alboránnal zászlójeleket váltottunk. Alboránon nemcsak világítótorony található, de jelzőállomás is. Alborán az összes környező kikötőkkel tudott „beszélni” szikratávíróján. Mi is megkértük egy üzenet közlésére.

-Továbbítsa Gibraltárnak: Lord Cardigan, Sir Cardigan kormányzó bátyja, délután 2 és 3 óra között a Jadran sóneren megérkezik!

Néhány perc múlva a jelzőállomás árbocán megjelent a válasz:

- Megértettem, továbbítom! Jó utat, Jadran!

Vidáman tisztelgett a sóner lobogója a spanyol sziget előtt.

Már délfelé megláttuk a Sierra de los Gazules hegylánc előteréből felbukanni Gibraltár jellegzetes hegytömegét. A messzeségből

úgy tűnik, mint valami óriási, partra vetett szörny, rettentő nagy bálnatest! Gibraltár nem más, mint félsziget, az algecirasi öbölbe benyúló, La Linea nevű spanyol város ibldségének tengerbe nyúló része. Olyanféle tömb, mint amilyen a mi Badacsonyunk, csak jó val hosszabb és szélesebb. De nekem ott, közeledve a félsziget felé, a Badacsony jutott eszembe. (És azóta is, ha a Badacsonyt látom - Gibraltárra emlékszem.) Tintákék tengerből szürke méz- és grá nittömb emelkedik ki - a világ egyik leghíresebb, legkülönösebb

• erődítménye. ,

És micsoda kavargás a Gibraltár út afrikai és európai környékén! Itt mindössze néhány kilométerre (pontosan 18 kilométerre) van egymástól Afrika és Európa. Gibraltárból látni Ceuta házait és vizont. A Gibraltár út köti össze a Földközi-tengert az Atlantióceánnal. Ez az út látta a világtörténelem nagy eseményeit. Föníciai hajósok erre haladtak ki a Nagy Vízre, hogy megkerüljék Afrika partjait; néhai való jó Roger úr, a normannok grófja és Olaszország akkori egy részének meghódítója, erre kanyarodott be gályáival; a kincses Velence, Génua, Málaga hódító hajói erre vitorláztak, hogy eljussanak messze tengerekre; itt jöttek és mentek (és azóta is jönnek és mennek) a Földközi-tenger térségébe betörő angol birodalom hadihajói, Nelson, Hardy, Hood, Rodney fregattal. . .

Akkor is, amikor Gibraltár alá értünk, a távolban egy nagy páncélos kékeszürke teste rajzolódott ki. Körülötte két kisebb egység. Négy-öt személyszállító, teherhajó füstje kormozta a levegőt. Vitorlások húztak a spanyol partok alatt, Estepona, Casares felé. Az afrikai partok irányából arab, vagyis ahogy itt mondják: mór ha-' lászbárkák tűntek fel az élénk szélben. Vitorlarendszerük még a régi, mint amilyen ma is a Níluson úszó dahabiék, a parti felukkák ; vitorlája. Pányvavitorlák - az árboc derekán keresztbe fektetett I bumrúd, meredeken a magasba szökve!

A Gibraltár út torka mint éhes nyílás tátong. Igen, balról ott van I Ceuta, a nap fényében mint cukorkockák fénylenek a hegyoldalba I épített házak. Az előrenyúló Leone-fok csücskén magas építmény: I a világítótorony. Amott egy hosszú folt, a Kap Negro, mögötte me-I redék hegy - a közel ezer méteres Béni Hasszán. Béni Hasszán oldalában játékházak: Dar el Hadzsar, a hegyi falu. Az ott Afrika.

Amott pedig, jobbról, Európa. Egyre inkább látni a hatalmas torkot - a Boccet, mint Daniló bácsi mondja -, az Algecirasi-öblöt. Két nyúlványa van ugyanis ennek a legdélibb Európa-csücsöknek: az- algecirasi és a gibraltári félsziget. Az egyik is erőd, a másik is. Ez a két erődfélsziget fogja közre a megkapóan érdekes Algecirasi-öblöt. Itt él együtt különös társbérletben két fegyveres állam: a spanyol és az angol, A spanyol saját hazájában él itt, az angol hódítóként, megszállóként -„saját" gyarmatában! Mert Gibraltár -így olvasom a kimutatásban - „Crown colonie", koronagyarmat. A legkisebb Britannia gyarmatai közt: mindössze öt négyzetkilométer!

- Nézzétek, barátaim, amott a hegytömb keleti oldala, az mind erőd! - mutatott előre Daniló bácsi. - A hegyoldal legtöbb helyén betonsimítás, mögöttük ott vannak az ágyúkazamaták. A beton vastagsága lehet öt méter is, az alatta levő sziklák vastagsága akár száz méter, tehát nincs az az ágyúgolyó, amelyik ott bajt csinálhatna!

(Persze mindezt Daniló bácsi 1934-ben mondta, s nem most, az atomkorszak idején!)

Látcsóvel figyeltük a tájat. Pontosán kivettünk mindent. La Li-nea spanyol város és a félsziget hegytömbje között sima rész: a Ne-utral Ground, a demarkációs terület, amit magasra épített út szel ketté - a Spanyol Út. Ez az út köti össze, drótsövények és spanyol lovasok szegélyével La Lineát Gibraltárral. A hegytömb alatt lőtér, versenypályák, amott a 413 méteres Rockgun tövében épületek: kaszárnyák és az Ördögtorony nevű régi erőd maradványa. És innen kezdve, egészen a legdélibb Európa-fokig a hegyvonulat tetején, a keleti oldalnak ezen a részén egyik csúcs a másikat követi: mind erőd, megfigyelőhely, természetes páncéltorony - a messzehordó szárazföldi hajóágyúk fészke.

A Signal Station emelkedik a legmagasabbra. Ez a jelzőállomás. Égre meredő vastornyok, antennák, légelhárító ágyútoronyok, s a tájhoz idomuló szürke

épületek, amelyeknek a mélyben - mint azt a kikötés után hallottuk -, a hegyek mélyén megvan a társépülete, vagyis bunker-palotája.

-Amott a Monkeys Cave - mutatott Daniló bácsi a híres Majom-sziklára. - No, Suttora, a hűtlen Kokó helyett beszerezhetsz egy megbízhatóbb majmot! Suttora felhördült, mondott egy cifrát a majmok családfájára.

- Majmot többé soha!

A Majom-sziklától balra, alig fél kilométerre, gyönyörű pálmák. És a pálmák között márványcsillogású épületek. A koronagyarmat kormányzójának, jelen esetben Sir Cardigannak a palotája.

A palotától balra, ugyancsak fél kilométerre, a híres Európa-fok, földrészünk legdélibb csücske.

- A kormányt vesd ki két fokkal! - intett parancsnokunk!

A Jadran erősebben préselte a szelet, amely ekkor már az európai partokról jött. Egyre inkább a bejáró torkának kanyarodtunk. Jankó már készítette a pilotkérő zászlót. Az óriási sziklatömb mögül előtűnt az Algeciras-öböl, mint óriási, éhes torok, bálnaszáj. Az öböl mögött házak, Algeciras és Gibraltár házai. És a házak előtt a világ egyik legnagyobb védgátja, mólója, amely Gibraltár kikötőjét óvja az afrikai szelektől, s a Gibraltár úton az Atlanti-óceánból betörő heves áramlásoktól. A hegytetőtől kezdve le a kikötőn át a védgát legvégén felmeredő világítótoronyig mindenütt jelzőárbcok, jelzőtoronyok, jelzőépületek, jelzőállványok! Daniló bácsi már jóval az erődváros felbukkanása előtt elővette a Tengerészeti Kézikönyv legfrisebb kiadványát, és tanulmányozta a különböző utasításokat. Nem akartunk olyan kaland részesei lenni, mint egyszer az angol partoknál Scapa Flow közelében, amikor egy angol romboló majdnem eltiport minket.

- „S” lobogót húzd fel! - utasította Daniló bácsi Jankót.

A száling (a keresztrúd) magasságáig mint maroknyi gombóc szaladt fel a zászló, ott egy rántásra kibomlott, és a szélben a fehér alapon kék kocka a gibraltári kikötői hatóságnak tudomására hozta, hogy mi a Jadran kívánsága. Pilotot, vagyis révkalauzt kérünk.

Ugyanakkor Suttora kinyitotta a parancsnoki kajüt ajtaját, és beszólt:

-Uram, Gibraltár előtt vagyunk!

A szivarfüst úgy dőlt ki az ajtón, ablakon, mint amikor odahaza leég a tűzhelyen a tej. A lord kinézett, vele együtt a hűtlen Kokó is. A lordon ezúttal a kettes köntös volt.

- Majd ha kikötünk - pillogott a különös ember a távoli part felé -, akkor kérem, hogy szóljanak. Addig olvasok.

És ezzel visszavonult majmostul együtt. ' Közeledtünk a kikötő felé.

Az óriási védgát mögött már kivettük a kikötőmólók, dokkok sorát. Egészen balra, a védgát nyugati részén hatalmas tornyok, vás-; oszlopok, vasemlévények látszottak.

- Az ott a hadikikötő. Jó néhány nagy hajó horgonyoz a píreknél '- bökött arrafelé Jokohama Jim. - Voltam már néhányszor Gibraltárban.

Hiszen ami azt illeti, volt ott Daniló bácsi, Suttora, Sottomarina, Piede is, de azért ez az a kikötő, ahová mindig úgy megy be az ember, mintha ismeretlen helyen járna. A hadikikötők, különösen az ilyen jellegűek, mindig izgalmat, nyugtalanságot váltanak ki a kereskedelmi hajósokból. Igen, itt is áll: az ördög nem alszik. Csak egy hibás manőver, és már a nyakadon a baj!

Gommó hátraszólt a hajóorrból:

-Nagyobb motoros bárka, jelzéseket ad! Két fokkal szél alatt!

Hófehér, alacsony felépítményű, apró kéményes, kétárbcos motoros bukkant ki közvetlenül előttünk, azaz két fokkal a szél alatt, vagyis ebben az esetben a bal oldalunkon. A motoros elővédjénél egy tengerész állt, és kézizászlókkal jelzéseket adott. Fehér alapon .kék és piros keresztsávus lobogó lengett a motorjacht tatján. Az előrészen álló tengerész is elárulta, hogy milyen náció lobogóját viseli a hajó: sehol máshol, csak az angoloknál szokás a fehér viaszosvászomból készült tengerész-tányérsapka. A jacht tehát angol volt, Gibraltárból jött, és nem volt vitás, mi ügyben került elénk. Élőár-bocának

tetején négyszögletes piros zászlót is lengetett a szél. Ez pedig azt jelenti, hogy tengernagy van a hajón, vagy pedig. . .

- Esetleg maga a kormányzó - egészítette ki okoskodásunkat Da
niié bácsi.

Gibraltár kormányzója személyesen!

A tengerész jelzése is ezt bizonyította, amikor megpörgette a levegőben a kézi jelzőzászlók „O” és „P” jelű, színezésű zászlóit. -Forduljon szélbe, és álljon meg! Ezt jelezte a motorhajó. Jankó visszajelzett:

- Teljesítem.

Természetesen mindezt parancsnokunk utasítására tette.

A Jadran a tőle megszokott nyugalommal kecsesen, könnyedén szélbe fordult.

A motoros fedélzetéről csónakot engedtek a vízre. Egy matróz és egy tiszt ült a csónakba, amelyet a matróz gyors tempóban irányított a Jadran felé.

- Ahoj, Jadran! - kiáltotta a matróz. - Itt a Gibraltár! - Tehát maga a hajó parancsnoka közeledik, ezt jelezte a fegyelemhez szókott matróz.

Daniló bácsi erre a feljárónk mellvédjéhez lépett. Ha parancsnok jön, parancsnok fogadja. Az ilyesmire sokat adnak az angolok. És az az ánglius igen nagy parancsnok lehetett, mert úgy tele volt aggatva aranyzsinórral, stráffal, gombokkal, hogy tőlünk akár az angol király is lehetett volna.

Ugyanakkor Suttora, igen okosan, megint beszólt csodálata tárgyához:

- Sir, úgy véljük, önt keresik.

Lord Cardigan újból megjelent a hullámvédős, magas küszöbnél. Suttora a fehér hajóra mutatott.

- Sir, úgylehet, a kormányzó hajója.

Akkor már a csupa\arany tiszt is a fedélzeten állt. Tisztelgett Daniló bácsi felé, de már észre is vette a monoklis, selyemköntösű lordunkat. Eléje lépett.

- Szolgálatára, Sir. A Gibraltár parancsnoka. Sir Cardigan kormányzó várja önt a hajómon. Kérem, kövessen.

Ha láttátok volna! Ezek az angolok, ezek az angolok! Úgy meghajoltak egymás előtt, mint talán annak idején Drake admirális, a híres kalóz, Erzsébet királynő előtt. Utána megrázták egymás kezét, majd újból meghajoltak. És most olyasmi történt, amit soha ^nem hisze"k, ha nem látom: a tiszt megindult a mellvédhez, átlépett "rajta, és a túlhan függő kötélletrán leászott a csónakba, utána a jlord -csak úgy, köntösösen! Nyilván szórakozottságból, nyilván, de hát a tiszt egy szót nem szólt, mi sem. Mi főleg azért nem, mert részben sóbálvánnyá váltunk, részben pedig mégse voltunk egészen tisztában azzal, miként illik Gibraltár kormányzója előtt megjelenni! Hátha valóban selyemköntösben? Hozzá még papucsban, Ipucér lábszárakkal! Rádásul akkor, ha az ember öccse a kormányzó. Mindössze Daniló bácsi tett egy drámai mozdulatot, amit a lord észrevett, mert megállt a létra legfelső fokán, és kedvesen szólt: ? - Legyen nyugodt, kapitány, idejében visszatérek. De az öcsém, a kormányzó - vár.

Ezzel leászott a csónakba, s helyet foglalt a kormányülésen. /Onnan felszólt a hajóra:

& -Kérem, Kokóra ügyeljenek. Ott van a kabinomban. 'l Ezzel a csónak eltávolodott. Az aranystráfós, rozettás olyan ko-Hbly arccal ült a gigg orrában, mintha temetésre mennének. A ^Öiatróz evezett, neki ez volt a dolga. A tudós lord érdeklődéssel • nézte a fehér motoros jachtot, majd integetni kezdett. A jacht ol-Idalnyílásánál megjelent egy férfiú, akinek ugyanolyan bifsztekképe iftolt, mint a mi lordunknak. Egymás felé integettek. Tehát az öcs sVolt, a kormányzó. Krémszínű, finom ruhában állt ott, miként az fegy kormányzóhoz illik. Amikor a lord felászott a yachtra, a két testvér ünnepélyesen átölelte egymást. Hátveregetés, kézszorítás, ,Jiyakcsókolás - ennyit láttunk. De azt is, mert a jacht egészen közel kisodródott hozzánkj hogy az öcs egyáltalában nem nézett meglepőd-íve a báty nem egészen szalonszerű öltözékére.

- Náluk talán ez a szokás, Cardiganoknál - mondta Daniló bácsi. - Különben is tudós, elnéznek neki minden raplit. Meg azután

az angoloknál ilyesmi gyakran előfordul. Nagy különcök ök. Van olyan főúr, akinek joga van a királyhoz egy szál ingben beállítani! De sok időnk nem volt az elmélkedésre, mert a jacht megindult. Mellénk kanyarodott. Egy hófehér egyenruhás altiszt szócsövön átszólt a Jadrama:

- A Gibraltár parancsnokának utasítása: zjadran sóner induljon a kikötőnek. A pilot már parancsot kapott. Kérőzászlót hagyja az árbocon!

A hófehér motoros jacht túlkölt, elkanyarodott mellettünk, és megindult a kormányzói palota kikötője felé. Mi viszont a kikötő irányába tartottunk.

Gommó már jelezte is, hogy feltűnt a révkalauz piros-fehér csíkos zászlóval ékesített motorosa. Felénk tartott.

Suttora komoran nézett a parancsnoki kajüt felé. Az asztalon elhelyezett könyvek tetején kuporgott Kokó, és a nagyítóval a pracli-ját nézegette. A hűtlen.

- Ha nem egy tudóshoz álltál volna - dünnyögte Suttora -, kite kerném a nyakadat! De így megbocsátom, mert magam is becsülöm a tudományt...

ÖTÖDIK FEJEZET

Az ellen-golfáram - Kincskutatók - A mozaikteknős - Marokkó partjai - Hajóóriások között - Suttora köntöse - Hegyek és városok - Négy felukka - Delfinek - Este tíz óra volt - Hallottátok? - Robinsonra gondolunk - A szörnyű marokkói éjszaka - „Aja-há!” - Revolverdörrenés - Gyönyörű verekedés - A lord se hagyja magát - Fogságban - No úr gyógyít - Lord Cardigan nyakaskodik - Szökésre készülünk - A Halottak Öblében - Történjen bármi - Ahogy a kiszmet akarja - Daniló bácsit elviszik - Üzenet a kapitánytól - Dzsemal el Marabu, a rablóvezér - Fontos döntés - Miben hitt a lord? - Az ajtó nyitva van - Amott a Jadran! - Hol találtuk meg a kapitányt? - A titok megoldódik - Van ellen-golfáram is?

- Hogyne volna! Azt hiszitek, hogy a Golf-áram csak felfelé halad, és nem tér vissza kiindulási helyére, a Mexikói-öbölbe?

- De hát akkor miért nem lehet „látni” az ellenáramot, mint magát a Golfot?
- Mert az ellenáram a tenger mélyén halad visszafelé!

Ezek a kérdések és válaszok a Jadran fedélzetén hangzottak el, a Gibraltár-szorosban, 1934. szeptember második napján, este nyolc és kilenc óra között. Tarifa és Kap Malabata közt küszködött a só-ner az Atlanti-óceánról a Földközi-tengerre betörő „Gibraltárárammal”. Szembe-szél volt és szembe-áramlás, amit minden hajós joggal elátkoz, mi is. Kreutzolva haladtunk, cikcakkban, mint mondani szokták, hol a jobb, hol a bal csapáson, olykor annyira hátracsúsztva, hogy már szégyellni kezdtük tengerész voltunkat. Másodszor metszettük Tarifa alatt az északi szélesség 36. fokát, ami derűs mosolyra kelthette az ottani jelzőállomás szolgálatos őrét. Ugyanis amikor a tengeri öböl alól visszacsúsztunk Malabata alá, és onnan kínosan felkreutzoltunk újfent Tangerhez, ahol órákkal előbb vitorláztunk, akkor a derék ór a következő jelzést adta a Jadranak:

- Örülünk, hogy ennyire tetszik Tarifa!

Erre mi sem maradtunk adósok:

- Alapos emberek vagyunk! Elfelejtettük megállapítani a jelzőállomás helyét! Üdvözlés!

Derűs gúny volt a válasz:

-Viszontlátásra -hajnalban!

Legalább szereztünk egy-két vidám percet az örnek, igaz-e? És S nekünk, mert attól kezdve mulatságosabban fogtuk fel helyzetünket. Daniló bácsi végül megállapította, hogy csak egyet tehetünk: „ragadni” a spanyol partokhoz. Ott nem volt annyira erős az ellenáram, s mintha a szél sem vágna annyira szembe. Ezért Camarihul-nak és mögötte Trafalgarnak tartottunk, hogy kikerüljünk a Gibraltár-szoros csapdájából.

És ott került szóba, érthető okból, az áramlás. De érdekes: az ellenáramlásra soha nem gondoltunk, erről soha sincs szó, se az iskolában, se a tengerészek között. Mintha nem is létezne ez az óriási fontosságú ellenfolyama a világ legnagyobb „folyamának”, a Golfnak! Jankó volt a kérdező, Daniló bácsi a válaszadó, sejthetitek. Tehát valóban létezik az ellen-golfáram?

- Annyira létezik - mondta a parancsnokunk -, hogy az ocea nográfiai térképek már feltűntetik. Az újabb kutatások kiderítették, hogy a nagy tengeráramlások által szállított víztömeg végül vissza tér kiindulási helyére. A tengeráramlásokat úgy lehet felfogni, mint állandó körmozgást végző, gigantikus örvényeket. Megállapí

tották, hogy nemcsak felszíni ellenáramlások vannak, de mélységi
ek is. Nem új az az elmélet, hogy a Golf-áram tulajdonképpen két
áramból áll: a felszíniből, amit, mint tudjátok, még a XVI. század
ban fedezett fel Alaminos, a híres navigátor, és egy mélységből,
amit mostanában derítették ki. A Golf felszíni iránya északkelet,
Amerikától Európa felé, a mélységi viszont ellentétes mozgású, te
hát délnyugati irányú. És tudjátok, mint derítették ki az ellenára
mot? Utrahanghullámokat sugárzó generátorral felszerelt úszó go
lyókat bocsátottak a különböző mélységekbe. Az úszó golyók 1300
és 1800 méteres mélységekben lebegve maradtak. Ez azt bizonyí-

totta, hogy a víztömeg ezekben a mélységekben mozdulatlan. 1800 métert meghaladó
mélységben az úszó golyók délnyugati irányban mozogni kezdtek! így igazolódott
be a mélységi ellen-golfáram létezése!

Sajnos, létezett a Gibraltár-áram is, nem győztük átkozni. De azért arra
mégsem került sor, hogy hajnalban viszontlássuk Tarifát. Hajnalban Trafalgar
meredek hegyfoka tűnt fel, és vele együtt a történelemnek egy szakasza. Ott, a
hegyfok és a félsziget alatt omlott össze Napóleon egyik terve: hajókkal
lerohanni Anglia partjait. Mert Trafalgar előtt a francia hajóhad jó része
megsemmisült: 1805. október 21-én csapott össze ezen a vízen Nelson és Villeneu-
ve tengernagyok flottája. Nelson a Victoryn, a francia tengernagy a Bucertaure
sorhajón parancsnokolt, és onnan irányította. az akkori időkre oly döntő hatású
tengeri csatát.

Flottatemető felett vitorláztunk, mert bár nem értük el teljesen Trafalgart,
de megállapítottuk, hogy az ütközet vége pontosan ott játszódott le, ahol a
Jadran végre délnek, Afrikának fordulhatott.

Az Atlanti-óceánon voltunk, az Esz. 30. fokának és a Nyh. 6. fokának
metszésében, ahol a franciákat szolgáló spanyol Santissima Trinidad sorhajó
kigyulladt, oldalt dőlt és elsüllyedt!

- Ha én most beugranék a vízbe és a fenekére szállnék, megtalálnám a roncsait?
- kíváncsiskodott Jankó. - Hallottam, hogy több millió arany volt ezen a
hadihajón!

- Talán, de nem biztos - nevetett a parancsnokunk. - Először is, itt a tenger
mélysége 930 méter, és nem te, de egy tengeralattjáró •sem tud ilyen mélyre
merülni, legfeljebb, ha nincs szándékában többé a felszínre jutni. Másodsor, ha
éppen alattunk volnának is a Santissima Trinidad roncsai, valószínűtlen, hogy a
hajótest úgy heverne a fenéken, mint egy kagyló a fövényen. Az már belesüllyedt
a talajba, ráadásul annyira ellepték a különböző hordalékok, hogy bajosan
állapítanád meg: a hajó vagy sziklatömb az, amit a fenéken találsz! Tudod,
mennyien kísérelték meg azt, hogy régen elsüllyedt hajókat leljenek meg - főleg
a hajókkal elsüllyedt kincsek miatt?

-

Amikor 1588-ban az angol és a spanyol flotta a La Manche csatornában
összeütközött, csak a II. Fülöp király „győzhetetlennek” mondott hajói közül
hatvankettő süllyedt el ott, köztük Medina Si-donia herceg admirális
vezérhajója, amely egymaga 1000 millió forint értékű aranyat vitt magával!
Hajóemelő-társaságok alakultak a kincses hajók kihúzására - eredmény nélkül!
Vagy nézzétek csak, innen nem messze, a Vigói-öbölben süllyedt el az „ezüst-
flotta”. Talán tíz esetben fogtak hozzá, hogy „kiássák” a hajókat - de nem
sikerült eredményt elérni. De nemcsak az „ezüst-flotta” hever mindmáig a Vigói-
öböl fenekén. Oda került 1702. október 22-én, tehát pontosan százhárom évvel
Trafalgar előtt Chateaux-Renault francia tengernagy huszonhárom hajója. Ezek a
hajók XIV. Lajos király unokájának, V. Fülöpnek vittek volna segítséget és
pénzt, ládászámra arany- és ezüstrudakat! Az angol flotta körülzárta a kincses
hajókat, és a francia tengernagy inkább az önsüllyesztést választotta! Mit
gondoltok, mit találtak eddig a két flotta kincseiből? Jóformán semmit. Néhány
gerendát, palánkot, fedélzetdeszkat! Többet nem. Korszerű felszereléssel, a
legmodernebb bűváröltözetben. És nem kilencszáz méter mélységben, csak
kétszáznyolcvanban! Jankó megcsóválta közismerten kócos fejét.

- Hát én azért, ha hozzáfognék, megtalálnám a kincseket.

- Mióta csigás lettél, azt hiszed, hogy az elsüllyedt hajókat is úgy húzgáld
ki a vízből?! - nevetett Jankó apja, Szevér.

-Ha hívsz, Jankó - derült Sottomarina -, veled megyek elsüllyedt hajókat
kutatni!

Szinte harsogott a fedélzet jókedvű nevetésünktől.

Ki hitte, hogy nem sokkal később átesünk egy „trafalgari csatán”?

Ezúttal nem akadt senki, aki valamiféle „előjelet” érzett volna. Ugyan Suttora váltig magyarázta később, hogy ő „megmondta”, hogy ő „gyanakodott”, de mindez csak utólagos dadogás, úgy bizony.

- Amikor a teknőst megláttuk... - idézett egy mozzanatot a vén kalóz.

A teknőst valóban megláttuk, hozzá még a legszebbek egyikét, egy mozaikteknőst. Ez a teknős a forró égővek lakója, de egyben világvándor is, így ellátogat az angol és a hollandi partokig is, feltűnik a Földközi-tengerben, sőt fogtak már nem egyet az Adriában is! A legelsőt múzeumban láttam, amikor Ragusában horgonyoztunk. Úgy tudom, még most is a múzeum főkincse, hosszabb két méternél, ami bizony nem megvetendő méret egy teknősnél. A „mi” állatunk nem volt ilyen gyönyörű példány, de mozaikteknős volt, és elérhette a másfél métert!

Gommó sasszeme vette észre, amint nem messze a hajótól feltűnt az egyik hullám tetején. Hosszant csikolt, barázdás háta, „bikanyaka” és amikor a hullám ferdén tartotta, evezőlábainak szárnyyszerűsége már messziről hirdette, hogy Gommónak igaza van: ten-geri teknős úszik amott, mozaikteknős!

Az ilyen találkozás eléggé ritka. Nem mintha túlzottan óvatos volna a teknős, nem, de ritka állat ma már, és érthetően az elhagyott területeket keresi. Néha a Golf felkap egyet-egyet közülük, és amelyik nem ellenkezik, az világgá indul, kósza teknős lesz belőle. Mint a „mi” teknősünkből is. Zoller úgy irányította a kormányt, hogy egyre közelebb kerültünk különös barátunkhoz. Végül olyan közel értünk, hogy a fedélzetről kényelmesen ráláttunk, mint a hamburgi tengeri akváriumban.

Parázs vita keletkezett, két pártra szakadt a személyzet. Sottoma-rina teknősleveset akart enni, mert szerinte nincsen annál a világon finomabb leves. Ugyanezt vallotta Piede, Guzsik apó és Jokohama Jim is.

I - A jó sors elénk hoz egy ekkora tányért, mint ennek a páncélja, tele finom hússal, és akadnak emberek, akik ebből nem akarnak enni! - üvöltötte felháborodva az óriás.

- Ebből is sejthetitek, többen elleneztük, hogy a gyönyörű állat levesként fejezze be életét.

Suttora mint a fo-ío állatbarát kardoskodott a legjobban a teknősvadászat ellen.

- Van nekünk elég levesrevaló, ne bántsuk a szerencsétlent! - ki abált a kalóz.

Izgalmában még arról is elfeledkezett, hogy jószanyagnak használja fel a találkozást. (Holott később éppen azt hangoztatta, hogy „nem megmondtam”) Ugyanakkor a leves tárgya nyugodtan ott lebegett a vízen, jámboran felnézett a hajóra, és mindössze annyira lapátolt evezőivel, hogy elkerülje az összeütközést.

A szenvedélyek az árboccsúcsig csaptak. Két táborra szakadtunk, és hozzá még egyenlő arányban: az egyik csoport a teknősvadászatot követelte, a másik testével védte a tenger jámbor vándorát!

- Szavazzon a lord is, kell-e neki teknősleves vagy sem! - követezte Sottomarina.

Ki tudja, mi történik - talán öltre is megyünk mi, igaz barátok -, ha nem lép közénk Daniló bácsi. Nem a parancsnoki tekintély egyetlen szavával intézte el a kakaskodást. Egy könyv volt a kezében, kék fedelű könyv. Matisz munkája, az a bizonyos, amit Jankó vásárolt a marseille-i olasz boltban. „La vita vegetale nel Adriatico”. Daniló bácsi a vitatkozók közé lépett. A kötet vége felé felütötte a könyvecskét. -

- Ki tud olvasni? - kérdezte.

Elsőnek Sottomarina és Suttora bökte oda az orrát.

- Még jó, hogy tegnap ideadta a könyvet. Tessék, olvassátok!

Olvasták. Mi is. És ahogy egyre inkább elfanyalodott képet vágott a Sottomarina-csoport, úgy derültünk mi fel. Nem kell már a lord szavazata sem. Elnyi volt a könyvbe írva, most is emlékszem rá: „Mozaikteknős (Dermochelys coriacea) a jelenleg élő teknősök között a legnagyobb. A hátpáncélon hét, a haspáncélon öt hosszanti kiemelkedő borda van. A forró égővi tengerek lakója, de előfordul a Földközi-tengerben, sőt az Adriában is. 1894. szeptember 18-án

Buduánál fogtak a halászok egy hatalmas példányt. Évente

négyszer rak tojáást, minden alkalommal 18-20 darabot. Húsa mérgező, tehát enni életveszélyes."

Daniló bácsi összezsucukta a könyvet.

- Ezek után, úgy hiszem, a teknős mehet világgá - mondta nyugodt mosolygással, és odaszólt Szevérenek: - Hajót teljesen szélbe, irány az afrikai part, Mogador!

Sottomarina kihajolt a mellvéden, bánatosan bólintott. : -Mozaikteknős ez bizony. Ott volt a hátán a hét borda! Ennyi hús és ehetetlen! •-' Suttora szemrehányóan nézett kebelbarátjára.

Í

l -Lett volna szíved mindannyiunkat megmérgezni! És a Jadran délnek fordult. A teknős felénk pislogott, és egyenle-jtes csapásokkal úszott észak felé. Ugyan hol köt ki majd? Vagy mi-Hjle kalandban lesz része? Elkerüli vagy sem az emberek pusztító aáühét?... Végül már csak egy pötty volt a teknős, ahogy visszaneztünk felé-, Majd eltűnt. Ennyiből állt a teknőskaland. Pontosan ennyiből. No, majd meg-illjátok Suttorát, mire hivatkozott később! Irány Mogador. Marokkó délnyugati része, ahol már a mesék, a legendák történe-i szállnak a sivatag és az óriási Atlasz porával együtt. j Ahol berber, rifikabil, mór törzsek származékai élnek. Mind kemény, nap égette, sivatag szítta, nélkülözéstől megedzett alakok. A rövid kard, a lándzsa, a kovás puska harcosai, pompás lovasok, kitűnő tevések.

Ahol a városok mint megannyi erődök szerepelnek. Sikátoraik ütvesztők, házaik váracsák. Ahol a francia idegenlégió katonái is csak hármásával, négyesével mernek járni. Csőre töltött fegyverrel fest idején!

Ahonnán valamikor hódító fekete bőrű és barna bőrű népek törtek Európára! Spanyolország sok városa, épülete még azt az időt hirdeti, amikor a „mórok” tartották uralom alatt a torreádorok

földjét. Az elSbb hagytuk el Trafalgart. Ez a név is mór eredetű. Taraf alghar névből származik, ami annyit jelent, mint Magas Fő-veg. Marokkó eredeti neve: Maghreb el-Aksa, ami nem jelent mást, mint azt: a Legszélső Nyugati Föld.

Marokkó - a titokzatos ország. Még nem is olyan régen, 1870 előtt, nagy városainak kapuját európai embereknek nem volt szabad átlépni. A francia Rohlfs két napig, nagy titokban tartózkodott Marrakez falai között, a német Maltzant csak Fez zsidónegyedébe engedték be azzal, hogy a halál fia, ha meglátják a mohamedán városban!

Akkor is szultánság volt, most is az volt. De akkor szabad ország, most „francia protektorátus”.

Marokkó - az óriási hegyek, a szörnyű sivatag, a mór kalózok, a sivatagi rablók földje! Robinsont is marokkói arab-berber kalózok fogták el, és alig fél évszázada a Földet körülhajózó Slocum kapitányt, a Gibraltár-szorosban, mór kalózok támadták meg! A véletlen mentette meg a derék kapitányt: az erős szélben eltörött a kalózhajó árboca.

És mi ide, e különös országba, különös világba tartottunk. Gyerekkorom olvasmányainak sok izgalmas oldala felrémettem, amikor a Jadran orra Afrika felé fordult. És eszünkbe jutott Halef ben Ibni, valamint a derék öreg, a „Szultán”, a kilencvenéves Safi apó. Ugyan mi lehet velük? - tettük fel a kérdést. Elfogták-e Ibnit, és kiszabadult-e az öreg Safi?

Mit is mondott Daniló bácsi?

- Irány Mogador!

-Parancsára - válaszolta Szevér -, északi szélesség 31° 31' és nyugati hosszúság 9° 60'.

- Helyes - bólintott Daniló bácsi.

.. .Már mondtam: semmit, de semmit nem sejtettünk azokban a napokban, hogy életünk egyik igen nagy kalandján esünk majd át. Suttora ugyan komor képpel mászkált a fedélzeten, de hát ez érthető. Nem tudta felejtetni Kokó hűtlenségét. Bosszantotta, pukkasz-

totta. Ugyanakkor mély hódolattal viseltetett a lord, a „csábító” iránt. Amikor a lord Gibraltárban az öccsénél tartózkodott, Kokó szépen visszatért a ^foxliba, és rátelepedett Suttora fekhelyére. Mintha semmi sem történt volna! Amikor ezt Suttora meglátta, kezét összezsucapta.

- Van pofád, te zshivány... van pofád ide visszajönni!

Kokó pislogott, vakaródzott, apró praclijával farkincáját sodorgatta, valamit makogott is, de hát azt csak Suttora érthette, mert így szólt rajongása volt tárgyához:

-Jól van, Kokó, még az egyszer megbocsátok. Most láthatod magad is, mi történik veled, ha elhagysz. Az uraságnak van más dolga is, nemcsak veled foglalkozni. Én meg csak rád gondoltam mindig. Tehát - még az egyszer megbocsátok!

A ravasz gibbon azon az egy.napon, amit Gibraltárban töltöttünk, rendesen viselkedett. Úgy tett, mintha a kalózhoz tartozna. Megtisztelő helyen, a hadikikötőben kaptunk horgonyzóhelyét. A közelünkben állomásozott az „Atlanti Flotta” egész vezérkara, a Rodney, a Warspite óriás páncélosok a náluknál is még nagyobb Nelson admirálisi zászlóshajóval. Az alig 300 tonnás kis Jadran úgy érezte magát a 30 -40 000 tonnás szörnyek között, mint a pincsikutya az elefántok között.

Sottomarina, akiben még élt a császári es királyi haditengerészet iránti rajongás, valósággal elkábulva bámulta a közelünkben horgonyzó Rodney-t.

- Hej, amikor én a Don Jüan csatahajón szolgáltam! Kitűnő hajó volt, a páncélja néhol tizenöt centi vastag. A Don Jüan! Daniló bácsi mosolygott.

- A Don Jüan 3550 tonnás volt, ha nem csalódom, a Rodney leg alább 33 000 tonnás!

Sottomarina büszkén kivágta:

- Igen ám, de csak - egy árboca van! És ez sem árboc, inkább torony. A Don Jüannak két árboca volt, és szükség esetén vitorlákat lehetett felfeszíteni! Az volt ám a hajó!

Így Sottomarina. Akárcsak annak idején, a fiumei Nauticán, a mi kitűnő főportásunk, Anton úr, aki egyre a régi korvettot emlegette - a világjáró Zrínyi hajót. Mert a tengerész ilyen fiú, hú a régi hajóhoz, minden időkre az marad a csoda, a szépség mintaképe, a legszebb és a legjobb hajó. Húsz-harminc év múlva majd a Rodney tengerészei emlékeznek így vissza a hajóóriásra, amelyik ott a kikötőben, negyedkilométeres hosszúságával valósággal elzárta a levegőt a Jadran előtt. De hát azon a napon mi nagy urak voltunk: őexcellenciája a kormányzó vendégei, és így a „civilnek” tilos hadikikötő lakói. Úgy bizony. Meg is bámult nem egy viaszosvászonspkás angol legény minket, mit keresünk a tilos helyen a 38 000 tonnás Nelson (ennek ugyan két árboca volt, de ez sem számított Sottomarinának!), a 30 600 tonnás Warspite és a közelünkben levő 33 900 tonnás Rodney szörnyetegek árnyékában. És hozzá még a hadikikötőben, a fegyverektől, gépágyúktól, apró bunkerekben elhelyezett gépfegyverektől őrzött North Mole tövében. De hát Gibraltár kormányzója rettenetes nagy úr, és még azt is megtehetette, hogy a bátyja kedvéért - aki szintén nagy úr - az őt szállító apró kereskedelmi vitorlást beereszti az angol hadisten óriásai közé! Ennek hatására egész nap Sottomarina, Suttora, Piede, de még Daniló bácsi is, régi haditengerész-emlékeiket idézték. Még Jankó is lemondott a csigakeresésről, szájtátva bámulta a hadihajókat, az ide-oda száguldó hadimotorcsónakokat, és elmélázva figyelte az öregek „hőstetteit” azokon a régi ládákon, a Don Jüanon és társain. Egyet-egyét láttam én is még a császári és királyi „szép napok” hadihajóiból, fiúk. Nem mondom és nem tagadom: becstelenség lenne tőlem, ha tagadnám, de így igaz - azok a Zrínyik, Don Jüanok, Saida és Tegethoff nevű hajók valóban hajók voltak. Hajók, és nemcsak úszó erődök, mint ezek a fantasztikus acélóriások, amelyeknek a „végét se lehet látni”, mint azt derék Sottónk megállapította. És csak bámultak ám a fehérsapkások, amikor a révhajó kötélre vett minket, és teljes szerénységünkkel, de alázatos tisztelettel elköszöntünk a valamikor Dzsebel-Tariknak nevezett Gibraltártól. Hi-

szitek, nem-e, de ideírom: zeneszóval búcsúztunk ám a kormányzó Sexcellenciájától, kíséretétől, a Rodneytól, a North Mole dokkjaitól, az erődöktől, zeneszóval! Ezúttal nem Jokohama Jim szolgáltatta a zenét, de a skót dudások egy színpompás csapata, hetyke kis szoknyákban, fehér lábszárvédőkben, apió kis sapkákban. Ott állt a zenekar a mólón, előtte a kormányzó és kísérete, köztük a kormányzói jacht parancsnoka. Most még inkább megbámulták hajónkat a csatahajók emberei. A Jadranl pöfögve vontatta a Trafalgar révhajó, szólt a zene, s a taton mellettünk állt a lord - selyem köntösében! És integetett, mint

ahogy a partról is integettek. Egyre messzebről hallottuk az angol katonák és tengerészek híres búcsúdalát: „Auld láng syne”.. .

- Hát ha eddig nem voltunk urak, most azok vagyunk! - állapította meg Zoller.
- Barátom, egész Gibraltár minket néz! Ez már valami!
Ha mellény lett volna rajtunk, állítom, hogy szétpattannak a

gombok rajta. Ettől kezdve Suttora nemcsak állandóan hordta a szemüvegét, még több kakaót ivott és még inkább meghajolt a lord előtt, de észrevettük, hogy valami különös hálóköntöst állított össze magának egy megviselt matrózzubbonyból, némi vitorlamaradványokból és óeska sípzsínórokból, amit sujtásoknak használt. Szolgálaton kívül ebben a különös klepetusban járkált, vagy szunyókált a kojében. Aki lekicsinylő célzást tett a tengerész szokatlan öltözékére, az el lehetett készülvén, hogy szó kerül rövidesen a keresztmama térdkalácsáról éppen úgy, mint a le- és felmenő családtagokról. A békesség kedvéért és az öreg iránti szeretetből inkább dicsértük a „lordi” öltözéket, amiben Suttora a sötét fedélzeten pontosan úgy nézett ki, mint egy elátkozott angol lovagvár szelleme...

.. .De hát most már nem feszítem tovább a húrt. Mint a régi tengerész mondta: nincs az a hullám, amelyiknek ne lenne egyszer vége.

Egyre inkább közeledtünk ahhoz a napszakhoz, amit a „szörnyű marokkói éjszakának” kereszteltünk el. Higgyétek el, nem minden ok nélkül.

Irány Mogador volt, az északi szélesség 31° 31' és a nyugati hosszúság 9° 60'.

Kurzusváltoztatásunk után egyre inkább kibontakoztak az afrikai partok. Spanyol-Marokkó hegyóriásai, a Rif-hegyek Afrika csücskén még hősapkát is viselnek akkor, amikor tövükben, Tangerben, Tetuanban, Manillában csuromvizesek a burnusz alatt a barna hátaik.

A 2500 méteres Rif vonulata hosszú ideig kísérte a távolból ha jónkat. -

Lassan haladtunk. Hol felerősödött, hol legyengült a szél, ami -szeptember volt - főleg a Szahara felől vagy a Kanári-szigetek irányából fújt. Amikor a Rif eltűnt, előbukkantak a Nagy Atlasz állandóan hóval fedett hegyóriásai. A térkép elárulta, hogy a Sebou fo-

lyó mögött, valahol a felhők fölött az az állandó felhő nem felhő, hanem a Dzsebel-Salan csúcsa! Rabattól kezdve a 4500 méteres Dzsebel-Ari-Alachi kísérte a partról hajónkat, már amikor láttuk. Mert hol az Atlaszt borították el a felhők, hol mi takaróztunk be a tenger ködébe. A marokkói partok veszélyesek, sok a váratlan, messzire benyúló földség, homokpad, zátony, tenger alól előbukkanó vagy a felszín alatt meghúzódó sziklasziget, scoglio, akár Arbe és Sebenico között az Adrián. Ezért a Jadran inkább távolabb a partoktól haladt a megadott irányban. Hogy azután miért tértünk le erről a jó útról, azt most se tudom, nem én.

Láttuk a távolból Rabat magasba nyúló minaretjeit.

Láttuk sok kilométer távolságban Casablanca (Fehérkastély) még Rabatnál is fehérebb házeit. Igen, arra már Afrika volt. A látcső üvegén keresztül előtűntek a datolyapálmák, a nap tüzétől védettebb helyen meghúzódó citrom- és narancsligetek. Fügeültetvények. És a valódi olajat termő olajfák.

Nappal valósággal izzott a fedélzet, meztelen lábbal nem lehetett járni. A kormány ékes rézverete forró volt, mint a vasaló! A derék kormány. Hány napon, hónapon át fogtuk Zollerrel, Uramisten! Még a sarki tengeren is, s most, az afrikai Atlantikán!

A tudós lord néha kinézett a kajüt ajtaján vagy ablakán. Szájában az elmaradhatatlan szivar, szemén a monokli. És karján - Kokó! Mert mondanom se kell, alig tért vissza a fedélzetre a lord, Kokó már vonult a foxliból át a parancsnokiba. Hiába volt Suttora intelme. Ebből is látszik, hogy a majmok megbízhatatlanok.

- Most már végleg szakítottam - jelentette ki legöregebb fedélzetmesterünk. -Végleg!

Kokó sunyi pofával ott kuporgott a könyvek mellett vagy a lord vállán! Teljesen megbabonázta azt az embert, aki nem sok tudomást vett a világról, és aki csak a mohamedánság titokzatos múltjában élt. Talán Kokó volt az egyetlen élőlény, aki kitüntette őszinte szeretetével? Lehet. Mi semmit se tudtunk Cardigan lord magánéletéről, ami természetes. Csak azt, hogy van egy öccse, akit volt

szerencsénk ismerni, és hogy rajong a kakaóért, a selyempaplanokért, köntösökért.

Egyre inkább közeledtünk célunk felé. Rabatnál parancsnokunk a messze part felé mutatott.

- Nézzétek, Zoller, Andrea, amott Rabat közelében azt a város* kát. Kell, hogy emlékezzetek a nevére: Salle. Robinson írja naplójában, hogy amikor a mór kalózkok a Kanári-szigetek és az afrikai partok között elfogták -tehát nagyjából ezen a tájon -, akkor Sáliéba vitték, és ott vetették fogságba!

A derék Defoe Robison Crusoe-ja tehát erre kalandozott, és itt történt vele a híres kaland. így azután még látcsövön is megnéztük a városkát, és nyugatnak szimatoltunk, ahol Madeira narancsai illatoznak, és délnyugatnak, amerről a Kanári-szigetek küldik sáfrányos illatukat.

- Igen muris lenne - vigyorgott felém Zoller -, ha mi is úgy járnánk, mint a jó Robinson. Mórok fogságába kerülnénk!

Mire én azt mondtam, hogy ez olyan képtelenség, akárha azt kívánná, hogy a sóner azonnal gőzössé alakuljon át. De Daniló bácsi más véleményen volt, vele együtt Szevér is.

- Csak ne ferd falra az ördögöt - ingatta fejét Daniló bácsi. -Bármennyire is különös, még mindig akadnak kalózbundák. Hát nem éppen Marseille-ben hallottunk egy bizonyos Dzsemal el Maraburól, a rablóvezérről?

- Hallottunk - bólogatott Zoller és vele együtt Jankó -, de az sivatagi rabló, és nem tengeri kalóz. -

- No, no - intett Daniló bácsi -, általában így mondják, hogy „rabló”, „kalóz” ezekre a bennszülött bandákra, holott igazában nem is azok. Inkább a szabadságukhoz ragaszkodó, sőt bizonyos célokért küzdő csoportok, akik főleg és elsősorban a megszállók orra alá igyekeznek borsot törni. Hát ilyen a Dzsemal el Marabu bandája is. Évek óta üldözik őket a franciák, de eredmény nélkül. Hol a sivatagban, hol a tengeren tűnnek fel. De mindig nyomuk vész, mire a hatóságok fegyveresei a tetthelyre érnek.

- Talán azok amott a Marabu emberei - mutatott a közelünkben elhaladó négy halászbarkára Jankó.

Csúcsos vitorlázatú, gémárbocos felukka volt mind a négy, pontosan olyanok, mint két és fél évszázaddal ezelőtt, Robinson idejében. Pizskosfehér turbános, fekete testű emberek ültek a felpúpozott mélytengeri hálókön és a felukkák deszkáin. Hát bizony ezek a mór vagy berber, kabil avagy tuareg származékok semmiben sem különböztek a régi idők hírhedt „mór” kalózeitól! Rikácsoló beszédük elhallatszott a sónerig, s úgy handabandáztak, hadonásztak, mintha törzsi vizsályt bonyolítanak, holott lehet, hogy csak arról volt szó közöttük: a kis Fatime vagy a kis Juszuf az idősebb a szomszédék gyerekei közül.

- Igen, barátaim - bólintott komolyan Daniló bácsi -, lehetséges, hogy nappal halászok, éjjel Dzsemal emberei! Esetleg nappal is azok.

De hát a négy felukka, mondanom se kell, nem támadta meg hajónkat. Inkább egy delfinraj kalózkodott a közelünkben. Fiatal falka volt, úgynevezett iskola, lehettek negyvenen is, ha nem többen. A delfinek a tenger bohócai, a tengerészek kedvencei, nem illő őket bántani sem. Vidámak, mókásak, valódi tréfacsinálók - az emlősök között! Mert bizony a delfin nem hal, hanem emlős, „mint ahogy az a bálna is. Az „iskola” órákig a közelünkben lubickolt, prüszkölt, lebukott, majd elötúnt a hullámok közül. Ezen a tengerrészen van belőlük bőven, és nem akad hajó, amelyiknek sodrában ne kavarogna néhány delfin. Ezek a közönséges delfinek. Annál veszettebb, talán még a cápánál is félelmetesebb az Orca-gladiator, a kardszárnyú delfin. A gladiátor legnagyobb példánya sem több nyolc méternél (ami persze nem megvetendő méret), de gondolkozás nélkül megtámad húsz-huszonöt méteres bálnákat is - és legyőzi, mert azt vallja, hogy nincs finomabb falat a bálna húsánál. Egész utunkon csak egy gladiátort láttunk, azt is elég messze tőlünk. Hosszú háta és a hátán meredő éles uszonya a távolból is elárulta, hogy a gladiátor vadászik arrafelé. ..

- Irány: É. sz. 31° 31' és Nyh. 9° 60' - vettem át a kormányt Zollertől azon az estén, amikor a jövőnkről semmit sem sejtve igen lassan úsztunk dél felé.

Az iránytű (tájéoló, kompasz) szélrózsája és liliomos mutatója szinte alig-alig

billent. Egy gyerek is megtarthatta a kormányt, annyira nem nehezedett rá semmi nyomás. Félmezőföldnyire sötét tömeg haladt északi irányba: gyéren világított postagőzös volt. A Kanáriról jöhetett, és valószínűleg Cadiznak tartott.

Csendes, fülledt, néma est volt. Errefelé hirtelen száll le a sötét, mint általában Afrikában. Egyszerre jön, az előbb még világos volt, és máris sötét van. A csillagok fénye, a tenger villódzása ilyenkor a kormányost, az őrséget ábrándokba ringatja. Én egy ideig haza gondoltam Budapestre, a Dunára. Ugyan milyen lehet ott az este? Mert itt szép, nagyon szép, valósággal tropikus, a déli tengerek hangulata üli a tájat. A lomha, alig emelkedő hullámok tetejét aranyos, ezüstös világosság vonja be: milliárd, szemmel nem látható, fényt eresztő egysejtűek, planktonok.

Budapest... Duna... Majd előre néztem: arra lehet a célunk, Mogador. Amott pedig balra, backbordon, keletnek, Marokkó leg-kietlenebb partszakasza, a Meseta. Itt Mazagantól a Tensift folyócska deltájáig egyetlen falu sem található.

Azután eszembe jutott Abd el Krim, a Kegyetlen Isten Szolgája, akiről annyi szó esett abban az időben. A Rif-hegyek híres lázadó vezére akkor már Madagaszkáron volt száműzetésben, de a szelleme még ott élt a hegyek között, a sivatagban, a tengerparti törzsek sátraiban, falvaiban. Abd el Krim...

Hány óra is lehetett akkor? Úgy emlékszem: este tíznél nem több.

Igen, tíz óra volt, hiszen a kronométert is megnéztem, magam se tudom már, miért. Ahogy megnéztem, s becsuktam az óraládikó fedelét, meghallottam a vészmadár hangját! De nemcsak én hallottam, hanem az orr-őrségben levő Jokohama is, mert hátrakiáltott hozzám:

-Puffinus! Újból pufiinusok!

Tehát ő is felismerte az Atlanti-óceánon járó hajósok közismert madarát, a vészmadárnak nevezett szürke bukdosót, a legkülönösebb madarak egyikét, a tenger kietlenségének lakóját. Ez az a madár, amelyről már szoltam, és amit Homérosz és Vergilius műveikben „hárpianak” neveznek. Főleg a hangja miatt, ami rikácsoló, visító, üvöltő egyben. Hárpiahang.

Hát ez a hang hasította ketté az esti-éjszakai csöndet, amikor mást se lehetett hallani, mint a hajó közismert nyögését, egy-egy reccsenését az árbocoknak, a kötélzet nyöszörgését, ahogy húzódtak a csigák, spannerok, scheklik, feszítődtek a bikák.

A vészmadár hangja a part irányából jött, majd néhány perc múltával pontosan az észlelt helyről még egyszer.

Érdekes, pontosan abban a pillanatban gyanút fogtam.

De nemcsak én, hanem Jokohama Jim és a kormányállás közelében kuporgó, szundikáló Piede is, aki felébredt az amerikai kiáltására.

Ha nem a tengerész, akkor ki ismeri jól a feketebarna, feketeszürke, fehér színű és sárga csőrű tengerlakót? Először is: a vészmadár naplemente után ritkán szól! Csak akkor, ha szél van. Márpedig akkor szélcsend volt, szinte állt a hajó! Másodszor: a vészmadár nem egyedül jár, hanem többedmagával, mint akkor is, amikor a Baleároknál kísérték a hajót. Harmadszor: a vészmadár nem marad meg egyetlen helyen, repül, repül, tovarepül, mert ez az eleme, a repülés! És az a bizonyos „vészmadár” ugyanabból az irányból szolt. Ez pedig. .. - így van - lehetetlen!

Jokohama hátrajött.

- Hallottátok? - kérdezte.

-Hallottuk.

Az amerikai arca merő figyelem volt. Soha még ilyennek nem láttam. Mondtam is neki, fojtottan az egyre feszülő izgalomtól:

- Te, boy, ez nem vészmadár. . .

Összeszorított szájjal súgta:

- No, nem az. Nem puffinus!

És Piede?

Piede kiállt a kormányállás szélére, éles fülét valósággal „hegyezte” a part irányába.

Majd visszafordult. Keletnek sötét volt, nyugatnak, amerről a hajó haladt el, a tenger villódzása miatt eléggé messze lehetett látni. Piede ennyit mondott, vagyis inkább suttogott felénk:

- Arra - és belemutatott a keleti sötétségbe - emberek vannak!

Sok ember, csónakokon! Hallottam az evezők nesztét!
És újból megszólalt a vészmadár hangja.
De akkor már tudtuk, hogy az a hang nem madártól jön.
Hanem emberektől!

Emberektől, akik közül egy így szólítja a többi, a távolabb levőket.

De az az egy nem tudja, hogy itt tengerészek vannak, akik pontosan azért kaptak gyanút, mert nincs szél, és csak egy vészmadár rikácsol.

Az iránytű-lámpa fényében láttam, hogy Jokohama leveszi széles karimájú, elválhatatlan kalapját, és megtörli veritékes homlokát. Akkor éreztem én is, hogy a homlokom veritékes Hstenuccse, féltem! Ami rejtelmes, titokzatos, az félelmes. Márpedig egyre inkább rejtelmes*és titokzatos volt akkor körülöttünk minden!

Robinson! Reá gondoltam akkor - Robinsonra!

Merre van Szevér, Suttora, Jankó? Akik őrségen vannak, még pihenhetnek is, hiszen gyerekjáték a kormányt tartani: annyi szél sincs, hogy a cigaretta füstjét elvigye. Miért rikoltana a vészmadár?

Ami a hajót mégis mozgatja, az nem más, mint az itt már mutatkozó passzát áramlata, ami annak idején Amerika partjai felé vitte Kolumbust, és Dél-Amerikának Magellánt.

- Piede - súgtam a kövér cimborának -, ébreszd fel a többieket!

Mindenkit, a kapitányt is!

Piede eltűnt mellőlem. Most Jokohama hajolt át a mellvéden, és

kémlelt a sötétségbe. Ő is, én is a lélegzetünket visszatartva figyeltünk.

Az iránytű-lámpa elég fényt adott arra, hogy lássuk egymás arcát: Jokohamáé csupa feszültség, izgalom volt.

-Evezők!

Igen, ha nagyon halkan is, de hallani lehetett, hogy evezők csapódnak, húznak és emelkednek.

Elsőnek Szevér állt mellém, majd Zoller. Azután egymás után a többiek is. Daniló bácsi is rövidesen. Csak a lord nem, de hát őt nem akartuk háborgatni.

Fegyverünk semmi, azaz: egy revolver, a parancsnoké!

Halkan, suttogva beszéltünk.

Daniló bácsi kételkedett.

- Barátaim, úgy hiszem, eltúlozzátok a dolgot. Halászok lesznek! És a vészmadár hangja? Talán így adnak jelt egymásnak, hogy húzzák vagy engedjék a hálót!

- Azért én azt javaslom - dűnnyögte Sottomarina -, nem árt, ha elővesszük a csáklját, fejszéket, kalapácsokat! Te meg, Guzsik, a bárdot!

És Suttora mit mondott? Ugyan mit mondhatott?

-Az a teknős... nem tetszett nekem! Nem jó teknőssel...

De nem fejezhette be, mert Piede intett.

- Hallga, csönd!

Jankó az ifjúság boldog izgalmával hajolt a fülemhez.

- Andrea, kalózkok közelednek?

Igen, egészen közelről hallatszottak az evezőcsapások. Közelről, majd csönd lett!

A legteljesebb csönd, amikor a tengeren nincsen több hajó közelben, távolban, csak a miénk.

- Ahoj, hajó! Ki van arra? - kiáltotta Daniló bácsi franciául. -

Ahoj!

Néma csönd volt a válasz.

- Ezek nem halászok - sziszegte a foga között Piede.

Sottomarina letagadhatatlan örömmel szólt:

- Ha nem, és ha tervük lenne a hajóval, hát akkor verekszünk!

Úgyis régen verekedtem! Lehet annak tíz éve is...

De elhallgatott.

Árnyék tűnt fel a backbordon.

Egy csónak, de még inkább egy árboc nélküli felukka sötétben szétfolyó árnyéka. Legalább a hold világított volna, de még nem jött fel, még a látóhatár alatt cammogott. Ha a közeledők valóban támadni akartak, ügyesen manővereztek: a keleti oldal teljes sötétségében bízva, ott bújtak el.

Az elsőt a második, majd a harmadik követte! Különös, sehol egy burnusz, sehol

egy turbán vagy arab fejkendő, a tarbus. Nyilvánvaló, hogy akik a felukkákban eveznek vagy kuporognak, hogy jobban elfedjék magukat -meztelenek!

Akkor már egyikünk se hitte azt, hogy békés szándékkal közelednek a titokzatos csónakosok. S hogy halászok lennének. Még Daniló bácsi se hitte. Szél nem fújt, nem haladtunk.

A Jadran ócska szükségmotorját begyújtani már nem lehetett. Erre idő nem volt! Jankó már hozta is parancsnokunk revolverét.

- Úgy gondolom - mondta -, ideje elővenni a csáklyákat. Guzsik ossza szét a fejszéket, baltákat! Siess!

Alig tűnt el Guzsik apó és Gommó, máris megváltozott a helyzet.

Esetünk tanúság volt arra, hogy jobb - kételkedni, megijedni, mint bízni abban, hogy rémeket látunk. Az események úgy pörögtek, mint homokórából a porszemek!

Most már a steuerbordon is feltűntek az árnyak. Valóban jól sejtettük: árbc nélküli felukkák voltak!

És akik a felukkákban ültek: kalózok!

-A teknős, a teknős! -lihegte Suttora.

Daniló bácsi Zollerre nézett.

- Amikor azt mondtam: ne fess falra az ördögöt, egy szót se hittem, hogy bekövetkezhet. Márpedig -úgy látom -bekövetkezett!

Ebben a pillanatban felhangzott a csónakban ülők kiáltása:

- Aja-há, aja-há!

Őrült hangzavar támadt! Evezők csapódása, ordítások, a sóner oldalához vágódó csónakok ütődése!

- Aja-há, aja-há! Aja-há!

A Jadrant pillanatok alatt körülfogták!

A rézangyalát! - üvöltötte Suttora.s

-Csülökre! - ordította Sottomarina. - Emberek, ne hagyjátok magatokat! Csülökre! Corpo di bacco!

Eldördült Daniló bácsi revolvere is! Gyors egymásutánban kétszer, majd háromszor.

Igen, úgy, ahogy sejtettük: csak ágyékkendőt viseltek a támadók, vagy még azt sem. A barna, fekete testek még a világos fedélzeten,

a fehér felépítmények között is valósággal beleolvadtak a sötétségbe.

A fedélzettelámpa fényében láttam, hogy milyen sokan vannak a támadók. Csak úgy áradtak a fedélzetre, mint a hullámok vihar idején!

A hajó egyik oldalán Sottomarina, a másikon Jokohama „dolgozott” és irányította a védelmet. Daniló bácsi lövéseire néhány pillanatra visszahúzódtak a kalózok. Nem tudhatták, hogy a pisztolytű-zet nem követi sortűz. És az igazságnak tartozom, ha nem hallgatom el: Sottomarina prima munkát végzett, de Jokohama se nagyon maradt el mögötte!

- Corpo di bacco! - üvöltötte az Adria legerősebb embere, és elragadtatva vagdalta kettesével, hármásával át a palánkon, bele a tengerbe a reá rohanókat.

Amit Sottomarina végzett, az vérbeli sportteljesítmény volt, de egyben'csodás haditett is. Az öreg Sotto kitett magáért, a Don Juan-én, Zenggén, a régi uszkok kalózok becsületéért, a császári és királyi haditengerészetért, de főleg a Jadrantvt! Az óriás valóban óriás volt, lenyűgöző, félelmetes szörnyeteg, aki egymaga többet tett, mint Jokohama kivételével valamennyien mi többiek. Mert Jokohama Jim méltó társa volt hajónk óriásának! Itt derült ki, hogy a longászi, csupa csont, izom és ín amerikai legény kiváló bokszoló, verekedő. Hosszú, hajódarura emlékeztető karjaival Sottomariná-hoz méltóan nyalábolta át egyik támadót a másik után, és vágta a hajómellvéden keresztül a tengerbe. Sütőlapátra emlékeztető tenyerei, vaskemény öklei, ha lecsaptak -ott reccsent ám valami! No és a lábak, a nyeregben megedződött cowboylábak: egy-egy rúgás, és akit elért, az szánkázott a fedélzeten! Ha Sottonk az uszkok kalózok (a szülőföld) becsületéért, úgy Jim Texasért, Arizonáért, Ken-tuckyért, a rodeók (cowboytornák) becsületéért tett meg minden elképzelhető!

Az első, akit felbukni láttam, az öreg Guzsik apó volt, majd -ahogy körülnézhettem - Gommó következett.

Mert bizony látni lehetett, méghozzá kitűnően. Támadóink egyszerre fénnyel

borították el a fedélzetet! Szurokfáklyák lobbantak a felukkákban, és ami eddig vaksötétben volt, az most éles fényben úszott.

-Corpo di bacco! -hallatszott egyre Sottomarina vészes csataordítása.

Zoller, Piede, Jankó és jómagam hátunkat egymásnak vetve, kört alkotva, mint valami védőtorny, úgy küzdöttünk. Ez a módszer régi, jól bevált, kitűnő tengerész-védekezés. Amolyan kollektív csatarend, ami igen bevált kikötőkben, csapszékekben, bárókban, bisztrókban, de még a fedélzeteken is. (Ha netalán hasonló helyzetbe kerültek, ajánlom, kövessétek példánkat.)

Suttora kísértetköpenye cafatokban lógott már, de az öreg még tartotta magát. Hogy mit tudott egy szál csáklyával művelni, az csodálni való volt!

Gommó és Guzsik apó a földön feküdt, mert bizony a fekete ördögök sem voltak restek. Szevért, Daniló bácsit valóságos raj rohanta meg, és láttuk, hogy kötözik őket!

És ne higgyétek, hogy a lord gyáván a kuckójában maradt. Nem. A lord köntöseinek egyikében feltűnt a küszöb hullámfogójánál, kezében a térkép helymeghatározó léniájával. És ezzel a léniával kezdett csapkodni, közben egyre kiáltotta:

?.. -Ez a hajó őfelsége védelme alatt áll! Őfelsége védelme alatt! Őfelsége...

Kiáltotta angolul, franciául, törökül, sőt még arabul is* mint később erről értesültünk. De hát támadóink nem sokat törődtek őfelségével (akin természetesen az angol királyt kellett érteni), sőt mondhatnám: semmit sem törődtek! Egyszerűen fittyet hánytak őfelségére és a lordra, akit léniájával együtt percek alatt ártalmatlanná tettek! Összekötözték őt is, akár Szevért és Daniló bácsit.

Bizony nem álltam meg, hogy „munka közben” ne kiáltsam oda Zollernek, mintha csak az akadémiai verekedések egyikén lennénk:
-No, pupák, kellett neked a muri?!

Zoller vigyorgott, de nem felelt, mert abban a pillanatban indult meg ellenünk a végső roham.

Érdekes, hogy az embert milyen furcsa érzések ragadják meg, ha így beletekint a múltba, mint most én, hogy elétek idézze a „szörnyű marokkói éjszakát”.

Nem annyira az ökölcsapásokat érzem az emlékezés eseményeiből, mint inkább azt az émelyítő, fojtó, lélegzetet elállító szagot, ami a fülledt éjszakán, az átmelegedett fedélzeten a bennszülöttek testéből kipárolgott. A körülöttünk kavargó meztelen testek izzadságszaga valósággal elkábított! Ki tudja, hány mérföldet evezhettek már ezek az emberek, s micsoda tempóban, hogy elérjenek bennünket. (Mint később kiderült, az előzőleg látott felukkák az előőrsök voltak.)

-Aja-há! Aja-há!

-Corpo di bacco!

-A rézangyalát!

Egyszer csak éreztem, hogy a mi vállal-vállig „erődünk” meglazul: Zoller megcsúszott, elesett és -máris a nyakunkon a támadók!

Nagy csörömpöléssel lezuhant a fedélzetlámpa.

Egy kéz a torkomat markolászta.

Sötét arc hajolt fölém. Még arra emlékszem, hogy fehér fogak villogtak és két szem, mint a párdúcé, égett a tekintetem előtt.

Azután elsötétült a világ...

Csönd lett. Nagy csönd.

Különös, fiúk, erre a „csöndre” úgy gondolok vissza, mint valami igen jótékony, valami igen megnyugtató megoldására a fedélzeti káoszhoz, a fedélzeti valpurgis-éjnek. A szörnyű marokkói éjszakának, ami úgy szakadt ránk, mint az a bizonyos orkán, amit nem érez előre senki, még az aneroid sem. Váratlanul, ménköcsapás-ként.

Úgy jártunk, mint Robinsonék, csak hát - háromezred száz esztendővel később!

J tudom, lesznek egynéhányan, akik elmosolyodnak és azt mondják: de messziről is hajózott ez a sónerkormányos, hogy ilyesmit kitalál! Mondom, ezzel igenis tisztában vagyok! Kalóztámadás a mór partokon - 1934-ben! Hihetetlen? Pedig nem az. Már idéztem egyszer Slocum kapitányt, a nagyszerű tengerészt, az elsőt, aki egyedül hajózta körül a Földet. Föld körüli útján két helyen támadták meg őt: a Tűzföldön a bennszülöttek és a Gibraltár-szorosban -mór kalózok! Igen, a Gibraltár-szorosban, alig harminc évvel előttünk. Vagy idézzem a Taiping esetét? A Taiping francia ágyúnaszád őrszolgálatot teljesített a marokkói partokon,

amikor is egy ködös hajnalon zátonyra futott. Amikor felfedezték - már csak a hajó volt meg, teljesen kifosztva, a három tiszt és a huszonkét legénységi, a öégy fűtő, a két gépész sehol! Ez 1922-ben történt! Vagy Mc'Clarck luxus jachta mint járt? Aztán a legszebb sónerek egyike, a kétárbocos Bermuda} Nem hallottátok? Pontosan úgy, mint a Taiping. Köd, éjszaka, zátony. Amikor felfedezték, már csak a hajó vázát találták. Mc'Clarcket és legénységét sehol! Mindez pedig történt nagyjából azon a területen, ahol a mi kalandunk, tehát a kopár, kietlen Meseta partjai előtt, közvetlenül az É. sz. 33. fokán - 1927-ben!

Hogy meddig tartott ez a „csönd”, nem tudom. Egyesek szerint, akik kábulat nélkül vészelték végig ezt az időt, órákig.

Í

Én arra ébredtem, vagyis inkább ébredtem, hogy locsolják az com, és időnként megrázzák a fejemet. És a közismert ringásnak semmi nyoma. Mozdulatlanul, kemé-'en, mereven terült el alattam az anyaföld. Ez volt az első észretetem. A hajó mozgása annyira beidegződik a tengerész idegeibe, rébe, agysejtjeibe, hogy a szárazföldön - a „szárazföldi betegség” fogja el. Ruganyosan lépnénk, de nincs értelme, úgy érezzük, hogy emelkedik a talaj, és nem emelkedik! Ha fekszünk, várjuk azt a bizonyos emelkedést, amikor „lélegzik” a hajó. A szárazföldön ezt hiába várjuk. Mint ahogy én is hiába vártam. Felettem a hold világított.

Arcomról csurgott a víz. Nedves ruha tapadt a homlokomra. És aki fölém hajolt, az nem volt más, mint Jankó.

- Jankó, hol vagyunk?

A fiú a fülemhez hajolt, úgy súgta:

- Elfogtak. Hogy a többiek merre vannak, nem tudom. Piede, Jokohama is itt fekszik. Jokohama karja eltörött!

Igyekeztem oldalt feküdni. Valahogy sikerült. Igen, a parton voltunk. Homokon. A közelemben Piede, valamivel odébb Jokohama. A hold fényében akár olvasni is lehetett volna. * Piede és Jokohama között egy fegyveres ember, burnuszba burkolózva, a sarkán guggolt. Felénk nézett, időnként mondott valamit, amit nem értettünk. De ez sem őt, sem minket nem zavart. Jankó mellett egy vödör, abba mártogatta az ingéből leszakított rongyot. Hol Piede, hol az én fejemet locsolta a vízzel. Nem édesvíz, de tengervíz volt a vödörben, éreztem az ízén, ahogy a szájamra csurgott.

- Nincs nagyobb bajod - mondta Jankó. - Felrepedt a homlokodon a bőr, meg egy jó nagy púp dudorodik. Piede ugyanígy járt.

De Jokohama...

Most szólalt meg az amerikai:

-A csukló felett tört el a karom. Ha adna ez a kormosképű pasas két lécet, meg az ingemből fáslit csinálna Jankó, füttyülnék a világra!

De az ór hajthatatlan volt, csak ingatta a fejét, hogy nem, nem, és egyre a puskáját emelgette.

- Lennél te ilyen disznó állapotban, majd nyivákolnál! -hördült rá Jokohama.

De az csak nevetett, és ingatta a fejét egyre, hogy nem* nem.

Megkíséreltem a felülést, nem ment. Egyszerűen hátraestem, mint a rosszul megtámasztott búzászsák. De Jankó támogatott, és akkor sikerült. Kóválygó fejjel, de körülnéztem.

Homokdűne oldalában feküdtünk, néhány halfajabokor meg tengerisás hirdette, hogy a természet nem szívesen kapaszkodik meg a

marokkói tengerpart homokján, A tenger mögöttünk terülhetett el, onnan enyhe fuvallat szállt nedves homlokomra. Elöl, ahonnan a hold világított, a Meseta kietlen sivataga terült el.

Egyszerre rádöbbsentem a jelenre. A többiek! Hol vannak a többiek? Daniló bácsi, Szevér, Sottomarina, Suttora, Gommó, Guzsik apó meg a lord és vele együtt Kokó?!

Hol vannak?

Se Jankó, se Piede, se Jokohama nem tudott róluk.

Élnek? Megölték őket?!

Most felkönyökölt Piede is. Egyébként is mosolytalan arca most még komorabb volt.

- Hát Suttora megmondta, a templom bajt hoz ránk - suttogta.

- Most itt a baj...

Jankó vigyorgott.

- Nem ismered Suttorát, neki minden bajt jelent... vagy nem így van?
És rám nézett.

Bólintottam. Igen, de most tényleg nagy a baj. De hogy kerültünk ide? Erre már tudott választ adni Jankó.

-A felukkákkal vontatták a sónert a partig. Annyit kivettem, hogy amolyan lagúnaöbölbe kerültünk. Ott csónakba raktak veletek együtt, és idehoztak. Mögöttünk kétszáz lépésre lehet az öböl. Nekem semmi bajom se történt. Pedig nem kíméltem az öklömet. Az egyiknek akkora frászt adtam, hogy talán nem is él már!

A derék kis Jankó. Kedves, gyerekesen sima, olajbarna arcán ott táncolt az örökös vidámság.

Jokohama Jim bólintott.

- Szép verekedés volt, jó sport. Texasban sem látni minden évben ilyet. Aranyat ért. De most aztán nem tudok bendzsózni.

Ugyan hol lehet a bendzsóm? Ez most rövid idő alatt a második, amelyik bajba került. De a verekedés, boys, aranyat ért!

Az ór ránk hördült. A kezét is a szájához tette, és ezzel is jelezte,

hogy hallgassunk. És újból felemelte a fegyverét, mintegy mutatva, hogy lő, ha nem hallgatunk el.

-Jó, jó - dűnnyögte Jokohama -, a puska nálad van. De majd lesz egyszer nálam is...

Szél támadt. Zizegett körülöttünk a homok. Valamerről hangok szűrődtek felénk. Hátrahanyatlottam. De jó puha is volt az a kemény tengerparti homok... Amikor újból felnéztem, világos volt már.

Vérvörösen lógott az égen a Nap.

És micsoda nyüzsgés, kiabálás, szaladgálás. A kép teljesen megváltozott.

Egy nagyobb sárkunyhó állt a közepén, mellette mindössze egy árva datolyapálma. A kunyhó körül több sátor.

Tehát valami táborba kerültünk, úgy lehet, támadóink táborába.

A kunyhó előtt egy kék burnuszos, jól megtermett, a többieknél jóval feketébb férfi ordított. Parancsokat adhatott, mert emberei egy-egy utasításra úgy pattantak, akár az ugráló bolharákok.

A kunyhónál felfedeztem egy újabb ismerőst. Lord Cardigan volt, a pálmafa előtt ült, hátát a fának támasztotta és - olvasott! így igaz, fiúk, olvasott. Nem a Suttorától is kellően megcsodált „inku-nábulák" egyike volt az ölében, hanem egy kisebb kötet, de láthatólag az is régi, időtől mart példány. A köntös egyik ujja elhasadt, de megvolt, úgy ahogy használható állapotban. A lord szemén a monokli és a vállán - Kokó! Abban a pillanatban már tudtam, hogy hol a titok nyitja. Valahogy támadóink felismerték a lordban a tudóst (mint ahogy így is volt), és számára különleges bánásmódot engedélyeztek. Még könyvet is hozhatott magával és Kokót, a gibbont is! Az észak-afrikai népeknél, általában a mohamedánoknál, régi szokás, hogy a bolondokat és a tudósokat külön elbánásban részesítik, még akkor is, ha azok az ellenséghez tartoznak.

De sok időm a szemlélődésre nem volt, mert két burnuszos megragadott, felrántott a homokról, és máris vittek a sárkunyhó felé. Rogyadozó lábakkal, megcsukló térdekkal támolyogtam a két em-

"Hxi között, akik a hónom alá nyúlva támogattak. Azt egy pillanatig se állítom, hogy valami különleges gyöngédséggel, inkább nagyot rántva, húzva, cibálva vittek. A küszöbnél elengedtek, belöktek, mint mi szoktuk a kötegre tekert orrvitorlákát a raktárba hajítani!

- No, né, Andrea! - hallottam Daniló bácsi hangját. - Te is előkerültél!

Tehát Daniló bácsi él!

Igen, él, és máris mellettem volt.

- Sottó, fogd meg, és tegyük Jokohama mellé - adta tovább az utasítást parancsnokunk.

"Sottomarina jól ismert, mély hangja is megörvendeztetett. • - Akkora púpot szereztél, caro mio, mint az öklöm! Márpedig az én öklöm elég nagy ám.

- Mindenki él? - kérdeztem még eléggé gárgyult hangon.

Félhomálnál is sötétebb, valójában egész homály volt a bűdös, sütőkemencére emiékéztető sárkunyhóban. Az a kevés fény, ami beszűrődött, a

kunyhó szellőzőin jutott be. Mert azt mondanom se kell, hogy a kunyhón nem volt ablak, helyette szellőzőnyílások voltak, olvasfélék, mint amilyen kerek és széles egy kályhacső. A kunyhó négy falán volt egy-egy, azokon kukkantott be a fény. ?. Persze rövid idő után már én is láttam, amikor a kinti éles naptűzés után megszoktam a benti sötétséget.

Mindnyájan megvoltunk! Csodálatos: kivétel nélkül mind! Szinte hihetetlen, de így történt. Természetesen mindenki máshogyan viselte a „marokkói szörnyű éjszaka” parádés ütközetének nyomait. Jokohama törését leszámítva a legkeservesebben Guzsik apó, Gommó, Piede meg jómagam festettünk. Az első órákban bizony nem hittük, hogy hajónk kedves öreg ácsa és szakácsa (a „smutje”), tjuzsik apó életben marad. Hiába, túl öreg volt már ahhoz, hogy betört fejjel is könnyen vegye az életet! Gommó hasonlóképpen, de toi volt Gommónak egy puskatus Ekfejre?! Semmi, egy kis ájulás és kész. Amikor utolsónak behajítottak a kunyhóba, akkor már a kalózok

felcsere, vagy inkább varázslója dolgozott Guzsik apó koponyáján és Jokohama karján. Mellette Suttora kuporgott mint segéd. A tua-reg, berber vagy kabil származású felcser még Piedénél is apróbb volt, de majd olyan öreg, mint a marseille-i Szultán, Safi apó. Hófehér szakáll övezte állát, keretezte íekete képét. Egyre motyogott magában, időnként füttyentett is. Olyan piszkos volt, mint egy kéményseprő, és mégis a legteljesebb bizalmat árasztotta. Minden mozdulatán, motyogásán, morgásán^ apró böffenésein, nyüzgíté-sein érződött, hogy ez az ember évszázadok titokzatos tudását bírja - évszázadok tudását a sivatagból!

Egy ládikó volt vele. A ladikéban különböző tégelyek kenőcsökkel, zacskók száraz növényekkel, különös alakú vágó és csípő szerszámok, kötözőruhák, amiknek a tisztaságához persze szó férhet.... És a kis ember elmerülve dolgozott. Előbb Jokohama karját tette sínbe és kente be mindenféle kenőccsel, amitől még nagyobb bűz lett a kunyhóban, majd Guzsik apót vette elő. Szegény Guzsik alig lélegzett már, de a sivatagi doktor, akit Sottomari-na menten elkeresztelt Signor Doctor Szaharának, rendületlen bizalommal működött. Időnként még rá is fújt Guzsik apóra, talán hogy átültesse életerejét.

Úgy látszik, sikerült, mert rövid idő múltával hajónk szakácsa fészkelődni kezdett, majd a szemét nyitogatta.

-No, Guzsik, kellett neked hősnek lenni! -nevetett az öregre a nem kevésbé öreg Suttora, aki Jankó mellett az egyetlen volt, hogy elmondhatta magáról: a legkisebb karcolás nélkül úszta meg a tengeri csatát.

Zoller sántikált. Ő egy kiadós ütést vagy rúgást kapott a térdére, és ugyanaz a púp, ami az én homlokomon éktelenkedett, az Zoller-nél a térdet duplázta meg. Sottomarina a mellére kapott egy kiadós vágást, de hát mi volt az neki! Karcolás. Alig engedte, hogy a kalózok felcsere bekötözze.

- Hogyne, majd csiklandozol engemet! - mordult rá, amikor a ládával melléje telepedett. - Olyan nincs!

W De végül is Daniló bácsi parancsára engedett.

Így vett minket sorra az apró emberke. Ej - Rangos hely ez - állapította meg Szevér. - Még orvosi ellátásiján is van részünk!

K~~ De mi lehet a hajóval? - hördült fel Sottomarina. - Mi lehet? *f\$\$s valójában hol lehetünk mi? Mondd, te fekete képű kis manó, liol vagyunk? Hová kerültünk? Csak értesz annyit olaszul, hogy -válaszolj nekünk, hová cipeltetek minket?

De bizony a kis manó nem értett egy kukkot se Sottomarina beszédéből. Még franciául se tudott, amit Észak-Afrikában a kikötői lakosság java része megért. A kis ember csak egyre rázta a fejét, inint az előbbi őr is, hogy no, no, nem, nem. Jankó el is keresztelte menten No úrnak.

Hát a börtönünk nem volt se téres, se tágas. De börtön volt. Szörnyű odú tizenkét ember számára! Mert tizenketten voltunk a lorddal együtt, aki „kijárásos fogoly” volt, mindnyájunk között a legszerencsésebb. Őt a bolondok, a szentek listáján tartották nyilván, és a különös megkülönböztetés lehetővé tette, hogy kiüljön az árva datolyafa alá hű társával, Kokéval együtt. Egyébként mi is kezdtünk gyanakodni, hogy a lord valóban bolond. A mohamedán népek nyelvéből bevallása szerint (erről Suttora tájékoztatott minket) kilencet

beszélte és írt. Köztük a marokkóiak berberkabil nyelvét is... de nem akart szóba állni őreinkkel! így, ahogy mondom: nem volt hajlandó beszélni velük, csak a legszükségesebb egy-két szót vágta oda, ha éppen kellett. Erre azok még inkább tisztelték, akár Kokó és Suttora..

- Sir, legyen olyan szíves - kérte a lordot Daniló bácsi, amikor különös útitársunk bejött hozzánk -, legyen olyan szíves, kérdezze meg az öröket, hogy minek köszönhetjük a támadást, a fogságot, ki a vezetőjük, mert beszélni szeretnék velük.

A lord megrázta a fejét.

- Én nem mondom azoknak a zshiványoknak semmit, kapitány. Már közöltem velük: a legrövidebb idő alatt engedjenek el, mert különben a brit birodalommal találják szembe magukat! Én Anglia polgára vagyok, ' és Anglia értem jön, hajóhaddal, ágyúkkal, repülőgépekkel!

- És volna szíves, Sir, megmondani, mit mondtak erre az örök?

- Nevettek, kérem. De csak nevéssenek. Utoljára majd én nevetek. Nekem van időm.

Ezzel lord Cardigan a legnagyobb nyugalommal megigazította monokliját, összevonta tépett köntösét, ami egy cseppet sem nyugtalanította, és odaheveredett Suttora mellé a homokos padozatra. Kokó vidáman mászkált a fejeken, vállakon, hátakon.

- Én semmiféle zshivánnyal szóba nem állok, ez nekem elvem, kapitány - folytatta a lord -, s ne is akarja, hogy ezekkel szóba elegyedjem. Én a mohamedánság rajongója vagyok, múltjának világ-

;ííííú kutatója. Ezt a szégyent nem érdemeltem meg! Tehát lássák majd ők ennek a kárát!

* Hiába kértük, hiába kapacitáltuk, semmire sem volt hajlandó. Egyre azt hajtogatta: a birodalom érte jön, vagyis értünk. Ennél többet ne kívánjunk. De a datolyafa alá kiment, hogy vinné az ördög a bolondját, bármennyire is tiszteltük azért, hogy zokszó és zúgolódás, nélkül osztozott velünk a megpróbáltatásokban! Annyira nem nyugtalanította semmi, mint ahogy e pillanatban titeket nem nyugtalanít, vajon a sarki tájakon van-e élelmük a jegesmedvéknek. ? Négy keserves nap telt el úgy, hogy semmi sem változott. 1 Négy nap, fiúk, a rézangyalát! Időnként adtak valamit enni, Itöbbnyire egy-egy marék datolyát, vagy egy nagy rocska rizst tizenkettőnk számára. Este meg abban a kegyben részesültünk, hogy kinyitották a deszkaajtót, és végre levegőt szívtunk a napi gárgyulás, «Jalélt tespedés után. Időnként No úr is megjelent, becsoszogott, 'megnézte sebeinket, Jokohama törését. Mosolygott, dűnnyögött, dörmögött, és egyre ingatta fejét: no, no... I -Gondoznak bennünket, nincs nagyobb baj - állapította meg újból Szevér. - Ebből is látszik, hogy nem akarnak eltenni láb alól. r; Igen ám, de akkor mit akarnak?

I Mert úgy vettük észre, hogy a tábor eléggé üres. A lapos, széles, ízéi ellen igen jól védekező sátrak között mindössze őreink jártak. Erre a tapasztalásra jutottunk a szelelőriyílásokon kileskelődve és iste, amikor kinézhattunk a kunyhó ajtaján. I .Nyoma sem volt annak a nyüzsgésnek, amit akkor tapasztaltunk, Imikor a kunyhóba zsúfoltak bennünket. És nem láttuk a kék burnuszos dirigálót sem.

M Úgy lehet, újabb zsákmány után járnak a marokkói partok kalózái.

(Vagy a Jadrarií vitték el valamerre? Az is lehet. I Mindenesetre négy nap eltelt. És akkor már igen alább szállt bi-jfeakodásunk, hitünk, reménységünk. Nem úgy a lordé. O bízott a ©irodalomban.

A negyedik nap estéjén megdobogott a szívünk. De hát előbb tartsunk sorrendet...

Suttora azt fejtegette, hogy neki már akkor is gyanús volt a dolog, amikor a teknőssel talákoztunk. Mi kereken tagadtuk, hogy véleményét nyilvánította volna. Ugyanakkor Piede Jankót azzal heccelte, hogy most menjen kagylókat, csigákat szedni. Jokohama Jim egyre a szép verekedést emlegette, viszont Daniló bácsival többen azon morfondíroztunk: vajh látjuk-e hajónkat, és ha látjuk, most hol lehet?...

Ugyanakkor Sottomarina, kimerülve a tespedéstől, a dűhtől, hogy mozdulatlanságra van kárhóztatva, feltette a világ legegyszerűbb kérdését:

- Miért nem szökünk meg? -Hiszen én ezt a szemét kunyhót fél vállammal felemelem! Mire várunk?

Este volt, sőt éjszakába hajló idő. Élesen világított a hold. Kiles^ tünk az ajtón. Két sátor feketedett az előtérben. A küszöbnél az egyik őr szunyókált'. Puskája az ölében keresztbe téve. Feje megbillent, felemelkedett, lehanyatlott. Sottomarina folytatta:

- Ezt a lazzarónit egy kézzorítással elintézném. Akkor már egy pasással kevesebben vannak! És mennyien lehetnek most? Nem többen ötnél, hatnál, No úr nem számít.
"Jokohama böljintott.

- Helyes. Bennfe vagyok. Elintézzük őket!

Halkan, suttogva beszéltünk. A lord aludt, nagyokat horkolt. Vagyis a lordok is tudnak horkolni, ez új felfedezés volt. Guzsik apó is aludt. Ő viszont nem horkolt, ami szintén meglepő volt.

Mondom, halkan beszéltünk. Főleg azért, mert mégiscsak gyanakodtunk, hátha megérti valamelyik őr a beszédünket. Igen, az ördög nem alszik. Lám csak, ez a küszöbön szundikáló is felállt. Egyszerre, gyors mozdulattal, mint aki dehogyan lógatta az előbb a fejét. Felállt, valamit hátraszólt az ő rekedt hangjukon, s már jött is a

másik. Benéztek, bekiáltottak egy-egy dühös szót, és máris söté lett az ajtónál. Rátették az ajtónyílásra a fatáblát.

- Tízet egy ellen, hogy megértették, miről beszéltünk! -hüledezett Szévé.

- Lehetetlenség - ellenkezett Daniló bácsi. - Ki tud ezek közül olaszul meg angolul?!

- Ráadásul suttogtunk - bizonygatta Sottomarina.

Valaki kuncogni kezdett.

Úgy emlékszem, Gommó lehetett.

- Sottó és a suttogás!...

- A teknősbéka... - morogta Suttora. Jokohama felnyögött:

-Boys, cselekedni kell! Itt döglünk ebben a lyukban, ha sokáig maradunk!

Döntsön a kapitány!

Egyszerre csak csönd támadt. Csak a szúnyogok, a moszkitól zümmögését lehetett hallani.

És ekkor hirtelen felfigyeltünk.

Valahonnan, valamerről, de természetesen legelsősorban is a ten gerről

-zeneszót hallottunk!

Muzsikát, tiszta, szép, valódi muzsikát!

Hegedűknek, zongorának együttes játékát. Mivel közöttünk Jo kohama volt zeneileg a legműveltebb, hát elfogadtuk az ő megállapítását: klasszikus zene. Mindenesetre szép volt, a mi bárdolatlan, viharokhoz, hullámverésekhez, harmonikához, bendzsóhoz szokott fülünknek is szép. A világ, a szabad élet, a szabadság, a jókedv üdvözlete volt ez a muzsika!
, Most is érzem: úgy belemarkolt a szívembe, mintha az édes-anyám ölelt volna akkor át.

- Hajó haladt egy-két kilométerre a parttól, és a zene a tiszta, csendes afrikai éjben beosont ide a sárkunyhóba, börtönünkbe, sírkamránkba.

-Ordítani kellene, hátha meghallanák! -kesergett Sottomarina.

-Ne bomolj, még megtennéd! -szólt rá Piede.

Daniló bácsi nyugodt, magabiztos hangján közbeszólt:

- Igen, úgy hiszem, azon kellene törni a fejünket, mint szökhetnénk meg innen!

És bár a zene egyre távolabbról hallatszott, a szívünkre biztonság szállt.

A civilizáció biztatása haladt el a közelünkben, és attól kezdve nyugodtabbak lettünk. Igen, szökni fogunk, még akkor is, ha az életünkbe kerül! így döntöttünk.

Először is hosszas számítások következtek, hogy hol lehetünk. Az nem kétséges, hogy a mesetai partrész valamelyik öblébe hozták a hajót, és a hajóval együtt minket, A Meseta-partszegély tele van öblökkel, lagúnaszerű bemélyedésekkel, ahol pompás védelmet találhatnak a tengeri kalózok. így volt Robinson idejében, így most is. Száz és száz elhagyott öböl a kihalt, élettelen parton - nincs annál jobb búvóhely rablónak, kalóznak, árva madárnak!

Daniló bácsi, Szévé, Zoller és jómagam is eleget néztük a térképeket, igyekeztünk tehát visszaemlékezni, hogy a partnak melyik részével lehetünk a támadás idején egy vonalban.

Végül Daniló bácsi kimondta a pontos helyet.

-A Halottak-öblében vagyunk, barátaim! A Halottak-öblében!

Ha pedig itt vagyunk, akkor majdnem egyenlő távolságra esünk az északabbra levő Mazagentől és a déli Mogadortól. Százszázötven kilométer lehet a távolság, mint azt fejből megállapítottuk.

Gyalog, esetleg élelem nélkül, betegekkel, sebesültekkel, no meg a lorddal is, akit nem hagynánk el, nehéz a feladat. De meg kell tenni! Megéri. Mert így, ebben a bűzbarlangban, szörnyű hőségben, mosdatlanul * ragály előtt állunk! Kolera, tífusz, vérhas, ez vár ránk, ha így múlnak tovább a napok!

A brit birodalom bajosan jön segítségünkre, bár az sem kétséges: lassan híre kel, hogy eltűnt a Jadran. De hát erre mégsem várhatunk. Csurgott rólunk a fülledt, levegő nélküli kunyhóban a veríték.

Úgy suttogtunk. A muzsika - a szabadság dala, amint elneveztük az ismeretlen zenét - még a fülünkbe zsongott. Egyik ötlet a másikat követte.

- Én leütöm az őrt - tervezte Sottomarina -, vagy inkább elkapom a nyakát. Utána behúszom, és a burnuszába valamelyikünk, mondjuk Jankó, betakarózik. Ő ül ki a küszöbre. Majd int a másikkak, aki a közelben lehet. Erre az idejön a bejárathoz, "kinyúlok, és azt teszem ártalmatlanná. A többi már nem érdekes. Helyes, kapitány?

Annyira közel hajoltunk egymáshoz, hogy éreztük egymás leheletét. Kitűnő terv. És ami a fő: erre igen alkalmas Sottomarina. Jokohama Jim felnyögött:

- A másodikat én intézem el!

- Fél kézzel? - kételkedett valaki.

- De fél kézzel ám! Lefogtam én már megvadult lovat is, amikor cowboy voltam. Ez volt a sport: fel kézzel!

- A teknős, a teknős... - hümmögte többször Suttora. Sottomarina valóságos lázban volt.

- A legokosabb lesz a tervünket hajnalban végrehajtani. Tudom, a bennszülött népek akkor a legálmosabbak. Hogy az ajtódeszkát becsukták? Attól ugyan nem fáj a fejem! Majd kapirgálunk, mata tunk rajta, az őrt erre kinyitja. És máris jöhet -a nyakszorítás! Szevér már álmódzott is:

- Az is lehet, hogy a Jadran itt van a közelünkben. Akkor nem kell a sivatagon gyalogolni Mogadorig...

- No, no - intette Daniló bácsi -, a hajóra szinte gondolni se merek! Lassan harminc éve az enyém... a Jadran... mintha a gyerekem volna, úgy szeretem...

- Ne búsuljon, kapitány úr - szólt közbe Piede -, holnap ilyenkor már el is felejtettük, hogy mi történt velünk!

A lord nyugodtan horkolt. Bámulatós ember. Guzsik apó is társult a horkoláshoz.

-Elhallgattunk. Most már szó nélkül szóttuk tovább az álmokat. Szökünk! Végre.

- Nem sokkal éjfél után - mondta egy idő után Daniló bácsi. - Akkor, barátaim, indítunk!...

De jó is volt ezt hallani. Négy napi kínlődés, fogság után.

-Jokohama, ti hol a marseille-i börtönben, hol a marokkóiban tanyáztok Piedével és Jankóval -kuncogott Szevér. - Börtöntöltelékek..-? Éjfél után - indítunk.

Úgy hangzott parancsnokunk kijelentése, mint nemrég a távoli muzsika. Életet, hitet adott.

-Történjék bármi! - hallatszott a sötétben parancsnokunk hangja, mint valami eskü.

És mi megismételtük:

- Történjék bármi...

És de messze van még az az éjfél után! Szevér kikémlelt a délkeleti szelelőnyíláson.

- Még magasan van a Tengerész - szólalt meg egy idő múlva.

A Tengerész csillagképét ti nem ismeritek, a Ráktérítő feletti földrészeknél tűnik fel az ekliptika pályájában, a Pegasus és a Kőszáli kecske között, eléggé ritkán, alig néhány csillaghajításnyira a Bálnától és az Óriási-haltól. A Tengerész központi csillaga (a „fej”) igen éles fényű, akár a mi hazai csillagmezőnkön a Venus, úgyhogy Szevér igen könnyen megláthatta a szelelőnyíláson keresztül, ha éppen a nyílás tengelyében tűnt elő.

- Hej, ha Ibni itt volna velünk! - sóhajtott a Piede.
Ibni! Hát igen, nyilván segítene, de hát az ő segítsége most körülbelül annyit ér, mint a Brit Birodalomé! Zoller felkuncogott, és az ő pesties módján megjegyezte: -Röhögni kell, ha arra gondolok, hogy Suttora bácsi megint kurjongat majd: csülökre, csülökre! Meg rézangyalozik! Csak hát

azt nem tudom, mint fogok én ilyen púpozott térdrel száz kilométereket gyalogolni!

- Majd tudsz - intette Sottomarina. - De mi van azzal a Tengerésszel ott az égen?

- Még mindig magasan jár - közölte a nyílásból Szevér.

- Ha lemegy, megdöngetjük az ajtót - dűnnyögte Jokohama. -És akkorát ütök, de akkorát...

~ Sottomarina közbeszólt:

- Előbb én, testvér, előbb én!...

Ólomlábakon haladt az idő. A Tengerész csak nem akart lejönni a horizont alsó részéről.

Maga a pokol üstje, a gyehenna legnagyobb főzőedénye volt az a sárkunyhó. Úgy éreztük, nem más, mint a szökés reménye tartja bennünk a lelket, hogy kibírjuk az életet az átkozottul levegőtlen helyiségben.

Már nem is kergettük kezünkkel a mellünkre, hátunkra tapadó, fülünk körül döngicsélő, zúgó, zakatoló, szánkba berepülő szúnyogokat. Ezek a tengerparti afrikai szúnyogok még szörnyűbbek a balatoniaknál is. Azok jóindulatú dominikánus szerzetesek ezekhez képest.

- Nem kergettük, hiszen ha a Tengerész lemegy az ég horizontjáról, akkor szökünk.

Igen, történjen bármi, így fogadtuk.

De hát ott voltunk, ahol a kiszmet a legnagyobb úr.

És a kiszmet olykor közbeszól, bármennyire is nem óhajtja az ember.

Mi nem óhajtottuk.

És közbeszólt! , Akkor már a lord is felébredt, Guzsik apó is. Úgy fogadták a -szökés hírért, mint azt, hogy a hajnal után a reggel következik. De azért, a lord hozzátette:

- Bár szent "meggyőződése, hogy a Birodalom segít, azért kije lentem: ahogy gondolják.

Ebből is láthatjátok, igen eredeti emberféleség volt lord Cardi-gan. Nem ismerte a félelmet, mint ahogy békességben megvolt a spártai igénytelenséggel is.

- Csak arra kérem önöket, igyekezzünk a hajót mielőbb fellelni, mert nem szeretném, ha értékes könyveim és ugyanúgy értékes jegyzeteim elvesznének.

Nem is mertük neki mondani, hogy bajosan lesznek meg a könyvek és a jegyzetek. De talán a hajó sem!

No de a kiszmet. Hát igen. Körülbelül amikor mindezt a lord ki jelentette, a kiszmet a küszöbön állt. Méghozzá több tengerparti bandita személyében. \

Hallottunk valami mocorgást, köhécselést, suttogást... majd megkocant az ajtó.

-Tartaruga, tartaruga -dűnnyögte komoran Suttora, azaz: teknősbéka, teknősbéka.

Az ajtóablát elvették. Lámpa világított a szemünkbe. A lámpát mindjárt megismertük: ültünk alatta eleget. A Jadran fedélzeti lámpája volt.

A lámpa fénykörében több fej jelent meg. Az egyik benézett. Az az ór volt, aki mindig a küszöb előtt ült. Fekete képű, piszkos színű arcán mintha mosoly táncolt volna. Az ór felemelte a lámpát, körülhordozta tekintetét. Daniló bácsinál megállt a tekintet. És az ór megszólalt:

'-Presente, signore capitano - és intett Daniló bácsinak, hogy kövesse.

Ugyanakkor ráemelte a lámpát a lordra is, aki a sarokban gubbasztott Kokóval a vállán, Guzsik apó és Jokohama között.

- Presente...

Ilyenkor szokták azt mondani: leesett az állunk. Az ór tudott olaszul! Jó hangsúllyal és kiejtéssel mondta: presente, signore capitano. ..

Most Szevér volt az, aki nem állta meg, és felnyögött suttorásan:

- Tartaruga, tartaruga!

Mert Szevér volt éppen az, aki figyelmeztetett: hátha az őr tud olaszul! Az őrdög nem alszik, és oly kicsi a világ! Különösen itt, az észak-afrikai részen, ahol úgy összekeverednek a nyelvek, mint szélben a por, a falevél, a szemét. Rádásul az ilyen sivatagi vagy vízmenti kalóznak, felukkás halásznak olyan füle van, hogy felér az oroszlán hallásával. Ami nekünk csöndesség, teljes némaság, abból ő innen-onnan hangokat szed ki, neszt, szavakat, beszédet.

"Daniló bácsi felállt. Görnyedten, mert feje a fedélkupolát érte.

- Dove e... - szólt az őrhöz, hová akarja vinni és miért? De az ingatta a fejét.

- Nem tudom. De azt igen, hogy a sejk akar veletek beszélni.

A sejk? Ugyan, ki lehet a sejk, a vezér, a főnök, a mindenható ura e bandának?!

A lord nem mozdult. Mentségére legyen mondva, hogy a lord nem tudott olaszul. Bár az Sr intése elég szemléltető volt, kifejező. Erre az őr újból ráripakodott: -Indulj! . s

A lord Daniló bácsihoz fordult.

- Legyen szíves, kapitány, mondja meg ennek az alaknak, hogy velem csak őfelsége az angol király rendelkezik, de ő is csak akkor, ha tisztességesen beszél! •

Parancsnokunk komolyan nézett a lordra. A lámpa fényében igen szigorú, igen határozott volt a hangja.

- Kérem, Sir, az én kedvemért legyen szíves velünk jönni. Nyilván igen fontos oka lehet annak, hogy önt és engemet szólítanak. Esetleg az életünk függ ettől! Kérem tehát. Bár önt szentként kezelik, de azért mégis. .. kérem.

A lord tápászkodni kezdett.

- Ez már más, ha ön kér, kapitány. Ön a barátom, szívesen. De Kokót magammal viszem.

Ezzel monokliját megigazította. Kokót a verekedés hevében összetépett köntöse belső részébe gyömösölte, mert ilyenkor -hajnalban a sivatagban, tengerparton -hideg van. Áldott hűvös a benti pokol helyett!

A lámpa és az őr visszavonult. A lord és Dantló bácsi utána. Daniló bácsi visszaszólt.

- A parancsnokságot Szevérnek adom át.

Máris újból sötét lett. Az ajtóablát a helyére tették. A beáramló hűvös levegőt úgy szívtuk magunkba, mint az életet adó elixírt. Sajnos, csak percekig tartott. Sötét lett, bűdös, szörnyű áporodottság, hőség, szűnyog és légy. Töménten szűnyog és még több légy.

Tartaruga, tartaruga!

Elsőnek Szevér szólalt meg. Csak ennyit mondott:

- Vége.

Majd Sottomarina hangja:

- Hogy a tersattói Madonna verjen e világra! Hát nem meghalották! Hát nem közbeléptek! Corpo di baccho! Corpo di baccho!

Jokohama is felsóhajtott:

- Már azt hittem, hogy újból verekedünk! Hogy jó sportban lesz részünk!

Nemhiába Szevér vette át a parancsnokságot, de 8 volt az első, aki értelmesen nézte a történeteket.

- Ha így történt, hát így történt. De ki az a sejk? És hová vitték őket? Mert itt olyan nagy a csönd, mint előzőleg. Márpedig a sejk vezért jelent, tehát tábor is. Voltak vagy ötvenen is a támadók. Én úgy hiszem, nem messzire innen van a tulajdonképpeni tábor, ez csak amolyan fogolytanya. Nem gondoljátok?

Szevér érvei helyesek voltak. Talán még jó is, hogy nem szöktünk. Hiszen egy lövés vagy kiáltás idecsődíti a többi kalózt.

- Ez is a kiszmet - dűnnyögte Suttora. - Sottó mindig a falnak menne. Most a kiszmet hozta, a bajt, de egyben segített is.

- Köszönöm a segítséget, itt döglünk! - morgott Zoller. Sottomarina felpattant.

-Suttora csak káromni tud! Bezzeg, ha túl lennénk árkonbokron, nem tartarugázna. Különben egy szóval se mondtad, amikor felbukkant a teknős, hogy abból baj lehet!

-De mondtam!

-Nem mondtad! *

-Mondtam!...

Mint a túlfűtött kazánban, olyan volt köztünk a hangulat. Az öklök, amelyek már arra készültek, hogy lecsapnak - még nem engedtek a szorításból. De a józan szó azért jót tett. Szevér mondta ki:

- A Jadran hajósai nem veszekedő kölykök! Ha most nem sike rült a tervünk, sikerül legközelebb. De várjuk be a parancsnokot, miféle hírt hoz. Addig - nyugalom!

-Hiszen ha nem lennénk ebbe a pokolba beszorítva! Ötödik napja már!

Hajónk óriása, aki még nemrég az „Adria legerősebb embere” cím viselője volt, nem állta meg:

- Szevér, igazad van. De így még soha nem jártam! Sokáig úgyse bírom! Inkább kirúgom ezt a szemét ajtót és - akkor, megfüstölt mór legények, meghúzzuk a gatyamadzapot! Miattam lehetnek akár százan is!

-Boys, veletek megyek! - dűnnyögött Jokohama Jim! - Legalább bendzsózhatnék, de még azt sem!

- Mondtam... - kezdte Suttora.

-Nem mondtál semmit! - ripakodott rá ezúttal Guzsik apó.

.. Majdnem az egész nap így telt el. Veszekedve, ingerült, ingerlékeny hangulatban. Szevér nem győzött figyelmeztetni, inteni. Igen, ott, abban a valóban piszok helyzetben olyanok voltunk, mint a gyerekek.

Ráadásul a legkomolyabban kezdtünk aggódni Daniló bácsiért meg a lordért is. Már a szokott rizses adagot is megkaptuk, délután lehetett, és még se híre, se hamva parancsnokunknak. No úr is bejött. Megnézte a kötéseket, de hát egyre kevesebb volt a munkája. Zoller térde mozogni kezdett már, az én koponyámon is beszáradt a heg. Sottomarina mellén alig látszott valami, Guzsik apó, Gom-mó is rendben volt. Jokohama bepólyált karjával már úgy hadonászott, mintha csak dísznek tekerte volna be rongyokkal. No úr rendbe hozott mindenkit, de ugyanakkor kalózábbak voltunk a Hosszú John Silver (Stevensontól megénekelte) kalózáinál is. Sűrű szakáll éktelenkedett mindenkin. Piszkosak, bűdösek voltunk, mint nyilván Edmond Dantés és Fária abbé If vára börténében.

Egyáltalán nem volt csodálatos, hogy egyesek arra gondoltak: inkább a halál, mint ez a rabság!... v

Alkonyodott már, amikor újból levették a fatáblát, és világosság támadt.

A lordot hozták vissza, az a bizonyos „olasz őr”, aki azonmód leült” a küszöbre, puskáját az ölébe rakta, és egy ideig nagy kegyesen megengedte, hogy végre levegőt kapjunk.

A lord lihegve, kimerülve érkezett. Még a köntöst is facsarni lehetett az izzadságtól. De Kokó ott kuporgott a vállán, és amikor meglátott minket, örömeiben egyik vállról a másikra kezdett ugrálni. Suttorát külön kitüntette azzal, hogy vidáman megpaskolta volt gazdája szőrös arcát.

A lord valósággallerogyott a kunyhó szögletébe. Percek múltak el, míg annyira magához tért, hogy kinyögte az első szavakat:

-Váltságdíjat követelnek! Képzeljék, váltságdíjat!

Nagyokat szusszant a lord.

Persze most hiába fülelt az őr, nem sokra ment, hiszen angolul beszéltünk.

- És a kapitány, mi van a kapitánnyal? - kérdeztük. - Miért nem jött önnel?

- Ott tartották - lihegte Cardigan - a főhadiszálláson.

A főhadiszálláson? Miféle főhadiszálláson és merre?

-Hát a sejk főhadiszállásán, a Halottak Öblében. Innen nem többre, mint egy kilométerre. Oda vittek, és onnan vezettek vissza. Én voltam a tolmács. De hát ezzel már mindent elmondtam. Most kimegyek a fa alá, egész nap nem olvastam. Ilyesmivel gyerekkorom óta nem történt meg!

És ezzel a lord feltápáskodott, nyúlt a könyve után, amit fejtámlául is használt.

De Szevér visszatartotta.

- Már bocsásson meg, Sir, de nem üzent semmit a kapitány? És mit tapasztalt, meddig kell itt maradnunk? És ki az a sejk, ha meg kérdezhettük önt minderről.

A lord megvakarta feje búbját, mint aki álomból ébred.

- Hm, sokat kérdezett, kedves barátom. De nézzük csak. Üzent a kapitány? Igen, üzent. Azt, hogy vele ne törődjék senki, aki tud, az szökjön, mert ha nem ajánljuk fel a váltságdíjat, akkor egy hét múlva mindenkit kivégeznek. Ez az egyik. Mi is a másik? No igen, hogy meddig maradunk itt. Erre a válasz az előző kérdésben található. Tehát addig, amíg meg nem szökünk. Mert a váltságdíjat a

kapitány nem hajlandó fizetni, én sem. A Birodalom értünk jön, ez biztos! Márpedig akkor minek fizessek váltságdíjat? Jokohama nem állta meg, hogy közbe ne szóljon.

- Helyes, uram, helyes. De ha addig leütik a fejünket, vagy lelőnek, akkor mit ér önnel és velünk a Birodalom? Nálunk Texasban azt mondják: holt cowboyból bajosan lesz valaki az Unió elnöke. Cardigan önérzetesen mondta:

- Márpedig én szentül hiszek abban, hogy a Birodalom hajói rövidesen megjelennek! Már régen Mogadorba kellett volna érkezniük, az öcsém, Gibraltár kormányzója intézkedni fog! Sottomarina elkomolyodott.

- Hát akkor minek szökni, uram? A lord megvonta a vállát.

- Ez a kapitány álláspontja, nem az enyém. '

Hát igen, láttuk, nem sokra megyünk a különös emberrel. Lord is, tudós is egy személyben, s ez bizony sok ahhoz, hogy megértse az egyszerű, természetes dolgokat, mondjuk a kétszerkettőt. Na, jól van, de látta-e a bandavezért, és ki az?

Cardigan megigazította a monokliját, Kokót a karjáról a vállára tette. Előregörnyedt a küszöbnél, hogy kilépjen azt őt megillető szabadságra. De egy pillanatra megállt és visszaszólt:

- Láttam. De bizony nem néztem meg. Engemet a bandavezérek nem érdekelnek. Csak az iszlám múltja. De azt tudom, hogy Dzsemal el Marabunak hívják.

És ezzel kilépett börtönünkből, hogy a pálma alá telepedjék.

Dzsemal el Marabu!

Még a szívverésünk is elállt a név hallatára. Ki az, aki a Földközítengeren és az Atlanti-óceán észak-afrikai partjain hajózik, és nem hallotta Dzsemal el Marabu nevét? Olyan ember nincsen, olyan hajós nem akad! Az én időmben akkor, fiúk, legendává nőtt ez a név, és már-már úgy tűnt, hogy Marabu neve nem is valóság. Inkább mese. Kisebb-nagyobb történetek keringtek erről az északafrikai Rózsa Sándorról. Hogy néhány száz kilométerre az európai

partoktól, néhány kilométerre a francia szuronyoktól őrzött Casablancához és Rabathoz, immár évek óta úgy tudjon valaki garázdálkodni, mint Dzsemal el Marabu, szinte hihetetlen. Üldözik, a nyomában vannak, és egyszeriben úgy eltűnik, mint a szépia a maga termelte ködfelhőben. Olykor egy évig nem hallani róla, sem tetteiről, majd egymás után kopogja világgá a távíró Dakartól Tangerig, Rio del Oro partjain át, 2000 kilométeres partsávon, hogy itt egy teherhajót raboltak ki, amott a megfeneklett rombolót tették harcképtelenné, megint máshol egy városkát rohantak végig kísérteties éjszakán, és fosztották ki a nagyobb üzleteket! Mindezt Marabu tette, Marabu, a titokzatos haramiavezér, marokkói berber, kabil és tuareg, harcedzett embereivel. Időnként, amikor erősen szorul a hurok, a banda szertemegy. Ki újból halász lesz, ki pásztor a sivatagban, ki rakodómunkás Dakar vagy Casablanca dokkjaiban. Talán maga Marabu is így cselekszik. Igen, mint a szépia, eltűnnek a maguk termelte ködben, festékfelhőben. És így nincs is az a hatóság, amelyik a nyomukra jönne. A fondorlatos, zseniális rablóvezér úgy tekeri a francia parti őrségeket, a sivatagi rendőrséget, a légió parancsnokságát, a különböző hatóságokat, a marokkói szultán kémszervezetét az ujja körül, ahogy akarja. Dzsemal el Marabun eddig még nem fogott ki senki.

És most mi az ő foglyai vagyunk!

A karvaly markában tartja az egeret. Egy nem is hét-, de ezerpró-bás rablóvezér fogott meg minket, ami igen reménytelen érzést keltett bennünk.

Marabu markából megszökni? Lehetetlen. Tudja 8 jól, mint őrizze rabjait. Amit az előző éjjel egyszerűnek és természetesnek találtunk, az most egyszerre reménytelenné vált. Hogy Daniló bácsi azt üzenté: szökjünk, az is azt bizonyítja, mennyire súlyosnak látja helyzetünket. Ebből az üzenetből az hangzott ki: nincs más megoldás, csak a szökés!... És ez a bolond lord a Birodalmat látja közelgő megmentőjének!

- Most azután benne ülünk a dézsában - állapította meg dalmáciai természetességgel Sottomarina. -Ki az, aki kihúz bennünket?

- A Birodalom - tette hozzá Zoller.

- Egy hét - idézte a lordot Jankó.

- Azt mondta az uraság, hogy egy hetünk van, és ha nincs váltság, kivégeznek mindannyiunkat?

- Hát a hajó? Az nekik semmi? - hördült fel Szevér. - Hogy adjon váltságdíjat Daniló bácsi, amikor minden vagyona a hajó? De itt van a lord. Ő adhatna... de hát bolond az istenadta, bolond!

Jokohama elszántan mondta:

- Egy biztos, nem várom be a kivégzést. Texasban születtem!

Előbb néhányan ezekből a füstösökből kikövezik az utat a mennyországba. Előttem mennek!

Sottomarina Jim felé hajolt.

- Cimbora, itt a kezem: együtt megyünk!

Mi is azt mondtuk: együtt. Olcsón nem adjuk. Mikor?

- Szevér a parancsnok most, döntsön - nyilatkozott Suttora.

Szevér még halkabbra fogta a szót.

- Tegnap óta változott a helyzet. Most már tudjuk, innen nem messze, a Halottak Öblében van Marabu főtábor. Ezt számításba kell venni. De azt is, barátaim: mi lesz Daniló bácsival, ha megszökünk, vagy megkíséreljük a szökést? És itt a fiam is, Jankó. Csak biztosra mehetünk. Legelőször azonban, úgy gondolom, nem cselekedhetünk mást, mint megértetjük a lorddal, hogy mi mindnyájan miatta kerültünk ebbe a helyzetbe. Tehát az ő kötelessége a váltság előteremtése. Mert meg kell értetnünk vele, hogy itt a Birodalom nem segít, de segíthet a pénze, egyedül az. Ha a konok emberrel nem értünk szót, akkor kerülhet sor a szökésre.

- Ha kell, megfogom én a lord nyakát is - esküdözött Sottomarina -, megszorogatom szívesen. Akkor talán észre tér a bolond ánglius, hogy inkább elő a bukszát, mintsem jöjjön a kivégzés!

... És a kiszmet tovább szötte a hálót.

A magamfajta egyszerű hajósemer megtanulja az életet. Megtanulja, hogy vannak az életben események, amelyek váratlanok,

gyorsak, akár a tájfun jötte a Sárga-tengeren. Néha közbeszól egy hullám, és máris másként alakul az élet. Néha lemaradsz a hajóról egy kikötőben, és máris kezdheted előlről a kérdezősködést, hol kellesz, vagy inkább nem kellesz. Az is megtörténik, hogy belepottyansz a tengerbe, és vagy kihúznak, vagy nem. Ha nem húznak ki, akkor is történhetnek csodák: lehet a közelben sziget, vagy más szárazföld, esetleg egy másik, könyörületesebb hajóskapitány a hajójával együtt!... Tehát a tengeren, a tengerészéletben sok a váratlan, az előre nem látott, nem sejtett élmény, esemény. Hiába tarta-rugázott Suttora, ti is tudjátok: fenét sejtette ő, hogy úgy járunk, mint századokkal'előbb Robinson Crúsoé!... És dehogyis sejtettük szabadulásunk különös formáját, figuráját!

Azon kell kezdenem, hogy a lorddal, amikor kegyeskedett könyvével és Kokóval a datolyapálma alól a kunyhóba beballagni, "váltottunk egy-két szót. Jokohama, Szevér, Sottomarina, Zoller, Gu-zsik apó részben szépen, részben nem szépen, de tudomására hozták, hogy ha eddig volt is értelme a sültgalamb-várásnak, most már nincsen. Most már tudjuk, mi vár ránk, ha nincs váltságdíj.

- Sir, ön is tudja, ha az ember halott, hiába tesznek melléje két larigli sört, nem issza meg - oktatta előkelő barátunkat a maga Ojwboy-stílusában Jokohama. - Ha önt velünk együtt megölik ezek a derék beduinok, vagy miféle népek, akkor ön is halott orozslán lesz, és nem nyúl a sörhöz! Tehát nem lenne mégis okosabb üzenni abba a londoni bankba, hogy: boys, küldjétek azt a néhány fezer fontot, de sürgősen!

I Gardiganunk a hívő átszellemültségével ismételte, mint Suttora a tartarugát:

-A Birodalom értünk jön, és ebben hiszek! I Beszéltetek már a falhoz, a

cserebogárhoz, az állatkertben a jegesmedvéhez, az ablakba kitett cserép muskátlihoz? Hát pontosan jennyit ért, amikor a lordhoz szóltunk! I Lassan gyűlölni kezdtük, elszánt dühvel, megvetéssel! I De mondom, a kiszmet szötte a hálót. Este mi még nem tudtuk,

hogy szövi. Mi csak azt tapasztaltuk, hogy többen jöttek-mentek odakint, több volt a hang, a beszéd, és a kunyhó ajtaja előtt nem a mi „olaszunk” bóbiskolt egyedül, de rajta kívül még ketten!

- Löttek a szökésnek! - állapította meg többek között Zoller is. -Löttek!

- De a Birodalom az jön, feltétlenül jön! -sziszegte a foga között Jokohama.

A lord nem szólt, a lord békésen szunyókált. Akár ha kastélyának pamlagán feküdt volna! A könyv volt a párna, szakadozott köntöse a takarója. Nem whiskyt ivott szódával, de poshadt vizet, nem tízféle ételből álló vacsorát evett, de két marék rizst. Bámultuk, csodáltuk, gyűlöltük ezt a fura embert, ezt a tudósban is tipikus angolt. Még Suttora is elhúzódott tőle, egyedül Kokó tartott ki barátságával. Ott kuporgott a vállán, vagy bújt az ölébe. Ebből is látszott, milyen közel voltak egymáshoz, a majom és az angol.

Igen, a kiszmet.

A Tengerész ott ballagott a horizonton, nyilván le-lenézett a magasból arra a kunyhóra, ahol a Jadran tengerészei raboskodtak. És az égi Tengerész jóízűen elmosolyodott, amikor meglátta, hogy a marokkói kiszmet mit művel a Halottak Öblében és mit a kunyhó előtt.

Hajnalodott.

Keletről, a hegyek mögül és át a Meseta sivatagon, lassan fényét kezdte szórni a nap.

Valamerről sirályok kurjongatták a hajnalt.

Ahogy a kunyhóban megmozdult az egyik, úgy mozgott a többi is. Szűken voltunk nagyon.

Hogy az ajtó tárva-nyitva van, vagyis hogy a tábla nincs a helyén, azt nem is vettük azonnal észre.

A kimerültség, az izgalom apátiája uralkodott idegeinken, de még a nézésünkön is.

Csak egy idő múlva szólalt meg elsőnek Jankó:

- Az ajtó nyitva van!

Erre felfigyeltünk. Valóban - az ajtó nyitva volt. És áradt befelé a bűzbarlangba a jó friss, üde reggeli levegő.

Sottomarina feküdt a nyíláshoz a legközelebb. így nézett ki, hogy beleszippanston a hajnalba. Kinézett, és meredten figyelt kifelé.

- Santa Lucia! - hallottuk fohászatát. - Santa Lucia!

És csak nézett ki, mint aki megmerevedett.

-Mit bámulsz? - hördült fel mellette Guzsik apó, a szakács. -Mit?

Guzsik is kinézett. És most ő kiáltotta: - Santa Lucia!

-Emberek! - fordult hátra óriásunk. - Emberek, nézzetek ki! Nézzetek!

És ezzel Sottomarina kiperdült az ajtónyíláson, egy hét után először.

• -Eltűntek! - üvöltötte. - Eltűntek! Nincsen egy ór se! Eltűntek!

Azt kellett volna látni, fiúk! Nincs az az elnyűtt matrózgúnya, amiből a bolha nagyobbat ugrana, ha vízbe dobják, mint mi, amikor felkiáltott Sottó! Öt másodperc nem nagy idő, de annyi se telt el, és máris a kunyhó előtt álltunk mindnyájan. Még a lord is, Kokéval együtt.

Dörzsöltük a szemünket, hogy jól látunk-e.

Mert a kunyhón, a datolyapálmán és a kunyhó előtt egy fadézsán kívül mást nem lehetett látni.

Öröknek, embereknek, sátraknak nyoma sem volt. így, ahogy mondom, nyoma se! A parti dűnék és a sivatag jellegzetes homokja borította mindent, s övezte ezt a kis oázist egyetlen pálmafájával meg a kunyhóval.

Most a vaskos pálmafa mögül megmozdult valami. No úr volt, az orvosunk.

No úr mosolygott, valamit mondott, nyilván azt, hogy jó reggelt.

- Hová lettek a társaid? - kérdezte Suttora.

De No úr csak rázta a fejét, hogy no, no4nem, nem. Erre, ezúttal kivételesen, átérezve a helyzet nagyságát, a lord szólt az aprócska marokkóihoz. Már nem emlékszem, hogyan is hangzott az a marokkói beszéd, de azt mindnyájan láttuk,

hogy még a lord is meglepődik, amikor a kis ember befejezte szavait. A lord hüledezett, levegő után kapkodott, majd megint szólt valamit No úrhoz. Erre az ugyanúgy válaszolt.

- Mit mond? - kérdeztük. - Mit mond?

A lord szokás szerint megtörülte monokliját, feltette, és csak akkor felelt.

- Azt mondja, hogy itt nem voltak soha semmiféle fegyveresek.

Hogy ez az ő kunyhója, évtizedek óta itt lakik. Remete ő, aki szent dolgokon elmélkedik. De azt tagadja, hogy sivatagi rablók vagy másféle népek lettek volna itt. Sátrat soha nem látott erre. Meges küszik Mohamedre.

- Akkor mi jókedvünkbe kerültünk ide? - hüledeztünk.

A lord bólintott.

- Valami ilyesfélét mondott. Hogy a sebesültjeinket hoztuk ide, mert nagy az ő híre a marokkói parton.

No úrral többre nem mentünk. De nem is akartunk. Valami történt, éreztük, s láthatólag szabadok voltunk. A lord kimondta a bűvös megállapítást, amit azonnal elfogadott Suttora, Guzsik meg Gommó. És ez így hangzott:

- A Birodalom értünk jött. Vagy az öbölben áll a flotta, vagy közeledik. Erre szöktek meg a zsiványok!

Zoller csökönyösködött!

-Azért történhetett más is!

Őszintén megmondva: támolyogva álltunk a kora reggeli nap fényében, szédelegve a hirtelen kapott levegőtől, világosságtól, a váratlan meglepetéstől és attól, hogy ezután mi jön. És attól is, hogy döbbenet volt egymásra néznünk! Mit tett egy hét velünk, szélben, viharban, hullámban edzett tengerészekkel - egy hét Marabuék fogságában! Karikás szemekkel, az izzadságtól arcunkra, testünkre száradt pizsokkal, szakállasán, tépetten, ziláltan, kötésekkel kézen, fejen, lábon, mellen, meredtünk egymásra.

-Hátha valahol megbújtak? -óvatoskodott Jokohama. -Csapdát állítanak, hogy lelőjenek?! Az indiánok nálunk Texasban valamikor így csináltak. Jó lesz körülnézni!

Ez is egy szempont volt. Körülnéztünk. Először és remélhetőleg utoljára ezen az átkozott helyen. Jankó és Szevér a nem messze levő dűnére mászott. Néhol bokán felül süppedtek a homokba. Felmásztak, óvatosan felemelkedtek, körülnéztek. Majd Szevér izgatottan intett.

- Ide, ide, gyorsan!

Nekünk se kellett több. Neki a dűnének, a dombnak.

A lord elégedetten dörögte:

-A flotta!

Amikor felértünk, Szevér nyugatnak mutatott.

- Ott... amott... a hajó... nézzétek!...

A tengerparton reggelente, az éjjel lehült szárazföld és a nappali

hőmérsékletet általában megtartó tengervíz miatt, köd fekszik a parti sávban. Ez a köd néha sűrű, mint nálunk tél idején, néha csak füstszerű, vékony, amolyan párázat, mint azt a Balatonon és a Velencei tavon is tapasztalhatjátok. Ezúttal elég sűrű köd terült el a távoli parton, mint azt a dűne magasáról jól láttuk. Annyira nem volt átmenet part és tenger, homok és víz között, hogy minden egybefolyt. De amott, tőlünk talán egy tengeri mérföldre, ahol a Halottak Öble (mert az terült el alattunk) kanyart írt le és lagúnaszerű-en kiszélesedett, egy magas partú földnyelv védelmében, két árboc emelkedett ki a tizenöt-húsz méternél nem magasabb ködtakaróból. A fodrán árbocai!

-Ott a hajó!

Megvan a Jadran, kincsünk, szerelmünk, a hajó!

De Daniló bácsi hol lehet? Hol?!

Nem is tudom, hogy történt, mint történt, mert bevallom - most is, annyi év után - innen kezdve kusza előttem az emlékezés folyamatossága. Csak azt tudom, hogy Sottó elkiáltotta magát: presto amico, passo tutto, presto. .. siessünk, rohanjunk mindannyian! És erre elfulladva, megbotolva, lerogyva, de rohantunk, hogy mielőbb leérjünk a partra és onnan a hajóhoz!

Zoller, sérült térdével, fogcsikorgatva, de szaladt. Jómagam szédelegve, ugyanígy.

Jokohama törött karját a magasba tartotta, és úgy vágatott, akárha futóbajnok

lenne. Még az öreg Suttora, a nála is öregebb Gu-zsik, az óriás és nem futásra termett Sottomarina - lihegve, szédelegve törtettek előre. Jankó, Gommó messze elől járt már az első percekben. És még valaki: a lord! Kokéval a karja között, de úgy futott, hogy nem hittünk a szemünknek! Összetépett köntösében, szőrösen, szakállasan, majommal a karján és egyik kezében a dédelgetett könyvvél - mint látvány világszenzációt keltett volna London utcáin! Közvetlenül Jankó és Go'mmó nyomában loholt.

Minden óvatosságról megfeledkeztünk, de még arról is, amit a lord mondott: Marabuék tábora a Halottak Öblében található.

A két árboc látványa úgy hatott ránk, oly varázslatos hívogatás-sal, hogy nem tudtunk ellenállni a csábításnak.

Rohantunk, mint az örültek, s akkor azok is voltunk.

Zollerrel Suttorát támogattuk. Suttora szeméből patakzott a könny, és egyre motyogta:

- A hajó!... Ott a hajó!... A hajó...

Fél mérföld után elértük a partot. Jankó egyenesen belerohant a vízbe, és elragadtatott kiáltással hanyatt vágta magát.

- Ecco, al maré!

A tenger.

Az öböl a Halottak Öble. És amott, talán fél mérföldre - a Jadran!

Láthatólag semmi hibája nincsen. Mindössze a merevítőkötelzet sérült meg a fedélzeti csata idején. Néhány kötél szabadon libegett, ami egyébként tilos volt, és soha nem is fordult elő, amióta csak Daniló bácsival hajóztam.

A kékes-zöldes párázattól úgy emelkedett ki a Jadran hófehér teste, mint az égen lebegő sirály a kék háttérből.

Sem embert, sem mozgást nem lehetett a hajón észlelni. A sóner kihalt volt, elhagyatott.

És a parton sehol nyoma támadóink sátrának, az öbölben sehol egy felukka, vitorlás marokkói hajócska. Az öböl olyan kihalt, mint ahogy az illő a Halottak Öbléhez!

Sottomarina tölcseért csinált a tenyeréből, megeresztette a hangját. jf. - Ahoj, Jadran! Ahoj! Itt a legénység!

És az öblöt karéjzó magas földnyelv visszaverte a hangot.

Ahoj!... Ahoj!...

A hajó mozdulatlanul lebegett. A kötelek közömbösen lengtek.

Senki nem szólt vissza a hajóról. Rossz sejtelmünk támadt. Dani-ló bácsi?! 1 A pillanat méltó volt a Halottak Öbléhez.

A parton egy kis csoport: rongyosak, koszosak, meggyötörtek.

Künn a vízen az elhagyott hajó. És előttünk a legteljesebb titokzatosság: hová lettek a támadók, és ha eltűntek, ugyan miért távoztak, szöktek innen?! És hová lett a kapitányunk, akit úgy szerettünk, mint talán azóta se hajósok a parancsnokot!

A reggeli köd felszállt.

Az egész öblöt áttekintettük. Sehol, bizony sehol egy ember! De még állat sem. Úgy száz lépésre sötét folt egy kőrakás mögött.

Jankó észrevette, ahogy boldog fiatalságában beúszott, és a jelzett irányba fordult.

Csónak.

És hozzá még a Jadran bocija! Valaki megdörzsölte a szemét, úgy emlékszem, Szevér volt, és döbbenve mondta:

- Mi ez, álmodunk?!

Valóban: minden úgy hangzott, mint az álom.

Még nem is kértük a Mesekirályt, hogy intézkedjék, mert csónakra lenne szükségünk, íme: a csónak máris itt volt! S ezzel a titokzatosság még inkább elmélyült. A tengeri rablók általában nem szoktak ennyire figyelmesek lenni. Marabuék azok voltak, feltéve, ha minden úgy történt, ahogy éreztük, hittük, átértük. Mert már kezdtünk egy kicsit kételkedni, hátha csak álmodunk, hátha csak , kábulatban voltunk, és minden lázalom volt? Hátha No úrnak lesz igaza, és rajtunk kívül senki nem tartózkodott az árva datolyapálma közelében! Egy azonban biztos - nincs a kapitány, és a hajó elhagyatott.

A derék kis bocit peremig süllyesztettük, mert bizony mindnyájan beleprézelődtünk. Még az evezők is benne voltak a csónakban!

- A Birodalom űzte el őket! - hajtogatta egyre a lord.
- És a tanulság: teknősbékával nem jó kikezdeni! - egészítette ki Suttora.
Végre megértük azt a pillanatot is, hogy felmászhattunk a Jadran oldalán. Kezünk a sóner alkatrészeihez ért, lábunk a fedélzetet taposta. Az első pillantás újabb bűvöletet keltett: a főárboc és a fel-

épitmény között ott lengett megszokott helyén a hajólámpás! Az a lámpa, amivel azon a bizonyos hajnalon a „mi olaszunk” bevilágított a kunyhóba.

A konyha kiszakított ajtaja mégiscsak azt hirdette, hogy oda Zol-ler vágott jó néhány nappal ezelőtt egy ágyékkendős fickót!

És a parancsnoki kabin mosdójának maradványa még a raktárfedélnél hevert. Azt meg a lord használta a lénia mellett fegyvernek. Tehát - mégse álom az álom? Bizony, bizony nem.'

Mert ha hallottátok volna, mekkorát kiáltott Szevér, és a nyomában mindjárt bolondos angolunk...

Szevér a parancsnoki fülkébe lépett, mögötte a lord. Szevér megtorpant, Cardigan is.

r- Daniló bácsi!

-Captain!

A kis heverőn feküdt a parancsnokunk, lekötözve, de még a szája is elkötve!

Hogy honnan került elő egy kés, rejtély, de előkerült. És ki a rongypecket a szájából...

Daniló bácsit máris felrángattuk.

Úgy meredt ránk, mint aki - álmot lát.

-Hát ti hogyan kerültök ide? - dadogta, mert kezdetben nehezen vette a levegőt. - Es.on.is, Sir?

Elmondtuk. Kapkodva, hol az egyik, hol a másik, hol Sottomari-• na, hol Suttora, Szevér, Piede.

- Engemet hajnalban hoztak a hajóra - emlékezett Daniló bácsi. - Amikor a lordot visszavitték, attól kezdve az egyik sátorban őriztek. Tegnapelőtt délutánig egyre a váltságot követelték. Attól kezdve csend lett. Ma hajnalban felzavartak. Mondom, a hajóra hoztak, be ide a kabinba. Lekötöztek azzal, hogy ha kiszabadítom magamat, lelőnek. És eltűntek. De előzőleg azt mondta az egyik, hogy titeket kivégeznek, mert megtagadtuk a lorddal a váltságot. Ezért amikor meghallottam Sottomarina hangját, amit a világon minden hang közül megismerem, hogy „ahoj”, lázálomnak hittem, káprá-

zattiak. Beszédeteket, percekkel ezelőtt, amikor a fedélzetre értetek, hihetetlen álomnak hittem. És mégis itt vagytok, mind, kivétel nélkül! Hurrá, barátaim, hurrá! Történnék még csodák!

És a kitűnő ember egyéneként megölelt mindannyiunkat, kivéve a lordot, aki szakadt köntösében először is a könyveit, irományait vette számba, és úgy elfelejtkezett a jelenről, mintha valóban álom lett volna. És abban is volt, azaz abba merült vissza ezekben a percekben a nemes lord.

De a rejtélyt még mindig nem oldottuk meg. Ugyan mi történt, mi történhetett, hogy Dzsemal el Marabuék így tettek? Hajnalban még azzal fenyegették Daniló bácsit, hogy minket kivégeznek! És akkor már útra készen állhattak, hiszen egy tábort szétszedni, még ha a rablók tábora is az, percek alatt mégsem lehet. Ugyan mi történhetett?

A titok nem váratott sokat magára.

A megoldás ott volt az orrunk előtt, csak nem vettük észre, legalábbis azonnal nem. A csónakot Jankó vette észre, a „titok” megoldását is.

Jankó felnézett a kajüt tetejére, és a minden irányba lengő lámpa vaskeretén fehér cédulát vett észre. Ugyan mit keres ott az a cédula? - nyúlt fel Jankó, amíg mi jó parancsnokunkat ajnároztuk, ünnepeltük és egyre szájaltunk: ugyan, mi is történt velünk?

Jankó levette a féltényérnyi cédulát, nézte, nézte, majd átadta Daniló bácsinak.

Dibdáb betűkkel, akárha Sottomarina írta volna, ez az üzenet állt rajta angol nyelven:

„Menjetek békével. Halef ben íbni, igazi nevén Mohamed el Kebir barátai az én barátaim is. Láttátok a Halottak Öblét, aki beszél róla, az a halál fia. Ezt üzeni nektek Dzsemal el Marabu, aki visszaadta szabadságotokat. Menjetek békével.”

íme, fiúk, történnek még csodák!

Halef ben Ibninek köszönhattuk rendkívüli megmenekülésünket, életünket s a hajót. Annak a derék afrikai szabadsághősnek, akivel a „Kék homár”-ban kötöttünk barátságot. ? Daniló bácsi elmerengve bámult a cédulára. Honnan tudtak a rablók Ibniről?

- Amikor egyre nyúzott a váltságdíjjal az a Marabu, akit azóta se láttam többé, szóvá tettem, hogy nekünk van ám egy nagy barátunk, aki miatt három emberünk a börtönben is ült! És ezt a barátunkat Mohamed el Kebirnek hívják. Dzsemal el Marabu gúnyosan mosolygott, és azt válaszolta: a fehér ember sok mindent kitalál, csak hogy mentse a pénzét!.. . És lám, mégis Ibninek köszönhetjük megmenekülésünket! így igaz, fiúk! S nem a Birodalomnak! De nem ám!

HATODIK FEJEZET

Híres csaták színhelyén - Mogador - Navigálást tanurunk - Óceáni hajózás és parthajózás - Helyzetvonal és hajópont - Találkozás a kutatóhajóval - Gozo, az elősziget - Üzenet a Partra - Az erődök városa: La Valetta - Egy barátságatlan révkalauz - Egyszer volt egy Hood - Egy régi cimbor, őfelsége Broke rombolója - Mit tervez Suttora? - Búcsú a lordtól - A hadihajók típusai
Északi szélesség 31° 31' és nyugati hosszúság 9° 60'.
Itt található a térképen és a valóságban is Mogador.

Láttuk Mogadort, beraktuk lord Cardigan szétszedett templomát, és ezzel kalandokban bővelkedő utunk első szakaszát teljesítettük. Seholy sem ejtettünk különös fogságunkról, Dzsemal el Marabu bandájáról, szabadulásunk körülményeiről, de még arról sem, miért is késtünk. Amikor a mogadori révkapitány feltette a kérdést Daniló bácsinak, ő közömbösen húzta fel szemöldökét.

-Mondja, monsieur le capitaine - így a révkapitány -, nem találkoztak útközben gyanús hajókkal? Bennszülött felukkák egy csoportjával? Úgy tűnek, mintha halászok volnának, de nem azok, hanem a hírhedt rabló, Dzsemal el Marabu bandája!

Ezúttal Daniló bácsi rázta úgy a fejét, mint remélhetőleg örökre eltűnt ismerősünk, No úr.

- No, no, nem láttunk semmiféle nagyobb halászcsoportot.

- Sajnálom, mert már ideje volna lefűlelni azt a bandát - tette hozzá a révkapitány.

Őszintén szólva Mogadortól többet vártunk. Régi mór város, híres csaták színhelye, nagy marokkói szultánok menedéke - és mégse az a hely, aminek régi írások* lefestették. Száz évvel ezelőtt, 1844-ben a francia tengerészgyalogság százai itt mentek halálba, és

itt csapott össze Mulej Szidi Mohamed szultán marokkói serege a francia túlerővel. A sziklaszigeten és félszigeten épült Mogador egyik része teljesen európai, ahol francia, angol, spanyol kereskedők, hivatalnokok, műszaki emberek laknak, a másik: kopott, féregette marokkói házak, szegényes, összevissza utcák sorából áll és egy még kopottabb zsidőnegyedből, ahol még inkább bűzlik a szegénység, a nyomor, a szenvedés izzadságszaga. Akik a Palm Tree Hotel teraszán ültek azokban a napokban, amikor a Jadran ott horgonyzott, bajosan gondoltak arra, amire mi ketten Zollerrel, séta közben szemlélődve: a régi Mogador fényéből annyi sem maradt, hogy legalább egy épület előtt azt mondhattuk volna: íme, egy aggastyán a mesék városából, a marokkói szultánok legendás városából. Nem mondhattuk. És mivel majd úgyis betekintünk az észak-afrikai Tuniszba, ahol az ősi világ még megmutatja magát, a leghelyesebb, fiúk, ha elkészönünk Mogadortól. A Jadran mélyén ott az a fránya templom, ami ezzel az úttal majdhogy az életünket nem vette el! Szétszedve, összezsugorolva pihen a sóner raktáraiban az alig két szoba nagyságú Haha-Mtuga templomocskája, amiért a lord óriási összegeket fizetett ki. Mindenesetre attól kezdve, hogy a valósággal szétfűrészelt épületet a raktárakban elhelyezték, Car-digan lord többet volt a raktárfedeleken, mint a kajütben. Mint a gyerek a játékok mellett, úgy bámészkodott a még nyitott fedeleken keresztül az angol úr a Haha-Mtuga alkatrészeire. Boldog volt, hogy van egy mohamedán templomocskája, amit majd felállít La Valetta-i kertjében, hogy belsejében még inkább megihletődjék a mohamedán múlttól. (Ezt különben nem én mondtam, ezt a lord mondta, amikor

megkezdődött a szétszedett templom hajóra szállí-
- tása.)

Esküszöm, semmi visszavágyódást nem éreztünk, amikor eltűnt szemünk előtt a Vad Kszeb, Mogador ütött-kopott kikötőnegyede. És vele együtt a kikötő és a kikötővel maga Mogador. Előttünk volt

! újból a tenger, aminél csodálatosabb érzés nincs a hajósemer számára!
Délnyugatnak a Kanári-szigetek terültek el láthatatlanul,

nyugatra a közeli szigetátoll, a Dacia nevű életveszélyes sziklatömeg a tenger kellős közepén, mögötte pedig a legszebb szigetek egyike, Madeira, ahol a levegő mámorítóan fűszeres.

És a Dacia atollhoz hasonlóan, Madeirától északkeletre hasonló atoll található, a Seine-Bank. Mi ezt a helyet vettük fel iránypozíciónak. Miért? Mert, tudjátok, az ördög nem alszik a tengereken.

- Távolság a partoktól, minél távolabb! - jelentette ki Daniló bácsi indulásunk reggelén.

Azt hiszitek, hogy ellenkeztünk? Hogy szóvá tettük: ezzel a kitéréssel legalább háromnapos késéssel érkezünk Málta szigetére? Dehogyan szóltunk, dehogyan. Igen, minél távolabb a marokkói partoktól, ahol nemcsak gyerekkori olvasmányunk hőse, Robison ismerte meg a mór kalózok vendégszeretetét, de - mi is. Elég volt ebből, mert hátha akad még egy banda Dzsemal el Marabu kompániáján kívül! Hogy is mondta Suttora? Tartaruga, tartaruga...

-Irány: É. sz. 34° és Nyh. 15°, a Seine-Bank -rendelkezett kapitányunk.

- Parancsára - bölintott a kormányánál Zoller, és akkorát kurjantott, hogy a mellettünk haladó pilot-motoroson összerendeztek a hajósok.'- Sohase lássalak, Mogador! Agyó!

Az Azorok irányából erős, egyenes szél fújt, és a Jadran vitorlái megfeszültek. Csikorogtak a fa alkatrészek, recsegték a friss, újonnan beállított kötelek. A hajóorr alatt döngve tőnek ketté a hullámok, és a kormány mögött a „kielwasser" vidáman bugyborékol, mintha csak azt mondta volna: így szép, így vidám az élet!... Nyilván egyetértetek velem, ha kimondom: ez a világ legszebb muzsikája. Egyszerre dalol így a hajó, a tenger, az ég és a tengerész lelke.

Az Azorok szele beletutult a vitorlákba, és könnyedén legyőztük a passzát ellenáramát. A hajózenekart Jokohama Jim szolgáltatta, de kórusban még Guzsik apó is részt vett. Boldogan fújtuk a nótánkat:

Mariónak híre kelt, hogy csuda nagy legény...

A kikötőbe igyekvő postagözösről zsebkendők, kendők lengtek a Jadran felé. Mi jókedvűen visszaintegettünk. Csak a lord szivarozott és olvasott elmerülve a parancsnoki kabinban, Kokó társaságában. Most La Valettáig a raktárfedelekekhez nyúlni nem lehet. Erősen lerögzítettük a nyílásokat, nehogy váratlan vihar.meglepetés-ben részesítsen minket.

Nagyjából ismerős vizeken és partok közelében hajóztunk, arra, amerre jöttünk. így Spanyol-Marokkó előtt, a Trafalgarnál, át a Gibraltár-szoroson, be a Földközire. Ott, mint tudjátok, Málta a cél. így újból elhaladtunk a Baleárok mellett, de ezúttal nem a szigetek északi oldalán, hanem a déli partoknál. .
. látni fogjuk

Szardínia óriás szigetét, majd a Szicíliai-szorosból Szicíliát. Ha minden jól megy. Reméljük, így is lesz. Elég táncban volt részünk, ha meggondolom.

Mindenesetre itt az ideje, hogy megnézzük Daniló bácsi és Sze-vér navigációs munkáját. Jártatok a Jadranon velem eleget, az Adrián, az északi Atlanticán, még a sarki vizeken is. Az előzőkben a Földközi-tengeren, s onnan ki a Közép-Atlanticára, az afrikai partok szélén is. Tengerésznaplóm első részében * többször szó esett a navigációról, a navigálásról, vagyis a hajózás tudományáról és a hajózásról, de amúgy istenigazában nem fogtuk meg a kérdést. Nem vettük kezünkbe a különböző mérő- és számítási eszközöket, nem telepedtünk sem Daniló bácsi, sem Szevér mellé, hogy ellessünk valamicskét navigációs tudományukból. Most azonban van időnk (bízunk abban, hogy van), és kihasználjuk az alkalmat. Úgy vélem, helyeslitek. Ha pedig így van, akkor nézzünk hát bele ebbe a tudományba ...

Ha a Balatonon vitorláztok könnyű kis kalózokban, dingikben, molyokban, az

első, amikor kifuttok a vízre - a tájékozódás. Azaz: tisztában kell lenni azzal, hol vagytok, s merre a cél, ahová haladtok. Tehát felveszitek az irányt, a hajó orfét lehetőleg (ha a szél is úgy akarja) a cél irányába állítjátok, és a jelenlegi helyzetből azt igyekeztek megállapítani, hogy a kijelölt célt mennyi idő alatt éritek el. Ez már navigálás, ha nem is navigáció.

Ami a Balatonon történik, arányban a tóval a tengerekhez és a kis dingi vei a tengeri hajóhoz, az történik nagyban (igen nagyban!) a tengeren. Itt a navigáció minden ravaszságára, korszerű eszközeire támaszkodik a hajóvezénylő tiszt, a parancsnok. Persze itt is megvannak az arányok, a dédelgetettek és a mostohább gyerekek. Egy mindennel felszerelt, főleg elektromossággal rendelkező turboliner, cargo vagy tender, a luxusgőzösről nem is beszélve, csuda fölényben áll egy olyan vitorlással szemben, mint a mi Jadranunkl
Lásd Dékány András; Matrózok, hajók, kapitányok

A mi sónerünknek nincs rádiófiilkéje, ahonnan elérhetnénk a világ bármely részét, hogy tájékozódjunk és mondjuk, ha nem bízunk a kronométerünkben, pillanatok alatt megkapjuk a legpontosabb pontos időt. Nincs mélységmérő Echolotunk, amivel a Jyllandon ismerkedtetek meg, és aminek segítségével (és a fenéktérkép segítségével) a legerősebb ködben is bemehet az óceángözös egy kikötőbe. A mi sebességünket nem a hajócsavarral összekombinált sebességmérő árulja el, de az ennél jóval bizonytalanabban működő jó öreg logg korszerűbb változata, a patent-logg. És még sok minden más sincsen, amivel egy gépekkel működő hajó rendelkezik.

De hát azért a Jadran hajóseit sem kell féltetni, hogy elvesznek a tengeren! Vannak kitűnő térképeink, a see-cardsnak nevezett, igen nagy léptékű mappák, van jó tájoló, kronométer (óra), patent-logg, szextáns néven ismert szögmérőnk, különböző nautikai térképeszközök, mint például a kétsíkú, párhuzamosan működő „parallel-liner”, van tūrhető mélységmérő fémzsinórkészletünk, különböző jelzőfelszerelések... mondom, nem kell féltetni Daniló bácsi sóne-rét, hogy elkallódik a tengereken, óceánokon!

Amikor elhagytuk" Mogadort, kapitányunk azt a parancsot adta, hogy a kurzusunk (a megadott irány vagy a megadott hely) a Seine-Bank atollja, de inkább atollhoz hasonlító, a tengerből alig kiemelkedő sziklagyūrűje lesz. Igen, É. sz. 34° és Nyh. 15° a Justus Per-thes tengeri térképnek ama részén, ahol Gibraltár és New York között elhalad az augusztus-novemberi „déli hajóút”.

Marseille-től Mogadorig úgy hajóztunk, hogy alig-alig kerültünk ki a partok látásából. Valahol, valamire mindig felbukkant egy-egy szárazföldi tájrészlet vagy a partok közelében megbújó sziget, világítótoronnyal rendelkező szirt. Az ilyen hajózást „cabottagió”-nak, parthajózás tudományának nevezik a tengerészek. Két régirégi hajós, a Cabot testvérek voltak a megalapozói, kidolgozói a hajózás eme formájának. Cabottagió szigorúan kétféle hajózást értünk „mi adriaiak”: 1. a kisparthajózást és 2. a nagyparthajózást. Az a kapitány vagy hajóvezető, akinek „kisparthajózási” képesítése

van, csakis az Adrián irányíthat hajót. A „nagyparthajózási” képesítéssel rendelkező kapitány csakis a Földközi-tengeren jogosult a hajóvezénylésre. Ez a két képesítési forma a cabottagio-képesítés. Minden Gibraltáron túl terjedő hajóutat „lungo-corsó”-nak, hosszújárnak nevezik. Akik arra jogosultak, hogy a Földközitengerről kivigyék a hajót az óceánokra, azok a „hosszújárnak” kapitányok. (Daniló bácsinak és Szevérnek ilyen képesítése van, gondolhatjátok.) így hangzik a szigorúan szakszerű cabottagio-meghatározás. De a mi tengerésznyelvünkben cabottagióknak nevezünk minden olyan hajózást, amikor a partok közelében maradv a pozíciót (a hajóhelyet, hajópontot) és a kurzus irányát (megadott irányt), valamint a kurzus helyét (a megadott helyet), vagyis az észleléseket, a meghatározásokat a szárazföld segítségével tesszük meg.

Mert a cabottagio-hajózás alfája és ómegája - a szárazföld. A kis-parthajózású kapitány az Adria partvonalain igyekszik hajózni, a nagyparthajózású kapitány a Földközi-tenger partjainak látószögében. Mindez nem jelenti azt, hogy aki az Adrián hajózik, de főleg a Földköziben, az mindig partot lát és mindig csak a partok közelében maradhat. De a szabály az, hogy igenis: lehetőleg a partok vagy szárazföldi tárgyak látásán belül irányítsa a hajót. Ha pedig ez mégsem lehetséges, mert köd, vihar, éjszaka és a földközi-tengeri nagy távolságok ebben akadályozzák, akkor - a legrövidebb idő alatt igyekezzék szárazföldi vagy tárgyi látás közelébe jutni.

Mondom, Marseille-től Mogadorig általában cabottagio-hajóz-tunk. Mogadortól Máltáig is, mint sejthetitek, ugyanígy, de az elindulásnál (robinsoni okokból) a cabottagio kényelmét felváltottuk a nem annyira kényelmes lungo-corsóval, mert a kurzusunk a nyílt óceán lett, a Madeira feletti Seine-Bank. A lungo-corso hajózás pedig egyben az óceáni vagy csillagászati hajózás, mint ahogy a navigálásnak ezt a nemét leginkább nevezik.

Tehát elindultunk Mogadorból. Még látjuk a partokat, a város mögött száz kilométerre húzódó Nagy-Atlasz négyezer méteres

csúcsait, látjuk a fákat, pálmákat, tornyokat, épületeket. Majd lassan eltűnnek a fák, a házak, a tornyok, a közeli hegyek. A távoli Atlaszt látni a legtovább. Idővel, észrevétlenül, az is a felhőkbe olvad.

És akkor nincs más, csak a tenger. Az óceán, mindenütt, mindenhol csak az óceán!

Elkövetkezik a délelőtt, és akkor illik megtudni a pozíciókat, a hajó helyét, vagyis a hajópontot. Ha szerencsénk van, feltűnik egy gőzös. A gőzösök általában udvariasak a vitorlással. A vitorlásnak jogában van két kérdést feltenni a gőzösnek: egy, hol vagyunk, kettő, hogy hány óra is van? Mert bizony a vitorlások kronométere (hajóóra) a legtöbb esetben kivénült, pontatlanul járó szerszám. Tehát jogos, ha a vitorlás a technikailag jobb felszerelésű gőzöshöz fordul. És a gőzös megadja ilyenkor a kért választ. Ha közel került, akkor szócsővel, ha távol halad: zászlójelekkel és jelzőlövedékekkel. A hajópontot - a szélességi és a hosszúsági fokot - könnyű zászlókkal jelezni, de az időt már nem. Amíg a kívánt code-zászlókat összeszedik, felhúzzák az árboc keresztrúdjáig - addig továbbhaladt a kronométer. Márpedig a csillagászati (óceáni) hajózás egyik titka a pontos idő, a greenwichi órák, percek, másodpercek. Ezt a gőzös úgy adja meg a vitorlásnak, hogy egy előbbre helyezett idő zászlójeleit húzza fel, és amikor a kronométer a jelzett időhöz ér, elsütik a jelzőlövedéket. Ha udvarias a gőzös. De ha úgy érzi, hogy a vitorlás csak kényelmeskedik, hogy ott nem akarózik a számításokba elmélyedni, akkor továbbhalad, és annyit sem mond -bikk-makk!.. .

Mondom: körülöttünk ott a tenger, a mindent elborító óceán. Sokszor még az ég is úgy tűnik, hogy ott is tenger van. Ilyen esetben bizony jó tudni, hol járunk, hol állunk, képesztünk a szélcsendben, vagy vágatunk hullámok hátán, rohanunk szelek szárnyán. A szabad, nyílt tengeren gyakran elfogja az embert az az érzés, amit repülőgépen is tapasztal, hogy a hajó nem halad, de - áll! Mert hiszen mindig ugyanazt a hullámot látjuk, ugyanazt a víztömeget, ugyanazt a soha nem változó távlatot olykor heteken át. És

ilyenkor bizony jó tudni, hogy van térkép, kronométer, szextáns, számítástáblázat, amiknek a segítségével azután kiderül, hogy a hajó nem áll, de halad, sőt: rohan a célja felé!

Persze azt mondjátok: az ám, ha van térkép meg óra, meg az a szextáns, amibe csak belekukucskál az ember, és leolvassa a jelzett számot, és azt összeveti a táblázattal, akkor könnyű a tengerész dolga!... Nem állítom egy pillanatig sem, hogy a hajópont kiszámítása valami ördögösség! De olyan egyszerű sem, mint azt a kávéházak asztalainál hiszik. Akad egy-két év a Nauticákon, amikor a növendék hajópontokkal ébred, de azzal is alszik el. Ez a gyötrelmek éve. Almában a csillagszellemek, gömbháromszögtan-fúriák, koordinátaboszorkányok és szextánsördögök jelennek meg. így az éjszakák. Nappal: ott a tanár örökös lecsapása, a csillagászati szertorna, vagy ha a növendék hajózik, úgy a „bárba" (az első tiszt) gúnyos macerája, mert hiszen őt is így macerálták, amikor még növendék, hadnagyjelölt volt.

- Mondja, amico - kérdezte egy ilyen „sio primo bárba" az egyszeri kadéttól -, mondja csak: tud maga navigálni?

- Parancsára, uram, megtanultam - vágta ki merészen a hajóra beosztott növendék.

- Hát ha megtanulta, úgy rendben van - bólintott a bárba. - Akkor maga végzi a számításokat!

És ettől kezdve óránként csináltatta a számításokat, sőt: az ellenszámításokat is. És a harmadik napon a hadnagyjelölt összetörve, sápadtan, kimerülten jelentette: amit eddig navigációból tanult -az arra sem elég, hogy át vitorlázzon a fiumei öblön.

- Helyes - jegyezte meg győztesen a bárba. - Helyes, amico,

mert higgye el: majd akkor tud navigálni, ha tíz éven keresztül szűnet nélkül ezt csinálta. De addig -nem!

Hogy a bárba túlzott, az nem kétséges. De az sem kétséges, hogy a navigáláshoz és a navigációhoz gyakorlat, sok gyakorlat kell. Mert, ugye, régi jó mondás az < gyakorlat teszi a mestert.

Mivel a tengeren nem láthatók tornyok, hegyek, házak, fák, a

tengerésznek más támpontokat kell keresni, hogy kijusson a víz káoszából. Ezek a támpontok az égen találhatóak: a Nap, a Hold, az égitestek. Van támpont a Földön is: és ez a térkép. A Mercator-rendszerű térkép szélességi, hosszúsági fokai, percei, ívpercei. A kettőt egybevetve állapítjuk meg a hajópontot, a hajó helyét.

Az óceániai hajózás tehát a csillagászatra támaszkodik. Ezért ismerik a tengerészek minden más nációnál jobban az ég csillagait. Nemcsak a nevüké, de a helyüket, felbukkanásuk és eltűnésük idejét, fényük erősségét, az északi égboltozatot ugyanúgy, mint a délit.

- A tengerészek mindig tudták, hogy a Föld gömbölyű, vagy legalábbis azt, hogy nem lapos - mondta többször a fiumei Nauticán a boldog emlékezetű Pavlicsek igazgató úr a hajózástan órán. - Tudta ezt Kolumbus éppen úgy, mint Magellán vagy Vasco da Gama. Csak a papok és más zavaros fejűek hirdették, hogy a világ vége ott van, ahol az óceán vége található. De a tengerész ilyen maflaságoknak nem dőlt be! Már az arab hajósok is a csillagok után igazodtak, sőt a vikingek is... Magellánék, Kolumbusék ugyanígy... tehát az óceáni, csillagászati hajózás már igen régi. Csak hát akkor még nem volt tájoló, az iránytű nem egyesült a szélrózsával, nem volt sextáns, csak komplikált és bizonytalan eredményű asztrolábium, nem voltak pontos térképek, de a hosszúsági fokokról volt már fogalma a középkor hajósának, hiszen különben hogyan találtak volna vissza Kolumbusék San Salvadorra? És mindez mit bizonyít? Azt, hogy pompás tengerészek voltak, értették a mesterségüket! Mert már akkor tudtak a csillagokból olvasni!

Akár a parti hajózásnál, akár az óceáninál, a számítások elindulási alapja az, hogy meg kell határozni a helyzetvonalat. Amikor, teszem azt, a Balatonon a révfülöpi kikötőből a leilei kikötőbe igyekeztek a Lucifer nevű harminccassal, akkor rajta vagytok egy képzeletbeli helyzetvonalon, mert hol előre, hol hátra tekintetek, hogy pontosan betartsátok az irányt. Ezen a helyzetvonalon valahol megtalálható a hajópont is, de erről egy kicsit később. A nagyhajózás-

ban és az óceániban döntő a helyzetvonal meghatározása. A tengerpartot ábrázoló térképek tele vannak apróbbnál apróbb fontos jelekkel, mint pl. világítótorony, parti veszélyeket jelző bója, rom, templomtorony, magányos ház, középület, kiemelkedő szikla, hegycsúcs, kilátótorony és más hasonló. Például jövetelünk alkalmával a Földközi-tengeren már messziről feltűnt Alborán sziget világítótornya. Akkor Szevér a torony irányát a tájolóval meghatározta, és berajzolta a térképbe. Ezzel egy vonalat nyert (a tájoló és a torony közötti vonalat), ami nem más, mint a helyzetvonal. Ez a vonal az észlelt helytől átmegegy a hajón is, és elvész valahol a messzeségben. Most mi a feladat? Az, hogy a helyzetvonalon megtaláljuk a hajónk helyét, vagyis a hajópontot. Ez úgy történik, hogy Szevér előveszi a sextánszt, a Newtontól feltalált tükrös szögmérőt, és az irányolással egyszerre leméri a torony magassági szögét. Megfelelő számításokkal a magassági szög és a helyzetvonal egybevetésével megkapja a helyzetpontot, a hajópontot. Ebben az esetben a hajópontból kiderült, hogy az É. sz. 36° -hoz és Nyh. 3° -hoz közeledünk.

Az ám, szélesség, hosszúság, emlékeztek erre még? Mert ha nem, meddő a továbbhaladás. így inkább megismétlem, mik is azok a földrajzi koordináták, a hosszúsági és a szélességi körök, melyeknek segítségével a földfelszín minden pontját meghatározhatjuk. A két pólust összekötő képzeletbeli köröket hosszúsági köröknek vagy délköröknek (meridiánoknak) nevezzük; számításuk az angliai Greenwich-től történik, itt van a nullmeridián, a kezdő délkör, innen 180 fokig kelet felé és ugyancsak 180 fokig nyugat felé mérhetjük a földrajzi hosszúságot. Ezekre a körökre merőlegesen helyezkednek el a szélességi körök; nullpontjuk az egyenlítőn van, innen mérjük a Föld-sarkokig (90 fokig) északra és délre a földrajzi szélességet.

Amikor Szevér kiszámította a hajópontot és azt rávitte a térképre, akkor megkapta a hosszúsági és szélességi körökön - az összehasonlítás segítségével - a hosszúsági és a szélességi fokokat is. A parthajózásnál tehát közvetlen

támpontunkkal kiszámíthatjuk a

metszési pontokat, de bizony a csillagászati hajózásban nincsen ilyen segítség. Elő kell venni a gömbháromszögtan tudományát és annak szabályai szerint kiszámítani a helyzetvonalat, majd a hajópontot. Itt a levezetés képletek segítségével történik, és bizony megtört szívvel kell közölni: aki gyenge a matematikából, abból soha nem lesz hosszújaratú kapitány! Mert a hajózás alaptörvényei a matematikára támaszkodnak, de főleg arra támaszkodik az óceáni hajózás. Itt is felrémlenek a gömbháromszögtan fúriái éjszaka idején a gyakorlatlan tisztjelölt előtt! Mert bizony a legcsekélyebb el-számítás, tévedés, elnézés, s máris tragédiák várhatnak a hajóra! " Igen, a csillagászati hajópont kiszámítása, a gömbháromszögtan szabályai szerint, a csillagászati alapháromszögből levezetett képletek kiszámításán alapul. A szélességi köröket a Nap delelési magassága alapján számítjuk, ami valójában egyszerűbb művelet. A hosszúsági körök, vagyis fokok, percek, ívpercek kiszámítása már nem ilyen sima feladat. Ennél a műveletnél már nagy szerep jut a sokat emlegetett kronométernek, a létező legpontosabb óraszerkezetnek. Ugyanis a hajósok már legalább két évszázada tudják, hogy a távolságot nemcsak hosszúsággal és szélességgel, de idővel is elehet mérni! (Az első kronométert Harrison az ezerhatszázad évek közepén készítette.) Bizony, fiúk, így van: idővel is mérhetünk távolságot! Mert ugyan mi egy földrajzi pont hosszúsága? Nem több és nem kevesebb, mint x földrajzi pont távolsága a greenwichi (gri-nicsi) délkörtől a saját délköréig, ami egyben azt is jelenti, hogy: ha .Szevér tudja a kronométer segítségével Greenwich pontos idejét, ; és ugyanakkor tudja a saját időnkét is, nem kell mást tenni - bő és kiadós számítások segítségével -, mint kiszámítani a két idő közötti különbséget. Ha ezt sikerül, márpedig Szevérnek sikerül, akkor megtudjuk a saját helyünk hosszúságát. A számítás elgondolásának alapja az, hogy az egyenlítő délkörének minden egyes pontja 24 óra alatt hosszúságban 40 000 kilométert, szélességben 360 fokot és időben 24 órát mozog. A földrajzi hosszúságot mindig az egyenlítőn mérjük, a null délkörtől keletre plusz értékben 180 fo-

kokat és nyugatra mínusz értékben ugyancsak 180 fokot. Tehát számításainkból az időmértéket fokmértékre alakítjuk át, és a következő értékeket kapjuk: 1 óra = 15 fokkal, 1 fok = 4 időperccel, 1 ívperc = 4 időmásodperccel. Az ívperc különben - mert illő ezt is tudni - nem más, mint az egyenlítő 1 fokának 60-ad része, 'a hajózásban egy tengeri mérfölddel egyenlő, ami a hosszúságban 1853 métert tesz ki. A tengeri mérföld százhuszad része (15,4 méter) a tengeri csomó.

Amit a fentiekben ellestünk Szevér navigálásánál, az csak amolyan összefoglalás. Ezzel még hajót nem vezettek, sajnos. A csillagászati hajózás alaptudománya két vaskos kötet! És ezzel a két kötetrel illik tisztában lenni az óceánok kapitányának, navigáló tisztjeinek! Mert bizony még sok minden kell ahhoz, hogy a gömbháromszög alapján kiszámítsuk a végtelen tengeren hajónk helyét, így számításba kell venni, amikor az irányokat berajzoljuk a térképbe, a variációt (elhajlást) és deviációt (eltérést). Az első abból adódik, hogy Földünk mágneses és földrajzi sarkai nem esnek egybe, a második pedig, hogy a hajó vastömegeiben hol állandó, hol ideiglenes mágnesség észlelhető, ami a mágnesűt a mágneses sark irányából eltéríti. A variációt is, a deviációt is naponta többször kell ellenőrizni.

Az óceániai hajózásban a sextánszal való észlelés céljára a legmegbízhatóbb égitest a Nap. Éjszaka a hajópont meghatározására a legfontosabb bolygó a Jupiter és a Venus, valamint a legtöbb állócsillag, mint a Sirius és a Procion. A Sarkcsillagnak is megvan a maga hivatása: a deviáció ellenőrzésénél a tengerész legfontosabb segédje. (Úgy hiszem: meglepődtek, ha megemlítem, hogy a Hold semmi másra nem jó a tengeren, mint arra, hogy világítson!)

Ha megemlítettük a Cabot testvéreket, mint a „cabottagio” kidolgozóit, úgy illő, hogy megemlítsük, Johnson, Summer, valamint St. Hilaire neveit, akik nemcsak hajósok, de csillagászok is voltak, még hozzá jó hajósok és jó csillagászok. Johnson a szélesség, Summer a hosszúság és St. Hilaire a magasság mérési módszereinek

alkalmazását találta ki. Mindmáig az összes nemzetek fiai az ő módszerük alapján hajóznak. -.

Mi-is így hajóztunk, amikor Afrika partjai a messzeségbe tűntek.

És örültünk ennek a szép, nagy messzeségnek!
A szabad, a nyílt Atlanti-óceán hullámain ringott a Jadran.
Irány: a Seine-Bank.

Akadtak érdekes találkozásaink is. Másnap délelőtt magas árbocok tűntek fel északi irányban. A hajó felépítményeit még nem láttuk, de az árbocokat igen.

- Érdekes - nézett a látcsőbe Daniló bácsi -, érdekes, az árbocok keresztrudasak, de a vitorlák nincsenek kifeszítve, a hajó áll, holott elég erős szél fúj! És hozzá még a nyílt tengeren!

A távolból a két árboc arróhárulkodott, hogy a hajó úgynevezett „mars-vitorlázatú” sóner, vagyis az első árboc keresztrudas, a hátsó (a főárbc) pedig rendes hosszvitorlát hord. Az első árbocon három keresztrúd kalimpált, ahogy a hullámokon imbolygott a hajó. Akkor már felfedeztük a felépítményeket, sőt egy - kéményt is! Keresztrudas előárbc, hosszvitorlázatú főárbc és kémény!

Valósággal összefutottak a fedélzeten. Még Jokohama Jim is előmászott felkötött karjával a foxliból, holott szabadidős volt. A titkot ezúttal apró, de kövér társunk, Piccolo Piede oldotta meg.

- A Princesse Alice Monacóból! - kiáltotta. - Eleget láttam, ami kor Monaco alatt gyakorlatoztunk.

Az volt, a Princesse Alice, nekem abban az időben a Jadran után a világ legszebb hajója.

- így tehát nem is mars-vitorlázatú sóner, de mivel francia, hát akkor „goletta” - javított a hajószakértő Daniló bácsi. - Én is isme rem, sőt Monacóban egyszer jártam a fedélzetén. Valójában gőz jacht, goletta módjára épült, s ha "kell, úgy vitorlával is haladhat. Még a tonnatartalmára is emlékszem: 1420 tonnás. A monacói Oceanográfiai Intézet kutatóhajója.

-Kutatóhajó? -csillant fel Jankó szeme. -A tengert kutatja? Daniló bácsi elmosolyodott.

- A tenger élővilágát, a víz összetételeit, az áramlásokat, a tenger jegét, talaját, a hullámok mozgását, mindent, ami a birodalmunkkal összefügg. Még -csigákat, kagylókat is!

Ezen azután mindnyájan jót mulattunk. Akkor már Jankó valóságos „csigaszakértő” volt. A Halottak Öblét és Mogador kikötőjét is átkutatta csigák, kagylók után. Talált is több fajtat az afrikai partok lakóiból, amelyeneket Jankó „természetbibliája”, Matisz János könyve sem tüntet fel. Ezekből összeszedett egy nagy dobozra valót, azzal, hogy juttat belőlük Mattone kapitánynak. A tengernek ez a vadóca felismerte a tudás csodáját, és attól kezdve, hogy Monté Christo szigetén meglátta, megbámulta a kapitány-remete gyűjteményét, a mi Jankónk megbabonázódott. Nagybátyja, az én feledhetetlen Jokkóm volt ilyen szép és tisztalelkű, lobogó valaki. És küllemre is hogy hasonlít hozzá Jankó!

Egyre inkább látható lett a Princesse Alice.

- Mondok neked valamit, Jankó - szólt Daniló bácsi, akinél jobban kevesen értették meg az ifjú lélek hevülését -, hátha egyszer belőled még természetkutató lesz?

Jankóval együtt elbámultak. Az apja, Szevér különösen. -Ebből? - kacagott Szevér. - Hiszen úgy irtózott az iskolától, mint a polip a halász szigonyától! „ Daniló bácsi a hajóra mutatott.

- Úgy lehet, rajta van Lo Bianco Salvatore, a világ egyik leghíresebb tudós konzervátora. Tizenhét éves koráig halászlegény volt Pozzuoliban! Akkor létesült a nápolyi tengerkutató intézet. Lo Biancót felvették, mint - csónakoslegényt! És ma a monacói Oceanográfiai Intézet tudósa! Önszorgalomból vitte annyira, hogy neve az elsők között szerepel. Miért ne lehetne Jankóból is egy - Lo Bianco?

És Jankó úgy meredt az előttünk lebegő Princesse Alicera, a világtengerek örökös vándorkirálynőjére, mint aki csodát lát. Mi is bámulva néztük azt a hajót, amit Grimaldi Albert adományából építettek, és amivel immár huszonöt éve járták akkor az oceanográfia kutatói az öt világrész minden tengerét.

Ilyen hajókat ma már nem építenek. Ma az elv az, hogy a hajó célszerű és minél olcsóbb legyen. A ma hajójáról lesznek mindent, ami nem szolgálja a hasznot és a használhatóságot. A Princesse Alice még magán viseli a századforduló

hajóépítésének utolsó művészkedését, amikor a karcsú fregatt- és klipperforma beleolvadt a korszerű hajóstílusba. így a hajóorr még ívelt, előreágaskodó, s hosszú orrsudárt viselt, hjadran orrán tengeri kígyók tekeregnek, az óceánkutató hajóén Neptunt szirének fogják közre. A középfelépítményt mahagóni borítás fedi, a hátsót ugyanígy. A pa-' rancsnoki híd a középfelépítményen halad át, és aki rajta áll, az büszke lehet megbízatására. A gőzjacht jobb és bal oldalán háromhárom mentőcsónak függ, valóságos remekei a hajóépítésnek. Az árbocok „kombináltak”: ha kell, vitorlát viselnek, ha kell - daruként működnek, és különböző eszközöket, műszereket eresztenek a mélybe. Amikor egy vonalba értünk a kutatóhajóval, az előárbocra

akkor húzták fel a mélytengeri, hatalmas háromszögű varsát, s ugyanakkor a főárboc középső részének dinnye nagyságú csigái a nyolc-tíz méteres „pelagikus hálót” eresztették le.

A fedélzeten vitorlavászon matrózöltözékben és csíkos kék-fehér trikóban nyüzsögtek a tengerészek. Fehér sapkájuk piros bojtja messzire rikített. Közöttük egy trópusi sisak is feltűnt -a tőlünk méltán megbámult óceánográfusé! Ahány látcső csak volt nálunk, azt mind a Princesse Alicera szögeztük. Nem akartunk túl közel menni, mint ahogy tisztességes ember csónakjával a horgászokat is messze elkerüli. Az ilyesmi szent dolog a hajósember előtt! így viszonylag távolról figyeltük és megeresztett vitorlával haladtunk, hogy tovább láthassuk azt a hajót, amelyik egy évvel ezelőtt közel egy esztendőt töltött a déli-sarki tengereken.

- A hajó hossza 74 méter, szélessége 11 méter, merülése közel 5 méter - mondta az adatokat a mi mindentudó Daniló bácsink. -Tizenkét kabin áll a tudósok rendelkezésére, és két nagy laboratórium is. Láttam a laboratóriumokat, amikor a hajón jártam. Négy olyan asztal található a laboratóriumokban, amelyek mindig vízszintesen maradnak, bármennyire inog a hajó!

- Ilyesmi elkelne minálunk is, kapitány úr - vigyorgott Zoller. -Különösen akkor, amikor az ölembe vándorol a bableves! Daniló bácsi előremutatott.

-No nézd, Jankó: az a fehér köpenyeges férfi a valamikori halászlegény, Lo Bianco!

A parancsnoki híd kiugró részén, rátámaszkodva a korlátra, az ügyeletes tiszt közelében fehér köpenyeges férfi állt. Megtermett, szálas alak volt. Olajbarna, igazi nápolyi arca ragyogott a nap fényében. Fehér haja és fehér kecskeszakállja elárulta, hogy nem az ifjú korosztály tagja. De szálas termete, nevető szeme, telt arca azt is bizonyította, hogy Lo Bianco nem kényesedett el, halász ő még most is, kemény legény a pozzuoliak jó fajtájából. Lo Bianco a mélytengeri varsa kiürítését nézte a parancsnoki híd magasából. Szennyes iszap és mindenféle felvillanó állat hullt a varsából a fe-

délzetre, mint valami csilléből. Igen mélyről jöttek, mert ott, ahol a Princesse Alice úgynevezett kutatószelvényét tartotta, közel háromszáz méter a mélység a térkép szerint. Atlanti-óceánhoz képest elég sekély, de innen alig egy tengeri mérföld, és ha nem vigyáznánk, ráfutnánk a Seine-Bank padjára, vízből alig kiemelkedő szikláira, bele a sziklaatollba.

Szabályosan, zászlólevonással köszöntöttük az óceánkutató hajót, és az is zászlólevonással, majd felhúzással válaszolt. Három code-zászló is felröppent az előárboc keresztrúdjára, a marsvitorlarúd fölé: az egyik kék-fehér-piros, a másik háromszögletes kék, középen fehér körrel, a harmadik négyszögletes sárga-fekete - a T D L jelzések. Ami azt jelenti: jó utat, szerencsés utat!

- Egészen biztos, hogy Lo Bianco rendelte így! - lelkesedett Jankó, és már rohant a code-készlet után, hogy a váratlan, nagy hajótól szokatlan figyelmességet megköszönjük.

Jankó hat code-zászlót vett elő és húzott fel az előárboc szálingjára-ig. A könnyű szélben csattogva nyíltak ki, amikor felértek a szálingig: egy csoportban X O R és valamivel feljebb, G H V. Ami a tengerészek tolvajnyelvén azt jelenti: Köszönöm és Szíves üdvözlettel!

És lassan újból magunkra maradtunk. Eltűnt a Princesse Alice, és eltűntek a Seine-Bank veszedelmes sziklái is. Az irány is megváltozott.

- Kormány: északkelet-kelet, a Gibraltári-szoros - rendelkezett Daniló bácsi. - Négy fokkal steuerbord.

A vitorlákat is átváltottuk. Döngve csapódott át a két nagyvitorla, és csapkodva, vadul táncoló csikókként a három orrvitorla.

Ezzel búcsút mondtunk rövid óceániai hajózásunknak, és másnap reggelre már a nagyparthajózás szabályai szerint haladtunk. Feltűntek az ismert Gibraltári-szoros parti részei: Cap Spartel kiugró foka az afrikai és az európai parton, Camarinalnál, a Sierra de la Luna egy felmerülő csúcsa.

Lord Cardigan rendületlenül szivarozott a parancsnoki kajütben, Kokó, a nagyítók, az öreg könyvek társaságában. Akkor sem búj

elő, amikor az óceánkutató hajót csodáltuk és üdvözlöttük. Mit bánta ő a tengert, vagy a Gibraltári-szorostól húsz mérföldnyire, hajónk orra előtt felbukkanó orcacsoportot. Ott lubickoltak előttünk ezek az óriási orcagladiátorok vagy kardszárnyú delfinek. Annyira bevárták a hajót, hogy pontosan kivettük éles vonalú, bárd alakú hátuszonyukat és a felmeredő farkuszonyt, amiért a nevét kapta a „kardszárnyú” delfin. Dühösen prüszköltek a sóner felé, és csak akkor vágtak a mélybe, amikor nem lehattunk tőlük messzebb tizenöt-húsz méternél! Lehetek talán harmincan is!

De attól kezdve, hogy a Princesse Alice-szal összetalálkoztunk, Jankónk az eddiginél is csendesebb lett. A foxliban, ha ideje engedte, többnyire egyre szaporodó kincseit rakosgatta, nézegette. Matrózládája és a zsákszerű „bag”, a kője alsó, szekrénynek is használható része tele volt már kagylóval, tengeri csigák házaival. Jankó komolyan vette Mattone kapitány buzdítását, hogy gyűjtsünk csigákat. Jankó gyűjtött, Matisz könyvét kívülről fújta, és már arról ábrándozott, hogy beiratkozik a tengerészek iskolájába. Olyan iskola ez, ahol csak vizsgázni kell a megfelelő időben, de órákra nem kell járni. Képzeljétek, Jankó, a tenger vadóca tanulni akar! Lám, mit tesz az ember lelkében, szívében egy marék csiga, egynéhány kagyló!

- Ha hosszabb időre kikötünk - mondta Jankó Gibraltár és Ceu-ta között -, akkor elmegyek 'Nápolyba, és megnézem a tengeri múzeumot. Az is lehet, hogy elmegyek Monacóba, hátha ott találok akkor Lo Biancót! Igen, elmegyek Monacóba!

Gibraltár és Málta között a szokott hajóutat követtük, inkább az afrikai partok közelében, mint a Baleárok és Szardínia mellett. Ezúttal az erődgyarmaton nem kötöttünk ki, és így nem részesültünk abban a szerencsében, hogy lássuk s köszöntsük őexcellenciáját, Gibraltár kormányzóját. Lord Cardigan rendelkezett így: egyszerre feltámadt benne a vágy, hogy templomát összeállítva lássa, és attól kezdve nyugtalanabb lett, mint a Biscaya-öböl. Az pedig elég nyugtalan ám!

Amikor az É. sz. 38° és a Kh. 4° keresztezésébe értünk, a mesz-szeségben feltűntek Mallorca felhők között süveglő hegyei. Ugyanakkor a déli látóképen elnéztük Algír „kétezzeseinek” hatalmas tömbjeit. Ebből is sejthetitek, hogy cabottagio-hajóztunk, és csak igen ritka esetben kerültünk abba a helyzetbe, hogy az égitestek után kellett igazodni. Erre főleg akkor lett szükség, amikor az október eleji köd, bár igen ritka függönnyel, de mégis eltüntette előttünk a távoli látnivalót.

Állandóan egyenletes széllel, simán szaladt a Jadran. Talán soha még így, ennyire esemény nélkül nem hajóztunk. Szinte nem is ismertünk magunkra, szégyelltük, röstelkedtünk. Nincs se vihar, se hajótörés, se összeütközés! Valóban megdöbbenő, igaz-e? De hát ilyesmi is előfordul, mint a példa is mutatja.

- A dzsinnek egy időre kiadták az erejüket - így Suttora -, most pihennek! Meglássátok, most egy ideig - szünet!

Valóban így történt. Napokon keresztül egy eresztést, egy csomózást, egy húzást nem kellett a vitorlákon végezni. A kompasz is egy irányba: „kelet felé” mutatott. Jokohama már (eb-csont beforr!) óraszámra pengette a bendzsót, hiszen a szolgálati idő gyerekjáték volt. Egyebet sem lehetett tenni, mint sűrölni a fedélzetet és - újra sűrölni!

-Ha nem támad meg minket egy hadihajó, elunom magamat! -fakadt ki a Szicíliai-szorosban Sbttomarina. - Hol van már egy hadihajó?!

Egyet sem láttunk. Sem olaszt, sem angolt, holott ezen az égtájon volt belőlük éppen elég bőven. Erre hajózva a legtöbb esetben nem tehet mást a szegény kereskedelmi gőzös vagy vitorlás, mint egyre emelgeti a kalapját, azaz húzza lefelé a lobogót, köszön reggeltől estig. Most mintha megbabonázták volna a Szicíliai-szorost, sem kékecsszürke angol, sem fehéreskék olasz hadihajókat nem láttunk! Mindössze egy órhajó totyogott el előttünk a Canicatti és Terranova

közötti partrésznél. Mély meghajlással köszöntöttük, végre akadt valaki, akit ebben a kitüntetésben részesíthetett a Jadran.

-Két méterrel többet adtam rá! - nevetett Jankó, akit olykor „zászlósúrnak” hívtunk, mert ő volt a lobogók és a zászlók kezelője.

De az őrhajón igen rossz hangulat uralkodott, mert valamicskét billent csak lefelé a zöld-fehér-piros lobogó, de csak valamicskét.

Mondta is Daniló bácsi Piedének, aki büszke volt tartalékos haditengerész voltára:

- A kollégáid ugyancsak udvariatlanok, Piccolo!

A széltében-hosszában egyformán kövér tengerész tiltakozott:

- Őrhajó az. Nem haditengerész. Inkább finánc!

Terranova alól pontosan délnek fordult a sóner orra, és egy vonalban, párhuzamosan haladtunk a 15. hosszúsági ívvel. Párás reggel volt, amikor az üvegszerű, aranyosan csillogó ködféleségből előtűnt egy hatalmas tömegű folt. Ez volt Gozo, Málta előszigete.

- Sir, közeledünk - szólt be az agyonszivarozott kajütbe parancsnokunk. - Már látjuk a szigetet!

A lord szemére illesztette monokliját.

- Kérem tudatni Valettával, hogy megérkeztem. Egyben azt is, hogy kérem a kikötőbe az inasomat és az autómát.

Ezzel a lord kilépett a fedélzetre, és Gozo irányába nézett.

-Igen, az ott Málta, kapitány -bólintott. - Helyes. Almom valóra vált: a régi Haha-Mtuga templom itt van velem, és rövidesen a kertemben áll! Köszönöm, kapitány. Látja, kár lett volna azoknak a rablóknak a váltságdíjat kifizetni. A Birodalomtól megijedtek!

A különös ember szentül hitte, hogy az ő nagyra taksált Birodalma mentett meg minket Marabuék rabságából. Rendületlenül kitartott álláspontja mellett, hiába mondta el neki Ibnivel való kapcsolatunkat Daniló bácsi is, Suttora is. Ő így hitte, így akarta hinnr.

- Kérem tehát, jelentsék Valettának - ismételte a lord, és újból bevonult a kajütbe.

Gozo sziget jelzőárbocán már ott lengtek a hivatalos code-zászlók.

- Adja meg a nevét és azt, hogy hová tart! - szóltak felénk a zászlók.

Jankó már fűzte is a kétmaroknyi göngyölegeket, amelyek a ke-resztrúdra érve kinyíltak, és megadják a választ. És a Jadran felelt:

- Jadran sóner Fiúméből. Mogadorból áruval rakva La Valettába tartok. Egyben tudassa Valettával: lord Cardigan a fedélzeten van és kéri, hogy várják!

Daniló bácsi oldalt kacsintott, ránk, kormányosokra.

- Mert azt, hogy autó kell és inas, azt mégsem adom le. Rövid idő múlva már jött a jelzőállomásról a válasz:

- Megértettem. Tudatom. Parancsnokunk intett Jankó felé.

- Válaszold, hogy köszönöm.

Fél percen belül felszaladt a három zászló: X O R. Köszönöm.

A jelzőállomás árbocának keresztrúdjáról pedig felénk lengett egy háromszögletű sárga-kék, egy négyszögletes fehér-piros s egy fehér alapon piros keresztés négyszögletes code.

GH V.

Vagyis: Üdvözet a hajónak!

Oldalt Gozo 183 méter magas, 16 kilométer hosszú tömbje emelkedett ki a tengerből, amott távolabb, Gozo szirtfoka mögött egy még hatalmasabb tömeg: Málta.

Mint valami szörnyűségesen óriási csatahajó, úgy közeledett felénk, elmerülve a párázatba, inkább csak a körvonaláival láttatva magát, semmint teljes nagyságában.

Ez a párás, szinte ködös tengerkörnyezet hozzátartozik Málta szigetéhez. Úgy vélem, nem akad hajós, aki erre vitorlázva ne gondolná a híres adomára, a Javuz Szelim esetére. El kell mondanom ezt is, mert ha nem tenném, szegényes a kép, amit a felbukkanó Málta nyújthat.

A Javuz Szelim török hadihajó volt, méghozzá páncélozott, gőzgéppel ellátott, de vitorlával is hajózó fregatt. 1890 nyarán azt a pa-

rancsot kapta a felséges padisahtól, hogy fusson ki az Aranyszarvöbölből, és vitorlázzon Málta szigetére, ahol a gyaur angolok a Nelson admirálistól elfoglalt sziget kilencvenedik évét ünneplik. A Javuz Szelim fedélzetére vette a pasákból álló küldöttséget, és megindult Málta szigete felé. Mit nyújtsam a sorokat: a török hadihajó nem találta meg Máltát! Keresték erre, amarra, de csak nem tudtak a nyomára jutni. Ezt máig sem érti senki, hogyan történt, de így történt. Nem találták. Erre mit tehettek, mint akik jól végezték dolgukat - hazaindultak! Amikor befutottak Konstantinápolyba, nagy ünnepség volt a szultán palotájában. A Javuz Szelim parancsnoka és a pasák a padisah lába elé borultak üdvözlésképpen.

-Joh Málta! - nyögte a Javuz Szelim parancsnoka. - Nincs Málta!...

Vagyis hogy Málta eltűnt! Azóta ez a rövid mondat a földközítengerészek nyelvén olyasmit jelent, mint aki hol azért nem talál meg valamit, mert részeg, hol azért, mert igen buta. Joh Málta.

Mi megtaláltuk Máltát. Rajta voltunk a kurzuson még akkor is, ha híres ködköpönyege eltakarta volna a szemünk elől. Célunkba, La Valettába parancsnokunk berajzolta a piros köröcskét. És mi, kormányosok, idejében leolvastuk a sziget fővárosának helyét: É. sz. 35° 54' és Kh. 14° 35'. Gozo szirtfoka alatt Daniló bácsi odaszólt Szevérnek:

- Irány a kikötő, Valetta. Dél-délnyugat. Kormány négy fokkal steuerbord. - Parancsára.. .

Én akkor láttam Málta szigetét először. Nem tudom eldönteni, Gibraltár vagy e sziget látványa volt rám nagyobb hatással. Úgy hiszem, Málta viszi el a pálmát.

Gibraltár nem más, mint egy gigantikus sziklatömb, amiről tudjuk, hogy a világ legjobban elrejtett erődje.

Málta is erőd, méghozzá óriási erődítménye az angol birodalomnak a Földközi-tenger közepén, Olaszország és Észak-Afrika torkában. De - és ez szolgál a javára a magamfajta romantikus világcsa-

vargó előtt - megőrizte középkori hímportát úgy, mint talán csak az adriai Ragusa és Génua egyes részei. Málta, vagyis La Valetta a megelevenedett középkor! Méghozzá a földközi-tengeri középkor!

Láttatok Marseille kikötőjének bejáratát, hiszen velem együtt jártatok ott. Nos, talán emlékeztek arra, hogy a bejáratot ódon erődök silbakolják, védik. Jobbról egy, balról egy. De La Valetta partvonulata mindenütt - erőd! Mohos falak, tornyok, kiszögellések, meredek várfalak; lapos és ágyúállásos fedélperemek. . .

Mindegyik mögött századok eseményei pihennek. Ez a szigetecsoport (Málta, Gozo, Comino) és a főváros talán minden földközi-tengeri helynél jobban regél arról, hogy a népeknek micsoda nagy felvonulási helye volt a Földközi-tenger. A máltai bennszülött (ahogy magukat nevezik: a „maltese”,) elmondhatja magáról, hogy ugyancsak sok várnak az örököse. Föníciaiak, punok, rómaiak, görögök, gótok, vandálok, arabok, normannok, törökök, valamint a bevándorolt olaszok követték egymást századokon át, és alakították ki a „maltese”-t, no meg a máltai nyelvet, melyben az elrontott olasztól kezdve a keverék arabon, törökön, francián, görögön keresztül minden levantei nyelv felfedezhető.

Amíg a pilotra vártunk megeresztett és „pihentetőre” függesztett vitorlákkal, volt időnk elbáméskodni az elénk táruló látványon. Málta fővárosán, La Valettán.

A szirteken, kiugrókon, félszigeteken, a sziklahalmazokon mindenütt erődök. A két kikötőbejáró mögött, mint valami gigantikus színházi díszlet: a hegynek vonuló házak ezrei! Sasfészek, vércseszállások.

Az erődök többségéből ágyúk tekintenek az érkező hajókra, és hirdetik azt, hogy Valetta kikötője igen fontos helye az angol mili-tarizmusnak: itt van a földközi-tengeri flotta főhadiszállása! Az első, amit a pilottal a fedélzetre érkező hatósági orvos és kikötői tisztviselő közöl: az egész szigeten tilos a fényképezés!

- Aki megteszi, azt letartóztatják - mondja komor jóslással a szikár angol.

A valettai kettős kikötőből a természet bő ajándéka annak a flottának, amelyik a szirtek, az erődök, a dokkok védelmében horgonyoz. Nem lehet csodálkozni, hogy annyi különböző hajóhad ostromolta Valetta falait, többnyire eredménytelenül. Az angolok két éven keresztül, szinte szakadatlan küzdelemben

vívták ki a győzelmet 1800. szeptember 8-án, a franciák felett. Nelson lobogója lengett azon az estén Fort St. Elmo várfokán...

Az öböl valójában egy óriás marka, és ennek a maroknak a közepén ott a félsziget, La Valetta. Hogy jobban lássátok, hol, merre horgonyoz majd a Jadran a következő fejezetben, ideiktattam Valetta térképét. (Ha az angliusok megneheztelnek érte, elviseljük, igaz-e?)

Ennyi erődöt egy rakáson még nem láttatok, Máltába való érkezésemig én sem. Közülünk mindössze Daniló bácsi, Suttora, Sotto-marina és Piede járt itt, a többiek új fiúk voltak Valettán, akárcsak én. Amíg a pilot hajója megérkezett, a kikötő bejáratától négy-öt kilométerre kepesztettünk lógó vitorláinkkal. így csak a távolból, látcsöveinkkel szemléltük az elénk táruló látványt. A hatalmas kikötőterületet maga a félszigetre épült város, Valetta osztja ketté. A félsziget szárazföldi részét erődök zárják el, a bejáráshál pedig ott emelkedik - nézzétek meg a térképet - a zord, még 1488-ban épült St. Elmo erőd. Az erődtől jobbra a Marsamuscetto kikötő-öböl bejárata, a Fort Tigné és a Fort Manoel erődökkel, balra a Grand Harboür (a Nagy Kikötő) területére bevezető vízi kapu a Fort Rica-soli óriási erőddel! De az öblökön belül is ott a védelemnek több erődítménye. Ilyen a Grand Harbour felé tekintő főváros Flórian nevű erődfala, vagy a vele szemben levő Fort St. Angelo erőd, amely még mindig szolgálatban van, holott igen öreg legény: maga La Valetta, a nagy rhodosi vártervező lovag építette 1530-ban. De erőd a Senglea nevű városrész is, impozáns várfalával és a várfalak tövébe beépített dokkokkal. A Jadranl ide, Senglea alá, a megjelölt helyre, a Dockyard Greekbe irányította a pilot. A máltai hajókalauz nem volt olyan kedélyes fickó, mint a

marseille-i barátunk. Ez tetőtől talpig angol volt, hideg, rideg, gögös, mintha ő vezényelte volna a földközi-tengeri angol flottát.

- Captain - szólt Daniló bácsihoz, ahogy a fedélzetre lépett -, tartsa magát szigorúan az utasításaimhoz, különben meggyúlik a baja a révkapitánysággal!

- Kérem - bölintott udvariasan parancsnokunk -, akkor talán félre is állok. Itt vannak a kormányosaim, pontosan megértik az ön utasításait. Egyébként a fedélzeten van Sir Cardigan, ha érdekli önt.

Az angol vállat vont:

- Engemet a hajó érdekel. Ólordságát a kikötőben várják, mint értesültem. Nos, captain, akkor...

- Majd az első tisztem, ha megengedi. Szevér, állj az angol úr rendelkezésére! Az angol pattogva rendelkezett:

-Vitorlákat szélbe! Feszítsd! Irány a Grand Harbour bejárata, közvetlenül a Fort St. Elmo előtti világítótorony alatt! _A gyöngye, egyre erejét veszítő libeccióban lomhán megindult a Jadran. A pilot és az orvos motorosa már a távolban pöfögött.

A steuerbord párkányánál gyűltünk össze, és figyeltük Daniló bácsit, aki mindig tudott valami érdekeset mondani, ha ismeretlen kikötőbe értünk. A kormányznál Szevér és Zoller állt. Elöttünk zordonan a pilot. A régi erődök, mohlepte óriási falaikkal, korszerű ágyukkal megrakva sokkal barátságosabban hatottak, mint ez a rideg, de az angol gyarmatosítás eszményét oly pompásan megmintázott tiszte.

- Körülbelül itt, ahol most járunk, száz méter lehet a mélység - mutatott a vízre Daniló bácsi. - Málta is mészkőhalmaz, akár Marseille parti övezete. Ilyen helyeken mély a tenger. Mint itt is, hi szen alig egy tengeri mérföldre lehetünk a világítótorony mólójától. És úgy hiszem, hogy pontosan ott járunk, ahol a Guillaume Teli elsüllyedt. Erről a hajóról minden francia úgy tud, mint mi a Zrínyiről, azzal a különbséggel, hogy a Zrínyi nem süllyedt el. A

Guillaume Teli bezzeg igen, méghozzá itt, mint mondom. Ez a három ágyúsoros fregatt az utolsó megmaradt egysége volt a Máltát védő francia hajóhadnak. Ide szorult, amikor Nelson flottája az ostrom végső idején megjelent, 1800 szeptemberében. Ez a hajó vitte két évvel előbb a nagy kalandort, Napóleont Egyiptomba. A Guillaume Teli előtt két lehetőség volt: kitörni vagy horgonyon megsemmisülni! A legénység és a tisztek a kitörést vállalták. Tudták, hogy Nelson lesi őket, a tengeri farkas. A megegyezés az volt, hogy St. Elnio erőd nagyarányú elterelő lövöldözésbe kezd, amikor a fregatt megkísérli a kitörést. De alig jelentek meg a Guillaume Teli vitorlái a kikötő bejáratánál, már

felbukkantak az angol sorhajók is! Egyik a másik mögött: a Lion, a Pénelopé, a Foudrayant és még három nagy egység. Hatan egy ellen! És a Guillaume Teli nem fordult vissza. Felvette a harcot... és harcolt az utolsó ágyúgolyóig, az utolsó árbocdarabig! Mind a három árboca kidőlt, a fedélzet már lángokban állt, de még tüzelt az egyik tatágyú. Akkor Nelson elrendelte a tűzszünetet. És a Guillaume Teli lassan a hullámsírba fordult! Egyetlen ember sem adta meg magát, mind elesett! Itt, ahol most járunk, pihenhet a bátor hajó.

Ahogy befelé kanyarodtunk a kikötőbe, az erődök mögött hatalmas vastornyok tűntek fel. A Corradinónak nevezett félsziget és Senglea között sorakozott akkor a földközi-tengeri flotta több nagy egysége. Gigantikus acélvárak, úszó erődök, ágyúhalmazok. Gibraltárban több „modern” csatahajót láttunk, mint amilyen a Rodney is. Ezek viszonylag igen hosszú és igen lapos építésűek voltak. Az atlanti flotta hajói. Itt, Corradino és Senglea hadidokkjainál, a „régebbi”, még az első világháború idején épült, akkor szolgált frontharcosok sorakoztak, a földközi flotta főegységei. Igen magas felépítményű, inkább széles, mint hosszú acélszörnyetegek. Régiek, de szépek, hajószerűbbek, mint amilyen a Rodney és társai.

- Amott a Hood! - mutatott Daniló bácsi az óriások felé. - Az angol flotta legnagyobb egysége, csekély 42 000 tonna! Mellette a huszonkilencezer tonnás Ramillies!

Mint valami impozáns vashegy, úgy emelkedett ki a többiek koptul ez a hajóóriás. Ha megemlítem, hogy a Dunán a Szabadságodnál parttól partig ért volna, szélességében pedig több volt, mint Ja Lenin körút, ugyanakkor a vezénylő hidat legalább hat emelet magasságban fedezhettétek fel, ha mindezt így összeadjátok, akkor lialvány képet kaptatok az impozáns méretű csatahajó nagyságáról. íjjlgen, szándékosan írtam így: volt. Mert a Hood valóban csak volt: "a második világháború második évében az északi Atlantikán Süllyedt el - szinte percek alatt. A Bismarck nevű „zsebczatahajó” PCgyik telitalálata bevágott a Hood középső lőszerraktárába. Az óriás kettévált, és teljes személyzetével eltűnt a tenger mélyén!) P ,A Hood és a Ramillies mögött a harmadik óriás horgonyzott: az ,Ark Royal 36 000 tonnás repülőgép-anyahajó. Akkor tette ide, a

földközi-tengeri flottához első útját az Ark Royal, mint azt a mogorva hajókalauztól megtudtuk. Frissen, ragyogóan érkezett, és a piros színű, négyszögletes tengernagyi zászló ott lengett a parancsnoki felépítmény csonka árboctornyán. Ez azt jelentette, hogy a földközi-tengeri angol flottaadmirális zászlóshajója az Ark Royal anyahajó.

A térképen is jól látható Corradino és Floriana között, egészen a Hamrun alá érő „zsák” is tömve volt hadihajókkal. Középen a Hood, a Ramillies, valamivel mögöttük az Ark Royal csupasz, fut-ballpályaszerű teste, oldalt tőlük fedezetül több cirkáló, majd a kikötő szélein és a kijáró felé - a fürge biztosítékok, a rombolók.

Közöttük felfedeztünk egy régi ismerőst, a Broke rombolót!

Sottomarina sasszeme kotorásztta ki ebből a hadihajó hangyabolyból őfelsége Broke rombolóját.

-No, né, amott a mi cimboránk, a Broke! -rikoltotta óriásunk. - Csak összeakadnak a jó barátok! Corpo di baccho! Van pofája velünk itt találkozni!

Igen, „ő” volt az, a Broke, négy évvel ezelőtt majdhogy elgázolta a Jadrant az Orkney-szigeténél. Úgy robogott el néhány méterre mellettünk, mint a hajdermékű. Ha hozzáteszem, hogy a Broke 1400 tonnás, és sebessége óránként közel hetven kilométer, akkor megértitek talán, micsoda vízkavargást tud támasztani egy ilyen kalózmóka. Hozzá még a szél felőli oldalon, amikor egyszerre kikapcsolódik a szél a vitorlákból, és a hajó szó szerint „hanyatt esik”! Hát mi így jártunk a mély zöld színű (tehát az északi vizekre készült) rombolóval. És így érthető volt Sottomarina túlzottan hangos üdvörlésgása.

Suttora kaján képpel nézett La Valetta, azaz Floriana öreg házaira. Ott, a Floriana falai mögött van a híres máltai piac: ahol szabad a vásár! Se vám, se illeték, semmi. Abból él a szegény, kopár sziget, hogy ide bármi behozható és kivihető. Itt csak az erődök szentek, azok a tabuk. De az áruval úgy gazdálkodik a máltai, ahogy akar. Csempészdohány, selyem, szesz, arany, gyöngy, órák a világ min-

den részéből, szövetek, szőnyegek, levantei kincsek, indiai fűszerek
- mind kaphatók a Floriana fala alatt, az azt kettémetsző Strada
Reala melletti téren. Suttora, mint Málta régi ismerőse, abba az
irányba tekintett. Tudtuk is, hogy miért.

Kokót nagy előzékenységgel a lordnak ajándékozta. De Suttorának mindig volt
„valakije”, mint Pallada, a csodapapagáj, vagy Csamba, a kiskutya.

- Majd ha egyszer Máltára érek, veszek a Florianán egy papagájt
- mondta az öreg többször.

? Ezért nézett tehát vágyakozva a város szíve felé.

Mi pedig, ahogy lassan vonszolódtunk befelé a gyenge szélben, a marcona flotta
óriásait bámultuk.

- Ha nekem ilyen hajóm lenne, mint az a Hooj} - ábrándozott a
Broke felfedezése után Sottomarina -, elfoglalnám Raguzát, és csá
szárrá tenném magam! A Broke-ot pedig elsüllyeszteném!

Hát a Hood valóban meglepett mindnyájunkat. Egyedül a lordot nem. Ő még mindig a
kajütben ült és olvasott. Közben szürcsölte a kakaóját. Az egyes számú könnyű
köntös volt rajta, és nyilván ezzel is szándékozott kiszállni a rakparton
autójába. A kettes számú háborús sérült lett, mint azt tudjátok. De a hármast és
a négyest, elismerése jeléül, akár a fejedelmek, szétszította. ? Az egyiket
Suttora kapta, a másikat -Jankó! Az egyik örült neki, a : másik nem. Suttora
most már joggal érezte, hogy ő is nagy tudós, Ihiszen kakaót iszik, és valódi
köntöse van. Lordról levetett köntös. ^Úgy gondolom, míg kikötünk és hozzá még
ilyen környezetbe pcerültünk, illő már szólni a hadihajókról is. Illő már csak
azért is, gínért hogy innen tisztességgel szabadultunk és nem a vesztegzárba
Iterelve, azt egy hadihajónak köszönhattuk. De hát előbb nézzünk .CSak bele a
jegyzetfüzetbe, amit minden tisztességes tengerész magánál hord, mit is olvasunk
ki lapjairól? íme.

A HADIHAJÓK TÍPUSAI AHOGY AZT A JEGYZETFÜZET ELMONDJA

Halljuk, olvassuk: sorhajók, csatahajók, cirkálók, könnyű cirkálók, páncélos
cirkálók, rombolók, torpedóhajók, torpedónaszádok, anyahajók, nehéz cirkálók,
őrhajók... És ezenkívül még egész sorát a különböző, igen szakszerűen ható,
típust, kalibert, gyorsaságot jelentő hadiegységek neveinek! . . . Mármost mi itt
az igazság, hogyan lehet eligazodni a „szárazföldinek” a haditengerészet
hajóféleségei között?

Megmondom. Úgy, hogy a legegyszerűbb szögletbe megyünk vissza, oda a bizonyos
kályhasarokba. A zűrzavar nem onnan származik, hogy sok a hadihajótípus, de
onnan, hogy nem jól használjuk az elnevezéseket. Például: X. Pista azt mondja Y.
Gyurinak, hogy látott egy nagyon szép fényképfelvételt egy csatahajóról. Mire Y.
Gyuri se hagyja magát és azt feleli: én meg egy csuda óriás dreadnaught-ot
láttam!... Es egyik sem gondol arra, hogy a „csatahajó” és a „dreadnaught” -
egyféle hajóosztályt jelent, sőt: a sorhajót is jelenti!

No, nézzük csak sorjában, ahogyan azt Daniló bácsi mellett megtanultuk, s
feljegyeztük tudós füzetecskénkbe. Mert mindent csak úgy jegyezhetünk meg jól,
ha azt leírjuk, a legtömörebben összefoglaljuk. Mi Zollerrel így tettünk.

Attól kezdve, hogy a vitorla szerepét átvette a gőzgép, sőt a gőzgép szerepét
átvette a nyersolajfűtéses, turbinahajtású gép, a haditengerészeti egységek így
sorakoznak:

1. Torpedónaszádok
2. Rombolók
3. Cirkálók
4. Csatahajók
5. Tengeralattjárók
6. Repülőgép-anyahaj ók
- 1.

Tehát összesen hat csoport. Ami ezen belül van, már csak típus, forma, de nem
- csoport, legfeljebb: alosztály.

Torpedónaszádok. A korszerű hajóraj legkisebb egységei. A torpedónaszád
születési ideje megegyezik a torpedó feltalálásának és használatba állításának
idejével. Annak idején mi, a fiumei tengerészeti akadémia növendékei, igen
büszkéek voltunk arra, hogy a csatatorpedó feltalálása összefügg Fiúmével. Ez
bizony történelmi tény. A fiumei születésű és az akkori osztrák-magyar
haditengerészetben szolgáló Lupis nevű fragettkapitány találta fel a torpedót!

Az első példányok gyártása is Fiumében történt: a Whitehead-féle torpedógyárban. Talán arra nem is gondoltok, hogy a „torpedó” név az angolna nevű, kígyótestű hal latin neve. Lupis és White-head hajógyáros volt a keresztapa. Nos, amikor megjelent a hadászat tengeri síkján az új veszedelem, a torpedó, kellett, hogy feltalálják azt a hajóegységet, amiről kilövik az acéltestű halat. Ez az egység, a torpedónaszád. Az első torpedónaszádok (én még láttam ilyeneket!) nevenségesen kis hajók voltak, 26-30 méter hosszúak, 10-15 embert foglalkoztató egységek, súlyuk nem több 30-40 tonnánál. Az első világháború idején a méretek megnöttek, hiszen ekkor már használatba lépett a tengeralattjáró is, ami ugyancsak a torpedót használja lőfegyverül. A kilőtt, korszerű torpedó sebessége a kezdeti óránkénti 40 kilométeres sebességről felgyorsult 100-120 kilométeres óránkénti sebességre. De a tulajdonképpen f torpedónaszád sorsa a második világháború előtt megpecsételődött. A gyengén védett, aránylag nagy, neif is olyan nagyon fürge, ^könnyű célpontot jelentő hajók helyébe megjelent a sokkal gyorsabb, fürgén mozgó, a vízből alig kiemelkedő, mesterséges füstfelhővel könnyen elködösíthető „torpedóvető gyorsnaszád”, amely egyben azonos a régivel, az őssel: és pedig abban, hogy kicsi. A torpedóvető gyorsnaszád első formája még az első világháború végén, ?É olaszoktól használt „Mas” nevű egység. Ezek a Mások bebizos-?öyítették, hogy a torpedónaszád eddigi típusa elavult, hiszen a iinoszkítószzerűen működő, innen-onnan felbukkanó, apró hajócs-

kák óriási zavart tudnak okozni. Különösen csoportosan hajózó konvojok között. Erejük a nagy menetsebességet biztosító motorokban és a torpedóvető szerkezetben rejlik. Nem is mások ezek a hajócskák, mint a hullámok hátán rohanó lövegek! Támadási idejük a ködös idő, az éjszaka, a partok közelsége. Tehát a mai torpedónaszád nem más, mint a torpedóvető gyorsnaszád. A régi torpedónaszád szerepét teljesen átvette a „romboló”, amit elég helytelenül „torpedórombolónak” hívunk.

Rombolók. Ezek a hajók támadó- és védőfegyverek egy személyben, valójában - a tengeri hadiveszély elhárítói. A név, ahogyan mi ezeket a típusokat ismerjük, helytelen. Ugyanis a rombolók nem „rombolnak” semmiféle torpedót, sőt inkább adott esetben torpedót lönek ki! Feladatuk kezdetben a torpedónaszádok megtámadása, tehát rombolása volt. Ezért is hívják az angolok destroyernek a névadó spanyolok „distructor”-ja után, ami rombolót jelent. A németek „Torpedobootzerstörer”-nek nevezik, és mi innen vettük át, kihagyva a naszádót („Boot”), és innen a fogalomzavart támasztó torpedóromboló elnevezés. Az első rombolók 350-500 tonnás egységek voltak ma pedig 3000-3500 tonnás hadihajók! Harci feladata úgynevezett univerzális feladat: ellenséges torpedónaszádok, gyorsnaszádok, tengeralattjárók elhárítása, cirkálók, csatahajók, repülőgép-anyahaj ók fedélzete és biztosítása, de legerősebben mégis: a nagyobb hadiegységek elleni torpedótámadás és az ellenséges hajóraj támadásának zavarása. A flotta legáramvonalasabb hajója a romboló Szelességének és hosszúságának aránya többnyire - 1:12. Sebességük átlagosan 38-42 csomó! Ezt a sebességet csak óriási teljesítményű gépekkel lehet elérni: 55-65 000 lóerős gépek hajtják a rombolókat! Mivel a félelmetes torpedó ezen a hajón fontos fegyver, ' akad is bőven: 10-12 torpedóvető csövet találhattok a romboló fedélzetén. A nagy kaliberű ágyúkon kívül (150 milliméter) a rombolón nagy szerep jut a vízbombának. A vízbombák a tengeralattjáró gyilkosai. A végtelenül finoman dolgozó, távoli hatósugarú hidroakusztikus és radarlehallgatók ma már könnyen elárulják a

tengeralattjáró hollétét. Ebben az esetben a romboló igyekszik a tengeralattjáró fölé kerülni, s bár nem látja, hol van a tengeralattjáró, megindítja vízbombáinak sorozatát! És a tengeralattjáró*nem menekülhet, menetsebessége a víz felszínén ma sem több 22 csomónál, a víz alatt 16 csomónál... A második világháború előtt és alatt megjelentek a rombolók kisöccsei is. Nyilván feltűnt már nem egynek közületek, akik figyelik a tengeri híreket, hogy az újságokban „korvettekről” és „fregattokról” is olvashattok nagy néha. Ilyenkor az avatatlan elmosolyodik és azt mondja: hol vannak ma már korvettek, fregattok! Pedig vannak, újból vannak, bár inkább névleg, mint régi alakjukban. (Őszintén megvallva, én is siratom a régi fregattokat és korvetteket, tehát veletek érzek.) A korszerű korvettek és fregattok azt a hiányt pótolják, amit a rombolók növekedése okozott. Az angol, a szovjet, az amerikai flottában szerepel újból a

korvett és a fregatt név. Mind a két alcsoport a kísérőhajók fzeropét tölti be. Hajókaravánokat biztosítanak, amit túlságosan gyors, hatalmas üzemanyagot fogyasztó rombolókkal nagyüzemű jfcolna ellátni. A régi nevű, de új kísérőhajók tehát külön erre a célra épültek. A korvett 600-900 tonnás hadihajó, sebessége 20 csomó, vagyis annyi, mint a leggyorsabb teherhajóé. Mivel a feladata a támadások elhárítása, a korvett nagy mennyiségű tüzérségi fegyver-léi és vízibombával rendelkezik. A korvett nagyobb testvére a fre-E: -tonnatartalma 1000-1200. Sebessége valamivel több, mint lözőé, leginkább 22 csomó. A fregatt nemcsak kísérőhajó, hanem ondott búvárnaszád-üldöző! A modern haditechnika mindenfé-

le kutató-, lehallgató-, figyelő-, észlelőműszerével van felszerelve, ugyanakkor különböző vízibombákkal és mélytengeri torpedókkal, amelyek mind azt a célt szolgálják, hogy elpusztítsák a tengeralatt járókat. És a rombolók alcsoportjába tartoznak még az őrhajók és a kikötők közelében szolgálatot teljesítő búvárnaszád-vadászhajók. Az őrhajók megegyeznek a korvettekkel, csak a sebességük gyorsabb és - érthetően - a felszerelésük más, hiszen szolgálatuk a parti vizekre és a kikötőkre terjed ki. A búvárnaszád-vadászhajók még az őrhajóknál is kisebbek, de fegyverzetük hasonló a korvettekéhez: gyorstüzelő ágyúk és vízibombák. Háborúk idején az őrhajók köte lékébe vadászhajók is tartoznak. Ha az őrhajó ellenséges tenger alattjáró közeledését fedezi fel, riasztja a vadászokat, és azok való sággal elárastják vízibombákkal a gyanús környéket. '

Cirkálók. A nagy teljesítményű rombolók és az óriási csatahajók között foglalnak helyet a cirkálók. Hadi feladatuk a felderítő és távoldtengeri őrszolgálat, valamint tengeri csaták alatt a rombolók rohamának feltartóztatása, továbbá az üldözés, az aknazarak telepítése. És tengeri ütközetek idején a gyors támadások végrehajtása. Ez a szó, hogy „gyorsaság”, a cirkálónál fontos követelmény. Meglátszik az építésnél is. Míg a csatahajó építési aránya szélességnél és hosszúságnál 1:7, addig a cirkálónál 1:10, 1:11. Ennek ellenére a cirkáló is rendelkezik hatalmas páncéltornyokkal, akár a csatahajó. Ennek a hajóosztálynak eddig három típusa volt: könnyűcirkálók, cirkálók, nehéz-cirkálók. Ma két típust építenek a flották számára: a cirkálót és a nehéz-cirkálót. A „könnyűt” kiszorította az egyre terebélyesedő romboló, maradt tehát a cirkáló és nehéz-cirkáló, vagyis helyesebben - a páncélos cirkáló. Ez az utóbbi kiemelés, tudom, különösen hangzik: hát nem minden hadihajó „páncélos”? Bizony - nem. Attól, hogy vasból, acélból készül egy hajó -attól még nem páncélos. A különleges páncélborítás szörnyű teher. Azt viselni, cipelni kell. Minél több a páncél, annál inkább csökken a sebesség. Márpedig a tengeren igen fontos valami a sebesség. Viszont az első világháború tengeri ütközetek megmutatták, hogy -akár a sebesség

rovására is - a cirkálókat páncélozni kell. így született meg a „nehéz-cirkálók” osztálya, anélkül hogy azonos volna a páncélszilárdság és a tüzerősség a csatahajókéval. A korszerű hajóépítés főleg ott tett engedményeket, ahogy a cirkáló oldalát'a vízvonalnál (a kazánok és a gépek kiterjedésének hosszában) páncélozta, 100-250 milliméter vastagságban. Van azután még egy védelme a cirkálóknak és a nehéz-cirkálóknak: az úgynevezett „páncélfedélzet”. Ez a fedélzet felülről számítva a második, vastagsága ugyancsak 100-250 milliméter között váltakozik. Ilyesmi a rombolókon nincsen, még akkor sem, ha a legnagyobb tonnatartalmúak. A korszerű cirkáló tonnatartalma 8-12 000 tonna, a nehéz-cirkálóké ennél jóval nagyobb. A nehéz-cirkálók legfőbb fegyverei a harminc és feles

.toronyágyúk. A nehéz-cirkálók irányítása is „toronyirányítás”, amiről majd a csatahajóknál lesz szó. így a tűz vezérlését is központi Jrányozórendszer végzi, mint a csatahajók esetében. Tehát hogy tovább haladhassunk a hadihajók válfajainak tudományában, lapozzuk fel füzetünkben a flotta félelmetes óriásainak osztályát.

Csatahajók. Persze itt kezdetben megint csak belekapaszkodhatunk a névbe. Hát nem minden hadihajó - csatahajó? Valójában mindegyik az, hiszen arra épül, csatára. Sokkal jobban hangzana, ha mi is átvinnénk a hadihajók legnagyobb osztályánál a régi, szé-

hangzó „sorhajó” nevet. A németek így hívják, az oroszok is: arhajő. Tudjátok, a vitorlaskorszak legnagyobb hadiegységei vol-ik a sorhajók, és a legnagyobb kapitányi rang a „sorhaj ókapi-íny”. De nálunk valahogy a korszerű legnagyobb hadihajók elnevezésénél két név gyökeresedett meg: „dreadnaught” és „csata-

hajó” - az angol „battleships” után. A „dreadnaught”-ot sikerült nyelvünkben kiküszöbölni, ami azért is helyes, mert ez a név egy bizonyos idő (az első világháború idejének) egy bizonyos hadihajótípusát (a „dreadnaught” típust) jelentette. Azóta mi lett a dread-naughtokból! Egyébként volt ennek az osztálynak másik neve is, méghozzá jóval az első világháború előtt: „toronyhajó”. Különös módon ez a név most valóban helyes: a mai sorhajók, vagyis csatahajók már messziről azzal tűnnek fel, hogy a középrészük toronyként emelkedik a magasba! Ez a torony adja meg a korszerű csatahajó igazi értékét: azt, hogy a flották legnagyobb egységei nem mások, mint úszó várak! A torony a vár központi része, innen irányítódik minden létező parancs, s ezt a hajóhoz nem illő építményt fogják közre a fedélzetek ágyúi, lövegóriásai. A gőzgép használatával és a páncél alkalmazásával majd egyidőben jelentek meg az első csatahajók, de akkor még (1870 közepén) a maiakhoz képest igen szerény ládák voltak ám ezek a hajók. Íme néhány adat: az osztrák-magyar haditengerészet Kaiser Max nevű csatahajója 3550 tonnás, 2700 lóerővel hajtott, 25 milliméteres fedélzeti páncélú, 73 méter hosszú és 15 méter szélességű egység volt. Hogy az arányt jól lássátok, íme egy mai csatahajó: 40 000 tonnás, turbinagépe 200 000 lóerővel dolgozik, fedélzeti páncélja (a második!) 300 milliméter, 250 méter hosszú és 35 méter széles! Negyvenezer tonna! Tudjátok, mennyi az? A korszerű vasúti teherkocsikat ismeritek? Nos, negyvenezer tonna - nyolcszáz teherkocsinak felel meg! Gondoljátok meg, hogy egy ilyen hajóóriás villanyerőmű-telepe akkora kapacitást képvisel, mint amekkora kell egy 40 000 lakosú városnak! Mert minden, ami a hadihajón, de különösen a csatahajón emelkedik, mozog, azt villanyerő hajtja. Villanyerő hozza fel a mélyből a sokmázsás lövedékeket, villanyerő mozgatja az ágyútoronyokat, sőt az ágyúk csövét is. Csak a telefonhuzalok hossza egy csatahajón nem kevesebb, mint 10 kilométer! A parancsnoki toronyban, amit „vezénylőállásnak” hívnak, még telefonközpont is van: több száz mellékállomást lehet innen felhívni. Mert bizony a csatahajó-

nak ma már nincsen parancsnoki hídja. Helyette ott a központi torony, s annak majdnem a legtetején, nagyjából öt emelet magasságban, ott a vezénylőállás. A vezénylőállás alatti „emeleten” a-tájéoló és egyéb navigációs műszerek helyisége található, két „emelettel” lejjebb pedig a kormányállás. És a vezénylőállásnál is magasabban, mondjuk, egy bérház hatodik, hetedik emeletének magasságában -megtaláljátok a tűzirányítás vezénylőállását. Itt tartózkodnak azok a tiszték, akik látják is azt, ami a tengeren történik. Mert tudnotok kell, hogy a csatahajó 1200 emberéből legfeljebb ha negyven látja a külvilágot. A többi nem. A többi a mélyben, az ágyútoronyok páncélja mögött, a löszerkamránál, a gépeknél, a biztosítóállásokban, a hajókorházban, a torpedóelhárítóknál, a műhelyekben, az élelmiszer-raktárakban, a rádió- és megfigyelőhelyiségekben, az üzemanyagoknál, az emelőknél, lifteknél, irodákban (mert az is van) végzi feladatát. Elvileg csak három helyről lehet látni a csaták színhelyét, vagy menet közben a tengert: a parancsnoki vezénylőállásról, a kormányosoktól és a tűzirányítás vezetőállásából. A többiek I az úszó vár belsejében élnek, s ott várják a győzelmet, vagy - a . halált!... Az első világháború idején a csatahajó ágyútoronyai önállóan működtek. Ami azt jelenti, hogy az ágyútorony vezénylőtisztje ; végezte el a szükséges számításokat (a lövedékpálya megállapítását, I az ágyúcső megfelelő beállítását), tehát a lövést ő adatta le a kijelölt : célra. Ugyancsak az ő feladata volt - ha lehetett - megállapítani a 'becsapódás eredményét vagy eredménytelenségét. A mai csatahajó toronyparancsnoka ma már egyszerű gépember. Végrehajtja azt a rendelkezést, amit a csatahajó legmagasabb pontjáról, a tűzirányítás központjából közölnek. (A gibraltári kikötőben látott Nelson és

Rodney, valamint az első világháborúból megmaradt és átalakított Warspite csatahajók ágyútoronyait már így központilag irányították.) A tűzirányítás

központjában tartózkodnak a távolságmérő tisztek, akik finom optikai műszerekkel megállapítják a lövéshez szükséges adatokat. Ezek az adatok a központi irányzófiilkébe kerülnek, ahol az önműködő, egyenletmegoldó számológépek az adatokat feldolgozzák. A kész eredményeket a számológépek továbbítják az ágyútoronyok jelzőműszereihez. A megadott műszerállások alapján irányítják a láthatatlan ellenfél felé a toronylövegek csöveit. Amit fentebb elolvastatok, mindaz néhány másodperc alatt játszódik le. A számológépek a másodperc törtrésze alatt működnek! Ezekből az ágyútoronyokból 406 milliméteres lövedékek repülnek ki, ötven kilométer távolságra. Az ágyú súlya, ami kiröpíti az óriási lövedéket, több 125 tonnánál is!

Tengeralattjárók. A hadiflottának nincs még egy osztálya, amelyik annyi fejlődésen ment át, mint a tengeralattjáró. A századVleji, alig hét-nyolc embert foglalkoztató „U-hajók” és a mai, kettős testburokkal rendelkező, több ezer tonnás tengeralattjáró-óriások között hatalmas a különbség. Ma már egy-egy nagy tengeri nemzet flottáján belül nemcsak régi és új tengeralattjárókról beszélnek, de tengeralattjáró-osztályokról is. így megkülönböztetnek: nagy, köz-zépnagy és kis teljesítményű bűvár naszádokat. Az első osztályba azok tartoznak, amelyek nemcsak alakra „nagyok”, de valóban nagytávolságú hajók: hosszú ideig tartózkodnak a távoli óceáni vizeken, fegyverzetük igen erős, menetsebességük is nagy. Sőt, aknarakásra is képesek! Víz alatt 16, víz felett 22-23 csomóval haladnak. A középső osztály a hazai és az azt környező tengerészek ellenőrzésével, „levadászásával” foglalkozik. Ezeknek a bűvárnaszádoknak a súlya átlagosan 1000 tonna, sebességük víz alatt 12 csomó, víz felett 16-18 csomó. A legkisebb osztály kimondottan a part menti vizeken cirkál. Tonnatartalmuk 250-400 tonna, sebességük víz alatt 10-12 csomó, víz felett 12-14 csomó. Ezeket a kis bűvárnaszádokat is ellátták kis kaliberű lövegekkel és két, legfel-

jebb négy torpedóvetővel. Meddig maradhat a bűvárhajó a tenger alatt? Hát éppen ez volt eddig a legégetőbb kérdés a szakemberek számára is. Mivel a víz felett -azonnali-átkapcsolással -a bűvárnaszád Diesel-motorral halad, víz alatt villanymotorral, nyilván azonnal megértitek, hol itt a probléma. A villanymotorokat akkumulátorok hajtják, az akkumulátorokban felhalmozott energiakészlet hamar kimerül. A feltöltés viszont csakis a tenger felszínén történhet. Ott, ahol a bűvárhajó a legnagyobb veszedelmeknek van kitéve! Tenger alatti menetben a bűvárhajó még ma sem tud négy-öt óránál hosszabb ideig a víz alatt tartózkodni. Időnként tehát a felszínre kell jönnie, hogy -szó szerint -levegőt szippantson. De ennek a hadászati-csökkentő eljárásnak és veszedelmet előidéző felbuk-' kanásoknak nyilvánvalóan véget vet az atommeghajtású erőszerkezet. Már járnak a tengeren, vagyis tenger alatt olyan bűvárnaszádok, amelyek így működnek. Egyhuzamban napokig tartózkodhatnak a tenger alatt! De a csatahajók, cirkálók, főleg a rombolók és bűvárnaszádúzó „radarjai”, „lokátorai” is fejlődnek, és ezek ma már száz méterről, de több kilométerről is jelzik a bűvárnaszád közeledését!

Repülőgép-anyahajak. Ha a tengeralattjáró (az utóbbi időben) a flották legtöbbször fejlődő hadiegysége, úgy a repülőgép-anyahajó -a legfiatalabb! Alig harmincéves ez az osztály. Feltalálása, „üzembeállítás” azonos a repülőgép fejlődésével. Az első világháború idején a haditengerészet hadirepülőgépei a hidrolánok voltak, úszó testtel vagy úszó talpakkal ellátott gépek. Nagy hátrányuk

volt, hogy már közepes hullámban nem lehetett leszállni, sem felszállni a hidrolánokkal. Olyan megoldást kellett tehát keresni, hogy kerek futószerkezetű repülőgépeket lehessen a tengeri hadászati használni. így született meg a repülőgép-anyahajó, amely igen szerencsésen egyesíti magában a légitámaszpontot, a repülőteret, a hangárt, sőt a műhelyt is. És mindezeket kívül kaszárnának is kell lennie, ahol elfér a rengeteg pilóta, hajózószemélyzet, repülővadász, műszaki ember, tengerész, gépész, szakács, hajózó- és repülőztiszt. A nagy repülőgép-anyahajó óknál a személyi létszám eléri és meghaladja a kétezer főt! Ezek a különleges (és a második világháborúban igen nagy szerepet kapott) hajók két alosztályra oszlanak: kísérő anyahajókra és hajóraj-anyahajókra. A hajóraj-anyahajók a flotta óriásai: 50-55 000 tonnás hadiegységek, hosszúságuk több, mint egynegyed kilométer, szélességük legalább

30 méter. A óriási mérethez képest sebességük igen nagy: 35-37 tengeri mérföld óránként! A hajóraj-anyahajók támadó repülőgépeket szállítanak, főleg nehézbombázókat és torpedóvetőket. A hajó mélyében őrzött, majd hatalmas emelők segítségével a fedélzeti felszállópályára emelt gépek szárnyait szétnyitják, és már útnak is indítják, ha a támadás gyorsasága így kívánja. Az úszó repülőtér két részre oszlik: kifutófedélzetre és leszállótérre. Mind a két esetben döntő a hajó mozgása. A felszállás a hajó menetirányába történik, így kihasználódik a hajósebesség emelőereje is. A leszállásnál fordítva ugyanez a helyzet: a gépek hátulról közelítik meg a hajót, és így a leszállásnál jóval kevesebb pályára van szükség, mint az „álló” repülőtér esetében. Egy-egy hajóraj-anyahajó 100-150 repülőgépet tud elhelyezni, foglalkoztatni. A kísérő-anyahajók jóval kisebbek az előzők-

nél: 8-12 000 tonnásak. Feladatuk az, hogy megvédjék a hajókaravánokat a légitámadásoktól, ellenséges rombolók, cirkálók, tengeralattjárók, torpedóvető gyorsnászadók váratlan támadásaitól. Ezek a „zseb-anyahajók” nem visznek magukkal nehézbombázókat, tá-volfelderítőket, torpedóvetőket, hanem csak vadászgépeket és kö-zelfelderítőket. így a röppálya rövidebb is, keskenyebb is. Az anyahajók védelmi berendezése sem megvetendő: a fblövegek 203 milliméteresek, a középkaliberű ágyúk 120-140 milliméteresek, és mind légelhárításra, mind támadásra szolgáló univerzális fegyverek. Az ágyúutegek jó része a hajó oldalán kívül, úgynevezett „kosarakban”, „fészkekben” lett elhelyezve, pontosan úgy, mint a boldog emlékezetű első páncélosokon, mint amilyen volt a lissai győző, Thegethoff admirális híres hajója, a FerdinándMax. És ha ránéztek a repülőgép-anyahajó rajzára, valamit még láthattok, ha jól . megfigyelitek az ábrát: íme a világ legelső hajója, amelyet nem középponti síkról, de féloldalról irányítanak! A vezénnylő- és tűzirál-nyitó torony, valamint a jelzőárbc, a gépház kéménye és a szellőző főberendezés valóságos várként a hajó jobb oldalára épült. A sokok hadászati előny mellett, amit az anyahajó nyújt, van egy nagy hátránya: óriási teste, nagy felülete és érthetően kevés páncélozása miatt (ugyanis elég terhet cipel!) a hadiflották legkönnyebben sebezhető egysége! Nincs a tengeren pompásabb céltábla a merész ellenséges bombavető számára. Ha elsüllyed - nincs hová leszállni-ok a kotlek nélkül maradt csibéknek, a repülőgépeknek!...

HETEDIK FEJEZET

Egy új Pallada - Kirakodunk - Hajózzunk Görögországba, ahol Odüsszeuszt fogva tartották? - Éjfél után történt - Kik másztak a fedélzetre? - A rendőrség motorosa - Halef ben Ibnivel találkozunk - Mit kért Ibni és Abdalla? - Éljen a parancsnok! - Mindenki a fedélzetre! - Lezárják a kikötőt - Felhúzzuk a pilotzászlót - Átkutatják a hajót? - Szörnyű robbanás - A Broke féloldalra dől - Sivítanak a szirénák - „Vitorlákat húzzad!” - Szökés La Valettából - A kalózok dala

Van már papagájunk, de van ám! Suttora három napon keresztül járta, kutatta a valettai nagyvásár bódéit, putrijait, sátraikat és az alkalmi árusok köpenyeinek rejtekeit. Végül Piedét is magával vitte, mert dönteni kellett. Két madár is viaskodott Suttora választásáért, és ahhoz kellett Piccolo Piede döntése. Az egyik az úgynevezett „jkongópapagáj” volt, a Jakó néven ismert szürke madár. A másik a létező legszebb rikácsolok egyike, a türkizzöld, skarlátveres csíkokkal ékesített „puplikán” Szenegambiából. Az első azért csábította Suttorát, mert híres beszélő és tudós madár, a másik pedig ragyogóan szép. Suttora valójában egy új Páliadat keresett, hasonmását a mi kedves kis cimboránknak, „akit” évekkor ezelőtt jégbe és hóba temettünk el az Északi-Jeges-tenger Artelli szigetén. * De Pallada -úgy látszik - csak egy volt a földön, mert hiába szimatolt a nagy állatbarát, az új Páliadat csak nem fedezte fel. De felfedezte a Jakot és a csábító színű, ragyogó puplikánt. Egy egész éjszakát azzal töltött, hogy latolgatta: melyiket válassza? Végül is Piedét kérte fel döntőbírónak.

Ezzel beültek a Jadran bocijába, és áteveztek a túlsó partra, Flo-rianába. Lásd Dékány András: Kalózok, bálnák, tengerek

?

|. Egy óra múlva már láttuk, hogy jönnek. Illő fogadtatásban részételt új társunk. Jokohama bendzsóját pengette, Jankó, Sottomarina |p Gommó volt a kórus. A régi fiumei tengerészdal szárnyalt a

Harbour dokkjai, parthoz kötött vagy szabad vízen hor-ó hajói között. Még a Broke-ról is felénk báméskodott né-fehérsapkás. Hozta isten, kapitány, Fel a hidra menten, Induljon hát a hajó Arannyal terhelten!... evezett, a kormánypadon Suttora trónolt. Öklén ott gubbasz-új cimborá: a Jakó-papagáj, szép szürke dolmányban, skar-Ss faroktollakkal. Jól megtermett példány volt, Sottomarina a ájok között. Sárga szemével óvatosan pislogott a fedélzeten izók felé. fogadtuk, ahogy illik egy frissen érkezett matrózt, mguelából való, onnan hozta az a pasas, akitől vettem - mu-e a madarat Suttora. - Helyes pofa, mi? Úgy hiszem, a leg-)b az lesz, ha ezt is Palladának hívjuk. Nos, Pallada, köszönj iknak! Pallada nem köszönt. Mindent megnézett külön-külön, de ő nem sok, annyit sem bökött ki. Suttora egészen kétségbe-inál a benguelai négernél egyre gajdolászott! Még azt is a: jabu, jabu, invabu! Ami azt jelenti a négerek nyelvén: én s az oroszlán, az oroszlán! Igaz-e, Piede, hogy mondta? e esküdözött, hogy igaz. ég káromkodott is, saját fülemmel hallottam. Spanyolul ká-dott. denesetre az új Pallada összeszorította fekete csőrét, és ha ki:-a, akkor is csak azért, hogy húsos nyelvét kilógassa levegőz-

ni. De konokul hallgatott, közben élénk sárga szeme körbejárt. Figyelt, mérlegelt.

Daniló bácsi aztán megnyugtatta Suttorát:

-Csodálom, hogy ezen háborogsz. Éppen azért, mert okos madár - most hallgat. Bántja, hogy elhoztad attól a benguelaitól. Visszavágyik hozzá.

Suttora szokott hevességével felcsattant:

-Ahhoz a mocskos pasashoz?! Na, akkor tisztelem az ízlését, hogy olyan emberhez vágyik vissza! Én nem tenném, ha papagáj volnék, de nem ám!

De hát azért Suttora megnyugodott. Belefogott az elszánt, konok madár nevelésébe. Ha már elvesztette Kokót, megnyeri Pallada H-t. Kokó különben látható boldogsággal távozott a hajóról. Szentelen pofácskája vigyorgott; amikor a lord karján helyet foglalt az autóban. Láthatóan tudta, hogy ő most már lord és úriember. Cardi-gan, mint sejtettük, nem vette le megmaradt köntösét. Mielőtt az autóba ült, megnézte a raktártétőkön át a becsomagolt templomköveket. Majd mindnyájunkkal barátságosan lekezelt, és ezzel örök időkre végeztünk is egymással. Csak Suttora hajlongott egyre az autó után, mert hát ő is, akárcsak Kokó, megbabonázódott a lord varázsától. Mindenesetre ettől kezdve Suttora kószált a sóner fedélzetén selyemköntösben, mint valami száműzött lord.

Érkezésünk második napján megkezdődött a templomocska kirakása. Egy ütött-kopott teherautó készült fel arra, hogy elvigye a sziget belsejébe, a hegyek közé, Citta-Vecchiába, ahol a lord palotája is található.

Vigyorgó képű, arany fülkarikás hegylakók jöttek az autón, és fúrge kezekkel szedték ki a hajó mélyéből a kőcsomagokat. Egy „építész” is volt közöttük, amolyan falusi ezermester. Ő irányította a munkát, gondosan és nagy figyelemmel.

Amikor az utolsó követ is kiszedték a Jadran mélyéből, egyszerűen megkönnyebbült a hajó. Vidáman virított vízvonala alatti piros része. A hegylakók is lekezeltek velünk, az „építész” is.

- Volontieri - mondták -, arrivederla. I És csikorogva, szuszogva, nagy recsegések között elindult az ifutó lord Cardigan templomának utolsó szállítmányával. Ezzel fontot tettünk a Haha-Mtuga nevű templom történetére. Kezdhettük újból a házalást, hogy hol találunk szállítmányt. Bár a lord igen ypendesen megfizette a kalandokban bővelkedő fuvart, Daniló bácsi faégis hozzálátott az újabb szállítmány felkutatásához. I -Bajosan találnak továbbítani való fuvart - nyugtatta parancs-pókunkat a sengleai révmester, akivel igen összebarátkoztunk, és láadásul angol se volt, hanem máltai. - Nézzenek körül, annyi itt a iozsdásodó gőzös, mint Florianában a tetű! Maguknak úgyse kerül pSnzbe a hajtóerő, vitorlázzanak át valamelyik görög kikötőbe, ott pikad embargó.

|k Daniló bácsi is erre gondolt. Menjünk Görögországba? Hát Mftenjünk - mondtuk -, ha másként nem lehet.

? - Jól van - bólított Daniló bácsi -, ha holnap délig nem ka-
Éünk semmit, akkor bejelentem a révkapitányságon, hogy holnap- '
Wtán indulunk.

f Eljött a másnap, de eredmény nélkül, úgyhogy Daniló bácsi elindult a révkapitányságra.

? -A hajó ragyogjon, mire visszajövök - mondta a parancsnokunk.

Am Ahányan voltunk, Sottomarina és Suttora lelkesítése közben, M2záláttunk az egyébként is tiszta hajó kifényesítéséhez. Kakkor már nem álltunk a rakodó mellett, a'sengleai dokkban, ha-pem az öböl nyílt vizén horgonyoztunk, Floriana várfala és Senglea Ricske között. Minden rakodóhelyet elfoglaltak az egyre érkező toergőzősök és a flotta szállítóhajói, ezért kerültünk mi is horgonyra. Hét-nyolc nagy vitorlás, közöttük két bark társaságába jutottunk. B kerültünk a legszelre, alig tíz-húsz méterre a Gelibola nevű tőpSk kétárbocostól.

- Csokjasa - intettünk át a töröknek, amikor ledobtuk a közelükben a horgonyt. - Joh Málta!

A maszatos, kócos legények nevetve visszaintettek:

-Csokjasa!

Ezzel megkötöttük a barátságot.

Azon a délutánon semmi sem mutatta, hogy komoly események részesei leszünk. Sőt, igen vidámnak, igen jókedvűnek ígérkezett az esténk. És az is volt. Ünnepség készült La Valettán.

Szégyenemre bevallom, hogy csak itt tudtam meg: valamikor ezen a szigeten lakozott Atlasz leánya, Kallüpszó nimfa, aki az egyik közeli barlangban tartotta fogva a nagy hajóst, Odüsszeuszt. És ugyancsak itt derült ki, hogy Pál apostolt, amikor római fogságba hurcolták, itt - a kárthágói punoktól Malitának nevezett sziget partjainál - érte hajótörés. Hát az ünnepség annak öröme készült éppen azon az estén, hogy Pál apostol akkor megmenekült, és nem jutott, mint Odüsszeusz, Kallüpszó nimfa markába. (Vagyis: a hullámok martalékává.)

Mindenféle lampionokat, színes, világító üveggömböket, fáklyákat helyeztek a házak tetejére, a bástyaperemek szélére. Az ablakokban tízesével égtek a gyertyák. Mintha a menny összes csillaga ide települt volna La Valetta öbleibe, meredek mészkőoldalaira!

Nagy kedvünk lett volna partra szállni, de parancsnokunk ezt nem helyeselte.

- Barátaim, bármi előadódhat, mint Marseille-ben is. Holnap indulunk, ezért maradjon mindenki a hajón. Ez a kérésem.

Így maradtunk. Csak a fedélzetről néztük a parti kavargást, a fényeket, s hallgattuk a muzsikát, a hol világi, hol szent énekeket. Még Jokohama Jim is békét hagyott bendzsójának.

És már éjfél is elmúlt, amikor elvonultunk a foxliba, Daniló bácsi is visszatért régen nélkülözött, szivarszagtól kiszellőzött kajüt-jébe. Gommó és Jankó látta el a fedélzeti őrseget.

t. Hát ekkor történt. | Mondom, elmúlt már éjfél.

1» A városban szűnőben volt már az ünnepség, s egyre kevesebb jmpion, üveggömb, fáklya fénylett. És egyre kevesebb gyertya a házak ablakaiban.

E Gommó és Jankó, mint később mesélték, a második raktárfedél-len gubbasztott.

Éjszakai kikötőőrséghez illően időnként egy-egy percet szundítottak is. A kikötői lámpák fényében látszott, hogy a melibola őrsége a tat peremére hajolva alszik. I Ugyanakkor a foxliban a következő volt a helyzet: Sottomarina a hátán fekvé akkorákat horkantott, mintha egy tan-

ker turbinája lett volna, és nem a Jadran fedélzetmestere. Jokoha-ma is, Guzsik apó is méltóan viselkedett, és nem vallott szégyent fedélzetmesterünk mellett. Szevér csendesen szuszogott. Zoller halkán leszólt hozzám a felső kojából:

- Ekkora hajcihő egy apostolért! Sohase hittem volna, hogy a bi kaviadal csendesebb, mint az apostolünneplés!

És ezzel, mint aki jól végezte dolgát, megfordult a fekhelyen, vékony pokrócát maga alá gyúrta, és már aludt is.

Suttora a felül függő hajólámpa leszűkített fényében Pallada H-t bámulta. A madár ott gubbasztott a fejtámlán, és sárga szemével Suttorát nézte. Suttora néha szólt hozzá, Pallada mélyen és konokul hallgatott.

- Mikor beszélsz már, ebadta! - dűnnyögte fojtottan kalózunk. - Három fontot adtam érted! Három fontot! És még nem is beszélsz?!

Nem, Pallada II. nem beszélt. Úgy lehet, egyre a benguelai négert siratta. És, esküszöm, szemrehányás volt a szemében, ahogy Suttorára pislogott.

A fedélzeten, mint már említettem, Gommó és Jankó tartott őrséget. Gommó időnként elnézett a „zsákban” horgonyzó óriások felé, meg át a törökre, ahol rendületlenül horkolt az őr. Feje kilógott a párkányon át, -mint a gombóc alakú hajópuffer.

Jankó feje is le-lebillent. Jankó főleg arról álmodozott, hogy másnap, ha még telik az időből, üzembe állítja „mélytengeri” hálóját. Mert bizony a Princesse Alice és Lo Bianco látása óta nem volt nyugta a derék kis Jankónak. Hálót fabrikált, varshálót, hogy azt - a bociban evezve - végighúzgálja az öblökön, új kagyló- és csigaszákmány reményében.

- Az is lehet, hogy kincset húzol ki, ami még jobb - nevetett az apja, Szevér. - Hát csak rajta, Jankó, csináld meg a hálót!

Ma délután készült el, Daniló bácsi irányítása mellett, Jankó oceanográfusunk első „mélytengeri kutatóhálója”.

I Hát erre a hálóra, a várható eseményekre gondolt Jankó éberén |sj álomban is.

Akkor éppen félálomban volt, amikor megkoccant a hajó oldala. ?k az őr, aki ilyesmire nem neszel fel, az nem méltó arra, hogy halóőrnek nevezzék. Jankó és Gommó méltó a sarzsira, mert felébredtek. És egymásra néztek. I - Hallottad, Jankó? t - Hallottad, Gommó?

| Suttogtak. Közismert koccanás volt: csónak billent a hajóoldal-hoz.

í' Éjfél után! Mit keres egy csónak a Jadránál? Gommó és Jankó |s arra gondolt, ami ilyenkor megtörtént már nemegyszer a kikötő-Éskben: tolvajok álltak meg a hajónál. Az elhagyott hajó néma fe-pélzete kitűnő zsákmányterület, ha mást nem, de köteleket, ponyvákat, evezőket, kicsi és nagy szereléseket mindig el ^ehet emelni. jpsleg ezért is kell a kikötőkben őrsegeket tartani. (No meg azután a tűz és más nem várt veszedelmek miatt is.) I? Gommó és Jankó a felépítmény takarásába húzódott. Úgy tűnt, hogy egy lélek nem tartózkodik a sóner fedélzetén. mcs már fel is tűnt egy árnyék a steuerbord mellvédjénél! I Az ember átmászott a mellvéden, beugrott a fedélzetre, és mind-járt le is lapult a mellvéd mögött.

,7 Majd egy másik figura bukkant fel! Ez is átmászott, be a hajóba, ?társa mellé bújt! Biankó megbökte Gommót. S Látod? pGommó intett. Ki-Látom!

jS Ugyanakkor azt'is észrevették, hogy a sóner és a török kétárbo-p orra között valami sötét tömeg imbolyog. Billen erre, amarra, prog, fordul, és a kikötő nyílása felé tart. lEgy elhagyott csónak!

Tehát a két ember, aki felmászott a sónerünkre, azzal a céllal került a hajóra, hogy itt is marad.

Gommó és Jankó is áttekintett a kétárbocosra. Az őr rendületle-• nül aludt.

Hajónk hívatlan vendégei kitekintettek a mellvéd mögül. Akkor vették észre embereink, hogy a két férfi burnuszt és turbánt hord. Arabok vagy legalábbis afrikaiak!

Jankó már arra gondolt, hogy riasztja a hajót, amikor észrevették, hogy Senglea irányából fénycsóva vág a hajóra. A fénycsóva mögött egy motoros tűnt fel és törtetett a sóner irányába.

Erre a két burnuszos elhagyta a mellvédet, guggolva végigfutott a fedélzeten, és megbújt a hajóorrban. Itt, a horgonykészülék és a kupacba rakott orrvitorlák között úgy elbújhattak, mint polip a barlangjában.

A fényszórós motoros máris a Jadran közelébe ért.

- Ahoj, sóner! -hallatszott a kiáltás.

- Ahoj, motoros! -hajolt át a kormányfélnél Jankó.

A máltai rendőrség egyik bárkája lebegett a vízen hajónk tatja mellett. A fehér egyenruhás rendőrtiszt felkiáltott Jankóhoz:

- Hol van a kikötőkalauzok zöld színű csónakja, ami ide igyekezett?!

Jankó és Gommó úgy állt ott a motoros reflektorának fényében, mint a tenoristák a színpad rivaldája előtt. Úgy elcsodálkoztak, hogy a gyakorlott színészek se jobban.

- Csónak? Ide ugyan csónak nem jött!

A rendőrtiszt kiabált:

-Ide jött! A valettai börtön két szökött fegyence! Elkötötték Sengleából a kalauzok csónakját!

Erre Jankó a távolba mutatott.

-Itt ugyan semmiféle csónakot nem láttunk. De "amarra igen. Nézze csak, tiszt

úr, mintha amott libegne egy magányos csónak!

Az áramlat szépen, könnyedén vitte az öbölből kitelé a csónakot. Akkor a barkkal egy irányban lehetett, és sodródott a Fort St. An-gelo erőd felé.

A motoros annyit sem mondott, hogy jó éjt, máris begyújtott és rohant a csónak után!

A török hajóór aludta tovább az igazak álmát.

Jankó vállára egy kéz nehezedett.

- Insallah, köszönöm!

A két legény kővé meredten bámult. A lampionoktól, lámpáktól még eléggé világos éjszakában ki más állt előttük, mint Halef ben Ibni, a költő, vagy más néven - Mohamed el Kebir, az arab szabadsághős!

Halef ben Ibni.

A hófehér fogak kivillantak a feketebarna arcból.

Száraz, nyers, de mégis dallamos hangja tele volt nevetéssel.

- Én vagyok az, akit Marseille-ben Halef ben Ibniként ismertek meg! Itt most szökött fegyenc a Fort Hamiltonból, ezzel a testvéremmel együtt.

Szétvonta a burnuszt. Meztelen teste láthatóvá vált.

- Ezt is úgy szereztük egyik itteni testvérünktől, akihez bemene kültünk, amikor sikerült a börtönerőd várfalán leereszkedni. Meztelenül szöktünk, ágyékkendőt a rabruhából csináltunk. Így legálább azt hitték, hogy szelők vagyunk.

Halkan, fojtottan nevetett.

- Ezt a testvéremet Szidi Abdallának hívják. Líbiából származik, ő is tevehajcsár volt.

Abdalla is elmosolyodott, bólintott, mint aki köszön, de nem szólt.

- Együtt fogtak el, együtt szöktünk.

Óvatosan kikémlelt a vízre. A rendőrmotoros nem messze a só-nertől pöfögött tova. Maga mögött vontatta a zöld színű gíggét.

- Sok börtönben voltam már - mondta Ibni -, de valamennyiből megszöktem. Innen is.

Jankó a foxli felé intett.

- Menjünk. Majd meglepődnek a többiek. Nem akarom, hogy a szomszéd hajóról meglássanak.

. Úgy hiszem, még Pallada II. is eltátotta a csőrét, amikor Jankó felcsavarta a hajólámpát és megszólalt:

- Hé, emberek, ébresztő!

Zoller szokott pesti modorában adott érzelmi megnyilvánulást:

- Azannya púpos - az Ibni! Sottomarina még át is ölelte.

- Corpo di bacco, te füstös! Hogy kerülsz ide?!

Jokohama, a volt marseille-i „börtöntárs” megropogtatta a két arab kezét.

- Boys, talán szellemek lennétek?

Suttora feltette okuláróját, és belebújt a díszköntösbe.

- Hát megszöktél a marseille-i rendőrség markából?

Ibni megtörölte veritékes homlokát. Mosolygott. *

- Azok nem tudtak elfogni. Egyiptomba mentem, ott csíptek el az angolok. Talán két hete hoztak ezzel a testvéremmel és még több bedmagunkkal ide, a Fort Hamiltonba. Ma este, amikor az örök inkább törődtek az ünnepséggel, mint velünk, megszöktünk. A várfa lon ereszkedtünk le!...

És Ibni mesélt. Körülültük, alig kellett faggatni. Többször mondta:

- Megbízunk bennetek. Azért is jöttünk ide. Már sötétedéskor a kikötőben voltunk, és akkor láttam meg a hajótokat. Ismerős volt az első pillanatban. Akkor döntöttem: ide menekülünk...

Pallada II. nagyon nézte sárga, okos szemével Ibnit és Szidi Abdallát. Vagy a sötét arcszín volt kedvére, vagy a beszéd dallama ismerős, de tény, hogy a madár felélénkült. Csapkodott szárnyaival, bólongatott, erre, amarra fordult... és kimondta az első hangokat! Suttora boldogan vigyorgott: beszél a papagáj! Igaz, nem mondott többet, mint azt, hogy „búrra, búrra”, ami a benguefcü négereknél annyit jelent: gyorsan, gyorsan, de hát a varázslát megtört, és Pallada II.

rájött arra, hogy cimborák között van.

Búrra.. . búrra...

És Ibni beszélt. Hogy igen, az ő neve valóban Mohamed el Ke-bir, de hát annyi neve vari, hogy azt maga sem tudja. Rio del Oro, Marokkó, Tunisz, Líbia, Kirenaika, Egyiptom, Spanyol-Marokkó - mindenütt odahaza van, mindenütt más néven ismerik.

- Nektek Ibni vagyok, így ismertetek meg. Ibni, a költő... Ami kor Marseille-ből megszöktem, Egyiptomba mentem. Ahogy az én titkom, legyen a tiétek is, de elmondom, hogy lássátok, úgy jöttem hozzátok, mint a testvéreimhez. Azért mentem Egyiptomba, hogy onnan lőszert csempésszünk át Líbiába a szenussziaknak. A lőszert az angoloktól lopjuk, meg az egyiptomi katonáktól kapjuk. A szenussziak bátrak, hősök, vitézül harcolnak Mussolini gyarmatosítói ellen! De kevés a lőszerük, és a karabinierik mindenütt ott vannak, mol szenusszit sejtene. Az öreg De Bono tábornok, a sivatagi vén

sas a parancsnokuk. Ahány oázis, annyi olasz portya. De Bono ravasz, ámde a szenussziak még ravaszabbak: a nagy völgyek szurdokaiban, az ott elrejtett oázisokban vonják meg magukat, és csapnak be Kufrába, Tafilébe, Taiserbóba, az olaszok oázis-helyőrségeibe !

Ibni kis szünetet tartott. Nevetett. A lámpa csendesen imbolygott az aggat ókon, mintha az is bólongatott volna: ó, de pompás fickók is vagytok ti, sivatagi arab nomádok!

- Ahány puská, lövedék, pisztoly, azt mind úgy kell becsempészni Líbiába, Kirenaikába. Az olaszoktól nem lehet lopni, jobban őrzik, mint az aranyat. De az angoltól igen, az egyiptomi bennszülött katona meg ad, amikor csak tud. így lesz a líbiai szenussziaknak fegyvere! Alexandriában elfogtak, ezzel a testvéremmel együtt, Szidi Abdallával. Ügyetlen voltam. Elfelejtettem, hogy a sivatagban az a törvény: tüntesd el a nyomodat! Nem tüntettem el - és ránk akadtak! Ide hoztak Máltába, a Fort Hamilton börtönerődbe. De megszöktünk, alig néhány órával ezelőtt!

Szidi Abdalla egyre bólogatott.

- így> így- • • így történt... így...

Pallada vidáman csapkodott szárnyaival: búrra, búrra...

Hej, de kicsi is ez a földgolyó! Hát azt tudod-e, Ibni, mint jártunk a marokkói parton? Dehogyan tudta, dehogyan. De annál inkább örült, hogy szerencsénk volt.

A csontos, szikár arcon derűs mosoly táncolt, amikor mondta:

- Dzsemal el Marabu az én emberem. Nem rablóvezér, de haza fi. Nagy csoda, hogy hitt nektek, hogy elhitte: a barátaim vagytok. Marabut becsapni lehetetlen. Ő is úgy kalandozik Észak-Afrikában, akárcsak én. Hol itt, hol amott tűnik fel. Csak hát ő nem egyedül jár. A legkülönb banda ma az övé az egész parton Alexandriától le Dakarig! Hát hol az a légiós vagy rendőr, parti őrség, katonai járőr csapat, amelyik elfoghatná Marabuékát? Sehol! Ez a mi erőnk: a sivatag, a tenger, s ahány ház a falvakban, városokban, ahol mind testvérek élnek!

Szidi Abdalla megint csak bólongatott.

- így> így igaz...

- Na, Suttora - csapott Sottomarina az öreg vállára -, ezt ugyan nem érezted meg, hogy Ibni ide toppant be? Vén léleklátó, te!

Suttora sejtelmesen kacscintott.

-Nem-e? Dehogyan. Megéreztem én. Csak nem szóltam. Úgyis azt mondták volna, mit ki nem talál a kalóz!...

Nevettünk, örültünk, vidámodtunk a találkozáson, és azon, hogy Ibnit látjuk. Csak akkor komorodott el a társaság, amikor Safi apóra került a szó. Safi meghalt! A börtönben halt meg, vénséges szíve nem bírta a megaláztatásokat! Megállt a szív, amely oly erővel dobogott sok évtizeden, közel egy századon át a szabad Afrikáért!...

Végül Ibni feltette a kérdést:

-Mi csak itt lennénk! De hogy kerülünk tovább? Azt mondjátok, reggel indultok. Hát ha indultok, akkor kicsempéshettek a kikötőből az én testvéremmel együtt.

így van? Mindegy, hogy hol raktok ki. Mindegy.

Összenéztünk. Vakartuk a fejünk búbját. Hümmögtünk. Végül is Szevér mondta ki az igazat:

- Itt nekünk szavunk nincsen. Ebben a parancsnok dönt. De hát te megmentetted a mi életünket, nyilvánvaló, hogy a parancsnok azt mondja: mi megmentünk titeket! De erről csak ő szólhat. Turkovich Daniie kapitány.

És ettől kezdve nehezen múlt el az éj. Nem lett volna illő Daniló bácsit felzavarni. Valójában igen egyszerűen nézett ki minden. A révkapitányság már kiadta az egészségügyi papírokat, és reggel nem kell" más, csak az, hogy a révkalauz a kért időben a fedélzetre jöjjön és - kivitorlázunk La Valettából. Ennyi kell csak. Daniló bácsi nyilván nem okoskodik majd. Ibniéket kirakjuk valahol a szicíliai partokon, mi meg továbbmegyünk. így lesz.

- így lesz - bölintott Suttora is, amikor megrágtunk mindent, és Pallada II. új szót motyogott, krákogott. Azt mondta, hogy: „ten-

gela, tengela". Ibni szerint annyit jelent, mint gyönyörűség, gyönyörűség. Végül elkövetkezett a reggel hat óra.

Az egész kikötő nyüzsgött, hemzsegett, zshivajgott. A hadihajók motorbárkái úgy száguldoztak, akár a kaptár körül dongó méhek. Mellettünk a török nagymosást rendezett. A repülőgép-anyahajón, az Ark Royalon felröppent az indulást jelző zászló, a „Kék Péter", a kék alapon fehér kockás „P" betű. A vizeknek ez az óriása tehát kifut, nyilván követi a másik, a Hood is. Mindenesetre négy romboló már gőz alatt állt. Ezek lesznek az elővédek. A csatahajó békében is úgy közlekedik, akár háború idején.

Gyönyörű, napfényes, kék egű reggel volt.

La Valetta várait, várfalait mintha képeskönyvből vágták volna ki.

Úgy állapodtunk meg, hogy Szevér bemegy a parancsnokhoz, és elmondja, mi történt az éjjel.

Ibniék pedig sehol sem mutatkoztak a fedélzeten.

Többen a foxli kijárójából figyeltük, amint Szevér eltűnt a kajüt-ajtó mögött. Ibni és Abdalla az egyik kője szélén ült.

Különös érzés volt rájuk nézni: két ország rendőrsége keresi őket, főleg Ibni, annyi kikötői sztrájk, fegyveres megmozdulás értelmi szerzőjét, forradalmi mozgalmak szervezőjét. És most itt gubbasztanak az egyik kője szélén. Félnék? Nem hinném, hiszen a hősök soha nem félnék. Azért hősök. És Ibni hős, népe hú fia. Benne egyesül a sivatagi nomád szabadságszeretete, a törzsi együvé tartozás, a sivatagi ember türelme, elszánt akarata, a megpróbáltatások elviselése.

- Egyszer úgymint szabadok lesznek az arab népek - mondotta az előbb oly természetes egyszerűséggel, mintha csak az időjárásról szólt volna. - Talán nem is sokára. ..

Halef ben Ibni, vagyis Mohamed el Kebir, a valamikori tevehaj-

csár ebben a szellemben él és harcol. Lehetne őt nem szeretni? A tengerész ott él, ahol a távlat, a messzeség, a távolságok elsősorban is arra tanítják meg őt, hogy a legtöbbször a szabadságot becsülje. A tengerészek mindig ott voltak, ahol a szabadság kiharcolása volt a nagy tét. Az Aurora cirkáló öreg teste a Néván erről regél. . .

Daniie bácsi állt a foxli lépcsőjének alsó fokánál. Mögötte, lenézve a lépcső magasából, Szevér mosolygott.

Tehát?

Ibni, úgy ahogy az illő a mohamedánok között, meghajolt, két kezét a mellére szorította. Ugyanígy tett Abdalla is. Szalám.

- Szalám, effendi! - majd a francia-olasz földközi-tengeri keve réknyelven fordította: - Én és ez a testvérem védelmet kérünk tőled.

Daniló bácsi kezét nyújtott.

- Szalám! - Majd folytatta: - Örülök a bizalomnak, hogy hiszel bennünk. Hallottam, mi történt veletek. Hogy Dzsemal el Marabu fogságából megmenekültünk, azt neved varázsának köszönhetjük. Hála érte, Ibni effendi. Én meg azt akarom, hogy ti szívesen emlékezzetek a Jadran sónerre. Ezért kérdem, hol tegyünk partra, ha kijutunk innen Valettából?

Valaki felkiáltott, úgy emlékszem, Jankó volt az:

-Hurrá!

Erre mind, akik ott szorongtunk:

- Hurrá! Éljen! Éljen a parancsnok!

Ibni és Abdalla még mélyebben meghajolt. Szalám. És amikor Ibni felnézett: könny csillogott mélyfekete szemében! Lám csak, a hősök is éreznek, s ha a feszültség felenged: kitárul a szív.

- Szalám, effendi.

-Nos? - mosolygott Daniló bécsi. - Hová vigyen a Jadran? Rendelkezéssre állok.

Ibni zavartan törülte szemét. Természetesen por ment bele, az előbb, amikor a mennyezetre nézett.

- Ha Tuniszba vinnél, megfizetjük az utat, parancsnok effendi -

mondta It?ni.^Ott van most a mi titkos központunk, és pénzzel is bőven rendelkezünk.

Daniló frácsi újra kezét nyújtott.

-Akkor Tuniszba viszünk. Azzal, hogy a hajó az enyém és élünk, bőven megfizetted az utért. Turkovich Daniló kapitány ilyen ember, eflfenci barátom. Csak arra kérlek benneteket, hogy addig, míg erre riemadok parancsot, innen ne mozduljatok el!

Ezzel hátrafordult Szevérhez.

- Indulásra felkészülni. A révkalauz hét harmincra kértem.

Most hat liarninc az idő. A szél délnyugat-nyugat, és ha tartja addig magát, votitató nélkül megyünk ki innen.

Szevér leszólt:

- Mindenki j fedélzetre! Indulásra felkészülni!

Hej, de jókedvűen is láttunk hozzá a munkához! Két ember életét kell megmentenünk. És ez megtörténik, a rézangyalát!

- A rézaflygőát - dűnnyögte időnként Suttora -, csak már túl lennénk a főkötőn!

Bomlottak a vitorlabilatorító zsákok, nyíltak a védőtakarók. „Dirk-re”, pihentetőre került a főárbc és az előárbc nagyvitorlája, s megengedetten lafögött a két orrvitorla. Messzire ellátszott, hogy nemcsak az Ark Royal készül elindulni, de egyszerű kistestvére, a Jadran is.

Ha raj tutik áll, egy percet nem várunk, de elindulunk. Sajnos nem rajtunk állt. A kikötői szabályok előírják, hogy hajókalauz nélkül semmiféle hajó nem hagyhatja el a nagy kikötőket. Hét harminc! Akkor jö»i a pilot sónerünk fedélzetére! Csigalassúsággal közeledett ez az időpont. Mindegyikünk arcán ott volt a feszültség.

A rézangyalát!

Hét.

Hét tizenöt.

Hét huszonöt.

Jankó jelentette:

-A révkalauz motorosa Senglea irányából!

f Végre feltűnt a fehér motoros, árbocán a révkalauzi zászló. I Ugyanaz a morc alak jött a fedélzetre, akivel bejöttünk. Éppen pak a sapkaellenzőre tette mutatóujját, amikor Daniló bácsi üdvöplte.

|> Szárazon, ridegen pattogott az angol hangja:

Sajnálom, kapitány, még nem indulhatunk. Bevárjuk a kikötő-ndőrség embereit. Akik hallották - joggal elbámultak. Bizony megremegett Daniló esi hangja, amikor megkérdezte: - Mi közöm a kikötőrendőrséghez? Embereim mind itt vannak a tjön. Az egészségügyi papnők rendben. És a kihajózásra bejelen-Rtt időt elértük: hét harminc, ha nem csalódom. KAZ angol meggyújtotta kurta pipáját, azután felelt: M- Elrendelték a kikötőzárat! A hajók csak abban az esetben távoz-pttnak, ha a rendőrség elvégezte az átkutatást. Két fegyenc meg-BÖkött Hamiltonból és itt, a kikötőben tűnt el! Tehát csak valame-tnk hajón bujkálhatnak. ifezzel a pilot leült a középraktár fedelére, és nyugodtan szívta pi-EKikötőzárlat! Ezzel minden tervünk halomra dőlt! ?jjjjizony, bizony - a rézangyalát!

llZoller zannyapúposozott, Sottomarina corpodibaceózott.
& Jankó a fedélzetet őrizte, vagyis az angolt. Mi Daniló bácsival
fosán a foxliba gyűltünk össze. Szevér feltette a kérdést: mi lenne,
Itt közölnék, hogy nem indulunk? Ibniéket valahogy kicsempész-
lénk a partra, és eltűnnének isten nevében!
f Daniló bácsi megrázta a fejét.
R-Ilyesmiről szó sem lehet. Egyszerre gyanúsak lennénk. Csak
farét tehetünk: elbújtatni Ibniéket. A többi szerencse dolga!
ílbni határozottan tekintett parancsnokunkra.
\ -Kapitány effendi, bajt nem akarok rád hozni. Az éjjel kivisztek
pónakon a városba. Majd valamelyik faluból csak átkerülünk az af-
fkai partra.'

De Daniló bácsit nem abból a fából faragták, hogy lemondjon eredeti tervéről.

- A hajón maradtok. És mivel a fedélzetre már nem jöhettek fel
tűnés nélkül, innen a foxliból kell eltüntetni titeket. Suttora, nyis
sátok meg Sotto fekhelye mögött a kibújót. A lánckamrában elfér
nek ketten. Úgy fedjétek el Ibniéket, hogy ha valaki felülről lenéz a
lánckamrába, ne lássa meg őket. De csak halkán és csendesesen, mert
a pilot a fedélzeten van. Én majd szóval tartom. Siessetek!
így történt. Ibni és Abdalla a lánckamrába került. Sottomarina fekhelyétől
pokróccal elfedtük a kibújót. Ilyesmi úgy sincs minden sóneren, tehát nyugodtan
mondhatjuk, ha kérdeznék, hogy kibújó az nincs.

Ugyanakkor Daniló bácsi és Szevér a fedélzetre ment, no meg Jo-kohama, az
amerikai, hogy szóval tartsák *- a szótlán kalauzt. De azt a pipáján kívül nem
nagyon érdekelte semmi.

És ekkor Daniló bácsi feltette a legjelentéktelenebb kérdést, ami később döntő
lett legújabb kalandunknál:

- Felhúzhatom a pilotzászlót, captain?

(A pilot ugyanis háromstráfos, tehát kapitányi végzettségű tiszt volt.) Előbb
jót szippantott a pipából, majd bólintott:

- Please, tessék, rövidesen úgyis indulunk, ha megjön az őrbár-
ka.

Daniló bácsi intett, hogy Jankó húzza fel az első árboc kereszt -rúdjáig a
piros-fehér-piros zászlót, ami már messziről jelzi, hogy hajókalauz tartózkodik
a fedélzeten. Közben azt mondta az angolnak:

- De nem jönnek. Nyolc hús az idő.

Az rátekintett a karórára, és megvonta a vállát.

- Itt kellene lenniök.

Közben hatalmasat imbolygott a Jadran. De ugyanígy a közelünkben minden egyes
horgonyon álló hajó. A két nagyvitorla szabadon lengő, távirópózna vastagságú
bumja előbb jobbra, majd balra vágódott. Az Ark Royal haladt el előttünk,
acélból készült

pfeszörnyeteg. Oldalerkelyeiről ágyúk és légelhárító gyorstüzelők I ísítóztak
felénk. A futballpályának beillő fedélzeten két repülőgép pšít startra készen; a
különös, oldalra épített parancsnoki és vezény-R| építményen fehér tisztisapkák
villantak a nap fényében. Az ad-IlDirálisi lobogót vígan lengette a délnyugati
szél. Az Ark Royal belőtt egy, mögötte két romboló haladt. | A kékesszürke
hajótestek mögül kivált egy fehér hajócska.

I A kikötőrendőrség „H. P. 10” jelzésű bárkája. Felénk tartott. ? - Motoros
közeledik a Jadranhoz - jelentette Jankó. Daniló bá-
csi megkönnyebbülten sóhajtott.

: -Végre!

i De alig mondta ki, hogy végre.. . arcunkon megfagyott a mo-^soly.

I A motorbárka kormányosi fülkéje mögött két kutyát tartottak pórázon.
Rendőrkutyákat!

Abban a pillanatban tudtuk: mindennek vége! Ha a kutyákkal
végigjárják a hajót, nincs az a lánckamra, ahol ne fedeznék fel a
pompás szimatú állatok a két arabot!

Zollerrel ketten összenéztünk. Azannya!... I Hogy mi élhetett akkor Daniló
bácsiban, nem tudom, de látható í nyugalommal állt az oldalfeljáróhoz, hogy
fogadja a kikötőrendőrség embereit. Egy tiszt és egy altiszt lépett át a
bárkából. A két ku-itya átugrott, és máris kapkodták a fejüket a jóféle szagok-

után.

lűrös, koromfekete színű dobermanok voltak - kicsit különös latolgatok egy sóneren. Daniló bácsi nem állta meg, és üdvözlés után megjegyezte:

- Talán az Államokban vagyunk és nem Málta szigetén? - mutatott a kutyákra.

Az Egyesült Államok rabszolgaidejére utalt parancsnokunk, amikor a négerek nyomában, hol ijesztésükként, hol üldözésként kopók jártak.

A rendőrtiszt szabadkozott:

- Sajnálom, kapitány, de utasításom úgy szól, hogy az ön hajóját a legtüzetesebben kell átkutatni. A kikötőt csak ezután hagyhatja el.

- És ha kijelentem, hogy az átkutatást elvégeztük magunk, amikor tudomást szereztem róla, hogy börtönszökevények bujkálnak a kikötőben?

A rendőrtiszt vállat vont.

- Sorry. Magamnak kell erről meggyőződnöm. Minden emberüket a fedélzetre kéretem.

Két perc múlva mindenki ott állt a felépítmény előtt. Suttora vállán a papagáj. A kutyák idegesen csóválták a farkukat.

- Itt vannak - mutatott Daniló bácsi ránk. - Mindenki.

- Akkor kezdhetjük - nézett a kutyás altisztre a rendőr, majd Daniló bácsihoz:

- Ön szerint, captain, teljes képtelenség, hogy a szökevények a hajón lennének?

Parancsnokunk hangja ezúttal úgy kongott, akár a hajófenékből jött volna:

- Képtelenség.

- Ali right - intett a tiszt, és odaszólt a kutyásnak: - Go.

Indulj.

És az altiszt, mint aki már mindent tud, megindult a hajóorr felé.

A két kutya közül az egyiket elengedte, és az máris előrevágtatott.

Neki a foxli ajtajának, és azon keresztül le a mélybe!

-Azannya! -hallottam Zoliért.

Akkor Ibni szabadságáért egy ócska pennyt nem adtam volna.

A pórázon levő kutya ugatni kezdett, és erre a hajó belsejéből is kutyaugatás volt a válasz. Szinte* láttam a doberman dögöt, amint felugrott Sottomarina fekhelyére, és onnan csahol át a deszkafalon a lánckamra felé.

Pontosan emlékszem, hogy akkor rátekintettem Daniló bácsira. Feltűnően fakó volt a kitűnő ember arca. Sottomarina és Jokohama láthatólag azt latolgatta, hogyan liajigálja be a kikötő vizébe a rendőrtisztet, ha kitör a botrány.

És a botrány kitört. De nem úgy, ahogy hittük, ahogy azokban a pillanatokban vártuk.

Egy elég kiadós pofont kaptam.

Igen, akkora pofont, hogy odavágódtam a parancsnoki kajüt széléhez!

Suttora a lábaimnál hevert!

A pilot, aki éppen felállt üldögéléséből, hanyatt esett!

A hajó, amely eddig szabályosan délnyugatnak állt a horgonyon, most megdőlt, elcsavarodott, és oly hirtelen állt nyugatnak, hogy a fedélzet elferdült, s a backbord palánk a vízig merült!

A rendőr és a kutya eltűnt!

Egyik is, másik is a vízben lubickolt.

A motorbárka kötele, akár a befűzésre szánt zsinag, elpattant, amikor a sóner megemelkedett.

Nem akadt a fedélzeten senki, aki a lábán maradt volna.

Daniló bácsi az árbockötélzetből kászálódott elő. A rendőrtiszt, aki az előbb még parancsnokunk mellett állt, a nyitott kabinajtón beszánkázott a parancsnoki fülkébe. Amikor előkerült - hófehér egyenruhája szakadt és maszatos volt!

Mintha föld- és tengerrezgés rázta volna meg hajónkat!

A török kétárbocos felől dübörgő üvegcsörömpölés hallatszott. Üvegekkel rakottan állt mellettünk a török is indulásra készen. De félrebillent, és raktárában megkezdődött az ötvenliteresek haditánca.

A kikötő megszokott reggeli zsváját hirtelen sípolás, trombitaszó, szirénaüvöltés repesztette.

A foxliba rohant rendőr kopó kidugta fejét, és onnan csaholta rémületét.

Talán azt nem is említettem: amikor megtántorodtam, s éreztem, hogy valaki vagy valami pofon vág - fültépő robbanás is hallatszott!

Nos, amikor annyira összeszedtük magunkat, hogy talpra álltunk és képesek

voltunk körülnézni, a robbanás okát is megláttuk.

Egy szürkészöld testű hadiegységet láthattunk tőlünk úgy kétszáz, százötven méterre füstölögni. Egy romboló volt! A négy kísérő közül az egyik, amelyik lemaradt'es most menetirányban keresztbe állt, teljesen oldalt dőlve. A romboló közepéből, ahol a légvédelmi ágyúk tornya mered felfelé, hegymagasságba tornyosult a füst, és lángok csaptak az égre!

Az alsó lőszerraktárban robbanás történt, ami bizony előfordult már a világtörténelemben, de talán jobbkor soha.

, - A Broke! - kiáltotta a feltápáskodó Sottomarina.

Igen, a nekünk valamikor oly nehéz órákat szerző Broke volt a szerencsétlenül járt hadihajó.

A Broke!

A Broke!

A romboló félredőlve, egyre okádta a lángokat. Fedélzetéről egymás után ugrottak a vízbe az emberek. Csak úgy nyüzsgött a víz a lubickolok karjától, fejétől, a vízbe hullt mindenféle hajóalkatrésztől, csónakmaradványtól.

Talán két perc sem telt el az eset után, már a környező hadihajókról vízsugarak lövelltek az égő hajóra.

De az csak égett egyre és okádta a füstöt, a lángokat!

- A vitorlákat azonnal húzzák le! - rendelkezett a pilot. - Ha fel robban a gépterem olajkészlete, a kifolyó olaj meggyújt mindent!

És ezzel a pilot átugrott a rendőri motorbárkába. A rendőrtiszt követte.

- Menteni! - üvöltötte a pilot és vele együtt a rendőrtiszt: -
Menteni!

Előbb az altisztet húzták ki és a kutyát, utána a motorbárka a szerencsétlenség helye felé robogott. Rajta a rendőrtiszt és a hajókalauz !

Néhány perccel ezelőtt még ragyogó kék ég és a kikötő bejáratán túl ragyogó kék tenger csillogott. Most egyre komorabb, egyre sötétebb lett. A rombolóból gomolygó füst, az oltásból származó vízgőz egyre sötétebb felhőt vont a Grand Harbour egész területére.

A Broke már annyira oldalt dőlt, hogy a füst- és gőzfátyolon keresztül is ráláttunk a fedélzetére. A parancsnoki állások függőlege-"sen meredtek a vízre! A két kémény, akár két ágyúcső, Floriana falait célozta. A főárboc az óriási elhajlástól és a nagy nyomástól csattanva tört ketté!

Sivítottak a hajók vészszirénái és gőzsípjai. Két kikötői tűzoltóig hajó túrta a habokat a senглеai révből jövet. Daniló bácsi hangja pattogott:

- Horgonyt azonnal fel! Indulás! Kormányt backbordra vedd ki! I Irány a kikötőbejárat!

Ekkor értették meg, mit akar az „öreg”. Szökünk! Saökünk, a rézangyalát! Soha jobbkor, igen, soha jobbkor a Broke robbanása!

- A pilotzászló fenn van - nevetett Daniló bácsi, és jókedvűen dörzsölte a kezét. - Jogos, hogy használjuk, a pilot mondta, hogy húzzuk fel! A lehúzásra nem adott parancsot! Előre, barátaim, előre! Siessünk!

És mi siettünk. Úgy hiszem, világrekord volt a sóner indulásának történetében a Jadran szélbe fordulása, vitorláinak beirányítá-sa, a horgonyról való elszabadítása.

Közben Sottomarina meglátta a rendőrkutyát, amint ott nyüszített egyre a foxli előtt! 4

- Corpo di baccho! - hördült fel az óriás. - Itt a kutylus! Tengerbe vele! «

És ezzel felkapta a dobermant, átnyalábolta, és keresztüldobta a korlátan.

De Sottomarinának szíve van, és nem állta meg, hogy oda ne kiáltson egy bárkásnak, aki rémülve vitte biztonságba a ladikját:

- Hé, földi! Húzd ki a dögöt! A kikötőrendőrségé! Még pénzt is kapsz érte!

A Jadran szélbe állt. -Nagyvitorlát húzd, rögzítsd!

- Kormányt három fokkal vedd ki!

Széles ívben elkanyarodtunk a török kétárbocos előtt, és megindultunk a Fon St. Angelo előtti torokhoz, hogy onnan -csodák csodájára! - kijussunk a két erőd

mögött kéklő nyílt vízre. A távolban ott láttuk haladni az Ark Royak, mögötte s oldalánál a rombolókat. Az admirálist nyilván nem nyugtalanította túlságosan a Broke katasztrófája.

Mögöttünk egyre süvítettek a szirénák, a gőzsípok, és dohogott, sistergett a kigyulladt hajóból feltörő gőz. Mert a romboló akkor már égett, akár az előző este Floriana várfalán Pál apostol fáklyái. Valóban bekövetkezett az, amitől félni lehetett: elérte a tűz a hajó belsejében az olajtankokat. Most az oltók számára nem volt más feladat, mint arra ügyelni, hogy a víz felületén szétterülő olaj ne okozzon még nagyobb bajokat.

Bevallom, úgy jöttünk ki a kikötőből, mintha legalább tíz hajókalauz lett volna a fedélzeten. A kutya se törődött velünk abban a ra-mazuriban. Fort St. Elmo és Fort Ricasoli között leadtuk a jelzést: köszönjük a vendéglátást!... Ekkor Daniló bácsi odaszólt Sottomarinának:

- Sotto, eredj és közöld barátainkkal, hogy a Jadran a tuniszi partok felé tart. Ha megunták a lánckamrát, kibújhatnak a foxliba. ? További rendelkezésig ott maradjanak!

Állítom, fiúk, nem akadt egy ember a fedélzeten, akinek ne ra-, gyogott volna a képe az elragadtatástól. Jokohama Jim kacagva fúj-I ta a régi tengerészdalt: Herri-hó, herri-hó, herri-hó! Tovaszáll a vízen a hajó! Solo-tu, solo-tu, solo-tu, Tánkra, legények, hoppla-hó!

Nem üldözött minket a kikötőrendőrség bárkája, a flotta egyik egysége sem. Az erődökből egy ágyú sem küldte utánunk a „megállj” jelzést. Mindössze a hajónapló nem tüntette fel a pilot bejegyzését. Ez az, amit még kibír a Jadran.

- Egy ideig elkerüljük La Valettát - mosolygott Daniló bácsi -, ennyi az egész!

- Te ugyan jót kívántál a napokban a Broke-nak - veregette Sot-tomarina vállát Guzsik apó -, bekövetkezett. Pedig nem is vagy Raguza fejedelme!

Időnként visszapislogtunk a kikötő felé. Sokáig láttuk a füstöt, de a lángokat is.

Délkeletnek a horizonton magasodott az Ark Royal impozáns teste. Északnyugatról több gőzös füstölgött: az olasz partok felől közeledtek. Mi délnek fordultunk, hogy a Marsa Scala és a Benhisa Point megkerülésével átmetszük a Kh. 14° 15 '-ét, és újból az afrikai partokra jussunk.

Az egyre erősödő délnyugati szél pompás segítségünkre volt, hogy mielőbb túl legyünk Málta látókörén.

Megmentettük Ibnit és Abdallát!

Fiúk, ezért szép a tengerészelet: tele van váratlan meglepetésekkel, élményekkel. Aki ennél az életnél különbet kíván - az marad-. jon a kályhaszöglet mellett!

És amikor leszállt az este, szabad vízen voltunk már. Málta fényjelei a messzeségbe vesztek. Csillagok fényében ültünk a fedélzeten, ünnepi hangulatban.

- Burokban születél, testvér - mondta Suttora nem is egyszer Ibninek. - Felrobbantasz egy hadihajót csak azért, hogy megszökhesz a rendőrök markából! Ez már igen!

Mondom: ünnepet ültünk. Pengett Jokohama Jim béndzsója, s a Jadran-trió (Jim, Piede, Jankó) úgy énekelt, hogy boldogság volt hallgatni. Persze az énekbe mindnyájan bekapcsolódtunk, kisebb-nagyobb sikerrel. De a főszám az volt, amikor Jokohama Jim előadta a híres Tom O'Hara Flenn kalózkapitány egyik balladáját. Ismeritek a „The Holly Bucckaneer” dalait? Állítólag a XVIII. században élt Flenn kapitány, a dalok szerzője. íme, az egyik O'Hara Flenn dalaiból, amit pengétóhangszerének kíséretében Jokohama Jim előadott a Jadran fedélzetén.

TOM O'HARA FLENN KALÓZKAPITÁNY DALA: HAJÓNK, AZ EL DORADO

Fiúk, fel az árbocfára, Feszítsétek a vitorlát! A réven ott leng már a zászló: Előre hát, az angyalát! Szelet jelez a szélkiáltó Viharmadár a víz felett, Fiúk, legények, tengerészek, Húzzátok azt a kötelet!

Hajónk neve El Dorado, Kétárbocos csuda-brigg. Én mondom, hogy ilyen hajót Nem pipáltak Londontól A covesi partokig! Rátartian nézegetem! Na és?! Hát az enyém! Ezer sterling volt az ára, Kétszáz ment az árbocára, Bordazata csontkemény. Karcsú, mint a sirály teste, Színe: koromfekete. De a vitorlák habfehérek, S szemed káprázik, miként Csillog a fedélzet reze! Lobogója, ha kiérünk Az

Antillák vizeire -Halálfejes kalózzászló!. Azok vagyunk mi mindnyájan, Kalózapának gyermeke! Agyúinkat bronzból öntötték Még a derék franciák. Ott vettük el valahol, Kemény csákyázás után, Paimpol sziklás pártjainál! Az volt ám a harc, barátaim! Hej, hogy vágott kartács, golyó! Szikrát vetett kard, lándzsa, Bömbölt ember és a tenger, Füstölt és nyögött a hajó! Szép volt, hitemre, csudaszép! Most is borzong a hátam, Ha látom azt az éjszakát:

A tűzokádó ágyúkat s A kapitányt, kit levágtam! Hitemre, jófajta hajó Ez a csinos El Dorado! Fedélzetén csupa kalóz: Derék fickó mind valahány, Nem fog rajtuk a golyó! Szélnek, viharok fittyet hány E kétárbocos csuda-brigg. Én mondom: ilyen hajót Nem pipáltak Londontól A cowesi partokig! Kormányos, hé, amott az irány! Feszítsétek a vitorlát! Elég volt a szárazföldből, Előre hát, az angyalát!... .. Előre hát, az angyalát!

Így szöktünk meg Máltából, 1934-ben, másnap, hogy Valetta népe Pál apostol szerencsés megmenekülését ünnepelte. Mi azt ünnepeltük, hogy sikerült hős barátainkat megmenteni - őfelsége, az angol király Broke rombolójának kegyelméből!

És a csillagok alatt szállt a hullámok felett Jokohama Jim éneke:
Előre hát, az angyalát!...

NYOLCADIK FEJEZET

Az ördög nem alszik - Tunisz előtt - Miért nem jön a vontató? - A hajdani berber kalózok városa - Különös figurák a tengerészek - A „sónerkérdés” tisztázása - Megmentettük Ibniéket - Az álmok városa - Bu Hadia új kafánája - Mint egy király ... - Titkos üzenet - Allah ill' Allah - Különös szőnyegkereskedőtc - Murzuk bej, a szabadsághó's - Haballa hana - Az ajánlat - A szenussziak mozgalma - Meg kell csinálni! - Krétától Tobruk 450 kilométer - Mához három hétre - Áldjon meg Allah!

~ Ibnit és Abdallát azonnal elbújtatni!

- Szélerősség hét!

- Irány: dél-délnyugat!

Daniló bácsi derűsen Szevérhez fordult.

- Célpozíciót kérek!

Szevér ránk nevetett: célpozíció! Mintha könyvből olvasnánk, úgy tudtuk mindig a szélességi és hosszúsági fokok földrajzi adatanyagát. Daniló bácsi iskolájának, hajósnevelő tudományának alapvető tétele volt az, hogy pontosan tudjuk: a koordináták melyik részén találjuk meg utazásunk célját, a célpozíciót.

- Az orvosnak a gyógyszerek receptjét kell tudnia, különben nem képes gyógyítani - hangoztatta időnként Daniló bácsi. - A muzsikusként kottát kell ismernie, különben nem muzsikus. A tengerész akkor tengerész, ha úgy fújja a hosszúsági és szélességi fokokat, mint az Azórok fújják a maximum szelét!

Így azután természetes, hogy akkor - Tunisz előtt - Szevértől kezdve mindnyájan betéve tudtuk a célpozíciót.

- Északi szélesség 36° 47 ', és keleti hosszúság 10° 10 ', Tunisz - harsogta vigyorogva Szevér helyett Zoller a kormány mellől. - Parancsára!

Igen, Tunisz előtt voltunk, eléggé erős szélben, korai reggelen.

Ezért kellett elbújtatni Ibnit és Abdallát, mert - Suttora és a többiek felfogása szerint - az ördög nem alszik. Hátha Tunisz azzal fogad minket, hogy Máltából rádióüzenet jött: a Jadranl átkutatni! Megtörténhet.

- Megtörténhet? - kérdezte Suttora is, amikor parancsnokunk felvetette ezt a lehetőséget is.

- Miért ne? A nemzetközi jog értelmében az angolok feljogosítottak ezt a franciáktól kérni.

- Hát akkor eldugjuk a két füstöst - fogadkozott a „kalóz” -, hogy tulajdon magukat sem találják meg!

Ibni és Abdalla ezúttal a hajómélybe került, a kettős raktár válaszfaluk közé. Nem lehet éppen derűs helynek, levegősnek és világosnak nevezni ezt a kuckót. De hát aki csempész és akit csempésznek - az már ilyesmivel is számol. A fő a cél. És a célért mit nem tesz meg az ember?! A hősök a célért születtek és

élnék, életük „célpozíciójáért”. Ibniék célja - a gyarmatosítóktól megszabadult Észak-Afrika...

Nem tagadom: szemünk kutatva járt, keresett, távol, közel. Már felmerült az a gondolat is, hogy távolabb Tunisztól, valami semlegesebb helyen tesszük ki Ibniéket.

- A legrövidebb út az egyenes! - vágta ketté Daniló bácsi szokott tettekeszségével a „hezitálást”. -Úgy jöttünk kfmáltából, mint a hercegek, úgy is megyünk be Tuniszba!

Akkor már megkerültük a Cap Bont, a tuniszi öböl előreugró elővédjét, és egyenesen dél-délnyugatnak hajóztunk a kiérdemesült, valóban történelmet látott La Goulette kikötő felé. Nyugaton hatalmas hajótest emelkedett ki a reggel ragyogó távlatából: egy nagy személyszállító otromba tömege. A fekete hajótest, a fehér felépítmények, a sárga-fekete festett hajókémény öt mérföldnyire is elárulta, hogy a 22 000 tonnás Vulcania halad amott, az olasz hajózás egyik büszkesége. A Vulcania Tuniszba készült, és mégis Biser-tának tartott, ami közel száz kilométerre feljebb található a tuniszi parton. Akkor már a szép és nagy, történelmi arab város, La Gou-

lette kikötője annyira eliszaposodott, hogy a francia kormányzat Bisertát nevezte ki fokikötővé. La Goulette (az El Bahira) csak az olyanféle hajók befutására volt alkalmas, mint a mi sónerünk. Már a háromárbcos barakokat is Bisertának irányították.

Felbukkantak a várost környező hegyek, mint a Szidi Salah, a Dzsebel Ahmar, a Dzsebel Merkez. És a tövükben sok-sok mecset, minaret tornya, kupolája, sok-sok lapos és lőrésszerűleg szegett háztető - Tunisz.

- A mai napot Tuniszban töltjük - mondta Daniló bácsi. - A do-gánában megérdeklődöm, hátha kapunk ott szállítmányt. Ha nem, akkor fordulunk vissza.

-No, azért egy kis feketére és nargile-pipa szívására két napot ott tölthetnénk! - morgott Zoller. Daniló bácsi intett.

- Arra elég egy nap is. Ilyen esetben, ha embert csempészel vagy árut, a legokosabb a tetthelytől minél előbb elkotródni!

- Hát ez így is van - helyesel Suttora. - Az ördög nem alszik... így azután ebben maradtunk. Egy nap Tunisz.

Jokohama Jim mindenesetre megigazgatta a nagy karimájú sombrero-t, és behangolta a bendzsó húrjait. Piede elővette egyetlen „díszruháját”, ami ugyan nem volt dísz, de ruha volt, és átmenetet képezett a civilek éf a tengerészek öltözéke között. Sottomari-na a raktárfedélre-telepedett, és gondos borotválkozásba kezdett. Suttora elmélyedve nézett a partok felé, és észrevehetőleg arra gondolt: ugyan érdemes-e megfésülni a szakállát és gubancsos haját Tunisz miatt? De látva, hogy Sottomarina borotválkozik, sőt mos-dik is, kalóznak nagy sóhaj kíséretében elővette iszákjából a tükröt és a fésűt.

- Egyszerre három levelet küldök haza - fintorgott a borotva hűzésére hajónk óriása. - Majd csodálkozik az asszony Zengben, hogy hármát ad át neki Miletics, a postás. így nagyobb lesz az öröm, mint ha egyet kapna.

A kikötés izgalma és öröme ülte meg a hajót. De főleg az izgalom. Ibniék miatt! Hogyan juttatjuk őket partra?

- Úgy hiszem, a legegyszerűbb az lesz - okoskodott parancsnokunk -, ha a vitorlaskikötő mólójához kérjük a kikötést. Ilyen helyen úgylátva annyi a bennszülött árus, kereskedő keveredik a fedélzetre, hogy két ember könnyen kisompolyoghat a hajóról.

La Goulette keskeny, tölcse-szerű, két hullámvédő közé szorított bejárata már előttünk volt, amikor a kikötői jelzőárbcra felhúzták az utasítást: „A bejáró előtt várja meg a vontató motorost!”

Nem volt a legegyszerűbb feladatok egyike az erős szélben, bevont vitorlakkal órákig egy helyben rostokolni. Mert múltak az órák, és csak nem jött az az átkozott vontató!

Aki bűnös, az gyanakszik, mi már gyanakodtunk.

jp-Jobb lenne visszafordulni és elpucolni! - ajánlotta Zoller. -püds a levegő! Ezek készülnek valamire! J?De Daniló bácsi optimizmusa győzedelmeskedett. '*?-

Badar beszéd! Talán egy vontatóbárkája van a levitézlett kikötőnek. És azt is javítják! Miért kell mindjárt - „suttorázni”? i Suttora felmordult:

» Kapitány, hát nem azóta kapkodjuk a fejünket, hogy a teknőssel találkoztunk?! ftDaniló bácsi hangja felcsattant:

» - Te talán kapkodod, de én nem! Es olyan rosszul sikerült a Ma-pbüékkal való találkozás is?

BSottomarina, aki tükörfényesre leborotvált arcát törülgette, felsó-fatott:

I ? - De szép verekedés is volt az, de szép! Eiletem egyik leggyönyörűbb verekedése! Minden pénzt megért, hogy részt vehettem benne! Ha a teknősek köszönhették azt a napot, akkor legyen áldott minden teknőse a tengereknek!

» Végül is megjött a vontató. Valóban úgy volt, ahogy Daniló bácsi mondta: javították. Öreg szerszám volt, olyasféle, mint a mi fiumei inavigációs hajónk", a derék kis Klotild. Nem olajjal, de szénnel leégették. Mellénk pöfögött, és átküldte az orvost és a hajókalauzt, jendörhatósági ember nem volt velük!

I. - A Jadran sóner Genuából - közölte parancsnokunk. - Áru nélkül. Máltából jövünk, itt szeretnénk rakodni. » A pilot vigyorgott.

I -Itt? Vannak sónerek, amelyek hat hete amott horgonyoznak! De hát kísérelje meg, kapitány. »Az orvos megjegyezte:

- Máltából? Tudnak a robbanásról?

- Hogyne tudnánk. Azért is nincs az okmányokban bejegyezve a pilot, mert pont akkor történt, amikor kifutottunk. A pilot egyszerűen otthagytott minket!

- Komisz eset lehetett.

-

- Az volt.

Megkönnyebbültünk. Máltából nem jött semmiféle jelzés! A hajókalauz is, az orvos is igen szívélyes volt. Ráadásul élményt hoztunk: láttuk a Broke robbanását.

Az apró vontató pöfögött, dohogott, és cipelte a Jadrant be a mólócsatornába La Goulette kikötőjébe.

Miként La Valetta, ez is két részből áll, egy jobb és egy bal oldali öbölből, mert La Goulette-től egészen Tunisz városáig egy csatorna és a csatorna szélén vasútvonal metszi ketté az egyébként jól védett öblöt. A felső tó az El Bahira, az alsó a Lac de Tunis. És ennek a kettős tónak legbelső részén húzódik meg a föníciaiak és a hajdani berber kalózok híres városa, a régi nevén Thunes - a mai Tunisz. A csatornát, amely La Goulette kikötőt és a tuniszi régi kikötőt összeköti, Bahira-canalnak (Bahira-csatornáának) hívják. A kettős tavat tíz kilométer hosszúságban metszi ketté a különös csatorna, amit 1888-ban építettek. Akkor ez a csatorna a tengernél, La Goulette-nél befogadta a hajókat, és mint valami csőből kidobta őket a tuniszi belső kikötőbe. Igen ám, de azóta történt egy s más részben a Földközi-tengeren, részben a hajózásban. A Földközitengeren az történt, hogy Franciaország egyre inkább berendezkedett Észak-Afrikában, és vele egyidőben ugyanezt tette Olaszország. A franciák Tunisztól nyugatra, az olaszok Tunisztól keletre. Tehát a nagy pénzzel, óriási embermunkával készült Bahira-canal lassan elvesztette szerepét. Az első világháború után bebizonyosodott, hogy a csatorna lebombázásával Tunisz kikötője és az ott megbúvó hajóhad halálos sebet kaphat, ha beszorul és elveszti mozgását. Ugyanakkor a hajótonna is erősen növekedett. A Bahira-canal négy-hatezer tonnás hajókra készült. Bővítést kellett volna végrehajtani, de minek, amikor közben megjelentek a történelem egén a repülőgépek és a légi bombák? így azután Tunisztól feljebb száz kilométerre Biserta lett a fő- és hadikikötő. Tunisz elvesztette kikötői jelentőségét, de La Goulette is. Előregedtek, eliszaposodtak.

A Jadrant nem a Bahira-canal nyílásának, hanem attól jobbra, a Goulette-i kikötő ócska, kopott dokkjai felé vontatta az ugyancsak kopott vontatóhajócska.

A hajókalauz is, az orvos is jól megnézte a fedélzeten tartózkodókat, pedig nyilvánvaló, hogy megszokták már - különösen a trópusokról jött és általában a vitorlás hajók esetében azt, hogy a tenge-rcészek különös figurák. Ti persze, fiúk, általában úgy tanultátok, hogy a tengerek munkásai forsriftoz egyenruhában dolgoznak az iárbocokon, húzzák a vitorlákat, vagy vakarják a hajórozsdat. Tehát tszalagos, lapos sapkát, kék galléros matrózzubbonyt, bőre eresztett nadrágot és a zubbonyon csokorra kötött nyakkendő hordanak. De ,azt bizonyára észrevettétek már, hogy a Jadranon nem így van. Mint ahogy nincs így a legtöbb teherhajón, főleg nem a vitorlásodon. Az egyenruhát a haditengerészek, a személyszállító

gőzösök, az állami tulajdonban levő teherhajózás emberei hordják. A „maszekok” nem. Azaz: egy-egy hordja, mint ahogy Piede zubbonya az olasz kincstárból lett elvonva, de csak a zubbony, a többi már Piede egyéni gyűjtése volt. Bevallom nektek: a tengerek nomádjai, tehát a vitorlások és teherhajók malijai, de még a tiszték többsége is azzal tetszeleg, hogy „egyéni” módra öltözik. Láttam én keménykalapos kormányosokat, ulánusatillában feszengő fedélzeti matrózt, micisapkát és utcái ruhát hordó kapitányokat!

Ezért nem volt számunkra semmi feltűnő abban, hogy Jokohama Jim cowboykalapot viselt, de abban sem, hogy Suttora véstesen utánozta lord Cardigant, és szolgálaton kívül csakis a köntösben volt hajlandó a fedélzeten tartózkodni. Különös alak volt kalózunk, bíborszínű köntösében, lengő szakállával, ütöttkopott és elviselt viharkalapjával, amint ott állt a fedélzeten, és nézte, hogy kanyarodunk be az egyik dokkba. Suttora vállán Pallada gubbasztott. Odább, a főárbc előtt, Jokohama Jim merengett és a bendzsót pengette: „Herri-hó, herri-hó.” Sombrieróját meglibegtette a szél. Odébb Sottomarina intézkedett félmeztelenül, és hátán, mellén, karján összevissza vicsorogtak, mozdultak, ugráltak a tetovált sár-

kányok, kígyók és polipok, amiket óriásunk még Kínában szerzett. És Gommó is megérdemelte a közfigyelmet. Gommót mi ma"jom-embernek hívtuk, nemcsak azért, mert pompásan kúszott fel a köteleken, de azért is, mert a homloka ugyanolyan szőrös volt, akár az álla, a háta, a melle. Gommó, hogy elrejtse túlzott szőrzetét (a jegesmedvebundát, mint elkereszteltük), hát a legnagyobb melegben is hordta a marseille-i kék-fehér csíkos, hosszú ujjú trikót. De azzal már nem törődött, hogy a trikón át csimbókban kikandikálnak a szőrök. Zollernek pedig, hajókedve támadt, az volt a kabalája a kikötőbe érkezéskor, hogy újságpapírból csákót csinált magának. Da-niló bácsi pedig semmi rossznak nem volt az elrontója az ilyen bolondériákból, így azután igen vegyesét mutattunk a befutáskor. AJWraM-cirkusz, mint parancsnokunk az ő népségét nevezte. Viszont a különleges hatást Daniló bácsi is elősegítette. O ugyanis ilyenkor elővette a legszabályosabb, négy parancsnoki stráfos egyenruháját, hogy az egész világ lássa: nem olyan mindenféle szedett-vedett hajó ám a Jadran sóner!

Tehát mint említettem, a hajókalauz is, az orvos is jól megnézte kompániánkat. Egy kicsit bizony méltóak voltunk - amúgy külsőre - a régi tuniszi öböl régi kalózfényéhez.

De ha a francia urak bámultak, úgy vélem, még inkább bámultak volna, ha lenéznek a kettős raktár válaszrekeszeibe. De nem néztek le. így Ibni és Abdalla, ha nem is főúri kényelemben, de minden zavarás nélkül megérkezett Tunisz előkikötőjébe.

-Köteleket engedd! - adta tovább a hajókalauz utasításait Sze-vér. - Kormányt vedd ki! Kikötésre felkészülni!

A kis vontató vidámat füttyentett, emberei gyorsan felhúzták a fedélzetre a vontatóköteleket, és a hajócska újabb futtyögésekkel, ami nála az üdvözlést jelentette, nagy ívben elkanyarodott. A sóner csendesesen, széltől itt már semmit nem borzolt vízen, kényelmesen úszott a part, a kijelölt móló felé.

Gommó a hajóorrban állt a kötélcsomóval, a középprészen pedig Jankó ugrásra készen, hogy kilépjen és előrefusson az első kikötő-

bakig. Itt nem lett volna értelme a bocit vízre dobni, amikor alig-alig állt egy-egy vitorlás, parti gőzös a móló mellett.

A túlsó kikötőmólónál valamivel több egység horgonyzott: halászbárkák, két hozzánk hasonló sóner és két sónerbrigg, ami a francia vizeken különösen népszerű. De általában kihalt volt a kikötő, nem kaszálták a levegőt az emelőrudak karjai, lengői és emelői, nem füstöltek a hajókémények százai, nem dohogtak a raktárak között a kis mozdonyok, nem dübörögtek a teherautók tömegei. Az innen végeláthatatlanul hosszú csatorna falai között egy gőzöske árbocai és árva kéménye látszott. Különben olyan jóleső csend volt La Goulette kikötőjében és láthatólag amott a messzeségben, Tunisz kikötőjében is, mintha színpadi díszletpróbába csöppentünk volna bele -próbaszünet közben!

A halászhajócskák közül több útra készülődött, és az egyik sónerbrigg emberei bontották a vitorlákat.

Az ám, fiúk, „sónerbrigg"! Talán addig, amíg Gommó és Jankó kiköti a hajót, meg előbukkanhat a mélyből a mi két hősünk - lesz idő, hogy tisztázzuk a „sónerkérdést". Hányféle sóner is van, az árgyelusát, kérdezheti tőlem - és joggal! - nem egy cimbora közületek!... No jó, hát akkor felelek is, de csak a magam módján, a magam tapasztalata alapján. De senki ne vessen rám követ, ha - valahonnan előbukkan egy legeslegújabb fajtájú sónertípus!

Általában elmondhatom, hogy a német és az angolszász hajózás termelte ki a sónereket. De azért hozzátettek egyet-egyét a francia, az orosz, az olasz, de még a svéd-finn „erődhajók" tervezői is.

A sóner alaptípusa a Jadran. Kétárbocos, hosszvitorlázatú, két-három orrvitorlával és egy-egy külön csúcsvitorlával, „sárkány-vitorlával" felszerelt, 100 tonnától 500 tonnáig épített hajó. Ezt a típust hívják „gaifel-sónernek".

A* sónerbrigg, amilyen amott szerel a szemközti pírnél, pontosan ugyanolyan testépítésű, mint a Jadran, tehát igen karcsú, orra előreszőkik, tatja is könnyedén emelkedik ki. Az eltérés mindössze az, hogy az első árboc és a második árboc (főárbc!) kereszttrúdja felett,

ahol a nagyvitorlák gaffrúdjá bekapcsolódik az árbocba, a meghosszabbított árbocon - két-két kereszttrudas vitorla van! Ezt a típust nevezik „sónerbriggnek", a franciák „galleone"-nak.

A sónerbrigg és a rendes sóner között foglal helyet a „toppsegel-sóner", a német, a svéd és a finn fát szállító vállalatok kedvelt hajója. Mint az ábrán jól látjátok, a „topi" (mert így becézzük világszer te) az említett két típus öszvére: az előárbc a sónerbriggé, a főárbc a sónéré. Hajótest és méretek mint a sónernél. Tehát íme a hármas szám: a toppsegel-sóner.

A négyes: ismarssegel-sóner". A szabályos és karcsú sónertesten két különböző árbocvitorlázatot látunk: az előárbc végig kereszttrudas (öt kereszttrudas vitorlával), a főárbc pedig hosszvitorlázatú. De ez még nem elég - a „mars" repülni akar. És repül is: a régi csodahajó maradványa ő, a „klipper" unokája, tehát a két árboc között is feszülnek orrvitorlaszerű „ponyvák", amit magyarul „tarcsvi-torlának" (!) kereszteltünk el.

A „sónerbark" az óriás testvér, vagy ha úgy tetszik: a nagybácsi. A bőségesen nagyméretű testet (500-tól 1200 tonnáig) három árboc

viszi tova a tengereken. A három árboc közül keuo (az elő- és a főárbc) sónerbriggé, a hátsó árboc pedig rendes hosszvitorlázatú sóne-ré. íme, ez már - az ötös számú sóner!

A hatos számot a „dreimast-gaffel-sóner"-nek adjuk. A dreimast-gaffel pontosan a fenti nagybácsi testével és méretével rendelkezik, a három árboc vitorlázata olyan, mint a Jadran két árbocának vi-torlázata.

A következő eset legyen a hetes számú: ez a „dreimast-marssegel-sóner". Ez is a nagybácsi testével és méretével dicsekszik, de eltérés van az árbocoknál: vagyis inkább az előárbcnál, amin két kereszttrudas vitorla feszül.

Végül vegyük elő a nyolcast, és ezzel a főtípusokat a sónereknél (de csak ezeket) tisztáztuk. És ez nem más, mint a szépszámú hajócsalád legimpozánsabb tagja: a „viermast-sóner" - a négyárbocos, valóban lenyűgöző látványt nyújtó óriás! Négy árbocán a Jadran-féle hosszvitorlák feszülnek. Gyönyörű hajó, de mint minden, ami ritka és gyönyörű az életben - fehér holló! Egyre kevesebb látható belőle, azok is vén legények.

... A Jadran tehát La Goulette-ben pihen.

Körülöttünk, ha nincs is óriási zshivaj, de azért érezzük a „Kelet" ízét, levegőjét. Míg a marokkói Mogador csak piszkot, cigányput-ris szomorúságot meg európai eltúlzást mutatott - a tuniszi világ már itt is több eredetiséget, őszintébb népi világot tárt a hajósok elé.

Először is a sok-sok megragadó, pompás alakot. Milyen fenséges megjelenésű emberek ezek a szikár, magas, nyugodt tekintetű kikötői típusok, akik elsőnek jöttek a sónerre! A messzi ősök között ott vannak a föníciaiak, akik itt tábort és nem messzire várost, Karthágót alapították. Az igazi ősök pedig a berber népek, a Földközitenger valamikori kereskedői és -híres kalózai!

Allah is kalóztanyának, kalózbúvóhelynek teremtette El Bahira tavának rejtekeit és magát a jól védett tuniszi öblöt is. Az öböl mögött ott vannak a hegyek, a hegyek mögött a sivatag! Dzserid Teba-

ga, Khsor el Hammamet - nagy kalózok voltak. Rejtekük a tuniszi öböl és ez a belső tó volt, városuk, fellegvárak pedig Tunisz. És erre vonult a rómaiak ellen Karthágó felé Hasszán Ibn en-Noman sivatagi hadinépe, hogy a kalózok bandáival egyesülve felperzselje a karthágói öbölbe szorult római flottát!...

És ezeknek az ősöknek ivadékaik fogadtak minket a város előkikő-tőjében.

Hoztak datolyát egész kötegekben, dohányt, fűgét, kávé, kakaót ládászámra, teveszorból készült takarókat, ruhánakvalót - de hát mindebből alig kellett valami a sóner népének. Annál inkább lestük az alkalmat, hogy Ibnit és Abdallát kiszabadítsuk börtönükből. Végre erre is sor került. A sok burnuszos kalózivadékok között úgy elveszett Ibni és Abdalla, akár két csepp víz a tengerben.

Ibni mélyen meghajolt Daniló bácsi előtt a kajütben, amikor elbúcsúztak.

- Kapitány effendi, örök hála neked. Sem én, sem a népem nem felejtje el, mit tettél társaidal értünk. Megmentetted az életünket!

- Csak visszaadtam a tartozást - szabadkozott parancsnokunk. -Ennyi az egész, Ibni effendi, és nem több.

Ibni mosolygott:

- Ennél sokkal több, parancsnok effendi.

A szótlán Abdalla bólongatott: bizony több, sokkal több. Hajjaj!

- Több - folytatta Ibni -, sohase tagadd, uram. És eljő még az idő, amikor ez a titkunk napvilágra kerül. Insallah!

Abdalla is megszólalt:

- Insallah.

Ibni kezét nyújtott.

-Kapitány effendi, segítsenek az égiek. Derék ember vagy hajósaiddal együtt. Ha soha nem találkoznánk, akkor is tudd: Mohamed el Kebir, akit egész Afrika fehér rendőrsége üldöz, örökké hálás neked! Effendi - segítsen az ég!

Ezzel Ibni összevonta burnuszát, a csuklyás kaffiét is magára húzta. Intett Abdallának, hogy búcsúzzon el tőlünk. Kemény kéz-

fogások, azután a két szabadsághős kilépett a parancsnoki kabinból. Úgy ballagtak kifelé, mint azok az árusok, akiknek nem sikerült üzletet kötni.

Átmentek a hajópallón, és eltűntek a raktárak között. Ibni és Abdalla szabad volt!

Daniló bácsi megkönnyebbülten nézett rájuk.

- Csakhogy sikerült! Nem hittem, hogy ilyen simán megy!

Suttora megjegyezte:

- Mostantól kezdve a jó jelek varázsába kerültünk. Ez is azt jelenti.

- Az mindig jót jelent, ha egy romboló idejében felrobban! - vigyorgott Sottomarina.

A mienk volt tehát az egész nap, és elhatároztuk, hogy két csoportban meglátogatjuk a várost. Ha már itt vagyunk, lássuk a berber kalózok régi fellegvárát!

Daniló bácsi Ibniék távozása után azonnal a városba ment. Autóbuszok indultak a kikötőből, és a nyílegyenes csatorna partszegélyén robognak be a mesék városába. Az én kompániám Jankó, Sze-vér, Gommó és Suttora társaságából áll. Mondanom se kell, hogy Suttoránk a csillogó selyemköntösben hagyta el a hajót.

- Ha egy lord megtehetette, hogy így száll partra, mennyivel inkább én! - érvelt Suttora, amikor örök ellenfele, Sottomarina megjegyzést tett idős, de bolondos hajósokról. - így van kedvemre, Sottó, hiába morogsz!

Akkor már Jankó két nagy tapadócsigát, patellát lefejtett a móló kőfaláról. És ebbéli örömeiben, hogy a gyűjtemény már az első félórán szaporodott, Jankó egyelőre búcsút mondott a tengerkutatásnak, és vidáman indult útnak.

Tunisz, Tunisz, te álmok városa, vajon látlak-e még?!

Tudom, fiúk, nem illő elérzékenyedni, ha a magamfajta vén hajós mesét mond a régi valóságról. De Tunisz kitörölhetetlenül úgy él a szívemben, mint a keleti mesék városa, mint Harun al Ra-sid meséiben - Bagdad. Az én Bagdadom Tunisz, talán azért, mert

csak villanásnyira láttam, s azóta se többet, de az a villanás - egy életre szól!

A pálmákkal ékes utcák, a régi és az új várost elválasztó városfal, az egymást követő sok-sok mecset és a hozzájuk tartozó mór stílusú minaretek, a híres

„szúk" (a bazárnegyed) árkádsorai és árusbódéi, a Kasba nevű fellegvár fantasztikus sikátorai, a Bardo nevű épületcsoport, mely egy személyben volt palota, börtön, mulatóhely, kaszárnya, s a tuniszi bej („dey") téli palotája - ahogy elém áll emlékezetemben, ugyanazt érzem, amit kószálásunk idején Suttora érzett! Suttorát megragadták az emlékek. Közülünk egyedül ő volt ismerős Tuniszban, és a vén kalóz egyre idézte az emlékeket.

A Medina-negyed tekervényei között rámutatott egy rozoga épületre.

- Nézzétek, cimborák, itt volt valamikor a világ leghíresebb „kafánája". Ha ide beléptél, egyszerre két csészével kaptál kávét. Az egyikben hideg, a másikban meleg kávé volt. Egyik is, másik is mennyei ital!

A Szidi Mahréz mecsetnél elmerengve áll meg Suttoránk.

- Nézzétek - mutatott a vénhedt óriásra -, ez sok mindenről híres, többek között arról is, hogy innen egyszer kivertek engemet! Tudtam is én, hogy gyaurnak nem szabad belépni ezekbe a tuniszi mosékba! Nem tudtam. Beléptem, nézelődtem, egyszer csak átnya lából négy füstös cigány. Akkor még ifjú voltam, a Petőfi gőzös kormányosmatróza - sejthetitek, hogy helytálltam becsülettel keresztény hitemért! Igaz, másnap és harmadnap a hajót őriztem, még a szemem is bedagadt, nemcsak a fejem!
Tunisz, Tunisz!

Hej, de vidáman is lépkednék a zsidónegyed ósdi sikátoraiban, Dar el Bej erődítményei között, a Babszuika zsákutcáinak rengetegében, ha odapottyantana az élet! Megmutatnám nektek Szidi Bu Hadia úr kafánáját, ahol letelepedtünk, és ittuk a pompás tuniszi kávét. Volt bezegg nézőnk elég. Suttora aratta a legnagyobb sikert a Dzsazira szegénynegyedben, ahol felfedezték Szidi Bu Hadia úr ki-

tűnő kis kávézóját. Hogyan, hogyan nem, de elterjedt a hír, hogy valami igen előkelő uraság, gazdag frengi időzik csodás selyemöltözékben Bu Hadiánál. És ahány gyerek, agg koldus csak akadt (márpedig akadt!) a Dzsazirában, az mind odasereglett, és tartotta a tenyerét. Mi meg - hiszen a tengerész már ilyen, nem szereti elrontani a tréfát - rajta voltunk, hogy minél inkább higgyék, nagy és gazdag frengit látnak a köntösös uraság személyében! Drága, drága, öreg Suttora, dehogyis volt szíve felfedni kilétét! Üvegablakos okuláréja mögül boldogan pislogtak ravaszdi szemei - esetleg lord Cardigannak nézik a Dzsazira szegényei. És szórta a pénzt, mint egy király a koronázásakor!

Végül odasúgta Szevérnek:

- Hallod-e, a kávékat te fizesd! Egy vasam sincsen! És ami marad, azt adjátok ide! -Valósággal szöktünk Bu Hadia úr kafánájából, vagyunk roncsaival, mindössze annyi pénzzel, hogy az autóbusszal átjussunk a túlpartra, La Goulette-be! Mert bukszánk minden pénzecskéjét, shillinget, lírát, frankot, egyiptomi és török pénzt (ahogy ez már összekeveredik a tengerész zsebében) átadtuk az öregnek - hadd legyen király Beóciában! És az is volt: utcákon át követett egy csoport, ünnepelve, dicsérve, dicsőítve Suttorát, a frengi uraságot! Ó, ha láttátok volna a kalózt, amint büszkén kihúzta magát, és köntösi méltóságában végiglépkedett a Dzsazira szegénysorain! Ahány zuáv csak jött velünk szemben fehér gamásni-ban, piros fezzel, buggyos nadrágban, feszesre húzott kék dolmánykában, az mind kitért, mintha maga Tunisz akkori francia kormányzója közeledne fényes kíséretével! Holott a zuávoknak még nagyobb szavuk volt, mint a légió embereinek.

Amikor kiértünk a Rue de Portugálra, a kikötőnegyed egyik főbb utcájára, kivel találkoztunk össze, mint Daniló bácsival?! Parancsnokunk már messziről széttárta tenyerét, mint aki mutatja, hogy nincs eredmény. Hiába járta végig a Rue d'Alger összes hajózási és szállítványozási irodáit - a Jadran számára nem talált megbízatást.

- Tudjátok, milyenek a franciák - mondta parancsnokunk. - Csak végső esetben fogadnak fel idegen hajót! Marseille-ben is ezt tapasztaltuk. Itt is így van. No, majd máshol! Cardigan lord még kitarat minket, barátaim. De mindenesetre alkonyat előtt indulunk. Látta meglepődésünket. Felnevetett.

- A többiek majd legközelebb nézik meg a várost! Legfeljebb Jo-

kohama nem kerül lakat alá, és időben indulhatunk!

De alig tettünk néhány lépést a Jules Ferry felé, hogy ott megkeressük a goulette-i buszt, amikor Daniló bácsi mellett megállt egy kaffiós legényke. Lehetett amolyan tíz-tizenként éves gyerek, okos,

értelmes arccal, mint amilyenek általában az élet tíz próbáját kiállt arab gyerekek.

- Kapitány effendi, vedd ezt az üzenetet.

Egy cédulát nyomott Daniló bácsi kezébe, és ezzel már el is tűnt az utcakeresztezés forgatagában.

Ugyan ki üzen vagy levelez Tuniszban a Jadran parancsnokával?

Daniló bácsi szétnyitotta az összehajtogatott papírlapot. Figyelmesen nézte, majd meglepődve ennyit mondott:

- Gyerünk innen odébb.

A Port egyik csendes mólójánál megálltunk. Daniló bácsi mosolygott.

- Legyen nektek igazatok, Suttora! Nézzék meg Tuniszt a többiek is. Ibni üzent, mert csak ő üzenhetett. íme.

És elolvasta a francia nyelven írt levélkét. Ez állt benne:

„Effendi. Reggelig ne induljatok. Ezt üzeni hú barátod, aki tisztel.”

Vajon mit akarhat Ibni?

Mert hogy ő üzent, az biztos. Ne induljunk. De miért?

Erre gondoltunk attól kezdve, hogy hazaértünk a Jadran fedélzetére.

Mit akarhat Ibni, akitől azzal köszöntünk el, hogy talán többé nem is látjuk egymást?

Alkonyatkor felhangzott La Goulette egyetlen minaretjének erkélyéről a mohamedán pap, a müezzin elnyújtott, messzire hangzókiáltása:

-Allah ill Allah, Mohamed rasul Allah!...

És minden irányból, mint nálunk faluhelyt a hajnali kakasszó, hallani lehetett az éneklő, rikoltó szavakat. A közeli Khéreddine, El Auina minaretjeiről éppen úgy szerteröppent a tájban a müezzin nek éneke, mint a távoli Tunisz valóban száznnyi moséjának tornyából.

Allah ill Allah...

Hogy Tuniszban megálltak-e a főútvonalakon az aprócska villamosok vagy autóbuszok, azt nem tudom. De azt tudom, hogy La Goulette kikötőnek az a része, amit áttekinthettünk, tele lett letérdelt, földre borult, napnyugtának fordult burnuszos, félmeztelen emberekkel. Egy erőszakos árus éppen Gommót igyekezett meggyőzni arról, hogy nem, a tengerész nem élhet rózsaoilaj nélkül, amikor felhangzott a müezzin hangja. Az árus előrántott egy tenyérszőnyeget, kirohant a partra, és leborult napnyugtának. Gommó meg behúzta a hajópallót, hogy megszabaduljon a rózsaoilaj csábításától. Sottomarina, Jokohama, Piede a városban volt.

Végül este lett. A közeli világítótorony forgó csóvája hárompercenként éles fénnel világított a távoli város minaretjeire, templomtornyaira, háztetőire. És ugyancsak hárompercenként ki a tengerre, a holdtalan este sötét távlatába.

Guzsik apó már kiosztotta a vacsorát, és mi vidáman kanalastuk a mohamedánság tiszteletére készült piláfot - rizses birkát -, amikor megcsikordult a hajóra vezető palló.

Négy burnuszos alak érkezett. Az első kettő vállán szőnyegek pú-pozódtak. Még csak ez kell, szőnyeg! - futott át az agyunkon. - És hozzá imaszőnyeg! Másra sincs szükségünk a tengeren.

Az egyik már mondta is tört levantei olasz-francia-arab-török nyelven:

- Szép'szőnyeg. Jó szőnyeg. Olcsó szőnyeg. Fizetni nem kell. Szévé odakiáltotta:

- Majd ha búcsút mondunk a tengernek, de előbb nem! De ekkor észrevettük a négy közül az egyiket. Ibni!

Csak nem azt akarja Ibni, hogy szőnyeget vegyünk valami ismerős kereskedőjétől?!

Ibni, mint aki tudja a járást, egyenesen a foxli felé vonult. Ránk kacsintott, és ebben a kacsintásban az volt: gyertek, s hívjátok a parancsnokot.

- Szép szőnyeg, jó szőnyeg - darálta egyre a cimborá.

- Nem állítom: a foxli nem a legteresebb helyek egyike. Különösen-akkor nem, ha négy arab egy csomó imaszőnyeggel vonul oda be. Még szerencse,, hogy hárman

hiányoztak a bandából, úgyhogy Daniló bácsival csak elfértünk hajónk legzártabb helyén. Ibni a móló felé nyíló kerek ablakocskákat gondosan bezárta. Tehát az észak-afrikai forradalomnak harcosa akar valamit. Akart is. A kupacba szedett szőnyeg csak alibi volt.

- A társaím - mutatott Ibni a három emberre.

Az egyik közülük igen fiatal, ez cipelte a szőnyegek javát. A másik idősebb nála, a harmadik - ha álmunkban ilyen embert látunk, kiüt rajtunk a veríték! Koromfekete képű sivatagi tuareg volt, félszemű és félszájú a szerencsétlen. És tele apró gödröcskéekkel, kicsi és nagy forradásokkal az arca. Már messziről látszott, hogy löporrobbanás intézte el!

- Murzuk bej - mutatott a feketeképűre Ibni. - Csak arabul beszél.

A lámpa fényében Murzuk bej talán még ijesztőbb volt, mint napvilágnál lehetett. Jankó úgy meredt rá szünet nélkül, mintha kísértetet látna.

- Murzuk bej Líbiából való - folytatta Ibni -, a Nagy Szenusszi embere. És az én testvérem.

Ezt az utóbbit igen kihangsúlyozottan mondta, erős nyomatékot adva szavának. Testvére, tehát harcostársa, félelmet nem ismerő, egy célért küzdő fegyvertársa.

- Kufrából való. Talán tudod, kapitány effendi, hol van Kufra? Daniló bácsi, aki Suttora fekhelyének szélén ült, bólintott.

- Tudom, Líbia déli részén. Azt is tudom, hogy az olaszok két éve foglalták el nehéz harcok árán.

Ibni bólintott. Ugyanakkor Murzuk bej az arabok furcsa, nekünk szokatlan torokhangján, sok h-t, sok i-t ejtve, valamit mondott Ibninek. Hevesen, szagatva, ingerülteri beszélt. Végül Ibni keményen, szigorúan válaszolt, mint aki leinti, leszidja a hozzászólót. " ' "

- Valahogy kivette a szavadból, mint mondtál, kapitány effendi - mosolyodott el Ibni. - Azt mondja: Kufráfcnem foglalták el, csak megszállták. Néhány hónappal ezelőtt már a második helyőrséget koncolták fel a Nagy Szenusszi emberei! Murzuk bej vezette őket. Azt mondja: a harmadik és a negyedik felkoncolás következik, amíg csak nem hagyják el Kufrát, a szent oázist!

Ibni kis szünetet tartott. Murzuk megelégedetten bólintott Ibni felé. Majd megveregette Daniló bácsi vállát.

- Haballa hana.

így van ez jól; így igaz.

A tuareg fekete képe csillogott a megelégedéstől.

- De ötödször is felkoncolják az őrséget, ha arra sor kerül - folytatta Ibni. - Murzuk bej azt is mondja, hogy az olaszok megtámadják Abesszíniát, a négus országát. Ez elintézett tény. Csapataikat gyengíteni kell, máris visznek embereket Líbiából. Ezért Kufra és Gatrún oázisok ellen a Tibészti hegyekben megbújt szenussziak megfelelő időben támadást akarnak intézni.

Daniló bácsi bólintott, mint aki azt mondja: hagyjon érdekes, de mi közöm van a szenussziak támadásához? Mi ugyanezzel az érdeklődéssel néztünk Ibnire. Hová akar kilyukadni? Mert hogy nem azért jöttek, hogy mindezt elmesélje, és nem ok nélkül küldte az üzenetet a legénykével, az biztos. Ibni a tények embere, ezt már tudtuk.

A tuareg megint mondott valamit az ő száraz, vad nyelvén.

Ibni egy ideig hallgatta, majd-megint leintette Murzuk bejt, és Daniló bácsihoz fordult.

- Kapitány effendi, ti már nagy jót tettetek velem. Tudom, ki vagy te, és azt is, kik az embereid. Ezért fordulok hozzád a legna gyobb bizalommal. Amit most mondok, azért az életemmel játszom. .. de ha elfogadjátok, talán ti is.

Egymásra néztünk. Ibni szikár, csontos arcára, Murzuk bej fekete, elferdült, sebes képére, a lépcsőn kuporgó két bennszülöttre. Halkan, fojtottan mondta Ibni:

- Kapitány effendi, vállalkoznál-e arra, hogy egy megadott helyről Líbiának egy megadott helyére lőszert hozzál?

Csönd támadt. Ezúttal a tuareg sem szólt közbe. Pallada tollázkodott a lengő

asztalka közepén. Olyan nagy volt a csönd, hogy hallani lehetett csőrének kaparászását.

Kis idő után Ibni hozzátette:

- Nem ingyen kívánjuk. Van pénzünk bőven, hidd el, kapitány effendi. Mi szegények vagyunk, igénytelenek, így kívánja a szent cél, de a> mozgalom gazdag. A szenuszsiak minden vagyona, amit az olaszok nem találtak meg, Murzuk rendelkezésére áll. Tehát - fizetünk a szállításért.

Daniló bácsi, aki eddig a padozat deszkáit nézegette, feltekintett.

- Amit kérsz, nem egyszerű feladat - szólt Ibnihez. - Ezer ve szélyt rejt az ilyesmi.

Elmosolyodott. Szevére, Sottomarinára nézett.

- Bár az is igaz, Daniló bácsi nem szokott a veszélyes feladatoktól megijedni. Hanem halljam előbb, mit mondanak az embereim.

Suttora, te vagy a jós, mit érzel? Van planétás papagájod, halljam!

Hajónk derék öregje, a kalóz, beletúrt szakállába, pislogott, még a szemüvegét is elővette, hogy alátámassza tudálékosságát.

- Kapitány - kezdte Suttora -, én már sok mindent megjósoltam, jól is, rosszul is. Ebben az egyben nem tudnék ilyen hirtelen szólni, mert semmit nem látok, és semmit nem hallok. De úgy vélem, igen nagy a veszély mint azt signore capitano is mondta.

Az első eset volt együttlétünk óta (tehát igen régen), hogy Suttora nem foglalt állást. Eddig hajónk javasembere így vagy úgy, de kimondta a magáét - most nem.

Már itt elmondhatom nektek, fiúk, hogy azok a percek ott a fox-liban döntő és igen jelentős percek voltak az életünkben. Hogy Suttora nem ismerte fel, mi minden is tornyosult akkor a Jadran fölé, nem tulajdoníthatom másnak, mint annak, hogy az öreg kalóz „egyéni kiszmetje” ezt így akarta. Suttora bölcs előrelátása is csődöt mondott, bár - állítom - így is volt a helyes. Nem azért vol-

tunk a Jadran emberei, hogy a kaland (a Kaland!) lehetősége elől meghátráljunk. Nem azért voltunk Daniló bácsi cimborái és neveltjei, hogy azt, ami izgalmat, élményt rejtegetett - elszalasszuk. Daniló bácsi nem erre és nem így nevelt bennünket. De azt se állítom, hogy a Nagy Szenusszi és a líbiai felszabadító mozgalom „sze-nussziak” néven ismert bátor seregének küzdelme túlzottan meghatott volna akkor minket. Tengerészek voltunk, hajósok, az élmény és az élet hívei, amolyan rendes fenegyerekek. Tudtuk, hogy vannak gyarmatok, és a gyarmatokon gyarmatosítók. Akkor mindezt nagyjából a világ rendjének tartottuk. De a szívünk az egyszerűekhez húzott, a kikötők népségét többre tartottuk, mint a kikötők uraságát. Így azután az olyan emberek, mint Ibni, kedveltek voltak előttünk, és boldogan segítettünk rajtuk, ha csak sportból is. De az is lehet, hogy több volt ez akkor, mint sport, csak éppen nem ismertük fel még a valót. Azt, hogy a mi kis birodalmunk, a Jadran hajó szabadsága - illően tovább fejlődhetne a világ minden részén, még a gyarmatokon is. Igen, azok a percek, fiúk, döntőek voltak akkor az életünkben.

A józan ész azt mondta: a Jadran tisztos kereskedelmi hajócska, hivatása nem több az ő 300 tonnájával, mint az, hogy árut vigyen ide, amoda. Mint ahogy vittünk mi már mindenfélét, mint láttátok, még templomot is. Embereket is csempésztünk, mint tudjátok. De lőszert soha. A lőszercsempészés óriási veszedelmet rejt, az életünk, a hajó sorsa függ tőle! Hogyan avatkozhat bele az ország életébe egy egyszerű hajócska? És van-e értelme annak a néhány tonna lőszernek, ha a gyarmatosító ország százszor, ezerszer, tízezerszer annyi lőszerrel rendelkezik, mint az oázisok, a sivatagi rejtekek szabadságharcosai? Van-e értelme?

- Sottomarina, te mit mondasz? - tekintett parancsnokunk csoportunkra. - És te, Szevér, a Jadran első tisztje? Mi a véleményetek?

Egymásra néztünk. Majd a pado'zatra, ahogy az előbb kapitányunk. Nagy volt a tét.

Lőszercsempészés!

Szevér rázta a fejét. Nem tudom.

Sottomarinára átragadt Suttora bizonytalansága.

Jokohama Jim mondta ki először a bátorítást:

-Boys, meg kell csinálni! Egy kis lőszercsempészség nem nagy dolog. Meg kell csinálni, captain!

Úgy néztünk a hosszú amerikaiakra, mint aki helyettünk beszél, csak éppen nem mertük kimondani a felelősség miatt. Meg kell csinálni.

Daniló bácsi szikár, barna arcát előntötte a pirosság. Ez az izgalom jele volt nála, a feltámadó vadászláz pírja.

- így gondolod, Jokohama?

- így, captain. Egyszer már csempészttem lőszert, azóta nem mehetek vissza az Államokba. Kubába vittük, de a Potomac elfogott -rajtavesztettünk. Eddig nem beszéltem erről, de most kimondom: nem nagy dolog az. Okosság és óvatosság kell, ennyi az egész. Az én kapitányom egy buta argentin volt, mit lehet az olyan fickótól várni?

Jokohama derűsen vigyorgott. Egyszerű szavai szították a különben is könnyen lobbanó parazsat.

- Az argentin kapitányok olyan buták, mint a patagónok! - egé szítette ki okfejtését Jim.

Egyszerre harsogó nevetés támadt.

Ibni is elmosolyodott, pedig Jokohama angolul beszélt. Murzuk bej is vigyorgott, pedig ő se értett egy szót sem. Sottomarina m'bst már biztonságérzetet érzett és kimondta:

- Kapitány, igaza van Jimnek: meg kell csinálni! Ha megfizetik, azjneg külön haszon. így egyikünk se érezheti, hogy a másik ke gyet gyakorol.

Zoller se maradt el a véleményével:

- Már úgys régen verekedtünk. Hátha lesz a csempészsésből is egy jóféle bunyó!

A hangulat feloldódott.

Daniló bácsi hátraszólt Jankónak, aki a foxli lépcsőjén kuporgott:

- A Földközi-tenger mappáját kérem.

Majd Ibnihez:

- Hát lássuk a kérdést közelebbről. Honnan kell elhozni a lőszert és hová?

Ibni bólintott. Halk mosoly szaladt át az arcán. Odaszólt a tua-regnek. Az visszafelelt különös, pattogó hangján.

- Azt kérde Murzuk bej, kapitány effendi, hogy vállalod-e? Mert csakis ebben az esetben árulhatja el a helyeket.

Daniló bácsi ingatta fejét.

- Elvileg vállalom, de előbb tudnom kell, hol kell felvennem a szállítmányt. Ettől függ minden. Ha nem találok biztonságosnak a felvevőhelyet, vagy azt a területet, ahová szállítani kell, akkor -saj nálom, de - se a hajót, se az embereimet nem veszélyeztethetem. Erről van szó.

Újabb tolmácsolás kezdődött. A félszemű tuareg hol dühösen vi-I csorgott, hol élesen kiabált. Különös, kegyetlenül vad fia volt a líbiai homoksivatagnak ez a fekete képű ember. Az örökös harc és küzdelem edzette bele ezt a ridegséget.

- Azt mondja Murzuk bej - közvetítette Ibni -, hogy ő csak azért bízik meg benned, mert az én barátom vagy, kapitány effendi. Különben egy szavadat sem hinné. De azt is megéri, hogy aggodal maskodói, hát kimondhatom: Kréta szigetének egy megfelelő helyéről kellene, átrakodás után a líbiai parton, Tobruk közelében . kirakodni.

Jankó addigra már lehozta a mappát. Parancsnokunk kiterítette a lengő asztallapon, eltessékelté közben Páliadat.

Itt van Kréta és itt Tobruk - néztük Daniló bácsival együtt a térképet. Légvonalban nem több 450 kilométernél. Szinte semmiség. Igaz, közben az olasz flotta hajói is megtalálhatók, Ibni némi aggodalommal vizsgálgatta parancsnokunk arcát.

Murzuk dühösen felmordult.

- Azt mondja a bej, hogy jól megfizeti az utat -suttogta Ibni. -Kérj, amennyit akarsz, de Kufrát, a szent oázist, ahol annyi hős porlad és annyi család várja a Nagy Szenusszit, felszabadítják! Erre kell a lőszer.

Daniló bácsi felnézett a térképről. Rátette kezét Ibni vállára.

- Vállalom. Mondd meg a bejnek, hogy vállalom. De egyúttal kérdem: mikor és hogyan hozom el a kívánt lőszert? Emlékszem jól: abban a pillanatban megkönnyebbültünk. -Azannya púpos! -vigyorgott Zoller.

Murzuk bej is egyszerre más lett. Mélyen meghajolt Daniló bácsi előtt, és azt mondta mellére tett tenyerekkel: szalám. Majd kezét nyújotta.

Ibni tolmácsolt:

- Murzuk bej köszöni a jószágodat, és még csak azt kérdi: hajlandó vagy-e hajódra venni az ő emberét? Ennél az embernél lesz a pénz, amit akkor ad át neked, amikor a szállítmányt felvettétek. Mához három hétre kell a megadott helyen lenni, és ott esetleg egy hetet is várni. Murzuk bej embere azt is tudja majd, hogyan és honnan veszitek át a szállítmányt. Tehát felvennéd-e hajódra azt az embert?

Daniló bácsi elmosolyodott?

- Egy feltétellel igen. Ha nem kell Máltán kikötnöm.

Ibni is derült.

- Nem kell, kapitány effendi. Krétán kell kikötnöd, a Kap Busza és a Kap Szpatha közötti öbölben. De azt is tudja majd Murzuk bej embere.

Murzuk újból meghajolt.

- Mikor indulsz, kapitány effendi? - tette fel a kérdést a mi arab barátunk.

- Reggel. Holnap reggel, amikor a révet megnyitják.

- Addigra itt lesz az ember is.

Ezzel Ibni is mélyen meghajolt. Szép, csillogó özszemében szeretetet volt és barátság. Ezt mondta: - Áldjon meg Allah, kapitány effendi! És veled együtt derék társaidat!

KILENCEDIK FEJEZET

Bonellinával nem jó találkozni - A három „L” sziget - Piede emlékezik - Egy kivilágított állat - Új utasunk: Abu Ramla - A legendás Kufra oázis - Az amerikai préri és az afrikai sivatag - Máhdi esz' Szenusszi - Esőben - A tengerészeti jog -Itt a Venezia hadihajó! - „Te lennél az, Pallatina?” - Egy pohár grog - Mit tanácsolt Pallatina? - A történelem tengerén - Amerre nagy csaták dúltak - Jokohama Jim elmondja különös nevének történetét

' Már az első estén, hogy kivitorláztunk Tuniszból, megláttuk a bo-I nellinát.

-Bonellinával nem jó találkozni! - állapította meg Suttora, és hozzátette: - A bonellina a rossz szellemek kedvence, a tenger fe- nekén él, azért is van lámpása. Cimborák, a bonellina bajt jelent! Sejthetitek, hogy Suttora érvelését Sottomarina nem állta meg szó nélkül, bár a teknőskaland óta újfent tisztelte a kalózt.

- Te, Suttó - ingerkedett az Adria valamikori legerősebb embere -, annyi baj történik szárazon és vízen, s oly ritkán látni a bonellinát, hogy feltehetjük a kérdést: ugyan mi köze lehet a bonellinának a mi bajainkhoz?

Suttora válasza rövid volt és velős:

- Márpedig lehet.

És professzoros, hogy úgy mondjam „cardigani” komolysággal tekintett ránk.

-A bonellina a nagy bajok előhírnöke. A messinai földrengés , előtt valósággal rajzottak a bonellinák Szicília partjainál! Tudom, mert egy barátom is látta. Kérdeztétek meg csak a Szent István életbenmaradottjait, mit tapasztaltak, mielőtt elsüllyesztették a csatahajót! Az éjszakában itt is, ott is bonellinák világítottak a vízben! Elmúlnak évek, évtizedek, hogy láttok belőlük egyet is. Lám csak,

Jankó még nem is látott! És íme - most igen! Hát én csak azt mondom: ügyelni, gyerekek, ügyelni!

Borús, csúnya idő szakadt ránk. Mintha nem is néhány kilométerre Afrika partjaitól vitorláztunk volna, de valamerre a régebben látott tájakon, valahol Faröer és Jan Mayen között! Az égen komor fellegek úsztak, minden sűrű, fekete, terhes és szomorú volt. Minden ragadt, mint amikor sirokkó készül. Holott most nem a sirokkót vártuk, hanem az Azoriminimum egyik szállítmányát, sok esőt, sok széllel.

Eső akkor még nem esett, és a szél sem fújdogált. Az aneroid lecsúszott négy

fokkal! Akkor már régen lekötöttünk mindent szokás szerint, és vártuk a zuhanyt. De a zuhany késett. Helyette a bonellina jött fel a mélyből!

Balról, steuerbordról Pantelleria fényjeleit láttuk: az afrikai partok felől semmit, azt már elnyelte a sötétség.

Máltát nagy ívben szándékoztunk elkerülni, inkább vállaltuk az olasz erőd-szigetek közelségét. Ezek közül a fősziget Pantelleria, míg tőle délkeletre ott van a három „L”: Linosa, Lampione, Lam-pedusa, különleges őrei a Szicíliai-szorosnak. Vulkanikus szigetek mind, úgy lökte ki őket a tenger mélye, a föld alatti kráterek ereje. Pantelleria területe nem több, mint 83 négyzetkilométer, de ennél jóval kisebb Lampione - mindössze 5 négyzetkilométer. Pantelleria körül a tenger mélye csekély, 190 méter, Lampionénál - 1250!

Hát mi akkor, amikor a boneílinával talákoztunk, ezerméteres mélység felett jártunk. És kellő közelségben Pantelleriához, az olasz flotta egyik erődjéhez és szenelőállomásához. Itt Piccolo Pie-dét megszállták az emlékezések. Apró, de kövér matróztársunk elmerengve tekintett a távolba.

- Egy évet töltöttem ott, amikor a Garibaldi őrszolgálatot teljesített Pantellerián. Ott múlt el a reumám, mert előzőleg a Sarkvidéken voltunk Cagni parancsnokkal. Pantellerián működnek a kráter fumarolái, a hőforrások. Szabadnapon mindig a fumarolákban áztattam magamat.

- Okosan tetted, Piede - bölintott Daniló bácsi. - De mi majd okosan tesszük, ha ezen a vidéken kellő óvatossággal hajóznak. Tisztes távolság a szigetekről, mert ott valóban nem alszik az örög, lévén mindegyik haditámaszpont. És ha elénk jön egy őrhajó, akkor a legalázatosabb köszönés és - óvatosság! Ez pedig úgy szól, hogy a „rakomány” azonnal eltűnik. Mégpedig Suttoraágyában, és Suttora mint beteg, ráfekszik! így se kutya, se ember nem akad rá. Suttora tátogott.

-Az én kojémba? Kapitány, az én kojémba! És hozzá én mint beteg?!

- Ez a parancsom, végeztem! - tett pontot a beszélgetésre parancsnokunk.

i Suttora megadta magát a sorsának.

- Parancsára, kapitány.

Persze a „rakomány”, róla kellene már szólni, de én mégis helyénvalóbbnak tartom, ha lenézünk a vízbe, és a Jadran kompániájával együtt megtekintitek a bonellinát. Mert feltételezem, hogy nem is tudjátok, mit rejt ez a név - bonellina.

Mondom, sötét volt már, de nem több fél tíznél, amikor a mélyvizek vándora feltűnt.

Hajónk oceahográfusa, Jankó vette észé. A sóner igen lassan haladt, inkább mászott, amikor közvetlenül a hajó közelében, a back-bordon - feltűnt a bonellina.

- No, né, mi van amott? Ecco! - kiáltotta legfiatalabb társunk. - No, né!

De már csattant Sottomarina, az őrség parancsnokának és első hajómesterünknek hangja is:

- Ide mindenki! Ide!

Mivel a foxliban javában dúlt a pókercsata, és így a pihenő őrség sem pihent* néhány pillanat alatt a fedélzeten voltunk. Azt hittük, hogy tengeralattjáró-támadás érte a hajót, vagy a levegőbe röppent Pantelleria! Mert Sottomarina hangja, ha kiereszti, szól ám. Ezút-

-Bonellina!

A sötét vízben, oldallámpánk piros fényétől nem zavarva, különös valamit láttunk.

Először csak az tűnt fel, hogy a vízből erős fényvillanásokat látunk, türkiz-, topáz- és smaragd színű fénycsóvakat. Majd a fények formát, testet öltöttek, és kialakult egy eléggé nagy tömlő, valami lebegő, zsákszerű tömeg, és ide-amoda tekergő karok. Mondom, a legérdekesebb, legmegkapóbb színek rezgésében, villódzásában. Egy világító polip volt, a Bonelliana, amit az olasz és a dalmát partok népe bonellinának hív.

Karjaival együtt legalább másfél méter lehetett az átmérője a mélytengeri csodának, ami valóban ritka látvány, hiszen a bonellina nem a felszín állata, és bár akad belőle bőven a Földközítengerben, mégis csak kivételesen mutatkozik.

Nem tagadom, szájtátva bámultuk a „kivilágított” állatot, amely különlegesen fejlett szerveivel termeli a fényt. Minden egyes (több ezer!) ilyen világító szerve két részből áll: az egyik rész-termeli a fényt, a másik domború lencsén keresztül sugározza, mintha apró reflektorokat helyezett volna a bonellina testére, karjaira. És ezek az apró reflektorok villannak, csillannak, hol erősebb, hol gyengébb sugárzással. Mint valami kivilágított zöldes, kékes üvegalkotás, mint valami gyönyörű nagy ékszer -úgy mutatott a bonellina.

- A felszíni fény legfeljebb száz, százhusz méterreltől le a tengerbe - oktatta Jankót, az oceanográfust Daniló bácsi. - Az is már csak derengés. Persze a „fényszerűség” kimutatható háromszáz méternél is, de hát ez inkább tudományos fény. Hogy a bonellina mélytengeri ragadozó, azt abból is látni, hogy világító szervei vannak. A fény csalogat, csábít, mint azt ti is tudjátok. Guzsik apó hányszor ereszti le este a hálót, és kiakasztja föléje a lámpát. Így van az a mélyben is - oda gyűlnek a bonellina lámpásaihoz a jó falatok. Ő meg szépen bekebelezi a terített asztal kincseit. Így a bonellina esetében. Vannak azután olyan mélytengeri ragadozók, amelyek a kivilágítást nem csalogatásra, hanem támadásra használ-

ják. Ilyen a Pediculatik rendjébe tartozó „karosszárnyú” hal: a tapogatók végén apró fényező világit és - az összes foguk! Suttora akkor már közbeszólt:

- Szép, szép, kapitány, de a baj nem itt van, hanem ott, hogy találkoztunk a bonellinával. A bonellinával nem jó találkozni!...

Jó, nem jó, de találkoztunk. Egy ideig mellettünk úszott, zsákszerű („lábásfejű”) testével a menetirányba löködte magát. Majd - és milyen érdekesen! - eltűnt. Előbb összehúzta karjait, tapogatóit, azután a fények kezdtek tompulni, gyengülni. Gömb lett a bonelli-na. És a gömb alászállt a vízbe - volt, nincs bonellina!

- De szép volt! - lelkesedett Jankó. - Ha ilyet kifognék és spiri tuszba tenném, Zengben csodájára járnának! Daniló bácsi nevetett.

- Bajosan. Ugyan még nem láttam spirituszban preparált bonel- linát, de feltételezem, hogy úgy járna, mint a többi polip. Szürkés barna hústömeg leríne, ha... ha a levegőn szét nem pukkan! De nyilván szétpukkan, mint a legtöbb mélytengeri állat, és ezzel még inkább veszítene formájából.

Zollerrel összemostunk. Polipok! Amikor még, szinte gyerekfejjel, a fiumei tengerészeti akadémia növendékei voltunk, az első polipokat együtt láttuk. Cherso szigetén történt ez, egy Bojnak nevű híres polipvadász jóvoltából. A Mesék Öblében. Azóta sok polipot láttam már, kicsit is, nagyot is, s magam is azok közé tartozom, akik azt állítják: a polipok nagyságának végső határát nem ismerjük még. Azt tudjuk, hogy a jelenkorban Földünk legnagyobb emlőse - a bálna. Azt is tudjuk, hogy a bálnáknak igazi ellenfelük az óriás lábásfejű, az Architeuthis princeps. Kivetett már a tenger New-Foundland partjainál olyan óriáspolipot, amelynek a teste, tehát az a bizonyos „lábásfej” közel ötméteres körméretű volt, távirópózna vastagságú karjainak hossza pedig közel tizenhat méter! A bálnavadászok tudják, hogy a cetek bőrén látható óriási hegek, forradások, sebhelyek a Chepalopodák karommal ellátott szívóitól és a szarusgyűrűs karok szorításától származnak. A neves

Bulién tudós Szumátra közelében nézett végig egy ilyen harcot, az óriások küzdelmét: egy fizéter és architeuthis küzdött egymással -közel egy órán keresztül! Hol felbukkantak, hol eltűntek, de azt már Bulién nem tudta megállapítani, ki lett a győztes. A fizéter is, az óriási polip is eltűnt.

Ettől kezdve Suttora nem a tartarugát emlegette, hanem a bonel-linát.

- Hej, bonellina, bonellina! - dűnnyögte többször az öreg.

Mi meg nevettünk. De nemcsak mi, hanem Abu Ramla is, aki pedig joggal a babonás emberek sorába tartozott. Abu Ramla, mint a neve is mutatja, a sivatag fia. A Homok Atyja, ezt jelenti magyarul az Abu Ramla arab név.

Ő az a bizonyos „rakomány”, akit Daniló bácsi említett, és akinek azonnal el kell tűnnie, ha idegenek jönnek a fedélzetre. És természetesen ő az az ember, aki Murzuk bej megbízottjaként a Jadranon utazik.

Abu Ramlával másnap reggel ismerkedtünk össze, mielőtt kifutottunk a tuniszi kikötőből.

Még alig derengett, amikor azt láttuk, hogy a móló felső részén kuporog egy

burnuszos, kafiiés (fejkendős), pásztorsarus ember. Fekete képű ez is, mint volt Murzuk bej, de valamivel szelídebb tekintetű, ha ugyan a tuaregek, a sivataglakók között ilyen is akad.

- Ez lesz az új útitárs - állapítottuk meg, amikor észrevettük a kuporgó embert.

- Márpedig ne legyen - hökkent meg Jokohama. - Boys, ez egy kígyóbűvölő, és én e világon egyedül a kígyóktól irtózom!

' Valóban: ott volt a kezében a kerek kosár, és a kosárban nyilván egy vagy két pápaszemes kígyó. Más se hiányzik a Jadranra, mint kígyó!

- Az ilyen kígyó kibújik a kosárból, és akkor kereshetjük napes tíg! - borzongott hajónk óriása. - Felmászik az az árboc tetejére is! Hát ilyen előjelek között fogadtuk Murzuk küldöttjét. Mert ő

volt valóban az új útitárs. Szerencsére a kosárban nem lapult kígyó, amitől minden becsületes tengerész úgy irtózik, mint a csendestengerek szigeteinek lakója a leprától. A kosár csak alibi volt: úgy jött a fedélzetre, ha valamerről meglátják, mint az errefelé elég gyakori kígyóbűvölők egyike. Ki figyeli azt, hogy felmegy egy ilyen ember a hajóra, és mikor jön onnan el? Senki. A mi emberünk feljött, és a hajón is maradt. Egyelőre ő is a lánckamrába került, üres kígyóskosarával együtt. Előbb a nevét is megmondta: Abu Ramla ő, híres sivatagvezető, tuareg, és tagja a szenussziak szektájának, társaságának. Ő is lángoló szívvel várja, hogy Kufra, a szent oázis és vele együtt Líbia felszabaduljon! Ennyit mondott, és már dugtuk is a lánckamrába.

Abu Ramla nagy meglepetést jelentett: olaszul úgy beszélt, mint az anyanyelvén!

- Három évig aszkári voltam, azután ugyancsak Bengáziban három évig kényszermunkára ítélt rab - mondta, amikor végre kint jártunk a tengeren, és kiengedtük a rejtekéből. - Most már három éve szabad ember vagyok, nem tudtak az olaszok elcsípni! Ott voltam akkor is, amikor Kufrát bombázták. Akkor a harbban (a háborúban) sokan elestek, Allah legyen nekik irgalmas! Pokol volt ám az a bombázás. Kufrában, de a hozzája tartozó Tadzsban, Buseimá-ban, Taizerbóban senki nem tudta, mi a repülőgép. Sár kunyhóknak repülőbomba - ó, csúnya munka volt az, nagyon csúnya! Úgy hulltak a gyerekek, az asszonyok, mint az oázisok madarai, amikor rájuk tör a számum! Mi, harcosok, nem ott voltunk. Künn a sivatagban lestük, mikor tűnnek fel a hernyótalpas autók és a tevék osztagok, Kullu ramla henák, ott minden merő homok, il capitano, ott mi voltunk odahaza! Én, Abu Ramla, a Homok Atyja, vezetem az egyik osztagot, Murzuk bej a fosereget, a Nagy Szenusszi a meha-ristákat, a száguldó tevéseket! Négy támadóhullámot vertünk vissza, effendi. Allah kerim, kiáltottuk - győztünk, de végül is veszítettünk! Az asszonyok és gyerekek miatt vissza kellett vonulnunk: kitört a pánik Kufrában! Uveinátba, Tibetsibe, a hegyek kö-

zé menekültünk, és azóta is ott vagyunk. De olykor rájuk csapunk, Allah kegyelméből rájuk, zeí haramin, félnek a haramiák!

Így beszélt a mi vendégünk, Abu Ramla, a Homok Atyja. Amit mondott, az mind új volt a számunkra. A hajósejter mindent tud, ami a tengeren, de alig valamit, ami a szárazon történik. Azt tudtuk, hogy a kikötőkben ki az úr, a gazda, mely ország lobogója leng a kikötőárbocon. Ha ránéztek a harmincas évek térképére, meglepődhettek, hogy a Földközi-tenger egész észak-afrikai és kisázsiai parti országai európai gyarmatok voltak! Azóta erősen változott a helyzet, főleg és egyedül azért, mert olyan emberek harcoltak népük igazságáért, mint az általatok is ismert Ibni, Murzuk bej vagy mint új barátunk, Abu Ramla.

Abu Ramla különös színfolt volt a sóner fedélzetén.

Ott kuporgott napestig a főárboc tövében. Egyre a tengert nézte. Nem tudott vele betelni.

- Akár a sivatag - mondogatta. - Olyan szép és nagy.

Mi tudtuk, hogy a hazájára, Kufrára gondol. Okosan, a maga száraz, pattogó hangján mondta egy alkalommal:

- Kufra cessava di essere nel regno della legenda, per entrare in vuello delié reáltá!

Ami azt jelenti, hogy Kufra már nem tartozik a legendák birodalmába, hanem inkább a valóság világába. Kufra és vele együtt az egész Líbia, ahol Mussolini feketeingesei úgy berendezkedtek akkoriban, mintha örök időkre nekik jelölte volna ki az ég a nagyszerűen termő parti területekkel, a nagy sivatagokkal, a

gyönyörű oázisokkal rendelkező országot, Líbiát! Csak hát arról mégsem feledkezhetek el, hogy mások is igénylik ezt az országot - maga a nép, a szenussziak szövetségének fanatikusai közé tartozó zueida-törzs tagjai (főleg ezek Kufra oázisának lakói), a sivatagi tuaregek, a tiszta arab mogharabák, valamint a tibu nevű őslakók, akik már Hérodotosz szerint is a „denevérek nyelvén beszélnek”. Ezek a törzsek és sivatagi emberfajták alkották akkor, a húszas és a harmincas években a Szent Szenusszi Szövetséget, a titokzatosnak mondott és igen

veszedelmesnek ismert társulást. Titokzatosnak éppen nem volt mondható, de veszedelmesnek igen. A sivatagi ember egyet megtanulhat a homokkal vívott küzdelemben: a harcot. És ezt a harcot vitte tovább az olaszok ellen is.

Sok szerencsétlen aszkari (gyarmati katona), elbutított nápolyi feketeinges, a páncélautók katlanába ültetett római legény örök pihenője lett a líbiai Szahara!

Abu Ramlától tudtuk meg, hogy az olaszok 1931 januárjában szállták meg Kufrát, a „titokzatos oázist”. Száz és száz alacsonyra szállt repülőgép bombázta, gépfegyverezte, lőtte azokat, akiknek akkor legfeljebb kovás puskája volt! Előtte tíz évvel, 1922-ben, Líbia patti részének megszállásakor, az olaszok szerződéssel biztosították a szenussziak emírjét, Szajed Idrisz esz' Szenusszit, hogy Kufra birtoklását meghagyják a bennszülötteknek. De az étvágy nagy volt, és megjött a kedv a valóban csodás, sok oázissorozatból álló, közel kétszáz kilométer hosszú sávú Kufrához is.

- Zei haramin - mint Abu Ramla mondta... és a haramiák támadtak.

A sivatagi nomád pedig nekiment tevéjével, kovás puskájával, lándzsájával a páncélautóknak, tankoknak is!

- Allahu akbar! - sóhajtott már az első beszélgetéskor a mi tuaregünk. - Megfizetünk mi azért a napért, amikor először dobtak bombát Kufrára! Már az első évben négyszer rohantuk meg az oázis széli őrségeket, és egy szálíg levágtuk őket! Allahu akbar! Nem a mi bűnünk ez! Miért jöttek Kufrába? Kufra a szent oázis, visszavesszük!

És az okos, koromfekete arcból élénken villant meg a szem fehérje. Talán éppen azzal a lőszerral, amit ezen a hajón viszünk Líbiába!

Abu Ramla a barátunk lett. Sovány volt, mint a sivataglakók általában, és nem több negyvenévesnél. És igénytelen, mint minden tuareg. Volt vele egy zsákszerű iszák, abban szárított datolya. Az volt a főtápláléka. Guzsik apótól nem fogadott el soha mást, se

húst, se halat, se főzeléket, legfeljebb egy csajka rizst. És még valamit: egy-egy csésze kávé.

És amikor a három „L” alá értünk” - tudósai voltunk már Kufrá-nak. Abu Ramla lett a mesemondó. Élvezettel hallgattuk, új világról mesélt, új ember. Jokohama is sokat értett már a mi fedélzeti nyelvünkből, az olaszból. Hol fordítva, tolmácsolva Szevér vagy Suttora által, hol anélkül, de a longászi, cowboykalapos amerikai rajongva figyelte az egyszerű sivataglakó minden szavát. Talán a cowboyvér, talán az indián ősök ütöttek ki belőle, amikor cimboraságot kötött a tuareggel. Az amerikai préri és az afrikai sivatag találkozott össze azokban a napokban a Jadran fedélzetén! Mert a barátság kölcsönös volt: Abu Ramla örömmel hallgatta Jokohama bendzsómuzsikáját és énekét. A szomorú tengerészdalokra a fekete arc még komolyabb lett és csillogó, két élénk szeme még szomorúbb.

A mi különös sivataglakónk valósággal élénk varázsolta a Kufra oázist, ahová az első fehér ember 1879. szeptember 1-én tette a lábát. Ez nem volt más, mint Gerhardt Rohlf's német utazó. Ő látta meg elsőnek az „Allah kertjét”, másodikként egy Rosita Eorbes nevű írónő 1921-ben! Rajtuk kívül nem járt addig európai ember a titokzatos oázisban, amely - látjátok - ily különös módon beleszólt a Jadran hajósainak életébe is.

Abu Ramla kötélcsomókból, konzervdobozokból rakta ki nekünk Kufra „látképét”.

-

- Ez a nagy négyszög - mutatott alkotására a fekete tuareg - El Tadzs, a vár. Négy saroktornyában most olasz ágyúk vannak, a falakat drótakadályok kerítik. A falak mögött sok-sok ház van, effen-dik, sok-sok ház. Most olasz katonák

kaszárnyája. Emiatt a középben a szenussziak iskolája, a zavia, tetején torony - ez a feketeinge-sek rádióállomása. Mellette a szent Máhdi sírja, a Zavia el Isztat. A szent sír. Szidi el Máhdi«esz' Szenusszi alapította a mi nagy szövetségünket, ami összetart minket és nem engedi, hogy elfelejtsük Kufrát, de Líbiát sem!

így beszélt Abu Ramla az ő világáról, a vörösen csillogó végtelen homoktengerről, s benne, a homoktenger közepén elterülő smaragdzöld völgyről - a természet csodájáról, a legendás Kufra-ról. Mert valóban csoda ez a sok-sok kilométer hosszú, életet adó völgy: tavak vannak benne, a tavak mentén pálmaerdők, a pálmaerdők mögött -gabonaföldek! És még jó, ha hat-, nyolc-, tízévenként esik az eső! A gabonaföldeket úgy öntözik a szenusszik, mint nálunk a kertészek a veteményt. Füge, mandula, citrom, de még őszibarack is terem a Kufra oázis csodakertjeiben! Hinnétek? És az öntözőcsatornák mentén hagymaibldék, petrezselyem- és répaágyak! A Nagy Szahara kellős közepén! Mielőtt a feketeingesek, Mussolini katonái betörték a szent oázisba, a pálmák között nagy tevecsdordák, kecske- és juhnyájak legelték a kemény, de ízes halfafüvet.

- Ó, ó, ti, effendik, nem tudjátok, mit rejt e név: Vádi Kufra' - > nézett ránk szomorúan a tuareg. - És az is kellett a feketeingeseknek!... De hát eljön az idő, amikor megint elmondhatom az utazók imáját: Ichtina esz' szirata el musztakina... vezess minket a jó úton... És akkor Kufra újból a miénk lesz! Bismillahi, Allah ne vében!

Jokohama megveregette Abu Ramla vállát.

- Good luck, old man! Good luck! Majd segítünk rajtatok mi is. ' A három „L” (Lampedusa, Lampione, Linosa) kurzusán járunk, jó messzire elkerülve Máltát. Vagyis az úgynevezett tripoliszi hajójárat vonalán haladtunk akkor, a harmadik napon, s ott ért el minket az eső. A komor felhők, elég gyenge szél mellett, egyre az árbocok topján lógtak, de Lampione és Lampedusa között szakadni kezdett. És ettől kezdve napokon át zuhogott. Az ég nagymosást rendezett a vitorláinkkal. Előkerültek a „délnyugatik” (a viharkalapok), az olajos „magellánok” (az esőköpenyek), és újból megkezdettük az óceáni hajózás komplikált számításait, hiszen alig láttunk két-három tengeri mérföldre.

- Corpo di bacco! - dühöngött a mi óriásunk. - Még csak ez hiányzott. Áznak a vadonatúj ponyvák, corpo di bacco!

-A rézangyalát! - kontrázott Suttora. - Ez legalább egyhetes eső, ha nem kéthetes! A rézangyalát!

Bizony, így igaz: a tengerész nem szereti, ha a „ponyvák”, a vitorlák összeáznak. A szép fehér vitorla minden rendes hajó büszkesége. De az eső gondoskodik arról, hogy a hajó hattyúszárnyából rövid idő alatt penészfoltos, ilyen-olyan csíkos, kicsi és nagy peccséttel ellátott - vadlibaszárny legyen! A Genuában kapott vadonatúj vitorlák már a Baleárok felé tett úton, amikor a két toronyőr pottyant a fedélzetre, vesztettek fehérségükből. Most azután elkészülhettünk, hogy „viharvert” ponyvakkal áld meg az ég minket.

Mindenki előtt úgy tündöklök a Földközi-tenger, mint a napfény, a csillogás, a kék szín vízi birodalma. És az is. De néha (olykor elég

gyakran) csak beborul az ég - főleg ősz táján -, és akkor víz van alul, felül, oldalt, mindenütt! Mint akkor is, amikor Lampione és Lampedusa között vitorláztunk eső toldotta szélben.

Lampedusa, akár Pantelleria, az olasz haditengerészet támaszpontja, szenelőállomása volt.

Lampione, ez az aprócska scoglio, hozzá méltó nagyságú erőddel és egy jelzőállomással rendelkezik. Linosa ugyanígy, erőd és jelzőállomás.

Pantelleriával együtt a három „L” annak a hirdetője, hogy valamikor Málta és Gozo se létezett, hanem részei voltak vagy a szicíliai, vagy az afrikai szárazfoldségnek. De hát ez olyan régen volt, fiúk, hogy szinte szólni sem érdemes róla.

Annál inkább kell szólni arról, hogy azt már régen tudjuk: a Jadran valósággal vonzotta az órhajókat és a felségvizek határát ellenőrző hadiegységeket. A

nemzetközi tengerészeti jog előírja, hogy a hadihajónak bármikor joga van nemcsak a felségvizeken belül, de azon kívül is - tehát az úgynevezett „nyílt tengeren” feltartóztatni a gyanús hajót. A gyanús hajó ugyanis feltehetőleg kalózhajó vagy csempészhajó, ami valójában egyre megy: olyan rakományt szállít, aminek nincsenek meg a papírjai, vagy ha vannak, akkor azok a papírok - fedőpapírok. Nem azt igazolják, hogy ezer láda lőszer van a hajó raktáraiban, hanem azt, hogy ezer láda narancs. A kettő között pedig óriási a különbség, különösen akkor, ha a narancspapírok kíséretében lőszert találnak a teherhajón.

A sors forgandó szenvedélye révén a Jadran többször került már abba a helyzetbe, hogy a nyílt tengeren hadihajó megállította. Pedig állítom: jámborabb kinézésű sóner kevés akadt a tengereken. Talán éppen ez a jámborság volt a gyanús? Lehet. De tény: hozzá hasonló alig akadt a tengereken. Mindig csillogóan tiszta, hibátlanul lefestett volt a Jadran, és a kötélzete úgy feszült, mint a versenyhegedű húrjai. Igaz, az ilyesmi a kétárbocos sónerek nagy rendjében szokatlan valami. A hajótípusok nagy rendjének legkő-cosabbja a kétárbocos sóner. De hát Daniló bácsi hajója mégse kö-

vethette a begyepesedett szokást: Daniló bácsi vitorlása minden részében ragyogott, mint a hadihajó! És úgy hiszem, ez volt a gyanús. Az őrhajók szívesen foglalkoztak velünk. A Broke-kal is úgy kerültünk tisztos ismeretségbe, hogy a romboló az angol felségvizek határán feltartóztatta hajónkat.

Daniló bácsi csodás előérzettel a három sziget sorrendjében első Linosa előtt kijelentette:

- Okosabbnak tartanám, ha tuareg barátunk ezeken a vizeken végig a foxliban tartózkodna. Adott esetben csak bebújik a kojéba, és Suttora ráfekszik! Nem szeretném, ha észrevennék. Egy líbiai tuareg, iratok nélkül - nem a legjobb ajánlólevél a továbbhaladásra!

így kellett Abu Ramlának, aki még az esőben is a főárboc előtt kuporgott és bámulta a „sivatagot”, kicserélni eddig tartózkodási helyét a foxlival. Ott azután Palladával játszadozott, igen megértették egymást. A fekete ember valósággal lelkesítette a papagájt, nemhiába a fekete földrésről került Suttora tulajdonába. Az afrikai őserdők szürke, szép madara Abu Ramlában az elhagyott hazát láthatta, a hűtlen gazdát fedezhette fel, mert attól kezdve mindig a tuareg vállán gubbasztott. Hajónk kalóza gyanakodva nézte ezt a barátkozást: mi az, talán egy új Kokót szerzett, és ez is hűtlen lesz, mint a gibbon?!

Lampedusánál oly sűrűn hullt a mediterrán eső, hogy a sziget fényjeleit nem is láttuk. Pedig sötétedett már, és ilyenkor - rossz látási viszonyok mellett - előbb lobbannak fel a jelzőtüzek.

Lampedusa két hosszú, egy rövid fényvillanása helyett - egy fényoszlop csóvája vágott a sóner fehér testére, merő víz vitorláira, árbocaira.

Alig kétszáz méterről jött a fénycsóva. A hajót magát nem láttuk, csak a szürke, nagy testet. Hadiegység lehetett, őrszolgálatot teljesítő őrhajó. Azok érnek így rá elbélődni, eljátszadozni egy-egy kőszta tengeri vándorral, mint mi is voltunk. Meg azután, tudjuk mi azt, szórakozás is a hadiaknak az ilyesmi. Megállítjuk a begyulladt polgárt, megmutatjuk a hatalmunkat, egy kicsit elmacerálgat-

juk, és legalább lesz miről elnevetgélni a hadihajó kázinójában, tisztis étkezőjében. A legtöbb „álljon meg”-nek itt a titka.

A fényoszlop többször végigpásztázta a sónert, majd megállapodott a taton. Az aranyos betűket silabizálhatták a „hadiak”: Jad-ran, Fiume.

Az őrhajóról már jött is a kiáltás hangszórón keresztül:

- Álljon szélbe, csónakot küldök! Itt a Venezia hadihajó!

Ekkor már a gépek közelebb hozták az őrhajót. Mert az volt a Venezia, pontos mása a valamikori Najade nevű osztrák-magyar hadihajónak, amin a mi Leidenfrost professzorunk kutatta az Adriát. Alig 1300 tonnás kishajó, de igen formás, elől-hátul elég magas, hogy eltúrje a hullámok hajigálását. Mondom, a Venezia igen hasonlított a Najadéra, s így valószínűleg azonos alomból is származott, az olaszok polai szármányából.

A Jadran szélbe állt.

Kivétel nélkül mindenki megfelelő áldást küldött a foga között Mussolini flottájára. Még Piccolo Piede is, aki pedig büszke volt arra, hogy a Garibaldin szolgált.

- Suttora, indulj „betegnek”! - hangzott Daniló bácsi parancsa.

- A köntös maradjon rajtad!

És Suttora ment. Lógó orral, de ment.

Mi meg a reflektor fényének sugárözönében vártuk a hadihajó gíggjét. Csuklyás, viaszosvászonba bújt alakok ültek benne. Három evezős mali, ketten a kormányülésen.

Jankó steuerbordon leeresztette a lépcsőt.

Előbb az egyik," majd a másik csuklyás alak tűnt fel.

Daniló bácsi komor tekintettel állt a lépcsőnél, ahogy az már illő, ha egy jól haladó hajót ily becstelen módon megállítanak.

Piccolo Piede is ott állt a parancsnok közelében mint hadi szakértő.

- Nyilvánvaló, hogy lesz a hajón ismerős - mondta percekkel előbb Piede. - A Venezia, ismerem, öreg bárka, de rendes kis hajó.

Amikor a Garibaldival Pantellerián horgonyoztunk, a Venezia jó néhányszor velünk gyakorlatozott.

Amikor a fénysugaraktól elkáprázódott haditengerészek (akik eddig hátulról kapták a fényt) felmáztak a létrán, és hosszú köpenyükből áttornászták magukat a sónerre, elsőnek Piede mosolyodott el. Utána Sottomarina. Óriásunk hangja felmorajlott.

-No, né, Giacomo Pallatina! Te lennél az? Pallatina!

Aki elől jött, az félreállt.

Aki pedig másodiknak érkezett, az megdörgölte szemét, majd rámeredt Sottomarinára.

Hatalmas, széles vállú, jól megtermett óriás volt ő is, ősz hajú, sok vihart látott valaki. A tisztí sapka ellenzője alól fehéren fénylett a sűrű szemöldök, és a pirosposzsgás, barna arcból élesen vált ki a hófehér szakáll. Idős embert mutatott, de mégis igen fiatalos volt a Venezia foaltisztje. Mert az volt az érkezett, nostroumo, hajómester.

Mondom, rámeredt Sottomarinára, majd feldörrent az ő hangja is:

-Minden szentekre! Sottomarina! Hát te élsz?

És ezzel a két jól megtermett, óriási férfi átölelte egymást.

- Élek? Hallod-e, Pallatina, már miért ne élnék?

A nostroumo derűsen veregette Sottó vállát.

- Tavaly azt hallottam, hogy elpatkoltál valahol az északi tenge reken!

Sottomarina vigyorgott.

- Keresd meg az illetőt, aki ezt mondta, és üsd le a nevemben a fejét!

-Megkeresem és leütöm! - hahotázott a hadihajós. - Emlék-szel-e még, amikor Polában két éven át verekedtünk az elsőségért?! Hol te fektettél két vállra, hol én! Haha!

Sottomarina elérzékenyülve nézett Pallatina hajómesterre.

- De azért többnyire én. Bár az igazságnak tartozom, Giacomo, hogy te voltál az egyetlen abban az időben, aki lenyomott! Emlék szel a török óriásra?

-Már hogyan emlékeznék MiízafFerre? Muzaffer Sefketre? Elkented, mint egy lepényt!

- Corpo di bacco, el, nem is egyszer! Pedig úgy hozták ellenünk, hogy S a világ legerősebb embere! Hát erre azt mondtam: megszorítani a gatyamadzagot, Sottó, és neki!

A nostroumo jóízűen nevetett.

-Emlékszem, Sottó, hogyan emlékeznék. Egy emelés és egy nyekkenés - vége volt a világhírnek! Hej, de szép világ volt is az, de szép! Úgy jártunk az utcákon, hogy tudtuk: nincsen az arzenálban egyetlen hajókovács, aki elbírna velünk, de nincsen az egész Adria-tájon senki, aki két vállra tudná fektetni Sottomarinát vagy Pallatinát! Rég volt, Sottó!

A Venezia gőzsípja felüvöltött. *

Ugyanakkor egy hang bömbölt a hadihajó felől:

- Üzenet a VeneziáváY. Pallatina hajómester siessen!

A fényszóró csóvája összeszűkül, csak a fedélzeti lámpák világitottak. <? _

Tőlünk nem többre, mint ötven méterre lebegett, ringott, billent lomhán az őrhajó.

- Sajnos, pajtás, az a parancsom, hogy kutassam át a sónert - da dogta Pallatina. -Most mi újabban ilyesmivel foglalkozunk.

Halkabban, bizalmasan folytatta:

- Nagy az óvatosság, pajtás, háború készül. És sok a csempész hajó. A múltkor is oldalba nyomtunk egy francia galleone-t. Nem volt papírja, de puskapora igen!

Sottomarina az akkor már távolabbra húzódott Daniló bácsira mutatott. x

- A mi kapitányunk, Turkovich Daniló. Az ő neve biztosíték arra, hogy nálunk ilyesmit nem találsz. Különben is, láthatod, erősen kiáll a vízvonál. Áru nélkül haladunk.

Az ősz Pallatina feszesen tisztelgett Daniló bácsi felé, majd odalépett, és kezét nyújtott.

- Ki az, aki Turkovich kapitány nevét nem ismeri?! Honnan hová, signore capo?

*

- Tuniszból Korfura. A szokásos áruhajsza, hiszen tudja, milyen nehéz manapság-a mi helyzetünk. Mindent learatnak előlünk a gőzösök, a turbinások. Sottomarina odaszólt:

- Gyerünk a parancsnoki kajütbe, ott megiszol egy pohár grogot. Odaát meg azt hiszik, hogy vizsgálod a hajót. Mert azt talán csak nem hiszed, hogy dugárut szállítanánk?

-Igen, jöjjön, signore, a kajütömbé - tessékelté Pallatinát Daniló bácsi. Pallatina nevetett.

- Gyerünk, a grogot soha nem utasítottam vissza! Azt pedig valóban nem hiszem, hogy dugárut szállítanátok! Ahol Turkovich a

kapitány, és ahol Sottomarina a hajómester! Mert az vagy, igaz-e, .Sottó? A fedélzetre jött tengerészaltisztet is magukkal hívták.

Szevér odasúgta Jankónak:

-Menj a foxliba, és mondd meg Suttora bátyának, hogy nagyobb baj már nem lehet. Már isszák a grogot a parancsnoknál.

Jankó vigyorgott, bólintott, és eltűnt a kormányállás mellől.

Mi meg felsőhajtván néztünk a Venezia felé.

- Derék ember - dicsekedett Piede -, ismerem jól. Alatta nem - szolgáltam, de tudom, hogy rendes pasas, és nem eszi az embereket.

A kajütből nevetés hangzott és pohárcsörömpölés.

- Most kutatják a sónert - kacsintott Zoller, és az őrhajó felé nézett. - Rendesen átkutatják, sorhajóhadnagy úr, legyen nyugodtí Jelentheti majd Mussolininak, hogy minden rendben van Lampedusa és Lampione között...

Egyszerre csak megjött a kedvünk. Pedig ronda idő volt, újból szakadni kezdett, és az őrhajó közelsége se szokott vidámító hatással lenni a magunkfajta hajósokra.

Odaát újból megszólalt a gőzsíp. Élesen, dühösen.

A kajüt ajtaja kinyílt. Pallatina lépeit ki rajta mosolyogva.

A grog jó ital, és megfelelő időben adagolva mindig hatásos.-

Pallatina esőköpenye belsejéből előhúzta a minden nostroumót megillető ezüstsípót. Odaállt a hullámvédhez, kezét felemelte, és egy rövidet, egy hosszút sípolt. (Az „A” betűt, hogy minden rendben van, végeztem.) Az őrhajón a fényző újból felvillant, és sugárzó, fehéres fénybe burkolta az egyébként is hófehér Jadrant. Az eső pedig úgy tűnt, mintha köd hullana gomolyogva körülöttünk s a fedélzeten.

Pallatina újból feszesen tisztelgett Daniló bácsi előtt.

- Signore capo, jó utat. Majd átölelte Sottomarinát.

- Örültem, hogy láttalak, pajtás. Nektek is jó utat, emberek.

-

Intett az altisztnek, hogy menjen le a csónakba.. Az átmászott a palánkon, de előbb becsületesen köszönt.

Amikor az altiszt eltűnt, Pallatina bizalmasan odafordult Daniló bácsihoz.

- Capo, egyre nagyon ügyeljenek. Mondom, háború készül az abesszinekkal. Most a gyarmatokat erős ellenőrzés alá veszik. A lí

biai partot is. Az ilyen teherhajón mindig akad valami, ami bajt okozhat. Kerüljék el Líbiát, csak annyit mondom, ha netán oda is készülnének! No, minden jót.

Fellépett a hullámvédre. Nevetve szólt Sottomarinához:

-Egyszer azért még megverekszünk, pajtás! Akkor majd kiderül, mennyire őriztük meg a régi izmok erejét!

Akkorát hahotázott a két jó torkú ember, hogy talán Lampedu-sán is meghallották.

-Rendben van, elfogadom a kihívást! - kiáltott Sottomarina a. távolodó csónak után.

- Állom! - bömbölte vissza Pallatina.

Percek múlva a Venezia elkanyarodott a közelünkből. A magas, páncéllal védett hajóorrban egy magas, jól megtermett alak körvonalait láttuk.

Ő lehetett az, az őrhajó aestroumója, Giacomo Pallatina.

- Hát nem mondtam, hogy derék ember? - büszkélkedett Piede.

- A barátom - hagyta helyben Sottó. - Sokat birkóztunk a bajnokságért. De most azután íziben, nézzük meg, mi van Sutturával és a füstös cimborával!

... Pontosán a harmincötödik szélességi körön haladtunk, mint valami képzeletbeli sínen. Lampedusa és Lampione mögénk került. A Földközi-tenger legszélesebb részén vitorláztunk, a legveszélyesebb időjárásban. Hol zuhogott, hol sütött a nap. Ősz volt itt is, nemcsak a távoli hazában...

Víz, víz és víz volt körülöttünk, akár abban az időben, amikor az Atlantikán kalandoztunk. De a hullámok kéksége mégiscsak azt hirdette, hogy nem az Atlantika vizét hasítja a Jadran orra, hanem

a „történelem tengerén” járunk. Itt, ahol a harmincötödik szélességi fokot metszi a tizenolcadik hosszúsági fok, található a batimet-rikus - (tengerfenéket ábrázoló) - térkép egyik legérdekesebb része, a Földközi-teknő. Háromezer méteres mélység felett vitorlázott a Jadran!

- És itt tisztelegnünk kell sok jó, elveszett hajós előtt, barátaim -mondta Daniló bácsi. - Emlékeztek, egyszer elbeszélgettünk együtt a Földközi-tengerről. Nos, ahol most járunk, az a hely, ahol valóban elmondhatjuk, hogy: íme, a történelem tengere! Szicília felől erre vetődtek le Roger normann gróf vikingjei, hogy eljussanak a Nílus deltájához. Ezen a vízen vívta a római Pompeius hatalmas csatáját a berber kalózzal. Erre vonult keresztül Antonius és Kleopátra hajóhada, hogy megdöntse Róma hatalmát. A római hajóhadat az öreg Agrippa vezeti, és az ő hajítógépei, szurokba mártott égő nyilai döntötték el az ókor nagy tengeri csatájának sorsát!... Itt haladt keresztül 1571 októberében a középkor legnagyobb flottája, hogy az ifjú Don Jüan vezérletével megvívja a később Lepanto alatt felfedezett török gályákkal azt az ütközetet, amelyet ezekkel a sorokkal jegyeznek a tudósok: „a lepantói ütközetben az iszlám hatalma a Földközi-tengeren végleg leáldozott”. Szép kis ütközet lehetett, ha elgondoljuk, hogy közel kétszáz török gálya jutott a győztesek kezére és - háromezernél több elsúly-lyedt!... És erre vitorláztak Egyiptom felé Napóleon fregattái, de talán egyik hajóparancsnok sem gondolt arra, hogy a büszke flottából alig marad egy, és a többség innen délre, Abukirnál leli pusztulását!

Igen, barátaim, a történelem tengerének szívében járunk, ott, ahol a mélyben, iszapba ágyazva, egyben konzerválva is, ősi görög triérák, római penterák, viking pajzsos hajók, középkori török gályák, újkori fregatták pihenhetnek!

Daniló bácsi nem fogyott ki a tanításból. Még most is, annyi év után, érzem, mit is jelentett nekünk - kicsit mindig fenegyerekeskedő, mindent lenéző -, tengerészeknek parancsnokunknak józan,

értelmes oktatása. Élményeink, látnivalóink elmélyítését jelentette és egyben azt is, hogy volt azután mit egymás között megtárgyalni, megbeszélni.

Hogy felhívta a figyelmünket a Földközi-teknőre, amivel „szemléltetően” kiegészítette múltkori előadását, derűs mosollyal nézett Jankóra, aki soha nem maradt el Daniló bácsi „óráiról”.

- Ha egyszer majd igazi tengerkutató leszel, Jankó, akkor itt engedj le a hálódát, fiam. Igaz, a mélytengeri hálóvarsát legalább nyolc órán keresztül kell tekerni, amíg feljön 3000 méterről, de megéri. Megtalálod majd benne a legkülönösebb tengeri rákok egyikét, a Pantopodát, a „csupalábat”. Ennek a ráknak nincs is törzse, fejrésze, csak lábai vannak. Ha nem hiszed - kutasd majd ki

magad, hogy mennyiben mondott igazat Lo Bianco, aki leírta ezt a rákfélét!

Ott állt a közelben a mi szakácsunk, aki egyben ács is, Guzsik apó. Megszólalt:

- Szép, szép, kapitány úr, amit mond... de én azt mondom: hazai szagot érzek!

És északnak mutatott.

Valahol arra a Jón-tenger, az olasz csizma talpa és a görög partok között. Arra volt az Otrantói-szoros, ahol egyszer megtaláltuk a Püspök-szigetet és a szigeten a barlangot, az uszkok rablók kincsével. És az Otrantói-szoros mögött ott az Adria, a legkékebb tenger, és nekünk, a Jadran hajósainak, a legkedvesebb tenger. Hiszen majd mindnyájan Zenggből származnak, az uszkok rablók néhai fő erecségéből, akik pedig nem Zengget mondják otthonuknak, azok Fiúméval tartják a „rokonságot”. Mint mi ketten Zollerrel, akivel együtt forgattuk (hej, de régen!) a Nautica szertárában az elsüllyedt Szapáry kormánykereket; s mint Suttora, aki nem valódi uszkok-származék, mint Daniló bácsi és a többiek, de mégis „kalóz” és a fiumei világítótorony volt őre.

- . . . hazai szagot érzek - így mondta Guzsik apó.

De régen is jártunk arra, a kék Adria vizén, a Lovcen, a Velebit, a

Maggiore tövében, ahol ódon városkák lapulnak, és ahová - visszavágyik a szív! Daniló bácsi jóízűen elmosolyodott.

- Én is érzem azt a szagot, apó, hidd el! De ha végeztünk Líbiával, akkor, ígérem, hazamegyünk mind - Jokohamát is, Piedét is visszük magunkkal! Az Adriára, Jim. Jártál arra?

A nyurga amerikai elvigyorodott.

- Köszönöm a szíves hívását, kapitány, de nem hiszem, hogy lesz abból valami.

- Ugyan már, miért ne, Jim? - nézett neheztelve a longuszi legényre Szévér. - Ha a kapitány hív? És nem olyan mindenféle tenger ám az Adria, ne hidd! Azt látnod kell. Meg a mi városunkat, Zengget...

Jokohama Jim hátratolta a somberót, megvakarta a homlokát.

JOKOHAMA JIM ELMONDJA KÜLÖNÖS NEVÉNEK TÖRTÉNETÉT

-Kellene még látnom egynéhány várost, így Rióban sem voltam. Valparaisóban se jártam. Amikor ideszegődtem a Jadran só-nerre, azt mondtam: egyszer még elmesélem, miért hívnak engem Jokohama Jimnek. Hát most elmesélem, nehogy félreértés származzék, ha elmondok mást is. Azt már tudjátok, és maga is, captain, hogy cowboy voltam, azután a tengerre kerültem. De azt már nem tudják, miért hívnak Jokohama Jimnek - igaz-e? Még a matrózkönyvembe is ezt ínak be, holott nem így keresztelődtem. De mindegy, a régi név elveszett, talán már magam se tudom, mint hangzott. Jokohama Jim! így hívnak, és így is temetnek el. De miért hívnak így, boys? Miért hívnak így, captain? Nos, figyeljenek. Az Esmeralda tehergőzösön szolgáltam, az Ausztrál-szigetek között csavarogtunk. Akkor már régen tudtam, hogy vaj van a fejemen, és így kerültem az amerikai hajókat meg azokat, amelyek kikötnek az Államokban. Az Esmeralda csempészhajó volt, koprát hozott a szí-

getekről, és a kopra helyébe vitt a niggereknek rumot, fegyvert, lőszert, üveggyöngyöt! Hogy rajta szolgáltam, az semmi. Csak kell valahol a matróznak szolgálni, igaz-e, captain, igaz-e, boys! De hogyan kerültem az Esmeraldára} Hát ez az, hogyan! Hogy az Államokban csináltam azt a kis balhét, azt a gyilkosságot, amihez nekem valójában semmi közöm se volt, hát világgá mentem. De a nevem az gyötört, mindenütt a nyomomban járt és emlékeztetett. Új-Kaledónián, Noumeában horgonyzott az a hajó, amiről megléptem. Az Esmeralda miatt léptem meg. Hallottam, hogy kell rá ember, és azt is hallottam, hogy csempészhajó. Ennél jobb nekem sem kellett. Felmentem a hajóra, és azt mondtam a parancsnokának: arról a bárkáról jöttem ide át, nekem sem nevem nincsen, sem születési helyem, se papírok, csak a sombrero van és a bendzsóm, felvesz így a matrózk közé? Hétpróbás fickó volt az Esmeralda kapitánya, áldja meg az Isten. Előbb percekig nézett, vizsgálgatott. Azt kérdezte, hogy össze tudok-e hajlítani egy ezüst ötdolláros. Azt mondtam, igen, de előbb lássam azt a dollárt, mivelhogy nekem nincsen. Erre átadott egy ötdolláros. Boys, a két ujjam közé vettem és klatty, máris összelapult! Erre meg sem mukkant az a derék, a talpa bütykéig részeges kapitány, csak benyúlt a kabinasztal fiókjába, és elővett egy matrózkönyvet. És így szólt: ide figyelj, fiam, ez egy „szolgálaton kívüli”

könyv. Úgy értem, hogy nincs gazdája. Már nincs. Egy hónap előtt veszítettük el, csuda jópofa volt. De bolondos, vad fickó - fejjel ment a falnak! Szeretett verekedni, háborúskodni, ez lett a veszte. így beszélt a captain. Mondtam neki: a verekedéssel nincs baj, captain, azt én is bírom, a háborúskodást is szívelem, azért is voltam nemrégiben Kubán, hogy segítsek a niggereknek. Adja csak ide azt a könyvet, captain, adja csak ide, mert nyilván erről lesz szó. így beszéltem. Mire ő: látom, téged se kell még temetésre küldeni, csak tudod, mit akar az öreg kapitány. Hát igen, tudtam, áldja meg az Isten érte. Átadta a könyvet, és így szólt: itt a könyv, mától kezdve Jokohama Jimnek hívnak, még álmodban se mondhatasz más nevet, megértetted? A Jokohama név

kötelez, ezt se felejtse el! Hát így lettem, boys, captain, így lettem Jokohama Jim! Az Esméralda egyetlen embere se árulta el, hogy nem így hívnak. Nem, mert -mint mondtam -csempészhajó volt, az a bizonyos vérbeli, jóféle csempészhajó, és egy ember nem szolgált rajta, aki elmondhatta magáról: nem álnevet visel! Ráadásul: komor dolog lett volna bevallani, hogy az igazi Jokohama Jimet miért ölték meg a niggerek. Jól jöttem tehát, igen jól, boys, captain... tárt karokkal fogadtak. Megvan a Jokohama, előkerült! - üvöltöttek. Az nem számított, hogy más a fizimiskám, de még a korom is. Állították, hogy pontosan így nézett ki a boldogult, mint én. Hát ha így nézett ki, annál jobb - véltem, és azóta semmi bajom nem volt a névvel. De az Államokat azért kerülöm. Mint ön szokta mondani, captain, az ördög nem alszik. Ezt tartom én is. .. No de nézzük csak tovább, hogy rátérjek már arra, amiért elmondom ezt a vallomást... A Jokohama név kötelez, ezt is tudtam. És nem volt soha ellenemre, hogy úgy tegyek, mint az áldott, derék, de a talpa bütykéig söröshordó kapitány az igazi Jokohamáról hirdette. Ti, boys, és ön, captain, csak azt látják, hogy ez a Jim legény sorhbrerót hord, pengeti a bendzsót, nótázik, és úgy-ahogy munkáját is elvégzi. Meg azt, hogy olykor felsóhajt, s ez a sóhaj a prérik felé száll, ahol valamikor cowboy volt. Ezt látják, s jól van az így, ha így látják. De hát, mondom, a Jokohama név kötelez. Jokohama jóféle fenegyerek volt, ahol puskaporszagot érzett, ott termett. Ahol kiadós verekedés támadt, ott a gyengébb és igaz pártjára állt. Ilyen volt Jim, és mivel a nevét viselem, ilyen vagyok én is. Amikor megláttam Genuában ezt a hajót, és hallottam, hogy embert keresnek rá, döntöttem: jóféle láda, takaros kis jószág, elszegődöm. És örülök, hogy így történt, mert ha valaki elmondja nekem, micsoda verekedés is esett a marokkói partokon, és arról én lemaradtam, hát menten előveszem a coltot, és főbe durrantom magamat! így, így, boys, így igaz.. . Mondom, a Jokohama név kötelez, és én ennek a kötelelességnek eddig eleget tettem. Szerettem a prérit, de elűztek onnan.

Ezért lettem tengerész. A préri is, a tenger is végtelen. Tehát szeretem a tengert. De a kalap, boys, ami a fejemen van, a prérire emlékeztet! A bendzsó -az.a szerelmem, a muzsika, a dal, a nóta. A név pedig hol erre, hol arra úz. Oda, ahol verekednek az igazságért. Eddig ezt nem tudtátok, hát elmodom. Ideje ennek. Voltam én Pancho Villánál Mexikóban! Ott verekedtem Potosinál, Zakatekas-nél, Ciudad Juarez-nél! Egyike voltam azoknak, akik a híres robba-nóvonatot bevitték Cihuahua Citybe. És egyike azoknak, akik egy szép napon besétáltak Pancho Villával együtt Mexico City elnöki palotájába! De hát nem erről akarok beszélni, nem. Arról sem, hogy voltam Bolíviában is, amikor kitört a forradalom. Az csak amolyan kicsi forradalom volt, nem lett belőle semmi! Kár volt elhagynom érte a Sultana gőzöst. De hát megtörtént, mint ahogy később elhagytam a tengerek egyik büszke óriását, az ötárbocos Sa-moenax, a finnek legnagyobb bárkáját. De elhagytam, mert bizony a nevem kötelez. A Samoena az indiai Karacsiban horgonyzott, amikor híre kelt, hogy az afgán határon püfölik az angolokat a pat-hán harcosok. Nosza, Jim - szóltam magamra -, indulni!... Ott voltam a kandahai menetben, aminél szebb haditáncot bajosán láttatok, boys! Előkerültek a sárkunyhókból a lándzsák, az íjak, a nyilak, a kovás puskák. És az északnyugati határvidék hegyei között olyan csihipuhi támadt, hogy nem mondhattam mást, mint azt: gyönyörű hajó a Samoena, jó hajó, nagyon jó hajó, de megérte, hogy elhagytam. Esküszöm, így igaz. De hát nem az a feladatom, hogy elsoroljam mind, hol jártam, hol verekedtem az igazságért. Mert akkor késő este lenne, mire befejezném. Nem ezt akarom, csak azt, hogy feleletet adjak arra, miért nem mehetek el az Adriára.

De hát azért csak kimondom: Afganisztánból átmentem Kínába, onnan le Sziámba,

majd még egy kicsit lejjebb - a dél-afrikai Natalba, amikor hírt vettem, hogy Kalababa és az ő zulu négerai feltették az angoloknak a kérdést: ugyan meddig akartok a nyakún-

kon ülni? A kérdésből lövöldözés támadt, a lövöldözésből kiadós hecc, és végül - börtön! Elcsíptek, ültem, megint elcsíptek, és megint ültem, végül csak kikerültem a szórásból, és újból szabad emberként, szabad hajósként körülnézhettem a világban... Ez volt a legutolsó kalandom, boys. Well, captain, így megérti, hogy igen kedvemre való volt az a marseille-i eset is. Őszintén szólva csak azt hiányoltam, hogy nem volt lövöldözés... De az a marokkói ügy szép volt, felejtethetetlen. Akkor ismertelek meg titeket, fiúk, igazában.

És akkor szerettelek is meg mindnyájatokat. Önt is, captain. Meg ezt a hajót, ezt a derék, csinos kis ládát. Állítom, jó helyem volt nekem az Esmeraldán is. Romlottabb banda kevés akad, mint ami azon a hajón tengerészben összegyűlt! De azért én csak jót 'mondhatok rájuk, meg a talpa bütykéig korhely kapitányra is. Végére ő az én keresztapám, áldja meg az Isten ezért is ot. Mondom, jó helyem volt az Esmeraldán, meg azon a csodahajón, a finn Samoénán. Itt se lehet semmi panaszom. Jó cimborák vagytok, boys, és ön, captain, derék parancsnok. Annak külön örülök, hogy szeretik, ha pengetem a bendzsót. Ez szép jellemet bizonyít. Azért a marokkói kalandért meg külön hálás lehetek. Tudom, nem illő, hogy visszautasítom a meghívást... Éppen ezért teregettem itt-ki mindent, hogy lássák: nem oktalanságból utasítom vissza a meghívást. •

De, mint mondtam, és most már láthatjátok, hogy nem holmi kitalálás, de a Jokohama név kötelez... Well, elérkeztünk az én mesém kikötőjéhez. Nincs tovább. Most már tudhatjátok, boys, és ön is, captain, miért hívnak Jokohama Jimnek. De mert így hívnak, és ,mert ennyi mindenbe'beleszagoltam, ami elsősorban is azt bizonyítja, hogy igen szép az élet, ha egy kicsit körülnézünk alvilágban, hát talán megértik, captain, miért nem mehetek az Adriára. Igen, így igaz, ahogy most Sottomarina cimborá mondta: Líbiában maradok majd! Megszerettem ezt a niggert, ezt az Abu Ramlát. Meg

az a Kufra is hív, csábít, csalogat. Akad ott egy-két teendő az öklömnek, érzem én tiszta szívből!

Cowboy voltam, a préri embere. Jó lesz egy kicsit körülnézni abban a sivatagban. Tevén se ültem még, meglátjuk, milyen lovaglás esik a tevenyeregben. Ezért, captain, ne vegye szökésnek, ha Líbiában partot érve, kihajózzuk a lőszert - remélem, minél többet! - s búcsút mondok majd a hajónak. Nem mondóin, fájó szívvel teszem majd, mert szeretem ezt a szép kis ládát, titeket is, boys, meg hát önt is, captain. De hát a név kötelez, és valhonnán azt mondja nekem egy hang: Jim, kövesd az Abu Ramla nevű niggert, mellette van a helyed! Hát tehetek én ilyen esetben mást? Jokohama Jimnek hívnak, és ez a név kötelez, boys...

TIZEDIK FEJEZET

Az álomsziget - A „fekete huszárok” - Nagy csalódás - Ideális hely csempészésre - Hányféle a tengeri térkép? - A horgonyzás szabályai - Abu Ramla átalakul - így halásszák a spongyát - Nisus Ali, a csempészkirály - Indulunk a Madár-szigetre - Felbukkan egy tengeralattjáró - A Madár-sziget madarai - Nehéz manőver - Fáklyafényes fogadtatás - Parancsnokunk felszólítása - Irány: az afrikai part - Milyen is a tengeri vihar? - Suttora utolsó kérése - Zuhannak az árbocok - Kormánykerékhez kötözve - Pusztulás és az út vége

A gyerekkori álmok, képzelődések erősen belénk vésődnek. Hol a gondolatban, hol az éjféli csendes kábulatában, időnként elénk jönnek... Elénk jönnek, és felidézik_azi a szívdobbanást, amit akkor éreztünk, amikor elsőnek láttuk meg egy képen vagy a szépen megírt sorok szellemi „televízióján” át azt a tájat, várost, hegyet, völgyet, szigetet, amely elvarázsolta lelkünket.

Úgy vélem, Robinson szigete ilyen álomsziget. Magam is varázslata alatt álltam jó ideig, és többször kívántam a sorstól, bár dobnának ki a hullámok ott, ha tengerész leszek. Amikor tengerész lettem, ez a kívánság erősen megfoglyatkozott. Nem kívántam se a hajótörést, se azt, hogy bőszi hullámok partra vessenek, esetleg Robinson szigetének partjára. Ez így igaz, fiúk, kimondom, bár tudom, akadnak egynéhányan, akik itt kétségbe vonják szavahihetőségemet. Erre nem tudok mást mondani, mint azt: tessék a tengerre menni, összeismerkedni a hullámokkal, végignézni egy hajótörést (tehát csak nézni!), és akkor dönteni, mi kell - az a jóféle, kályhák mellett igen élvezetes hajószerencsétlenség, vagy a békés

továbbutazás? Százra egyet, hogy nekem adtok igazat.

Mn Defoe képzeletbeli Robinson szigete mellé felvonult előttem egy-két sziget, ahol életem egy bizonyos idejében vállaltam volna a hajótörést. Az egyik Shetland volt, ahová - mint tudjátok - teljes

épségben eljutottam,* a másik Tahiti, a harmadik - Kréta! Hogy miért éppen Kréta, azt máris elmondom. Nem lehettem több, mint az öcsétek, kilenc-tíz éves. Volt egy öreg földrajzkönyvünk, abban sok-sok csábító szép kép. Közöttük egy, ezzel az aláírással: Spon-gyahalászok faluja Krétán. Hát attól a képtől megpezdült a vérem! Kék ég alatt zöld erdők, a zöld erdők alatt csupa virág tengerpart, a tengerparton hófehér házak, az erkélyeken piros virágok. Az öbölben gyönyörű kis vitorlások, rajtuk nevető, fekete bársonysapkás, piros bársonyekés férfiak, a parton sárga selyembe öltözött és gyöngyöktől, felfűzött pénzeztől ékes nők, lányok. Az ördög is láthatta, hogy a spongyahalászok munkába indulnak, és a partról integetnek utánuk. Mindenki vidám, jókedvű, a spongyahalászat tehát könnyű mesterség, ráadásul jövedelmező is, hiszen valószínűs kis paloták azok a parti házak a „falunak” nevezett helységben. Ami nem is lehet másként, ha már a falut környező vidék oly gyönyörű, lenyűgözően szép. Abban az időben sokszor megnéztem ezt a képet, és ha az este úgy akarta, akkor lefekvés után, a behunytt szem csodaútján eljutottam Krétára, spongyahalász lettem, és sűrű integetés között hajóztam ki a szabad tengerre, ahol várt a terített asztal, a spongyatelep, aminek segítségével rövidesen meggazdagodtam! így történt az álomban... És ahogy múltak az évek -többször eszembe jutott a kép, a krétai spongyahalászok mesés faluja. Ha Krétáról hallottam, csak ezt a képet láttam magam előtt. Márpedig sokszor hallottam Krétáról. Az iskolában a „minoszi kultúra”, az „ída-hegyi pásztorok története”, a „Héraklészi monda”, a történelemórákon hallott velencés hódítások történetei mind-mind elém idézték Krétát, ahol trópusian buja a természet, s ahol boldog, jókedvű, megelégedett spongyahalászok élnek. ..

Így azután nem volt abban semmi csodálatos, hogy erősen megdobbant a szívem, amikor Daniló bácsi közölte, hogy „elfogadja Murzuk bej ajánlatát, és Krétára hajóznak. Látom tehát Krétát, az
Lásd Dékány András: Kalózkod, bálnák, tengerek

álomszigetet, ahol a gyerekkor álomvilágában már spongyahalász is voltam!

A nagy élményvárás annyira lenyűgözött, hogy nem is szóltam róla egyik cimborának sem. Zollernek se, holott őt valóban mindenbe beavattam, mint ahogy fordítva ő is így tett. De ezt a Krétaügyet magamnak tartogattam. Egyedül akartam átélni a „viszontlátás” mámorát, a beteljesülés örömét. Az én titkom volt a spon-gyahalász-falu, maradjon az az első percek látványa is. Így döntöttem.

Míg a legtöbben a kaland izgalmaival és nagy nyugtalansággal néztek a sziget felbukkanása elé, én - a kormánykerék mellett, kérges tenyérrel, harmincéves fejjel! - alázatos, csodaváró gyerekként pislogtam a látóhatár felé.

Suttorát akkor már megszállta a teljes bizonytalanság. Gyakran emlegette a bonellinát és azt, hogy valójában a teknős is figyelmeztetett minket, tehát így csak nagy baj lehet majd. Teknős után bo-nellina!

- Márpedig hiába sápítózol, Suttora - intette le kalózkodunkat a parancsnok -, amit vállaltam, azt végre is hajtom. Turkovich Daniló mindig így tett... most is így hívnak!

Hogy őszinte legyek: bennünket különösebben nem zavart a bo-nellina. Végtére is egy polip nem a világ, és hátha csak kíváncsiskodott a mély vizek vándora?

- Ó, de buták vagytok, ó, de buták! - hahotázott gúnyosan Suttora. -Kíváncsiskodott! Hahaha! Kíváncsiskodott! Egybonellina! Hát mit gondoltok, mi az? Taknyos süldőlány vagy szájtáti halas kofa? Bezzeg Messinánál, a nagy földren'gés előtti napon, akkor is kíváncsiskodtak? Talán bizony azt nézték meg, hogy miféle típusú hajók jönnek és mennek a Messina-szoroson át?!...

Hiszen gajdolhatott az öreg kalóz kedvére, egyre többet vigyorogtunk rá. De az már többször megfordult a fejünkben, amit Pallatina mondott.

Emlékeztek rá? Azt mondta, hogy kerüljük Líbia partjait. Erre gyakran gondoltunk.

Még a koromképű Abu Ramla és Jokohama Jim is előhozta egynéhányszor.

- Akkor kell majd óvatosnak lenni - mondta a tuareg -, ha Líbia felé hajózunk.
- A katonailag ellenőrzött partok mindig nehéz feladatot jelentenek - hangoztatta Jim, akit vallomása óta új oldaláról ismertünk meg és becsültünk is. Sottomarina komolyan tekintett Abu Ramlára.

- Ide hallgass, cimborá - kezdte az óriás -, most már láthatod, hogy tőlünk nem kell óvatoskodni. Tehát felelhetsz a kérdésekre.
Az egyik: hogyan vesszük át és valójában hol a hadianyagot? A másik kérdés: valóban Tobruk közelében rakodunk majd ki?

Ezek a kérdések akkor hangzottak el, amikor már kijutottunk az esőzónából, és egy napsugaras, szép délutánon már tudtuk, hogy másnap Kréta alá érünk.

Abu Ramla mosolygós arca elkomorodott. Hosszasan tűnődött, végül így szólt:

- Allahra, tudom, hogy rendes emberek vagytok. Nem tartoztok a feketeingesek közé. Ibni életét is megmentettétek! De megesküdtem Murzuk bejnek, hogy senkinek se mondom meg, hol szedjük fel a lőszert, és-hogy hol rakodunk ki. Mindennek eljő az ideje, hirdeti a sivatagi törvény, ne akarj az idő elé vágni. Amikor kell, megtudjátok, hol szedjük fel azt a kincset, aminek segítségével megmentjük Kufrát, és azt is megtudjátok, hol szállunk partra Líbiában. . . Mindennek eljön az ideje.. .

- Bár már ott tartanánk, hogy mögöttünk van Líbia, és nem előttünk! - mondta hajónk legtestesebb tagja, Piccolo Piede. - Gyakran eszembe jut Pallatina hajómester intése. Igen, nekünk is eszünkbe jutott.

Különösen azért, mert volt, ami erre a mondásra emlékeztessen. Abban az időben a Kréta mögötti szigetrengeteg - olasz felségterü-

let volt! Úgy hívták: „Rhodosz és Dodekanesz kormányzóság”. Egy körteszerű háromszöget zárt be Olaszországnak ez az európai gyarmata. Ott kezdődött Kréta északkeleti csücskénél, átért Törökországba, Andifiig, és felért Szamosz alá. Közbevetőleg akadt egynéhány kiadós sziget Rhodoszon kívül is, mint Karpathosz, Szkni, Cefalo, Patmo, Kalino, Piszkopoi, hogy csak a nagyobbakat említsük. A szigeteket részben a rhodoszi lovagrend foglalta el a törököktől, részben a velencések, amit aztán kiegészített a királyi Olaszország vételi és zsákmányolási szerzeménye Görögországtól. (A második világháború után az összes sziget Rhodossal együtt Görögországé lett.)

Attól kezdve, hogy tudtuk: csempészhajó lett újból a Jadran, és az emberszöktetés után most majd lőszert szállítunk Líbiába - nem tagadom -, libabőrös lett a hátunk, ha olasz hadilobogót láttunk yalamerre. És a tréfacsináló sors bőven gondoskodott ilyen intelmekről. Krétát még nem is láttuk, de már éreztük Rhodosz „kormányzóság” közelségét. A délutáni fények zuhatagából előbukkantak a Fekete huszárok - a fasiszta Olaszország négyes számú tprpe-dóflottája. Kréta irányából jöttek és - Líbia felé tartottak! A hosszú, karcsú építésű hadihajók nagy rohanásukban annyira feltúrták a tengert, hogy valójában csak a felépítmények, a kémények, az árbocok látszottak ki a hajósodortól képződött hullámokból. A hajók és a hullámok felett sűrű, vastág térítőként hömpölygött a nyersolaj füstje.

Hogy a Fekete huszárok száguldanak előttünk, azt Piedétől tudtuk, őfelsége az olasz király tartalékos tengerésztől, aki szokás szerint - ezúttal is - lelkesen integetett a hadihajók felé.

- Bolond vagy, Piede - intette Sottomarina -, mit integetsz nekik? Te csempész vagy, s ha tudnák, miben sántikálsz, főbe lőnének! Egy haditengerész nem lehet csempész!

A mi kedves, derűs, kövér cimboránk elkomorodott, de csak pillanatokra. Majd felnevetett.

- Nem mondom eleget, hogy bárcsak mögöttünk lenne Líbia, és nem előttünk? A fejemet nem szívesen adom oda, mert hiszen mit csinállok fej nélkül?

És még ott vonult előttünk alig egy tengeri mérföldnyire a Fekete huszárok tizenkét egysége, amikor a főárboc keresztrúdján üldögélő Gomtnő máris lekiáltott:

- Északkeletnek füst és magas felépítmény!

Kréta déli partjai felől régi ismerősünk, az Ark Royal angol repülőgép-anyahajó közeledett kíséretével. Az Ark Royal visszafelé tartott Máltára, nyilván Ciprusról jött, és egy kicsit körülnézett a rhodoszi vizek szélén, hogy

mit művel a talján. Nagy találkozás játszódott le előttünk: a Fekete huszárokat három csatacirkáló követte, a Zára, a Fiume, a Pola. Alig néhány évvel később, valamivel magasabban, Cap Matapan és Málta között csapott össze a földközítengeri angol és olasz flotta. A három kékekszürke csatacirkáló, ostoba manőver következtében – percek alatt elsüllyedt!

Mi pedig az Ark Royal és az olasz flottaegységek között úsztunk Kréta felé.

– Elég a sok hadihajóból! – intett az olaszok felé Sottomarina. – Szeretem a hadihajókat, hiszen magam is az voltam, haditengerész a javából, amikor a derék Lodolával együtt a Don Jüanon szolgál tam, de most, a fene tudja, nem élvezem a látványukat! Jót neveltünk az öreg Sottonak, és – igazat adtunk neki. Másnap reggel feltűnt Kréta!

Areggeli fények egy hegycsúcsot hoztak elénk. A hegycsúcs az égeri volt látható, és jóval a horizont fölött. A legendás fda-hegyet láttuk meg tehát elsőnek, ezt a szigeti óriást, a 2500 méteres hatalmas mészkőtömböt.

Ott élnek tehát a görög legendák és mesék Ida-hegyének pásztorai – tekintettem egyre inkább elérzékenyülve a hegy felé a kormány mellől. Ami persze egy kormányshoz nem egészen illő. Lassan-lassan kibontakozott a táj is. Kréta inkább mint nagy szárazföld mutatkozott, vagy még inkább: mint valami gigantikus

pajzs, védőfal a sok-sok mögöttes és környező sziget védőjeként. Kréta mögött rejtőzik a Kréta-tenger a Kikládokkal és az Égei-tenger a Spórádokkal. Mintha egy óriás bolondos kedvében mészkőszikla-tömbökkel szórta volna tele a görög és török partok közötti részt, kezdve a Dardanelláktól – egészen le Krétáig. Ilyen táj, ilyen furcsa, különös, est idején szinte félelmetes hatású szigetvilág nincsen máshol, csak a Csendes-óceánon, a Fidzsi- és a Salamon-szigetek között. Szinte így is mondhatjuk: több a sziget, mint a tenger! Bármerre nézel: szigetet látsz. A kicsi mögött még kisebb, a nagyobb mögött még nagyobb... fenyegető sziklacsoportok, sziklahátak, sziklatömbök... utak, amelyek szigetbe torkollnak, fjordok, ahol a csendes öböl teleszórva szigetekkel... sziget, sziget, sziget – mindenütt sziget! Ebből áll a Kréta mögötti és melletti tengerek birodalma.

A táj, hiszen emlékeztek talán, nem volt előttem ismeretlen. A rossz emlékü Bobadilla tankhajón eleget jártunk Zoller cimborával Konstantinápoly és Lataka között. De mindig Rhodosz mögött, török vizeken hajóztunk azzal az átkozott, ronda Bobadillával. Így tudtuk, milyen ez a valóban lenyűgözően érdekes, szó szerint festői szigetvilág. Azt is tudtuk, ember legyen a talpán az a kapitány, aki ennyi kő, óriás kavics között elvezeti baj és hajótörés nélkül „erős” időben (tehát viharban) a bárkát. Hogy a Bobadillánál maradjak: megértünk ott jó néhány táncos időt, de a „rumospalackunk”, ahogy Mr., Prince-t magunk között neveztük, hiba nélkül irányította hajóját.

De Krétát, a Kréta körüli tájat soha nem láttuk.

És most, annyi évvel a gyerekkori álmok és tervek után, a messzeségben feltűnt Kréta magasba felszökő csúcsa – az Idahegy! Majd hatalmas tömbjével maga a sziget.

Kezdetben minden elfogadható volt. Kréta úgy lebegett a tengeri párázat felett, mint egy szédítő nagy Ark Royal anyahajó.

–Az ottan Kréta! – mondtam egyre az öröm kábulatában.

Ott az „én” falum vagy városkám a boldog spongyahalászokkal. És ott a gyönyörű táj a smaragdzöld hegyekkel, csupavirág tengerparttal.

Ott... ott az álmok szigete, fiúk!

Így néztem előre, és nagy-nagy öröm dobolt a szívemben.

És ez az öröm egyre inkább elcsendesedett.

Sőt, amikor Kréta partjai alatt jártunk – már tudtam: becsaptak! Vagyis hogy inkább becsaptam magamat!

Ez a Kréta nem azonos azzal, amit gyerekkoromban elképzeltem, ahogy azóta is „láttam”, hittem.

Nyoma sincs a smaragdzöld hegyoldaloknak.

A táj inkább holdbeli, mint földi. Érdekes, megkapó, de nem szép. Nem álomszigethez illő.

Kréta, mint a neve is hirdeti, kréatömb –mészkősziget. A napfényben oly vakító fehér, mintha mésszel kenték volna be. És legyünk őszinték: azzal is van bekenve. Hegyei meredeken, toronyiránt szökkennek a magasba, mint megannyi gigantikus tű, tépett cukorsüveg. Völgyei sötétben tátongnak, bármerre nézel, az

életnek alig találod nyomát! Kietlen karszt Kréta déli része. Holdbeli táj -a világ egyik legszebb szigettengerében!
Csalódva meredtem az elém táruló képre.

Pedig amit láttam, az érdekes, különös, hatásos. Itt nyugodtan elkészíthetik az „Emberek a Holdon” című filmet, senki nem vonja majd kétségbe, hogy a mi vigyorgó égi társunk rideg birodalmában készült.

- No, itt se lagnék - nézett fitymálólág Zoller a sziget meredek partjára. - Fecskének való hely, nem embernek!
Bólintottam.

Valamit elvesztettem akkor. Azt hiszem, ismeritek ezt az érzést. Daniló bácsi ugyan megjegyezte ott a közelünkben, hogy a sziget északi oldala „emberibb”, mint a déli, de én akkor már tudtam, hogy az álomszigetnek befellegzett! Számomra végleg, örökre.

Azokban a percekben elvesztettem egy szigetet, ami nem megvetendő valami.

És a Jadran, útirányát megváltoztatva, most észak-északkeletnek haladt. -
- Két fokkal jobbra a kormányt! - hangzott az előbb az utasítás.

- Parancsára...

- Irány a Busa-fok! - hangzott az újabb utasítás.

- Parancsára...

Jokohama Jim érdeklődéssel vizsgálta a krétai terepet.

Nevetve megjegyezte:

-Ideális hely csempészeknek, partizánoknak és mindazoknak, akik a törvény elől menekülnek. Most már érzem, miért itt vesszük fel valahol az „árut”. Most már értem. Igaz-e, Abu Ramla?

Jim angolul beszélt, a tuareg pedig ősi nyelvén kívűj csak olaszul, de különös módon egyre inkább megértették egymást. Valami érdekes lelki szál szövődött azóta, hogy Jokohama Jim döntött: ha Líbia partjaira érünk, követi Ramlát a sivatagba. Azóta a két em-

ber, a hosszú amerikai és a fekete sivatagfi elválaszthatatlanok lettek. Abu Ramla bólogatott.

- Si, si, jó hely. Igen jó.

Most már mi is kezdtük érteni, miért kellett a Jadrannak ide jönni, hogy a szenussziak részére titkos lőszerszállítmányt vegyen fel. Ezernyi, meredek falakkal övezett öböl, fjordszerű katlan, rejtek szaggatja a krétai partot.

A rhodoszi olasz kormányzóság közelében szándékozott a Jadtan a fasiszta olasz megszállók ellen segítséget nyújtani a távoli Kufra oázis visszafoglalói számára.

Azt is láttuk, hogy Abu Ramla igen ismerősen nézegeti a szigetet. Sőt, úgy beszél egy-egy részletről, mint aki nem először járt erre.
Nem is tagadta.

- Többször jártam már Krétán. És többször vittünk innen „puka-pukot”. -Nevetett. Puka-puk -a fegyver, a géppuska hang utánzó neve szerte mindenütt Afrikában.

Jokohama Jim a szakértő szemével bólogatott.

- Ideális hely, ideális.

Abu Ramla vigyorgott. Hófehér fogai, mint a krétai mészkő, csillogtak fekete képéből.

- Megbízhattok bennem, tudom, mit kell tenni.

A Busa-fok felé tartott a hajó.

Több aóVó sziget közé érkeztünk. Ez a Grabusa-csoport. Daniló bácsi kajütjében kitergegették a térképeket.

- Si, si - helyeselt a tuareg -, Busa-fok a jó irány. Ott aztán be kanyarodunk a Szpatha-öbölbe.

Daniló bácsi, Szevér és Sottomarina ráhajolt a térképekre.

- Veszélyes partok, vigyázni kell - szólt Daniló bácsi. - A hor gonyzás sem lesz könnyű.

A térkép mindent elmondott, mindent elárult. Veszélyes partok, vigyázni kell. . . ?

Az ám, most hőkkenek csak meg: többször szó volt már kalandozásaink során a tengeri térképről, de valahogy mindig elmaradt a „szakoktatás”. Halogattam, hogy

majd, majd sor kerül arra is, de előbb ezt, előbb amant illik tanulmányozni. Hát, fiuk, most itt az ideje, hogy sort kerítsünk erre. Elvégre a Busa-fok még messze van, Danié bácsiék meg úgyis a térképeket nézik. Nyitva a térképszekrény, van hová bekukkantani.

- Minden nagy hajózat nemzet kiadott tengerészterképeket, de a legismertebb mégis a régóta használatban levő „Admiralty” térképsorozat. Földtájanként és sorrend szerint, külön tokokban vannak a „charts”-ok csoportosítva, hogy a kezelésük minél gyorsabb és könnyebb legyen. A térképek jobb alsó sarkában található a sorszám, amely természetesen egyezik a hozzájuk tartozó katalógus sorszámával. A katalógus igen szellemesen négyféle csoportosítást ismer, mert bizony egy-egy hajó térképgyűjteménye valóságos kis könyvtár. Így a térképek kikereshetők tengerek, feliratok, sorszá- mok és földrajzi nevek nyomán is. Minden térkép léptéke szerint a lehető legrészletesebben közli mindazt, ami a hajózásnál szükséges. Tudatja a mélységeket, a világítótornyok helyét, a jelzőállomásokat, a jó és rossz horgonyzóhelyeket, a jelzőbójákat, a zátonyokat, sőt azt is, hol vannak sekélyebb vízben elsüllyedt hajók, amelyeket még nem emeltek ki. És természetesen még sok száz (valóban száz!) figyelmeztetést, jelzést közöl, ami nélkül ma már hajózni nem lehet. A térkép alsó részén üres hely van: ez a „small correcti-ons”, a kis javítások rovata. A térképtiszt (leginkább az első tiszt) feladata, hogy az évről évre kiadott helyesbítéseket („Notices to Marines”) rávezesse a térképekre. Ilyen helyesbítés lehet egy új világítótorony, jelzőállomás, kikötőrész, terepváltozás, eliszapolódás és még sok minden, amit tudni kell, hiszen a nemtudás a tengeren - szerencsétlenséggel jár! A jó tengerész nemcsak kitűnő térképolvasó, de tudója a rengeteg térképjelnek is. Mert térképjelnek "nélkül hajózni lehetetlen!"

A hajózásban négyféle térképet használnak. Elsőnek az átnézeti

térképet (General chart, Übersichtskarte, Generalkarte)" vegyük csak elő. Ez a térkép egy-egy világtengert vagy földközi tengert ábrázol, esetleg annak egy-egy nagyobb részletét. Léptékük tehát kicsi, méretük 1:200 000. Ezen a térképen a feljegyzett hajóútvonalak csak tájékoztatások, és arra szolgálnak, hogy az útirányokat megállapítsuk. Tehát valóban fedik a jelzőt: átnézeti térképek. A következő csoport az útiránytérképeké (Cours-chart, Rutenkarte), amelyeknek, a léptéke 1:100 000. ezen már kielégítő pontossággal ábrázolhatjuk a hajó útját és a hajópontot. Az útiránytérképre vezetjük rá az előző térképcsoporton kijelölt útirányt. A térképek harmadik osztályát a különleges térképek (Special chart) alkotják. Léptékük 1:75 000. Főleg a part menti (kalauzhajózási, cabottaggio) hajózásnál nélkülözhetetlenek, mivel igen jól és részletesen adják vissza a partrészek legfontosabb adatait. Végül a negyedik csoport a helyszínrajzoké (Plán), kikötők, öblök, jelentős szorosok, csatornák örökítődnék meg a plánokon. Mivel a léptékük igen nagy (1:25 000), mindent rávezettek, ami egy kikötőnél, öbölnél lényegbevágó a hajóvezénylő számára. Feltűntették rajtuk a horgonyzóhelyeket, a jelzőbójákat, de még a világítótornyok fényvillanótípusait is.

Daniló bácsi, Szevér és Sottomarina a hármas csoport, tehát a Special chart megfelelő térképét tanulmányozta, amikor az apró Grabusa-szigetek mellett elhaladtunk, és a hajóorr a Busa-fok felé bökött. Grabusa szigetén komor, fekete, időtlen rom állt: a velen-cés idők megmaradt emléke. Szemben vele egy kis világítótorony: a Busa-fok.

Daniló bácsi rámutatott a térképre. N

-A Busa-foktól délnek kanyarodunk a Szpatha-öbölbe. Abu Ramla azt kérte, hogy itt, kössünk ki.

Szevér megvakarta a feje búbját.

- Rossz hely. Mélység húsz öl! Sottomarina felmordult:

- Hát ha éppen itt kell lehorgonyozni. . .

-

Apró falucskát jelzett a térkép, egy Khavro nevű helységet.

- Húsz öl - ismételte Szevér. - Ráadásul sziklás a talaj. Egyenetlen is. Bárcsak bemehetnének a kikötőbe, de az oly kicsiny, hogy a Jadran se tud megfordulni benne.

Daniló bácsi döntött.

-Mindegy, itt kötünk ki! Ramla szerint itt kell lehorgonyozni.

- Parancsára.

A vitorlákát átváltottuk. Döngve csapódott át a két nagyvitorla, és ropogva, pattogva a három orrvitorla.

Jokohama Jim már úgy húzta a bumrúd köteleit, mintha sose lett volna kartörése.

- Hó, húzd, hó! - vezényelt Suttora. - Feszítsd, a rézangyalát!

A hajó délnek fordult. Előttünk volt a Szpatha-öböl. Úgy tátongott, mint valami éhes, óriási száj. Mélysége lehet úgy negyven kilométer körül, szélessége talán húsz kilométer. És mindenütt sziklák, partig érő meredek, kopár hegyek. A hegyek hol barnák, hol homokszínűek, hol fehérek.

- Ideális csempészöböl - nézelődött meglepődötten Jokohama Jim.

Jankó is izgatottan figyelte az elénk táruló látványt. „Oceanográfusunk” az új, reménybeli csigazsákmányra gondolt.

A sziklákról, a meredek falakról ezüstsirályok és vihartaradarak szálltak fel. Koromfekete kárókatonák csapódtak a vízbe, és úsztak tova a hajó előtt. Ezeknek a java már északi vendég volt. Vonulók. Hiszen „odafönn” már ősz lehetett a javából. Itt még úgy tűzött a nap, akár nálunk odahaza augusztusban.

Ha a Holdat tenger árasztaná el, ilyennek látnánk látcsövekkel ott a tájat. Bármerre is tekintettünk északra, Kithira és Antikithi-ra felé, vagy Milosznak, Szantofinnak - csúcsok, lecsapott sziklasüvegek, hegyhátak, de főleg: csúcsok és csúcsok!

Szigetek, hegyek, magányos, alig harminc-negyven méter átmérőjű, de mégis toronymagas scogliók!

Előttünk pedig az öböl óriási szája, és sehol a mesebeli táj, amit

úgy vártam, amit úgy áhítottam, reméltem. Bár egy-egy zöld folt elővillant a hegyek mélyebb részéből, a völgyek felől, ezt nem tagadom. De a partokon és a mögöttes részeken a karszt kopár birodalma hirdette, hogy ő itt az úr.

Jellegzetes görög bárkák, felkunkorodó orral és farral, égnek törő, sirályszárnyként „hegyezett” vitorlarúddal haladtak át az öblön. Szardellahalászok és spongyahalászok. Persze, mondanom se kell, hogy se csillogó selyembe, se bársonyba nem voltak öltözve. Agyonizzadt, elviselt lenvászon ingeik, a buggyos görög gatyák, a még kopottabb, lábasszerű sapkák inkább azt hirdették a Jadran utasai előtt, hogy nehéz az élete ebben a „Hold-világban” a szardella- és szivacshalászoknak.

- Horgonyzásra felkészülni!

Sottomarina hangját visszaverték a közeli öblök sziklái.

Szevér arca merev, lehangolt. Szevér maga a lelkiismeretesség, pontosság, körültekintő figyelmeztetés. Sérelmezte a húszöles mélységet, és kitartott mellette. Az ideális horgonyzóhely mélysége a tíz öl, vagyis a tizennyolc méteres mélység. Ennél több a Jadran láncának, főleg sziklás talajon, már veszélyes lehet. A húsz öl különösen. Hiszen a szabály az, hogy tízöles mélységnél a lánc hosszúságának ötszörösét (tehát ötven ölet) kell leengedni. Húsz ölnél pedig legalább száz ölet. És nekünk mindössze hetven öl láncunk van ám! így érthető volt Szevér komorsága, elvégre ő a horgonyzótiszt. Ő a felelős a következményekért. Márpedig ilyen beszorított, sziklás öbölben, közel a parthoz, nem fővényre vetett horgonnyal, de annál inkább a rossz kapaszkodási lehetőséget nyújtó sziklákra dobva azt - sok a veszély. Ezért volt komor Szevér arca. De Daniló bácsi, a tettek és kalandok embere már az előtte váró feladatra gondolt. Mit bánta ő a mélységet, amikor arra gondolt, hogyan sikerül felvenni azt a szállítmányt, ami talán ebben az öbölben van elrejtve valahol vagy majd ide hozzák - ismeretlen, titokzatos „szállítók”. Daniló bácsi már ilyen volt, és vele együtt a legtöbben mi is. Kivé-

ve Suttorát és most Szevért. Suttora a komor tájtól még inkább lehangolva többször felsóhajtott: bonellina!.. .

Ragyogva tűzött a nap, úgy égett, hogy jó volt előle az árnyékba menekülni. Kéken csillogott a tenger, akár az Adria, és mégis, mégis baljóslatúan komor volt a táj!

Abu Ramla feszülten figyelt előre. Abból az irányból bontakozott ki Khavro, a kis falu.

- Well, boys, ennél nincsen jobb hely csempészek számára! - lelkesedett egyre Jokohama.

Kedélyesen megveregette Abu Ramla vállát.

- No, te fekete ördög, ha itt se tudjuk felvenni a puka-pukot, akkor sehol!

Abu Ramla, ez a különös tuareg, elvigyorodott.

-Si, si. Khavro. Jártam már itt.

És sietve eltűnt a foxliban. A foxli csapóajtájának tetején Pallada tollászkodott! Pallada már egészen megbarátkozott velünk. Bókolt, fecsegett, de még összevissza. Azonban jó úton volt, hogy a régi Pallada nyomába lépjen.

Ugyanúgy félrebillentette fejecskejét, mint elődje, a régi Pallada. Korrogó, recsegő hangja is a mi kicsi komácskánkat idézte. De hát azért még mindig nem volt az az igazi tengerészmadár, mint az Északi-Jeges-tengeren elveszett kedvencünk.

Khavro, a falu ott volt előttünk. Hát bizony már messziről megmutatkozott, hogy nem hasonlít a képen látott faluhoz. Viharvert, kopott házacskaí meredek sziklafal alatt, homokfovenyre épültek. A hullámvédő mögött apró, csakis a halászbárkák befogadására épült kikötő hirdette, hogy Khavro halászfalu, szivacshalászok otthona. Nyoma se volt a jólétnek, a gazdagságnak, de még a virágos tengerpartnak sem. Egy-egy házikó előtt dézsában oleanderek, jukkák, agavék díszlettek. Ennyi volt a kert. Többre nem futotta, többet nem engedélyezett a mostoha természet. Itt még a görög szigetek jellegzetes állatát, a kecskét sem tudtuk felfedezni. Holdbeli falu Khavro, holdbeli kikötőcskével.

- Kormány steuerbord, vesd ki! - rendelkezett Szevér. - Horgony készenlétben!

Fél kilométerre az aprócska kikötő mögé vitorláztunk. Közel voltunk a parthoz, és mégis mély volt a víz. A térkép változatlanul sziklákat jelzett. A hullámvidék szélén öreg emberek üldögéltek. Gyerekek bámészkodtak a Jadran felé. A sónej lassan szélbe állt. A vitorlák laffogni kezdtek.

- Horgonyt le! Vitorlákkal le!

Zúgva, dörrenve szaladt le a horgony. A lánckamrából egyik öl a másik után gördült ki. És ezzel egyidőben a vitorlák csapódva omlottak le az árbocokról.

- Mélység huszonegy öl - jelentette Jankó, aki a mérőönt kezelte.

Nem volt gyenge szél, sőt inkább erős, s máris érezni lehetett, hogy a horgony nehezen fog, hogy „szánt”, nem kapaszkodik megfelelően. De hát a parancs úgy szólt - itt kötünk ki.

- Well, ideális csempészhely! - lelkesedett Jokohama, és máris pengette a gitárját.

Suttora komoran járkált.

- Bonellina, bonellina!

- A tartarugát már nem is említet? - kiáltott rá Sottomarina.

- Várj csak, várj! - mordult vissza Suttora.

Ekkor mászott elő a foxliból Abu Rámra. No nézd csak, mi lett a sivatagi emberből!

Ha a feketeség nem rikít, úgy nem ismerünk rá. Abu Ramla átalakult. A bő burnuszt levetette, de a kafiét, a fejkendőt is. Csak a nyers bőrből készül saru, a csapli maradt meg eddigi öltözékéből. Abu Ramla ócska fezt vett magára, buggyos nadrágcskát - egyszerű török halásszá vedlett át. Ez a fantasztikus szigetvilág tele van török, kisázsiai népekkel. Egyrészt mert századokon át a Kikládok és a Sporádok török uralom alatt voltak, másrészt mert a vándorlás egyre tart a levantei népek között itt a szigeteken is. Egy-egy mecset, a buggyos nadrág, a fezhez hasonló főveg, sőt az egyedül erre

fellelhető fez hirdeti még, hogy a török világ még nem szűnt meg a görög világban. Hogy Abu Ramla fekete? Ez sem feltűnő Krétán és a környező szigeteken. A régi rabszolgák utódai között akad hozzá hasonló nem egy, bár úgy hiszem, hogy nála feketébb mégsem. A tuareg Daniló bácsi elé lépett.

- Signore capitano, kimegyek a partra. Lehet, hogy csak holnap térek vissza. Az is lehet, hogy helyettem jön valaki. Aki helyettem jön, ezt a kést mutatja fel.

Ezzel Ramla övének rejtekéből egy ezüsttel vert kisebb tört húzott elő.

- Nézze meg jól, signore capitano. És ha felmutatja, higgyen ne

ki, én küldtem. Bismillah, Allah nevében! Ha bármi baj érne, néz-

' zék meg az iszákomat, benne van a pénz í megtett út ért. De hát Ramlát baj nem érheti - velem van az igazság. Ajua, így lesz, uram! Jokohama Jim átölelte a sivatagvezetőt.

- Good luck, öreg fiú, good luck. Most pedig indulj! Goam! Ide azzal a puka-pukkal!

Ramla nevetett. Goam - gyorsan, ennyit jelent arabul. Jokohama újabban leckét vett a tuaregtól.

A gigget már a vízre dobta Jankó és Gommó. Néhány perc múlva Abu Ramla a partról a sziklás ösvényre mászott fel. Fürgén, gyorsan haladt. Hogy merre? Ki tudja! Azt csak Ramla tudta. Mindenesetre úgy mozgott, mint aki igen jól tudja, mi hová és merre vezet. Nem a falunak tartott, hanem ellenkező irányba. A sziget belseje felé.

Daniló bácsi jól mondta, ahogy utána néztünk:

- Vannak titkok. Ilyen titok a kígyó útja a kövön, a teve lépte a szélfúttá sivatagban. És maga a sivatagi ember.

És a mi Abu Ramlánk sivatagi ember. Parancsnokunk odafordult Szevérhez.

- Te és Suttora partra szálltok. Megmondjátok az öregeknek, hogy rengeteg szivacsot akarunk venni. Persze nem veszünk. De

alibi kell. Majd elterjed a hír, hogy kereskedőhajó vagyunk. Csakis prima árut keresünk. Az pedig ilyenkor úgyse igen van már.

Szevér mosolygott. Mi is. Hiába, Daniló bácsi! Nehéz az ő eszén túljárni.

- Parancsára! - felelte Szevér.

Suttora már az okuláróját is feltette. Hiszen tudjátok, literátus ember volt ő. Akkor már két hete nem volt újság a kezében. A legutolsót Tuniszban vette, ki is bogarásztta az utolsó sorig. Így tudtuk meg, hogy barátunk, Alain Gerbault, Slocum kapitány egyetlen méltó utóda, a Firecrest világvándora Casablancába hajózott, és onnan indul el a második világ körüli útjára!

- Kemény fickó az a Gerbault - állapította meg Jokohama -, még egy bendzsót se visz magával!

- Bendzsót? - nevetett Sottomarina. - Papagájt se!

Krétán voltunk tehát -a j,csalódás szigetén".

Elmondhatom: láttam Krétát, de nem mint zöld szigetet, és láttam spongyahalász-falut, ahol a szegénység nagyobb úr, mint bárhol a szigettengeren! Jankóval kettesben kiveztünk egy távolabbi szigethez. Jankó azért, hogy szaporítsa gyűjteményét, én azért, hogy lássam, mint gyűjtik a Kréta-tenger halászlai a szivacsot.

És ott tudtam meg, micsoda szörnyű mesterség a spongyahalász-szat. Talán csak a gyöngyhalászokat lehet melléjük állítani.

Három-négy ember ül egy-egy csónakban. Ezek közül az egyik az evezős, a „gazda”. A másik kettő vagy három a halász. Leginkább családtagok, apa és a gyerekei. Ha ugyan él az apa, mert bizony, ha nem hagyja idejében abba a szivacsgyűjtést, akkor nem éri meg a negyven évet sem. Ezért kell a segítség, a sok gyerek, de csak - fiúgyerek! ..". És ne higgyétek, hogy a szivacsahalászat annyiból áll: a mélyben fekvő szivacspad fölé érkezik a csónak, és máris ugorhat a vízbe a gyűjtő. Dehogyan. Aki így tenne -ott halna meg menten! Mielőtt vízbe száll a halász, különleges, évszázadok alatt kialakult légzési gyakorlatot végez. Ez a légzési gyakorlat legalább fél óráig tan. Értitek - fél óráig! így „áll át” a tüdő és a szív a tenger alatti

munkára. Mert a szivacs hét-nyolc métertől húsz-huszonöt méterig található. A jó szivacs tizenöt és huszonöt méter között. Ez pedig nagyon nagy mélység a meztelen testnek, mert sejthetitek^ a szivacsahalászok nem bűvárruhában dolgoznak. Az ő felszerelésük vajmi csekély: egy fakeretes, zsákszerű háló és egy kiadós nagyságú, korong alakú kő. Ennyiből áll^ szivacsahalász szerszáma.

Az a „halászbrigád”, akiket Jankóval figyeltünk a Jadran gíggjé-ből, négy emberből állt. Egy idősebből és három fiatalból. A legfiatalabb még Jankó~~korát sem érte el, nem lehetett több tizenhat évesnél. Felváltva ugrottak a mélybe, és amíg az egyik lent volt, a másik kettő a halászbárka fenekén pihent. A leszállás úgy történt, hogy a halász a lapos követ a hóna alá vette, a kőre erősített zsinórt pedig a gazda csuklójára erősítette. A halász a bárka elejére állt; és bevetette magát a vízbe. Már nem emlékszem, hogy egy-egy meddig is lehetett a vízben, de úgy sejtem: legalább egy percig! Kíséreljétek meg, mit jelent egy percet akár a Balaton, a Duna vagy - a fürdőkád vízszintje alatt tölteni! Mozdulatlanul is rettentően nagy -idő így az egy perc. Hát még munkában, dolgozva, gyors iramban végezve a nehéz feladatot. A szivacs, ami nem más, mint úgynevezett „virágállat”, különösen azt a helyet szereti, ahol gyors az áramlás, és így bő táplálék (szabad szemmel nem látható lények) jut a sejtjei közé. A szivacs telepeken él, sziklákra, fenékkövekre tapadva. Ezekről a sziklákról

kell, néha három-négyemeletes háznak megfelelő mélységből a halásznak lefejtteni a szivacsot.

Jankó mint „tengerkutató” és velem együtt én, nagy figyelemmel néztem a halászok munkáját. Nemegyszer idézte Sottomarina mondatát: *corpo di bacco*.

Még most is emlékszem, mi volt a legelső meglepetés. Az, hogy a szivacs, amikor napvilágra kerül, nem sárga, hanem fekete! Sárga csak akkor lesz, amikor a kimerítő halászat végeztével a brigád hozzáfog a fekete, nyálkás „köpeny” lefejtéséhez és a nyálkás „spon-gyavér” kinyomkodásához. (Mert amit szivacs gyanánt mi használunk és ismerünk, az nem más, mint a szivacs belső része, a váza.)

A négytagú társaságból a fiú volt a legügyesebb, a legfürgébb. Ahogy mértük az időt és figyeltük, mikor húzza meg a zsineget a gazda, tapasztaltuk, hogy az ifjú bírja a legtovább a tenger mélyén. A zsinéghúzás nemcsak jelzés, hanem szabályos felhúzás. Amikor a gazda csuklóján erősen megrándul az elég vastag zsinég, az két marokra fogja és húzza, húzza, ahogy csak erejéből telik. A zsinég végén ott a kő és a kőbe kapaszkodva a halász. A halász derekára erősített hálóban pedig vagy van a zsákmány - vagy nincs. Mert a fenéken kitapogatott szivacsstelep nem minden tagja megfelelő, és nem minden csomó fejthető. A leszállásra, gyűjtésre, felszállásra pedig nincs több idő, mint egy perc. Olykor még annyi sem.

- *Corpo di bacco!*

Elszörnyedve meredtünk az egyik halászra, amikor felhúzták, és kimerülve belekapaszkodhatott a bárka szélébe. A halász orrából dőlt a vér! Elbánt velem a víznyomás. Ekkor már nemcsak a gazda nyúlt utána, hogy beemelje, hanem felugrott a másik kettő is. Emberéletről volt szó! És ahogy emelték, láttuk, hogy a háta is véres. Az egyik hajász felénk intett:

- *Mekarra! Vroma mekarra!*

Apró, alig tenyérnyi, de gyakran még akkora sem a „mekarra” - a legdühösebb medúzahal-félék egyike. Ez a medúzahalacska méretéhez viszonyítva komoly sebet tud okozni. Főleg a szivacsstelepek fölött tartózkodik, úszkál ide-oda, és lesi a zsákmányát. A szegény halász leszáll, nem is veszi észre, hogy a hátán ott a kis bestia, a mekarra, és szívja a vérét, amit úgymint szív a tenger, a spongyavásárló kereskedő - és szív a mostoha élet!

Alkonyodott már, amikor visszatértünk a hajóhoz. Minden irányból hegyes csúcsú, gémvitorlás bárkák haladtak hazafelé. És egyre komorabb lett az öböl. A víz elmélyült^ fekete színt öltött. A felettünk, körülöttünk, a távolban felmeredő hegyek fehérsége, világossága eltűnt, és lassan átvették a tenger mély sötétségét.

A gigg fenekén kagylók és csigahéjak heverték. Jankó ekkor már komoly „tengerkutató” volt. Ő volt a második társunk, aki arra készült, hogy elhagyja a hajót. Jankó előtt nagy tervek lebegtek.

- Ha leszerelünk és téli pihenőt tartunk, elmegyek Monacóba, Lo Biancohoz - mondta a napokban Jankó. - Én is úgy akarom kezdeni, mint ő. Leszek csónakos a tengerkutató állomáson. Majd felviszem én, ha hagynak! Közben meg tanulok.

De akkor, amikor a kagylógyűjtés és a spongyahalászok megfigyelése után visszafelé eveztünk, valami ráült a lelkünkre. Szótlanul húztuk az evezőket, elmerengtünk a vízen. Olykor hátratekintettünk. A távolban ott fehérlett az egyre komorodó feketeségből a Jadran habfehér teste. Az árbocok lassú íveket raktak le, ahogy az esti szél ide-oda táncoltatta a lomha hullámokon.

- Mit gondolsz, Andrea? - tette fel a kérdést Jankó. - Baj nélkül szabadulunk innen el?

Furcsa, de magam ugyanerre gondoltam. Megálltam az evezésben, a kis gigg oldalt csúszott a hullámok dombján. Ferdén ülve ránéztem Jankóra.

A csokoládébarna, szép dalmata arc csupa aggodalom. Jankó félt valamitől! Abban a percben úgy éreztem: én is.

A kaland mintha mást is tartogatott volna az érdekességén, a különlegességén kívül. De az ördög ott ugrált bennem. Egy idősebb csak nem mutatja ki gyengeségét a fiatalabb előtt.

- Mi az, talán te is a bonellinára gondolsz, Jankó?

A fiú merően a szemembe nézett.

-A bonellinára?... Lehet... Arra hát... Arra... Mit gondolsz?..

- Azt, hogy butaság!

Igen, ennyi volt a fejeletem. Butaság. Közben úgy éreztem, hogy nem az. Hogy nagyon is helyes az aggodalom, a félelem. De hát az „öreg matróz” nem szokott félni.

Jankó bólintott. Okos szemében mosoly villant. Nekem beszélhetsz, Andrea - ezt olvastam ki a szeméből. De csak ennyit mondott:

- Szeretném, ha már hazafelé vitorláznánk.

- A csigák, mi, Jankó? Azokat magadnál is jobban félted? A legény bólintott.

- Féltem hát! Szeretem a csigákat, hiába nevensz. Mattone kapitánynak megígértem, hogy küldök belőlük, ha találok olyat, ami neki nincsen meg. Már eddig három ilyen van! Nem három darab, de háromféle!

- És mint juttatod el Monté Christóra?

- Ha elkerülök Monacóba, csak eljutok valami bárkán a kapitányhoz. Akár a régi-régi barátot, az én felejthetetlen Jokkómat hallottam

volna. Ó volt ilyen meghatóan következetes, ígéreteihez hű és kitartó barát. Jokkó!.. És öröm látni, hogy Jankó, az unokaöcs ugyanilyen. Uszkok származék ő is, valamikori Adria-kalózik ivadéka. És abban a pillanatban „elszállt” belőlem a hetyke ördög. Bevallottam, hogy bizony gyanakodva nézek az elkövetkező napok, sőt -órák elé!

- Láttad Suttorát, amikor kikötöttünk? - tette fel a kérdést Jankó, amikor őszintén bevallottam érzésemet. - Láttad? Azt mondta, hogy a horgonyzóhelyen észrevett egy bonellinát, de hát mire szólt, el is tűnt a polip! Nappal volt, nem világított, hamar eltűnt hát a szemünk elől.

Igen, így volt, fiúk, így. Suttora a horgonyzóhelynél bonellinát vélt felfedezni. Most is azt hiszem, hogy képzelődött. De ő állította, hogy így volt. Érthető, hogy Daniló bácsi rámordult:

- Na és hat>onellina? Joga van bárhol, bármikor felbukkanni! A tengerben él!

- Igen, de Messinánál, a földrengés előtt...

- Hagyd azt a Messinát, te javasasszony! Megtiltom, hogy mostantól kezdve, egészen addig, míg utunkat be nem fejezzük. . . hogy addig bármi hasonló maflasággal rémisztgesd a népet! Megtiltom! Ha nem tetszik, partra szállhatsz!

Daniló bácsi szeme villámlott. Talán ilyen dühösnek még soha nem láttuk. A nyugalom, a biztonság embere volt. Ma már tudom, hogy azokban a napokban nála is megfeszültek az idegek. Nagy volt a tét. A hajó, a Jadran! És mi, akik elsősorban barátok voltunk, és csak azután alkalmazottai. Bármennyire is mosolyogva nézett a csempészút elé - a lelke mélyén ott lappangott a kétely, a bizonytalanság. Hogy ez így van, egyedül ennél az összezsapásnál árulta el. És Suttora mit tett? Szegény öreg egy szót se szólt. Kihúzta magát, meghajolt, és előrement a foxlihoz, ahol Pallada tollázkodott immár órák óta. Ott rákönyökölt a foxlilejáró tetejére, és valamit suttogott a papagáj fülébe. Ott, a csónakban, azon az estén elfogott valami nagy-nagy jóér-

zés, testvériség Jankó iránt. Jokkó öccse! Jokkó vére csörgedezik benne is.

Arca, nézése, mosolya - akár néhai nagybátyjáié! Hátranyúltam, megfogtam a kezét.

- Nézd, Jankó - mondtam -, azt én nem tudom, mint szabadulunk innen. Bajjal, baj nélkül?... Honnan tudnám. De azt tudom, hogy nagy fába vágtuk a fejszét. Az ilyesminél mondják, hogy két vége van a botnak, de a hajónak is. A bonellinában nem hiszek, nem én. Azt azonban láttam, hogy a kapitány nyugtalan. Ebből is sejthetjük: nagy a tét, amivel játszunk. De megússzuk, fiú... megússzuk, és ez a fő!

A Jadran horgonylánc nagyokat rándult, csikordult, amikor a hajó közelébe értünk. Talán eddig még nem is említettem nektek, hogy máshogyan eresztik le a horgonyt az északi és máshogyan a déli féltekén. Ugye nem? A vitorlás hajók többnyire egy horgonyon állnak, csak akkor eresztik le a második horgonyt, ha az idő rosszabbodik, és a leszakítás veszélye fenyeget. Az első horgonyt az északi féltekén mindig a hajó bal oldali leeresztőjén vetik, tehát a steuerbordon. Ennek az az oka, hogy az északi féltekén a szelek uralkodó iránya nyugat-északnyugat, tehát jobbra fordulva nyugattól északnyugatig haladnak a gyakori

szelek. így az egy horgony húzása a legstabilabb. A déli féltekén fordítva áll a helyzet: itt a horgonyt a hajó jobb oldalán, a backbordon vetik ki. A déli féltekén az uralkodó szelek iránya kelet-délkeleti. Itt tehát a jobb oldali horgony kerül először használatba, ha kikötnek.

Megkerültük a feszülő horgonyláncot, és a szokott helyre, a steu-erbordhoz álltunk.

Fent Gommó feje jelent meg.

- Gyertek, gyertek, indulunk! Dühös az öreg, hogy elmáskálta tok.

Indulunk?

Hiszen még nem is „melegedtünk meg”, mint azt tengerésznyelven mondják. A fedélzeten nagy volt a mozgás. Az „öreg” azonban nem volt

dühös. Inkább vidám és fürge. Időnként tréfálkozva szólt oda Suttorához, aki komoran pislogott vissza.

És milyen különös a sors: ideje voít, hogy induljunk. Egy derék kis kobold úgy intézkedett, hogy felszedjük azt az egy szál horgonyt. No, de nézzük csak sorjában, mint is volt, hogy történt. Úgy ám, barátaim.

Először is a felépítmény és az árboc között elhelyezett asztalkánál, ahol horgonyálláskor a kaszinót tartjuk, ült egy idegen.

Idősebb, de fekete szakállú, marcona képű, vad tekintetű, halász formájú ember.

Fején fekete bársonyból készült sapka, amit jócskán megevett az idő, foltozott ingén bőrmellény. Ez volt a kabát.

Maga az ember pedig Nisus Ali volt.

Halász és csempész. Görög és török, mint neve mutatja.

Elhozta Abu Ramla törét és vele az üzenetet, hogy hagyjuk el az öblöt, mert nem biztonságos. Vándora volt a szigeteknek, és mint errefelé a legtöbb, akik a szomszéd Rhodoszon születtek, bírta a török, a görög, az olasz nyelvet.

- Signore capitano - állt az idegen Daniló bácsi elé, amikor egy csónakból felmászott a fedélzetre, és felmutatta a tört -, íme, Abu Ramla küldött. Innen indulnotok kell, mégpedig minél előbb. Majd én mutatom az irányt, merre haladjatok. Nisus a nevem, Nisus Ali. Halász vagyok Rarpathosról, de csempész is, ha kell. A bárkák már várnak... A török partokról jöttünk, de nem ide, mert itt nem jó, -signore capitano. Jaj, nem jó.

így beszélt Nisus.

Szevér arca felragyogott. Féltette a hajót a horgonyzóhelytől. Suttora még komorabb lett. Lám, máris kezdődik a „nem jó”. Szegény Suttora! Drága, drága Suttora, a... Elöttem van gyakran az az este. Látom őt, a „kalózt”, a fiumei világítótorony őret, aki annak idején csodával határos módon menekült meg a Petőfi gőzös katasztrófájából. . . Látom őt és emlékezem rá, már hogyne emlékeznék, hiszen Pallada itt van velem, az én madaram réges-régen. így

igaz, fiúk. Itt mászkál a vállamon, az íróasztal könyvállványán, és félrehajtott fejcskékjével gyakran mondja: Suttora, Suttora. . . Hogy miért van nálam?

Megtudjátok, fiúk, megtudjátok rövidesen! Ezért hát nézzük csak sorjában, miként is volt, miként történt ...

Nisus Ali.

Nézzétek meg őt úgy, ahogy akkor mi tekintettünk rá. Nyugodt szívvel elmondhatom: ha statiszták kellettek volna egy kalózfilmhez, a Jadranon akadt volna egynéhány. Elsősorban Suttora, azután Gommó, Jokbhama, Sottomarina, de akár Zoller is, vagy ifjú kalóznak Jankó. De Nisus Ali mellett egyikük is, másikuk is jól fé-: sült diplomatának festett.

A Szpórádok és Kikládok szigettengerében összekeveredtek a régi idők velencései, a szigetlakó görögök, kisázsiai törökök, a szultánok múltbeli hajóhadával idekerült mórok, észak-afrikai „szerecsenek”, sőt még az olaszok is Ennyiféle emberlisztből gyúródtak a „levantei” emberek. ^

Nisus Ali vérbeli levantei volt.

Bozontos szemöldöke alól elővillanó éles szeme magasfokú értelmet, ravaszságot, vad és gyors tettekeszséget árult el. Akkor se, azóta se tettem volna a kezemet tűzbe Nisus Ali jellemének feddhetetlenségéért. Akadt nála jó néhány késszurkálás, fejbeverés, kiadós verekedés. Az a típus, aki megtartja szavát, az életét is kész feláldozni az adott szóért, de ha úgy érzi, hogy becsapták,, hpgy csalódott, akkor bosszúálló, kegyetlen vadember.

Ilyen volt Nisus Ali.

Miért mondtam el mindezt?

Mert Nisus Ali felbukkanása döntő volt sorsunkra. Ránk, a hajól ra és külön Suttorára. Nisus Ali volt a csempészek feje. Látszólag ütött-kopott halász vagy szivacsos, a valóságban Levante egyik leg-hírhedtebb, legmerészebb csempésze - sőt, a csempészkirály!... Nem mondom, más elképzelésem volt a királyokról. Főleg tudtam,

hogy nem hordanak bőrömbbe tűzött és kecskebőrből készült dohányzacskót. De Nisus mégis a csempészek királya volt. Ha a kecskebőr ennek a szerepnek ellent is mondott, a pipája nem. Hozzá hasonló pipát azóta sem láttam. Mi, a hajó pipásai, mint Jokoha-ma, Suttora, Guzsik apó és jómagam nem győztük bámulni a csempészkirály pipáját. Valódi, tölcséres, úgynevezett „kalabas-pipa” tulajdonosa volt Nisus Ali. A tajtékkövet vérvörösre égette a sok szívás, a rajta levő ezüstveretek pedig a velencei csipkeművészet dicsőségére váltak volna! Ezt szívta unos-untalan a csempészkirály, de ha evett vagy mégis* szünetet tartott, akkor inge alá rejtette. Nem adta ki a kezéből egy pillanatra se.

- Hol szerezted ezt a gyönyörűséget, testvér? - kérdeztük tőle.

A sűrű szemöldök alól ránk villant Nisus élénk tekintete.

- Ilyen pipát nem lehet szerezni. Ilyet csinálni kell. Én csinál-
tam.

És akkorát nevetett, hogy Sottomarina is lemaradt tőle hangerőben.

Sűrű, sötét éjszaka vett körül minket. Az a bizonyos „válni lehet a sötétséget” nevű éj.

Világítottak az iránylámpák (a jobb oldali zöld és a bal oldali vörös), égett a tatlámpa, s meggyújtottuk az éles, igen erős fényű fe-
délzeti lámpát is. Nisus Ali a szekértő szemével figyelte munkán-
kat. -

- Valamikor voltam hajós is - mondta. - Voltam én minden.

Még finánc is. Akár hiszitek, akár nem, az is voltam. Török finánc Aleppóban. Elfogtak a törökök. Ha Ali vagyok, török vagyok, mondták és besoroztak. így lettem finánc. De megszöktem. Mégis csak görög vagyok"inkább, gondoltam, és leléptem. De a puskát el hoztam. Azóta már nincsen meg, de van más. Szép puska, jó puska, majd meglátjátok a Barlangoknál. Mert oda megyünk. Ott találjátok Ramlát, ott vár rátok. . .

így beszélt a csempészkirály. Szeretett beszélni. Jóízű, színes, eleven volt ez a beszéd. Tele élményekkel, eseményekkel. Sottoma-

rina is nagy beszélő volt, de szájtátva hallgatta Nisust. Persze nem azokban a percekben, amikor elhangzott a parancs:

- Felszerelni!

Lassan a horgonymagasságra (a horgony fölé) vontattuk fel a hajót, hogy megkönnyítsük az indulást és a horgony kiemelését. Gommó és Jankó az orrvitorlákát húzta, Piede, Jokohama, Sotto-marina, Guzsik apó, Suttora a nagy vitorlákát lazította a göngyölegből, Szevér és Daniló bácsi Nisus Alit faggatta az új érkezési helyről. Zollerrel ketten vártuk a jelt: kormányt irányba.. . A spongyahalász-falu lanternája álmosan pislákkolt.

- Átvágunk Antikithirának, ott van a Madár-sziget - mondta a csempészkirály. - Ott leljük a Barlangokat. Nincs annál külön hely a megbújásra. Itt most nem jó, a Busa-öbölben. Hol a parti rendőrség, hol a haditengerészet ellenőrzi.

Kivette szájából a kalabas-pipát, és nagyot köpött a tengerbe.

-Vannak buta csempészek is, mint ahogy mindenütt akadnak buta emberek. Itt vesztett rajta néhány hete egy banda. Ismertem őket, megérdemelték. Mondtam is nekik nemegyszer: emberek, a csempészéshez ész is kell. De hát nem volt nekik! Rajtavesztettek.

Ahogy ezt mondta Nisus - valami különös zubogás támadt a közelünkben. Olyasféle zaj, mint amikor a bálna kidugja fejét, hátát, amikor kibukkan a vízből. ?

Nem messzire a sónertől, az öböl mély sötétségének belsejéből egy toronyszerű árny közeledett. Igen lassan, igen tempósan, de közeledett és egyre nagyobb lett. Már az is látszott, hogy a toronyhoz hosszúkás test is tartozik. Nisus Ali felugrott ültéből, és a mellvédhez lépett.

Daniló bácsi, Szevér is arra tekintett.

Zollerrel együtt mi ketten hasonlóképpen.

- Ugyan mit akarhat? - néztünk egymásra.

A toronyszerű árny egy tengeralattjáró parancsnoki felépítménye és a hosszú, szivarra emlékeztető test maga a hajó volt! Tengeralattjáró! Nyilván görög lobogó alatt.

Akkor jöhetett a mélyből elő, mert még a villamos motorokat' járatta, és csak percekkel később kapcsolta át a nyersolajmotorokat. Mindenesetre merész tett volt sötétben, egy öböl szájába behatolni. Bár az is lehet, hogy a tengeralattjáró un. felmerüléssel közeledett. Villanymotorokkal, kiemelkedő toronnyal, zárt felépítménnyel.

A fedélzeti lámpa erős fényében jól láttuk a csillogó szürke testet, ahogy dőlt lefelé a víz a járótérről, a toronyláb alapzatáról.

- Ez alighanem Némó kapitány lesz - vigyorgott Zoller. - Meglásd.

- Vagy Zaccaria -néztem Zollerre. -Emlékszel?

Hogyne emlékezett volna. Hiszen nemegyszer idéztük. Első hónapjainkat éltük a fiumei tengerészeti akadémián, és akkor, csónakgyakorlaton Porto-Ré alatt, Zoller tenyere kegyetlenül feltört az evezéstől. A vezénylő negyedéves akadémikus, a kőszívű Zanetta volt ebben a fő bűnös. A közelünkben kiemelkedő tengeralattjáró parancsnoka mentette akkor meg a fellázadó, kövér kis Zoliért a nagyobb veszedelemtől. A tengeralattjáró az UIII volt, parancsnoka a derék Zaccaria fregatthadnagy, aki nem sokkal később hajójával, legénységével együtt hősi halált halt!... Ezt az emlékünket idéztük, amikor a görög kibújt a vízből, és a közelünkbe ért.

Persze 1918 és 1934 között nagy a különbség, fiúk! Zaccaria fregatthadnagy acélszivarja még igen-igen magán viselte a kezdeti idők, a Némó kapitány korának formáját. Az UIII még nem rendelkezett fedélzeti ágyúval, sőt ágyúkkal, sem azzal a hihetetlenül gyors le- és felemelkedő hidraulikus szerkezettel, ami a korszerű tengeralattjáró tulajdonsága. Az U III lesüllyedéséhez legalább négy-öt perc kellett, az előbukkanó görög már megtette ugyanezt a manővert egy-másfél perc alatt. Fele idő alatt a felbukkanást! Az U III még egy testből állt (figyelem, fiúk!), a korszerű tengeralattjáró két testből készült! A szivar alakú, erősen páncélozott belső testet egy könnyebb, rendes hajóformára emlékeztető testbe zárják, hogy ellenállóbb legyen, és inkább bírja a tengeralattjárók régi veszedelmét, a hullámok felborító átkát. Az U IH-nak még nem volt a pe-

riszkóppal egymagasságú antennaárboca, amelyet a periszkóphoz hasonlóan teleszkopikusan lehet kitolni és behúzni. De főleg, amint láttátok, a „mi” régi emlékhajónk, Némó kapitány utolsó kisöccse nem hordott a parancsnoki torony előtt és mögött gyorstüzelő ágyút!

A felbukkanó görög hadiegység ilyen korszerű tengeralattjáró volt. Természetesen miattunk kúszott elő a mélyből, azt már az első pillanatban láttuk.

A páncélozott hullámvédő mögött több fej kandikált felénk.

Bekapcsolták a naszád fényszóróját. Most ugyanolyan kivilágításban lett részünk, mint amikor Pallatinát láttuk vendégül. Zoller megjegyezte:

-Veszedelmesen vonzzuk magunkhoz a hadihajókat! Szeretnék már egyszer egy olyan hadiflottát látni, amelyik nem küldi ránk a kopóit! De ilyen flotta nincs!

A tengeralattjáró fényszórója végigkúszott a hajón, fel az árbocokon, a felfelé emelkedő, "egyre inkább kibomló orrvitorlákon.

Hallani lehetett azt is, hogy a csendesen bűgő villanymotorokat felváltották az erősebb hangú nyersolajmotorok. A kipufogócsövön megjelentek az első füstgázbuborékok.

Daniló bácsi úgy tett, mint akit nem érdekel egy tengeralattjáró. Egymás után adta a parancsokat:

-A főárboc nagyvitorláját fel! Orrvitorlákat tedd át!

- Horgonyt emeld!

- Hajót steuerbordon fektesd szélbe!

Ugyanakkor a tengeralattjáróról szócsövön átszólt egy tiszt.

Görögül. Attól ugyan ne is szólt volna.

De volt egy Nisusunk, és;Nisus felelt.

Majd a tiszt újból mpnddít valamit. Erre Nisus ugyancsak ordított a

tengeralattjáró tisztjének újfent valamit.

így kiabáltak egymásnak, és egyre inkább éreztük - nagy örömmel -, hogy a tengeralattjáró nem követi a hadi szokást: ha valami gyanús, akkor átküldi a „zsákmánytiszte”.

f

A tengeralattjáró megelégedett a szavakkal. Végül bevonta fényszóróját.

Daniló bácsi is eloltotta a fedélzeti lámpát, hogy ne zavarja a fény a látást. A horgonyt felhúzták. És a hajó szélbe fordult.

Felhangzott a vitorlák közismert, szívderítő pattogása, a kötélzet és az árbocok recsegése. A sóner megindult.

Körvonalas folt jelezte a tengeralattjárót, valamint egy kék lámpa igen halvány fénye. Odább a falu házaiból tükröződtek a lámpák, mécsesek a tengerből hullámain.

A tengeralattjáró nem adott parancsot a megállásra!

Szél felett hagytuk el.

-Kormányt két fokkal steuerbordra! - rendelkezett Daniló bácsi.

-Parancsára!

Nisus Ali nagy nyugalommal szívta óriási kalabas-pipáját. A tájoló lámpás megvilágította a szőrös, sötét arcát. Látszott, hogy igen tetszik neki valami.

-Irány: észak-északnyugat! Vitorlákat átváltani!

Árboctól árbocig szállt tovább a parancs:

- Vigyázz, hajó átvált - vitorlákat át!

Steuerbordról lassan backbordra fordultunk.

Se nem löttek utánunk, se nem hangzott fel a „megállj” parancs!

-No, ezt megúsztuk! - kacagott Zoller a fülembe, ahogy ráfeküdt a jobb oldali szélről a bal oldali szélre átváltó hajó kormányára. - Suttora bácsi, megúsztuk!

Suttora ott húzta a közelünkben a hátsó árboc nagy vitorla ját. Hogy mi villant át az arcán, azt nem láttuk, de azt hallottuk, hogy Suttora - nem szólt! Nem válaszolt.

Végre, amikor átváltottunk, és nagyjából a megadott irányba haladt a hajó, Daniló bácsi odafordult a csempészkirályhoz.

-Mit akart a tengeralattjáró, Ali?

Nisus titokzatosan mosolygott, majd így szólt:

- Azt, hogy miféle hajó a Jadran.

- És mit mondtál neki?

- Azt, hogy görög hajó - mosolygott a csempészkirály. Daniló bácsi rámeredt.

- Görög hajó? Hát a taton ott van, hogy hová való! Nisus Ali helyeselt.

- Azt én tudom, hogy mi van a taton. De azt is tudom, mifélek a mi haditengerészeink. Atkiáltott, hogy miféle hajó. Mire én azt mondtam, hogy az Ithaki sóner Patraszából. Erre azt kérdezte, mit keresünk itt... . Mondtam, hogy most már semmit. Szivacsot akarunk vásárolni, de nem kaptunk megfelelőt. Ezért is indulunk. Hát nem látja, hogy indulunk - kiáltottam -, maguk még ott úsztak a mélyben, amikor mi már indulásra készülődtünk!... Erre azt kérdezte meg, hová megyünk. Mondtam, hogy egy házzal odább: a sziget felső részére, Mirabellába. Hátha ott kapunk jóféle szivacsot. Erre még csak azt kérdezte, hogy én vagyok-e a kapitány. Mondtam, hogy én hát, ki más lenne!... Ami igaz is, csempészkapitány vagyok! O, signore capitano, buták ám az ilyen hadificsúrok! Még arra is lusták, hogy megnézzék a hajó tatját! így aztán nyugodtan hazudhattam nekik. Még azt is, hogy én vagyok a kapitány.

Nisus Ali megelégedetten tekintett Daniló bácsira. Parancsnokunk megveregette a vállát.

- Látom, érted a dolgod, Ali. De most inkább azt mondd meg, jó-e a hajó iránya.

Északnak haladtunk. Abból az irányból, igen messziről, még a láthatár alól, fény látszott. Antikithira világítótornyának fénye. Nisus bólintott.

- Az irány jó. Ha nem esünk le, ott leszünk a Barlangoknál éjjel utánra.

Éjjel után alig múlt az idő, amikor sötét tömeg bontakozott ki előttünk. A

Madár-sziget.

Már hallani lehetett a töméntelen madár rikácsolását.

- Ott vannak a mieink - állapította meg Nisus. - Azért kiabálnak a madarak.

Hatalmas, meredek, kopár sziget volt előttünk. A csillagok fényében is látszott, hogy elhagyatott, néma. Emberi életnek semmi jele. Óriási mészkőszirt a tenger közepén.

- Signore capitano - állt Daniló bácsi elé a csempészkirály -, ha meglátod a bejárót a Barlangokhoz; megijedsz majd. De bízzál bennem. Ha azt mondom: erre. .. akkor úgy állítsátok a kormányt. Ha azt mondom, amarra, akkor meg úgy. Látom, mit bír a hajó, és azt is, tudom, mit enged az út, ami a Barlangokhoz vezet. Higgyél nekem, kapitány.

Villanó, fehér felhők emelkedtek előttünk az éjszakában.

Az mind, mjnd madár volt!

Sirályok, puffinusok, vészmadarak.- i

Nem százan, de ezrével. Talán tízezzel is! Ennyi madarat sem Shetlandon, sem Faröeren nem láttunk, pedig van ott is bőven belőlük.

A rengeteg sok szárny valósággal világított. De igazi fény is lobbant előttünk.

Nisus Ali elmosolyodott.

- A mieink. Jeleznek, hogy szabad az út. Nisus Ali tudja, hová kell vinni a csempészárut!

A tájoló lámpája rávilágított erre a viharvert arcra. Büszkeség, megelégedettség látszott rajta. Nisus Ali tudja, mit kell tenni! Ebben egyikünk sem kételkedett.

Mindenesetre tény: azon az éjszakán egyikünk se hunyta le a szemét.

Nagy volt a tét. Sikerül-e felvenni a löszert?.. . Ha sikerül, akkor az első menetet megnyertük. De hátravan még a legnagyobb: a második, kirakodni. Az hogyan sikerül?

Nisus Ali előre mutatott. Feneketlen sötétség tátongott arra.

- Ott. . . ahol a legnagyobb a sötét. . . látod, signore capitano,

látod. . . ott van a bejáró!... Majd én mondom, merre, majd én mondom, hogyan... Csak higgyél nekem, capitano.

Újabb fény lobbant. Majd gyorsan kialudt.

-Ptf az irány!

- Külső orrvitorlát bevonni, a főárboc nagy vitorla ját engedd le! Kormányt tartsd!

Kell, hogy tudjátok: fene nehéz feladat volt a Madár-sziget fjordbejárójába irányítani a hajót. Valóságos haditett.

Előttünk nagy-nagy sötétség, már csak a magas sziklafal miatt is. És annak a sötétnek a közepén akadt egy még inkább sötét hely -az volt a bejáró!

Voltak percek, amikor azt hittük: no, most zúzódunk össze! Most törik forgácscsá a Jadran!

Egyre erősebb lett a sziklafalokhoz verődő hullámok dübörgése. És ez a dübörgés intő jel is volt egyben: tengerészek, vigyázni, veszélyes hely ez erre nagyon! És mi ennek a veszélynek a mélyére igyekeztünk.

- Csiga vér! - dűnnyögte időnként Zoller. B

Márpedig ha kenyeres társam csigavérezett, az azt jelentette, hogy ez a kemény, veszélyben edzett fickó szíve - erősen kalapál.

Csigavér! _ .__-

Daniló bácsi hangja kongott, amikor megkérdezte Nisust:

- Hogy jövünk innen ki? Mert ezzel a széllal csak bejutunk. De kijönni?!

Nisus olyan nyugodtan, mintamikor a pipájáról beszélt, felelt:

- Légy nyugodt, kapitány, majd a bárkák kivontatják a hajódat.

- De hol az a bejáró? -

Egyre inkább ordítva kellett beszélni a pokoli hullámverés miatt.

Parancsnokunk kihozatta kajütjéből a szócsövet, azon adta az utasításokat.

- Kormányt tartsd!

- Középső fockot lehúzni! Marad egy orrvitorla!

Suttora ott állt a közelünkben. Ezúttal feladta szótlanságát.

- A rézangyalát!

A hajó megbillent. Mint a részeg, úgy tántorgott. Biztos jel volt arra, hogy a visszaverődő hullámok közé keveredtünk. Tehát közel vannak a sziklák.

Nisus valósággal Daniló bácsi fiiléhez hajolt, úgy mutatta az irányt. Mitől, hogyan látott ez az ember, megfoghatatlan!

A hullámveréssel még csak egy hahgzsivaj vetélkedett: a madarak vijjogása, rikácsolása, sivitása és sikítása. Hej, az volt ám a fültépő zaj, fiúk! A sziget tollas népe nem tudta megbocsátani, hogy birodalmában emberek tartózkodnak, és hogy, ime, újból emberek közelednek. Mert a sirályszem éjjel is jól lát, a vészmadaré is, messziről észrevették ők a hajót!

Daniló bácsi mellettünk termett. A fülünkbe ordította:

-Kormányra ráfeküdni! Vigyázz!

Hát bizony kemény feladat volt megtartani - mozdulatlanul, egyre a jelzett irányba - a kormánykereket. A hajó alatt elvágtató, visszaverődő hullámok ellenkező irányba szorították a kormánylapátot, mint a hajó természetes nyomása és a víz ellenállása. Bizony, egyetlen rossz, hibás mozdulat, és - a Jadran forgács lesz! . . . Bár, hogy őszinte legyek, azon azTzgalmas éjjél utáni időn nem voltam meggyőződve, hogy megússzuk a kalandot forgács nélkül. Nem én, egy percig se hittem. Mint a lázálomban, úgy rémlett fel előttem a múlt, sokszor gyönyörű, de sokszor szenvedésekkel teli tengerészéletünk. Mint valami filmén, úgy pergett le gondolatomban egy-egy jelenet az Adriáról, az Északi-tengerről, az Atlantióceánról. . . és megjelentek a régen látott arcok: Anton úr, a Nautica főportásá, Zanetta, akit elnyelt a tenger, Lodola, aki pompás társunk volt az északi úton, Horváth Feri, aki a legjobban hiányzik, Hal Pettersen, a kis tudós, a jégvilág és a • Magas Észak szerelmese. . . felrémlettek ellőttem!

- Csigavér! - vicsorgott a kormány pergő, hol innen, hol amonnan lendülő feszítésére Zoller. -Csigavér!

ES mint később kiderült: mindnyájan - a bonellinára gondoltunk!

Mint a pokol legnagyobb katlana, úgy forrt, fortyogott a sziklafa lakról visszavágódó, egymást eltipró, feltaszító hullámok hadától felkavart tenger. ' *

Nem tagadom - miért is tagadnám? - keserű düh és méreg emésztett Ibni és Murzuk bej iránt! És ha rajtam áll, hát ott vágom be a tengerbe Nisus Alit, ennek a bolond kalandnak értelmi szerzőjét! Hát nem lehetett volna napvilágnál behatqlni a Madár-sziget titkos öblébe, ebbe a vad, embertől nem látogatott sziklafjordba?

Bár alig volt már a Jadranon vitorla, de - és ezt bámulattal kellett elkönyvelni - a sóner biztosan haladt előre. Nemezszer, de most különösen megmutatta a mi hajónk, hogy biztosan áll a talpán, azaz -a kíljén, a fenékpálánkon! Erre a manőverre kevés hajó lett volna alkalmas!

És most mutatta meg újból Daniló bácsi, mit tud, micsoda higgadt szívű, pompás idegrendszerű fickó is ő! Zoller, jómagam, és a többiek is, gépiesen dolgoztunk. Az utasításokat végrehajtottuk, de önálló tette képtelenek voltunk. Ha néhány fokkal magasabb is volt a parancsnok hangja, ha egy-egy „corpo di bácco"-t ő is megeresztett, ez nem vont le semmit emberi nagyságából. Daniló bácsi azokban a tízpercekben is az volt, akinek tudtuk, akinek megismertük: szilárd világítótorony, megingathatatlan árboc! Fény, amit követhettünk.

- Kormányt tartsd!

Egyszerre csak mintha megállt volna a hajó.

És abban a pillanatban fellélegeztünk.

Előtünk világosság! Fény, fény, fény!

A Jadran átjutott a fjord torkán!

Mögöttünk már a kavargó, fortyogó, böggő tenger. De a madarak jó része ide is követett.

S ha most úgy tűnik nektek, eltúlzom a látottakat, higgyétek: igaz, amit ide írok.

Fáklyák rőt fénye világította meg a katlanszerű öblöt, a Madársziget fjordját. Körülöttünk meredek sziklafalak emelkedtek, komoran, mint a Wagner-operák díszlete.

Az öböl mélyén libegtek a fáklyák.

Nisus Ali kihajolt a bal oldali mellvéden, tölcsért formált a tenyeréből, és úgy kiáltott.:

-Rána, hé!

Az árboc körül sirályok, vészmadarak, puffinusok szálltak, kavarogtak kíváncsian, rikácsolvarNisus kiáltására az egész tollas had felvágott az égnek. És a bárkák felől egy csomó torok kiáltotta:

- Rána, rána, rána, hé!

És a libegő fáklyák köröket írtak le, tüzes karikákként forogtak, hullt belőlük a szikra, a szerteröppenő szurok. És szállt a kurjantás:

- Rána, rána, rána, hé!

- Az én embereim! - nevetett Nisus Ali. - Itt vannak a bárkák!

A csempészek fáklyái világítottak felénk. A csempészek köszöntötték a felbukkanó hajót vidám lánggal és érces kiáltással. Rána, rána, rána, hé!

Elsőnek Sottomarina kapott észbe abból a szívszorító kábulatból, ami megbénította agyunkat, ami ránk ült annak a tudatában, hogy hajónk és vele együtt mi, összezúzódnak a Madár-sziget szikláin.

Sottomarina katlanmély hangja vidáman harsant:

- Rána -héééé!

És mint ilyenkor történni szokott, ha az ember hálát ad az égieknek, mert megúsza a bajt, belőlünk is felcsattant az eddig ismeretlen, de pompásan hangzó kiáltás:

- Rána, rána, rána, hé!

Nevettünk, mint a gyerekek, egymás kezét szorongattuk, és akkor azok is voltunk - gyerekek! Piede, Jokohama, Jankó, Zoller, Sottomarina, Gommó dalra gyűjtött: „Mariónak híre kelt... ”

Így sodródtunk lassan a majdnem tükörsima vízen a bárkák felé.

Közben Gommónak arra is volt ideje, hogy mérje a vizet.

- Negyven öl! Harmincöt! Harmincöt!... Harminc!...

Végül harmincnál megperdült a horgony szerkezet.

Közvetlenül a bárkák mellé álltunk.

Elsőnek Abu Ramla mászott a fedélzetre. Fekete képe csillogott a megelégedettségtől, örömtől, hogy itt vagyunk, hogy befutottunk.

-Signore capitano, megmentjük Kufrát, Allahra, meg! -szorongatta Daniló bácsi kezét a tuareg.

Mi Nisus Alit vettük közre. Dicsértük pompás tájékozódóképes- • ségét, nagyszerű szemét.

- Talán macskától származol, hallod-e, király? - kacagott Szé-
vér.

Hat bárka horgonyzott összefűzve a Madár-sziget különös öblében. Levantei bárkák. Egy-egy lehetett közülük harminc-harmincöt tonnás, fedélzetükön nyolc vagy tíz emberrel. Ócska, ütött-kopott bárkák voltak, a pányvarudakra tekert vitorlák elárulták,

hogy rég az az idő, amikor valahol Patraszban, Szmirnában vagy Konstantinápolyban a vitorlakészítő kiszabta őket.

A bárkák oldalán kampók, oda erősítették a fáklyákat. Pontosan úgy, mint annak idején a vikingek, vagy századokkal ezelőtt az arab kalózok.

Nisus Ali leereszkedett az egyik bárkába. Nagy lelkesedéssel fogadta királyát a csempészek hada.

Minket meg, hogy a hajót leszereltük, Daniló bácsi a foxliban gyűjtött össze. Akár a szardíniák, úgy zsúfolódtunk, de együtt voltunk. Parancsnokunknak mondanivalója volt a számunkra, amit odakünn bajos lett volna megtenni a madárzsivaj, a csempésznép kiabálása miatt. Ott már megkezdték az előkészületet az átrakódásra.

Daniló bácsi végignézett rajtunk. Mosolygott.

- A kaland első része sikerült. Voltak pillanatok, amikor azt hittem, hogy -szervusz, világ!

Guzsik apó közbeszólt:

- Tudja mit, kapitány? Én egy pillanatig se hittem, hogy sikerül. Jóízűen, felszabadultan neveltünk. Bizony mi se hittük.

Daniló bácsi bólintott.

-Helyes, barátaim. A mi vállalkozásunk felettébb nehéz. És mert az, hívtalak ide össze titeket. Az igazság az, hogy megértünk már jó néhány kalandot

együtt...

- Jócskán - tette hozzá Sottomarina.

- Még a sivatagba is beleszagoltunk néhány héttel ezelőtt - mo solyogott Zoller. - És úgy jártunk, mint Robinson.

Daniló bácsi szikár arcán megkeményedtek a vonalak.

- A pillanat komolyságra int, barátaim. A kaland első részén va gyunk túl. A második rész hátravan. Suttora megbántódott, hogy tegnap rászóltam. És ezt szóvá kell tennem. Suttora miatt meg mi attatok. Suttora és én régi barátok vagyunk, becsüljük, szeretjük egymást. így van, kalóz? Suttora bólintott.

- így.

- Ha így van - folytatta a kapitány -, akkor meg kell mondanom azt is: amibe belefogtunk, nem gyerekjáték. Én azt akarom, hogy Suttora velünk maradjon, de azt, hogy ti többiek ugyanígy. De most fel kell tennem a kérdést: ki az, aki leválna tőlünk? Mert erre itt az alkalom. A bárkák a legközelebbi kikötőben kiteszik azt, aki valami miatt nem akar közöttünk maradni. Kötelességem ezt a kérdést feltenni, barátaim.

Kevés csönd támadt.

És ezután Suttora szólalt meg elsőnek. Felbökte az ujját, okuláróját - ami akkor rajta volt - megigazgatta. A lordtól kapott köntös főúrian csillogott a vedlett hajósgúnyák közt.

- Én úgy hiszem - kezdte lassan Suttora -, sok mondanivalónk nem lesz. Nem megyek el a hajóról, azt tudom. A bonellinát nem említem'többet, bár azt sem azért tettem, mert fecsegő vénasszony hoz hasonlít a természetem. Csak éppen az az igazság, hogy a Pető fi drámája óta látnók vagyok. De hát, ha a kapitány ezt nem hiszi, az se számít. Csak az, hogy a hajón maradok.

Ennyit mondott Suttora. Utána átöleltük.

- Jól van, öreg, derék legény vagy! N

A fedélzeten Jokohama Jim tréfásan rákiáltott a tuaregre:

- Hello, boy, megyek veled Kufrába! Kiverjük onnen a feketein-geseket!

És megkezdődött a rakodás.

Egyik láda a másik után tűnt el a holtteherből megkönnyített Jad-ran bő hasában. Amelyik láda tompán ütődött, abban lőszer volt. Sok száz, húszasával csomagolt töltény. Amelyikben zörgött valami, abban fegyverek voltak szétszedett állapotban. Hogy honnan kerültek a Madár-sziget vadregényes öblébe? Most se tudom, akkor se tudtam. Mi csak azt tudtuk, és ennél többet nem is volt illő tudni, hogy Nisus Ali bandája a török partoknál szedte fel, de természetesen arra már nem vállalkoztak, hogy átvigyék az afrikai

partokra. Nem a bárkéért lett volna kár, de sokkal inkább a hadianyagért.

Nem lehet elfelejteni azt az éjt, ott a sziget mélyén.

Fáklyafény, marcona legények, vadmadarak rikácsolása.

És az imbolygó árbocok árnya a komor, meredek sziklafalakon.

Amikor pedig az öbölbejáró szurdokán besütött a nap, és fénye bearanyozta a Jadran hófehér testét, már a java munkával készen voltunk.

A peremig terhes bárkák kiemelkedtek a vízből, a sóner közel vízvonallig merült.

-Ti ezt a rengeteg ládát egyszerre akarjátok teveháton elvinni? - csodálkoztunk Ramlára. - Talán száz tevé is kevés hozzá! . Abu Ramla megrázta fejét.

- Nem. Egyszerre nem lehetne. De a sivatagi népek összetartanak. Vallahi, amit nem visznek el a tevék, azt elrejtjük a parti falvakban, amit nem rejthetünk el ott, azt elrejtjük a sivatagban. Bis-millah, Allah nagy és kegyelmes, segíti Líbia népét! És segít minket, hogy Kufrá, a szent oázis újból a miénk legyen! Szekká zei ha-ramin.,. és nem a rablóké!

A tengeri vadmadarak rikácsolása mintha csak azt hirdette volna ott az öböl mélyén, a hajók körül és az árbocok fölött, hogy úgy lesz, úgy lesz. A sivatagi népek szent harca - diadalmas lesz...

.. .És amikor leszállt az alkony: a Jadran szabad tengeren járt.

Backbordon, a bal oldalon, Kréta fényeit kezdték gyújtogatni. A Busa-fok

világítótornya és a Kiro-fok fénye egyre távolabb fordult tőlünk. Az összes vitorlákat felhúztuk, és a sóner könnyedén túrta a Földközi-tenger vizét. A három orrvitorla, a két nagyvitorla felett kifeszített két „sárkányvitorla” pompásan feszült az esti, északi szélben.

-Irány: dél, teljesen dél, az afrikai part, Derna és Tobruk között!

Daniló bácsi parancsa után megnéztük a térképet, sejtethetek. Mit mondott a térkép? Elsősorban is azt, hogy Észak-Afrikának ez

a része valójában nem is annyira Líbia, mint inkább Kürenaika, közel van az egyiptomi határhoz, egyike a legelhagyatottabb partoknak. A második világháború idején az itteni falvak, városkának nevezett helységek nagy hírre tettek szert. . . Akkor még senki nem sejtette, hogy Tobruk, Derna, Szollum vagy Bardia sok derék, becsületes, távoli otthonból elszakított ember tetemét fedi majd.

Derna és Tobruk között. Ugyan mi lehet itt? Semmi má.s, mint egy eléggé gondozott út, az olasz járőrök útja a tengerparton, és az út mögött - a Szahara Líbiai-sivatagnak nevezett része. Homok, homok, homok! Egészen le Kufráig homok és azon túl is -homok!

Amikor a fedélzeten összegyűltünk és latolgattuk, minek is nézhetünk elébe, s miként ügyeljünk arra, nehogy csapdába kerüljünk, a mi tuaregünk megjegyezte:

- Hogy a parton mi van, azzal ne törődjünk. Az nem a mi dolgunk. Bismillahi, így igaz.

- Hát kié, ha nem a miénk? - csodálkozott Szevér. - Szomorú lenne partot érni és belefutni az olasz járőrök markába!

Az arab nagy komolysággal megrázta a fejét.

- Olyasmi nem történhet. Murzuk bej mindenre gondol. Erre is. A Halfa-öböl a cél, ott kötünk ki. Onnan messzire van az út> A ho mokdombok mögött, vahi, igaz. A dombokon most az én testvére im leskelődnek. Ha feketeingesek járőre arra megy, nem történik baja. De ha megáll, akkor lelövik! Vahi, igaz. Ahogy Allah akarja. Meglepődtünk. Murzuk bej?

- Hát Murzuk bejjel találkozunk még?

Abu Ramla bólintott:

- Murzuk bej a mi vezérünk. Ő vár ránk Halfánál. Bismilla hi.. . így ti csak ne féljete a feketeingesektől, az a mi dolgunk. De annál inkább féljete a hadihajóktól. Vahi, igaz, ignore capitano? Az ám, mit is mondott Pallatina: kerüljük Líbia partját. . . És mi egyenesen Líbiának tartottunk. Dél, teljesen dél -Derna és Tobruk között!

Zoller nevetett.

- Ha azt a barlangot megúsztuk, nem lehet már bajunk! Csigavér!

A Jadran délnek, egyenesen délnek haladt.

Éj volt, holdfény nélküli éj. Senki nem aludt, senki nem pihent le.

Olykor egy-egy hajó útját kereszteztük.

Néha egy-egy hajó a mi kurzusunkat metszette.

Zúgott, sustorgott a sóner hasa alatt a tenger.

Jokohama halkan pengette a bendzsót. Herri-hó, herri-hó.. .

Sottomarina, Guzsik apó, Gommó és Piede pókért játszott, a tengerészek örök kártyáját.

Jankó a hajóorrbán őrségen, a kormánynál Zoller, én tartalékban. Ügyeletes Szevér.

Daniló bácsi a parancsnoki kajütben tett-vett.

A lehúzott fedélzeti lámpa megvilágította az első raktár fedelén kuporgó kártyásokat.

-No, Guzsik, rossz a kártyád! - harsogott Sottomarina. -Rossz, mint a főzted!

Az előárbochoz egy ember támaszkodott. Előre, a sötétbe, a távolba meredt.

Arra van Afrika.

Abu Ramla volt ez az ember.

Arra van odahaza, ott a hazája. A Szahara és a szent oázis, Kufra.

Minden fényre vigyáztunk, minden fényt ellenőriztünk.

Jankó időnként jelentette Daniló bácsinak: fény nyugat-délnyugatról, fény nyugatról.. , Ilyenkor Daniló bácsi kijöt a kajüt -ből. Szevérral együtt vizsgálgatták a jelzett világosságot. Sok-sok fény együtt: utasszállító hajó, magas fény, magasan elhelyezett oldallámpák: teherhajó, ferde fények: vitorlás hajó, alacsony fények, időnként pásztázó fényszóró: hadiegység!

Kerültünk minden közelséget, minden feltűnést. Inkább letértünk a kurzustól, csak ne fussunk bele valami gyanakvó olasz markába.

Másnap ilyenkor már az afrikai partokat kell látni, ha minden jól megy. Ha!

Ekkor még minden jól ment. Kréta fényjelei lassan eltűntek. A legtovább Kavusi sziget világítótornyainak sugarait láttuk. Azután az is eltűnt. Egyedül a csillagok világítottak.

A derék Nisus azzal köszönt el tőlünk:

- Signore capitano, csak az őrhajókra ügyeljetek! Megkergült a talián, mindenkibe beleköt, vigyázzatok!

Nem tudom letagadni: volt valami feszültség a fedélzeten.

Erről senki nem beszélt, de arról sem, hogy egy szikra valahonnan, és a levegőbe repülünk! Dohányzás, pipázás csak egy helyen volt lehetséges: a kormánysekrény mögötti terecskén, de sehol máshol. Képzeljétek el Sottomarinát, Sutturát, Guzsikot, a legfőbb pipásokat! Ha tehették, ott kuporogtak mögöttünk, a kormánysekrény mögött. Még a pókerezésből is felugrottak, és szaladtak egy-egy pipaszívásra.

Guzsik apó aranyéletet élt. Tilos volt a főzés.

- Azt már mégse tesszük meg, hogy felrobbanjunk, és így közöljük a világgal, hogy lőszert szállítunk! - jelentette ki Daniló bácsi, amikor kiadta új rendelkezéseit.

Becsülettel betartotta mindenki az utasításokat. Elvégre levegőbe repülni senkinek sem volt vágya!

A feszültség egyik jele volt az is, hogy senki nem mászott le a foxliba, és nem bújta a kojéba. Inkább tettünk-vettünk, kártyáztunk, mórát játszottunk; malmoztunk, vagy sodortuk azt a bizonyos, végtelen hosszú, dalban is megénekelte kötelet, és javítottuk az öreg vitorlákát, lehetőleg tehát a fedélzeten tartózkodtunk. Ha Jankó valamerről füstöt vagy éjidőn fényt jelzett, akkor letettük a kártyát, a kötelet „fukszoló” drótot, zsineget, a vitorlát varró tűt és tenyérvédőt - és a jelzett irányba néztünk.

Két cimborá kivételével.

Az egyik volt Jokohama Jim, a másik Abu Ramla.

Mint mondom: Ramla egyre csak a távolba nézett, és szinte hívta, idézte Afrika partját. Jim meg a bendzsóval beszélgetett, vidám, sejtelmes mosoly ült az arcán.

- Boys, csudaszép az élet! Most egy időre megint búcsút mondok a tengernek. Jokohama Jim teljesíti elődje parancsát! Egy kis háborúskodás nem árt ott, ahol segíteni kell. Hát most majd ott segítetek, ahol a feketeingesek piszkos munkát végeznek! Kipörköljük őket Kufrából! Majd meglátják Murzukék, micsoda prima kézigránátokat tud Jokohama Jim készíteni. Nem kell hozzá más, mint néhány konzervdoboz, salétromos zsinór és puskapor!

Így beszélt Jim, ha kedve támadt a beszédre. De inkább a bendzsót pengette, vidáman, jókedvűen. „Mariónak híre kelt...”

Amikor a „kutyaórség” után átvettem a kormányt Zollertől, a cimborá odasúgta:

- Zúr lesz az idővel. Megfigyelted? Hol nyugat-délnyugat, hol hirtelen csak nyugat. Táncol. Az ereje is. És hozzá még éjjel!

Zoller, akivel egymás között többnyire „pestiesen” beszélünk, sejtelmesen intett.

- Csigavér. Én viszont lepihenek. Olyan álmos vagyok, hogy az árboccsúcson is elaludnék!

Valóban igaza volt gyerekkori jó barátomnak. A szél szeszélyes-kedett, „ugrált”, mint a tengerészek modják. Egy ideig délnyugatról fújt, majd átváltott nyugatira, nem sokkal később vissza délnyugatinak. Holott általában éjjel a legegyenletesebb a szelek iránya. És ez érthető is: kiegyenlített a tengerek és szárazföldek hősugárzása. Megfigyeltétek, hogy a szelek változása általában reggel, délben, este következik be? A Föld felszíne nappal felmelegszik, éjjel meg lehül. Reggel a talajtól felmelegített levegőréteg magasan a tenger fölé áramlik, ami azt is jelenti, hogy a szárazföld felett alacsony légnyomás tér keletkezett. Így tér azután vissza a tengerről délutánra a megerősödő „tengeri szél”. A „parti szél” este keletkezik, amikor a lehülés következtében a szárazföld felett magas légnyomás keletkezik. Ez a szél nem emelkedik magasra,

hanem egyenesen a tengerre (vagy nálunk a Balatonra) fúj. A szárazföldi szél napkelte előtt a legerősebb. Ezek az általános, jóviseletfl szelek. Ha ebben a megszokott rendszerben valami változást észlel a tengerész, akkor már tudja - figyelnie kell. Figyelni azért is, mert a különböző légsúlymérők, aneroidok, barométerek - amelyekből minden hajón akad egy-egy példány -már intenek a következtetésre.

Amikor Zoller azt mondta: „zűr lesz az idővel!”... ez egyben azt is jelentette, hogy megfigyelte: a széljárás nem úgy; „viselkedik”, mint ahogyan az szokás. A szeszélyes, éjszaka ide-oda ugráló széljárás, amely hol felerősödik, hol legyengül, hol a szélrózsa különböző szektoraiból fúj - sok mindent elmond a hajósemer számára. Elsősorban is azt, hogy jó lesz ügyelni, nehogy meglepetés érje a hajót.

Ezzel a tudattal álltam a kormányhoz.

Szél: délnyugat. A vitorlák az úgynevezett ideális szögből kapták a nyomást. Negyedóra múlva gyengült a szél, a megdőlt hajó lassan „felegyenesedett”, és a szélből szellő lett, ráadásul nyugatról jött.

- Aneroid?

Szevér lépett a kormányfélre. Neki tettem fel a kérdést, ami azt jelentette, mennyit mutat az időjelző, vagyis a légnyomásmérő.

- Hetvenhét-három - mondta nyugodtan Szevér.

A lámpa fényében meglepődve látta, hogy elhűlve bámulok rá.

- Talán nem hiszed? Az előbb néztem meg.

Elmondtam, mit tapasztalt Zoller, és milyen az én megfigyelésem rövid negyedóra alatt.

Szevér óvatos hajós volt. Háromárbocos barkón, a Ragusávi tanulta meg védeni, óvni, becsülni a hajót és az embereket. Éppen ezért elgondolkozott azon, amit mondtam.

- Pedig hetvenhét-három, ennyit mutat az aneroid. De csak fi gyeljük a széljárást.

Daniló bácsi műszerei között még a régi, sokaktól már ósdiinak tartott, nekünk akkortájt igen megfelelő Vidie-féle fém barométer szerepelt mint légnyomásmérő. Az egyszerűbb változatát ti is ismeritek: ez az óra alakú, szelencés barométer a látszerészüzletek kirakatában is gyakorta fellelhető. A Vidie-féle ennek az óra alakúnak javított, hogy úgy mondjam, tengerálló változata: a szelence falaira nehezedő légnyomás az összenyomódásnak és a tágulásnak megfelelően (fogaskerék és emelőrendszer segítségével) skála előtt haladó mutatót mozgat. A Jadranoa a légnyomást ezzel a műszerrel ellenőriztük. Nagy hajókon a Vidie mellett természetesen más légnyomásmérő is akad, így a cső, vagy inkább a pálca alakú Fortin-féle higanybarométer. Ezt a műszert a hajó dülöngélése miatt kardani-kusan függesztik fel. De Daniló bácsi annyira összeszokott a Vidie-vel, hogy hallani se akart másféléről. És mivel minden műszer annyit ér, amennyire a gazdája használni tudja, a mi aneroidunk pompásan bevált. Megszoktuk, ismertük, minden rezgését megértettük.

Hetvenhét-három. Ez annyit jelent, hogy igen kiegyensúlyozott, normális körülöttünk a légnyomás. (A „körülöttünk” alatt legalább kétszáz-háromszáz kilométeres körzetet kell érteni.)

- Igen - bólintott Szevér -, hetvenhét-három. Félóránként megnézzük. Ennyiben maradtunk.

És a Jadran hol egyenletesen, hol szeszélyes lassúsággal haladt Afrika felé.

Őszintén megmondom nektek: nem vagyok híve a viharoknak. Talán azért, mert akadt egy-két kiadós ilyenféle égi ramazuri az életemben. Legyünk őszinték, és nézzünk szembe ezzel a kérdéssel, mert tudom, #kad közületek egynéhány, aki most összehúzza a szemöldökét: tengerész, aki nem szeretia vihart, miféle tengerész az?! Pedig hát tengerész az is... Vihar a szárazföldön: a legtöbb ember számára látványosság. Vihar a Balatonon: izgalom annak a sportvitorlázónak, akit künn ér a nyári fergeteg, de egyben jó tudat is, hogy a part alig néhány kilométerre van. Vihar a tengeren, sőt orkán a tengeren: váratlan meglepetést tartogat, különösen a vitorlás számára. Képzeljétek el a házat, amiben laktok: a ház viharba kerül, a folyosót beömlő tengervíz borítja, a szobákba betör az ár, és ti napokon át soha nem álltok, nem ültök, nem feküsztek úgy, mint egyébként jártok, ültök, álltok. Legyen bár a legszörnyűbb hideg: nincsen meleg helyiség, nincsen száraz ruha, nincsen egy korty forró tea! És a ház hol a Gellérthegynek

rohan, hol arról csúszik lefelé, hol pedig oldalt dől és zúdul - a tenger mélyére. De ez még semmi. A java az, hogy ennek a megbomlott, tengeren táncoló háznak a tetején vagytok, ott álltok a kormány mellett, húzzátok a köteleket, forgatjátok unos-untalan a szivattyúk karját, vagy a háztetőn levő árbocokon végzitek a világ legnehezebb munkáját. Ilyen próbák s élmények után rövidesen ti is kimondanátok: nem szeretitek az orkánokat, az erős viharok táncát. Ráadásul a vihar mindig hagy maga után valami „ajándékot”. Hol vitorlákat szaggat, hol

árbotot vagy árbocokat tör, hol szétveri a fedélzeti építményeket, beszakítja a raktártetőket, sőt: embereket pusztít!

A Földközi-tenger gyakori szelei, viharos szelei, sőt viharai között első helyen a sirokkó és a misztrál áll. A szelidebb változatok közé a homokvihar, a szánum nyúlványa tartozik, mint amelyet megértünk akkor, amikor fedélzetünkre pottyantak a spanyol világítótorony-őrök. Ez a „gilbi”, a homokvihar. Csúnya dolog, de kibírható. A sirokkónak több válfaja van: az egyik a „szelíd” sirokkó, amelyet ugyancsak megértünk, mielőtt Marseille-be értünk. A sirokkó „zuhanószél”, úgy keletkezik, hogy a Szahara feletti magas légnyomású területről a levegő átkel az Atlasz-hegységen, és lezuhan a tengerre. A „szelíd sirokkó” a Földközi-tenger nyugati medencéjének gyermeke. A keleti medence sirokkója: fenemód komoly valami, vad, viharos, esős, pokolian erős szél, a hajósok így hívják: „ciklonáris sirokkó”. A ciklonáris sirokkó társa a legkülönösebb természeti tünetemények egyike - az erős légtükrözés és a „tromba”, a víztőlcsér. A szárazföldi közhit azt tartja, hogy a sirokkó a nyár terméke, csakis akkor, de itt is főleg júliusban és augusztusban képződik. Ez tévedés: sirokkó az év minden részében előfordulhat, ha a Szahara s az Atlasz* úgy akarja! A misztrál is kétféle. Egyik válfaja a „reggeli, könnyű misztrál”, a francia partoknál borzolja a vizet, öröm nézni, öröm benne hajózni. A másik, a „nagy misztrál”, a Pireneusokban vagy a Francia Alpokban képződik, onnan zuhan le, és alig marad el erőben, száguldásban, pusztításban a bórától. A „nagy misztrál” is téli szél, mint a bóra. Az Ebro torkolatától, a Genuai-öblön túl robog a misztrálnak ez a téli változata.

Hetvenhét-három - ennyit mutatott a légnyomásmérő>-

Fél óra múlva ugyanennyit.

Hetvenhét-három.

Egy órával később egy fokkal többet: hetvenhét-négyet.

Ekkor már hajnalodott.

De a szél csak egyre bolondozott tovább.

Hol nyugat-délnyugat, hol nyugat.

Hol gyenge, hol erős. Végre letelt az őrségem.

- Aneroid?

Szevér, aki átadta a szolgálatot Daniló bácsinak, hitetlenül mosolygott.

- Hetvenhét-négy.

De akkor már tudtuk, hogy „valami” lesz.

A mi aneroidunk derék kis masina volt. Jól szolgált a hajót és vele együtt minket. De ezúttal megbokrosodott. Rendületlenül kitartott amellett, hogy az időjárásban nem lesz változás. Mi pedig már tudtuk, hogy lesz. Csak azt nem, milyen méretű és honnan.

Bizony tudtuk!

A Jadranak nem volt hajórádiója, Daniló bácsi azt tartotta, hogy a vitorlás úgy igazi, „ősi dicsőséget” hirdető eszköz, ha minél kevesebb modern felszerelést hord magával. A segédmotort is csak egy utunkon használtuk, akkor is kevés eredménnyel.

Mivel nem volt rádiónk, hát nem tartoztunk bele az ONOGO-rendszerrel közvetített, nemzetközi időjelző szolgálatba. Mi csak a parti vihar jelzők zászlójelzései szerint igazodhattunk, különben süketek voltunk, mint az ágyú.

Pedig akkor már ugyancsak kopogták a távirók, a Morse-gépek, a szignálok a három T betűt! A három T betű a vihar jelző táviratok bevezető jele (T T T, vagyis), ami azt jelenti: figyelem, figyelem, figyelem, egy perc múlva közlöm a vihar képződésének helyét és haladási irányát!... A tengeri viharjelzés komoly valami. A balatoni vihar jelző szolgálat minden esetben működésbe lép, ha a „rohadt sarokban”, Badacsony mögött, vagy a Kis-Balatonnál feltűnik az égen a komor felhők, vagy a külföldi jelzések felénk közele

dő vihart jeleznek. Nem így a tengeren. A tengeri viharjelző szolgálat csak akkor adja le a T jelet, ha a szél várható ereje legalább 40 tengeri mérföldnél nagyobb! Tehát az óránkénti 75 kilométeres sebességet meghaladja.

Mint mondom, akkor már javában kopogtak a Földközi-tenger keleti térségében a T betű jelei, amiről nem volt tudomásunk.

Mégis tudtuk, hogy rövidesen szembenézünk azzal, amit a vitorlás hajósok sehogyan sem szívelnek: a viharral^

Honnan tudtuk, amikor az aneroid még mindig a legjámborabb arcát mutatta?

Először is Zoller megállapításából. Az éjszakai szél ugrálása nem jó jel. Azután feltűntek Carey anyó csirkéi.

A Procellaria pelagica aprócska madár, rigónyi. Valójában vihar-* fecskék. Hosszú, satnya lábacskaikkal sehogyan sem szívelik a szárazföldet. Nekik az elemük a tenger. A viharos tenger! Sok legenda fűződik a nevükhöz, közöttük az is, hogy Carey anyó, az ír javasasszony kedvencei ők, s akkor jelennek meg a hajósok előtt, ha a hajósokra -balszerencse vár!

Suttora vette észre a „csirkéket”, amint közvetlenül a víz színe felett szálltak, csapongó, gyors repüléssel.

- Nézzétek már azokat a madarakat! - mutatott némi diadallal a kormos színű állatkákra a kalóz. - Ki tudja, mifélek?

Ha nem is ismertük mindnyájan Carey anyó csirkéit, mégis tudtuk a nációjukat.

Nincs hajós a tengeren, aki legalább az elbeszélésekből ne tudna róluk.

- Mielőtt a Petőfi gőzös elsüllyedt - emlékezett Suttora -, megjelentek a csirkék. De hát én nem szólok egy szót sem, nehogy azt mondjátok, ez a Suttora már megint rémeket lát. Csak annyit mondom: nem jó a bonellinával találkozni, de még annál is sokkal rosszabb a csirkékkel!

A csirkék egy ideig a hajó előtt szálltak, majd eltűntek a szemünk elől. Az aneroid még akkor is hetvenhét-négyet mutatott.

Majd egy gőzös haladt el a közelünkben, ferde szögben, steuer-bordon. A gőzös Afrika felől jött, és az olasz csizmának tartott.

Olasz gőzös volt, a Capri teherhajó. Keresztrúdján piros-fehér kockabeosztású jelzőzászló lengett. Az U betű.

Az U betű azt jelenti: „veszély felé haladsz”!

Daniló bácsi intett Gommónak:

- Add le a jelzést, hogy köszönjük a figyelmeztetést. És továbbhaladtunk.

Okosan tettük? Vagy nem?... Annyi idő után még ma sem tudok dönteni. Úgy hiszem: így kellett tenni. Nem volt más megoldás. Először is: közelebb voltunk az afrikai partokhoz, mint akár az olasz, a görög, vagy a kisázsiai szárazhoz. Másodszor: olyan teher volt ajadrah gyomrában, amitől minél előbb szabadulni kellett. És harmadszor: ha az U lobogó intése azt jelentette, hogy látható meggondolatlansággal viharfront mélyébe haladunk, akkor az a vihar még „jól is jöhet” nekünk. A haditengerészeti őrhajók sem szívlelik a komisz időt. Inkább behúzódnak a jól védett kikötőkbe.

- Majd ügyelünk - mondta határozottan Daniló bácsi. - A lehető legfontosabb, hogy mielőbb elérjük a tobruki partot!

Ez így helyes és igaz volt.

De hát a csirkék, a csirkék!

A csuda vinné: gyönyörű mesterség a tengerészet, de sehol annyi babonás népség nincsen, mint itt! Egyikről a másikra ragadnak ezek a babonák, mint az a Carey anyó-legenda is. Nálunk, mint nemegyszer ti is tapasztaltátok, fiúk, a jó öreg Suttora volt a „métély”. Ebben az esetben is. Most már tudom: butaság volt „felülni” a csirkéknek. Végtére is nem mások, mint egyszerű madárcák, akiket a sorsuk a tengerre űz. Dehogyan konspirálnak a viharokkal, és "dehogyan néznek ki egy-egy hajót, hogy rájuk hozzák a vést! De ismerve a Petőfi híres és titokzatos drámáját meg magát a legendát, valóban megzavartak bennünket azok a madárcák.

Amennyire csak tőlünk telt, igyekeztünk elérni az afrikai partot.

Délután volt már, amikor a távolban hosszú csík jelent meg.

Afrika!

Bizony Afrika, fiúk. A messzeségbe vesző homoklankák, amik szinte egyenes folytatásai dél felé a tengernek.

Olyan tiszta volt a levegő, mint a csillogó üveg. Messze-messze elláttunk. És sehol egy hajó, de még egy bárka sem.

Valóban helyesen intett minket a jelzőlobogó U betűjével a Capri? Sajnos, fiúk, helyesen.

Mert az aneroid is észbe kapott. Délben hetvenhétet állt, délután kettőkor, vagyis tizennégykor - hetvenöt-ötön! Egy órával később hetvennégy-nyolcon! Akkor bukkant fel az afrikai part.

A szél pedig fújt, egyre erősödve, egyre nagyobb hullámokat görgetve maga előtt!

Már reffelni, harmadolni is kellett. A három orrvitorlából kettőt hagytunk. Mindnyájan a levegőt szimatoltuk, az eget néztük.

Az ég tiszta volt, ugyancsak mint az üveg. Csak arra, Tunisz felé láttunk komolyabb sötétedést.

- Arról jön az a zrí - állapította meg Zoller.
De Suttora többet nem szólt.

Az aneroid hetvennégy-egyket mutatott. Ment egyre lefelé!

A part pedig ott volt előttünk. A látcső közel hozta a Halfa-öblöt. Sivár, kietlen táj. Szélfúttá magas homokdűnék. Se fa, se ház, se ember. Igen, embert se láttunk sehol! Abu Ramla mosolyogva mutatott előre:

- Ott vannak a mieink.

Azt hittük: megbolondult. Emberek. Ugyan hol?

- A jelet kitették. Én látom.

És sehol egy órhajó, naszád, de repülő sem! -Murzukék? Ők vannak ott?
-ámuldozott Danuó bácsi és vele együtt mi is.

- Ők, si, si, ignore capitano - bólogatott a tuareg. - És Dzsemal el Marabuék.

Bámultunk. Marabuék? A rablóék? Akiknek a fogságát nem is olyan régen kitapasztaltuk? A tuareg vigyorgott.

- Nekik ott kell lenni. Murzuk bej azt mondta, amikor elindultunk Tuniszból, hogy Dzsemal el Marabut hívja ide a bandájával együtt. Bismillahi, így kell lenni. Vahi. Ok a legjobb sivatagi csem pészek, a legmerészebb harcosok. Rablók? Ti annak ismeritek őt, Dzsemal el Marabut? Vahi, az is, ha kell. De inkább harcos, nagy harcos, mint Murzuk. Mi összetartunk Allah kegyelméből - össze fogunk az idegenek ellen! Vahi, így igaz. Ha kell, Marokkóban, ha kell, Líbiában, mint azt Ibni is hirdeti, akit ti is ismertek. O irá nyít, ő rendelkezik, az ám, most már megmondhatom. Rio del Oró-tól Egyiptomig, de úgy lehet - azon is túl! Vahi, így igaz.

Nem lehettünk távolabb az öböl bejáratától, mint két, két és fél kilométerre. A homokos, előrenyúló földnyelvek szélén az erősödő szélben óriási hullámtörés támadt!

Az öböl belső részén, a középén, fekete test magasodott.

Egy hajóroncs!

Kétárbocos, földközi-tengeri arab dau maradványa.

- Ha azt balról megkerüljük, biztonságban vagyunk - mondta Abu Ramla. -Allahra, voltam már itt, ismerem. A tengerről is fedve leszünk, a part felől is. Jó hely. Vahi.

De a kiszmet, az a fránya kiszmet mást akart.

Úgy rohantunk a szélben, mintha megtáltosodott volna a sóner.

De egyszerre csak gyengülni kezdett a szél.

Bámulatos, de így volt: néhány perccel ezelőtt vad erővel fújt, hiszen reffelni kellett. . . most pedig gyengült, majd.. . elállt! Az előbb még megdőlt hajó felegyenesedett.

Csak a hullámok dobták ide-amoda.

A távolból nagy-nagy sóhajt hallottunk. Mintha egy szörnyű nagy, mesebeli bálna nyögött volna!

És ekkor már tudtuk, hogy nem kerüljük el a trombát, a víztölcseret.

- Aneroid hetvenhárom-öt! - jelentette Daniló bácsinak elfehéredő szájszájával Szevér.

Ott volt előttünk az öböl alig kőhajításnyira. A megtett sok száz kilométer

után nem órák választottak el minket a céltől, de szinte csak percek. És ezek a percek döntötték el a Jadran sorsát.

Akkor én is hittem már a bonellinában, Carey anyó csirkéiben. Én is átkoztam a sorsot, hogy ott a cél az orrunk előtt, és mi tehetetlenül állunk. A segédmotor használaton kívül, a maradék vitorlák pedig leszerelve. A főárbocra egy háromszögletű viharvitorla került, előre az orrsudárra az úgynevezett viharfocok. Több ponyvát nem lehetett kint hagyni, mert csak növeltük volna a veszélyt. Viszont a hajó mozgáskéességét igyekeztünk legalább így tartani.

-Barátaim, nyugalom! - mondta többször Daniló bácsi. - Szevér a hajó elejére megy. Jim a kormányosnak segít. Most már azon legyünk, hogy az első meginduló szélrohammal bejussunk az öbölbe. A térkép szerint a mélységek mindenütt kielégítőek. Az öböl nyílása tízet mutat. Barátaim, nyugalom!

Ugyanakkor valósággal éreztük, hogyan ritkul a levegő. A feketeség a fejünk felett szállt, vágatott tova. És mint a gigantikus jégcsapok, úgy csüngtek a fekete felhőkől fehérés „jégcsapok” - a trombák, a víztölcsérek!

Egyik tromba a másik mögött lógott. Ijesztő volt a látvány. Különösen olyan hajó számára, amelyik tehetetlenül állt, és várta a végzet ütését!

Suttora bukdácsolt mellém, megfogta a zubbonyom szélét.

- Andrea, hallod-e, Andrea!

Ránéztem. Az öreg, szakállas arcból élénken villogtak az apró, hunyorgó szemek.

Suttora mosolygott. Nyoma se volt rajta a megszokott komorságnak, bajokat idéző sejtelmeskedésnek. Mert bizony a mi jó Sutto-

ránk a Petőfi szörnyű drámája óta - mint a gőzös egyetlen megmenekült embere - magával cipelte a „javasember” átkát - az örökös jósolgatást. Ezúttal, a közelgő trombák árnyékában, mondom -Suttora mosolygott!

"- Te, Andrea - dünnyögte a fülembe -, figyelj rám. Ha bármi történne velem, gondolj Palladára. Legyen a tiéd. De ezt csak úgy mondom. A fene tudja, túlságosan nagynak tűnik a baj ahhoz, hogy valóban baj lehessen belőle! Majd megmondom a kapitánynak is, hogy hallja: nem mindig kárál Suttora. És tudod, miből következtetem ezt? Oda nézz! Ott szállnak Carey anyó csirkéi! Ha visszatérnek, hozzák a jó hírt - nem éri baj a hajót! A Petőfinél nem tértek vissza... No, megyek a helyemre. Megússzuk a bajt, fiam, meglásd, megússzuk!

Úgy bámultam rá, mint aki szellemet lát. Zoller velem együtt. Suttora bizakodik! Szerettem volna megszorítani a kezét, de már el is tűnt mellőlem. Ott baktatott a középhajón, kacsázó tengerészlépteivel, a főárboc fedélzeti részénél.

Suttora bízik! Maga a csoda ez.

- Hé, öreg Suttó! - kiáltottam, és már készültem utánaeredni, hogy elhagyom a helyem, amikor felharsant Daniló bácsi parancsa:

- Vigyázz! Minden kéz a fedélzeten! Hajót állítsd a szélbe!

Bömbölt Sottomarina hangja:

-Hajót szélbe!

De bizony a hajó nem állt szélbe. A kormány nem engedelmeskedett. Nem volt lendítő erő, amelyik előrevigye és ugyanakkor szélbe fordítsa. És különben is: szenteltvíz lett volna a szélbe állítás! Az első lökésre máris eltűnt a háromszögletű viharvitorla és a drótsodronnyal keretezett viharfocok! Mint a selyempapírt, úgy emelte meg a szél első sóhaja a két biztonsági vitorlát!

Úgy gondolom, nem percek, de másodpercek alatt történt minden.

Az előbb még láttam Suttorát, de egy szemhunyorítás múlva már eltűnt! Sehol sem volt!

A hajó közepén lehetett, hogy elérje Szevért, amikor az első tromba levágódott.

Úgy hullt le az égből a több száz méter magas és legalább húsz méter széles víztölcsér, mint egy szörnyűséges bomba. A mag a hajó közepét érte, azt a részt, ahol Suttora kapaszkodott éppen előre!

Fülrepesztő sivitással, bögéssel és bömböléssel csapott le a tromba.

A fejünk felett recsegés-ropogás, majd nagy, irgalmatlan csattanás.

Zoller megingott, térdre bukott. Jokohama úgy kapaszkodott a kormányba, hogy arról harapófogóval se lehetett letépni. Kellett is. Kötelek tömege, kötélletrák halmaza dőlt a kormányállásra. És egyben a nyakunk közé.

A főárboc törött ketté!

Az árboc felső része - amennyire azt látni lehetett abban a vaksi helyzetben - a parancsnoki kajüt tetejéről meredt felfelé.

A Jadran tehetetlen dióhéj lett. A hullámok felemelték, majd leejtették. Az orkán, a trombákkal felfegyverzett ciklonsirokkó időnként megpörgette, és veszett gyorsasággal sodorta tova. Hogy merre, mely irányba, azt nem láttuk!

Mindent elborított a víztölcsérek függőnye, füstszerű sűrűsége, a víz színére levágódó felhők tömege. Mert a tromba azt is hoz magával: felhőt!

Mást egyikünk sem tehetett, mint kapaszkodott. Életét kockáztatta az, aki nem így tett!

Egyik tromba a másik után zúdult ránk, mint a kalapácsütés!

Mekkora lehetett a szél erőssége? Nem tudom. De feltétlenül több, mint a legerősebb bőra ereje. Ha pedig a bőra végigbömböli az Adriát, akkor Spalatótól Triesztig csak kötélbe kapaszkodva lehet az utcákon közlekedni. De a bőra nem cipel magával soktonnás víztölcséreket, bizony nem. A ciklonsirokkó viszont úgy viszi magával a trombákat, mint a bombázógép a „csomagokat”, és ugyanúgy potyogtatja. A Földközi-tenger hajósai és a parti városok lakói félve, tisztelettel mondják ki ezt a szót: tromba. Ugyanúgy, mint Nyugat-India szigetvilágának népe megilletődve szól a hurrikánról, a Japán- és a Kínai-tenger hajósa, halásza, városlakója a tájfunról. És mégis: alig tudnak itt nálunk valamit (vagy inkább semmit) erről az időnként fellépő átokról, a Földközi-tenger keleti részének szörnyű orkánjáról.

Helyzetünk kiszolgáltatottá vált.

Teljesen kiszolgáltatva a ciklonnak, úgy és arra fordult a hajó, ahogy az orkán akarta.

Nem tudtuk, hogy a part felé vagy a tenger mélye felé sodródunk. Mi az utóbbit választottuk volna, ha rajtunk áll. De hát xni függött tőlünk? Egyszerűen semmi.

Reméltük, hogy a parttól távolodunk. De csak reméltük.

A hajtóerő és a kormány nélkül imbolygó hajó tehetetlen játékszer. Dönti a hullám, dönti a szél nyomása és - a mi esetünkben - döntötte a ránk zúduló, visítva pörgő trombák hada! Lassan már lélegzetet sem kaptunk. Dőlt a víz, akárha a tenger mélyére kerültünk volna!

Ebben az esetben Daniló bácsinak azt az utasítást kellett volna kiadnia, hogy készüljünk fel a hajótörésre, és a gigget, valamint az első raktárfedélen elhelyezett mentőcsónakot helyezzük készenlétbe. Igen ám, ha járni, mozogni tudtunk volna. De nem tudtunk.

Suttora nem kapaszkodott idejében, és - Suttora eltűnt! Vagy csak hittük, hogy eltűnt?

Lehet, hogy azt mondjátok: miért nem vettük komolyan a Capri jelzését, a veszélyre figyelmeztető U zászlót? Tény, hogy nem vettük. De úgy hiszem, már említettem a legfőbb okot: a mi esetünkben a szenussziaknak szánt rakománnyal nem tehattünk mást, mint azt, hogy igyekezzünk minél előbb elérni a célt. Ez volt a legokosabb, legésszerűbb lépés. Arról senki sem tehetett, hogy ez a „lépés” néhány perccel rövidebb volt, mint kellett volna. A Halfaöböl védelmében több lett volna a biztonság, mint a nyílt vízen, kormány és vitorlák nélkül. Nem volt semmi módunk a menekülésre. Csak -kapaszkodni!

És várni, várni, várni.

Zoller egyre lihegte:

-Csigavér!...

Jokohama Jim ott kapaszkodott mellettünk. Úgy hiszem, nem kell mondani, hogy a híres, sok tengeri kikötőben megcsodált kalap messze járt már. Talán a hullámok hátán, talán a tenger mélyén, vagy az orkán szárnyán. . .
Hogy mi lehetett a fedélzeten, abból nem sokat láttunk.

De egy újabb reccsenés, ropogás, dörrenés azt bizonyította, hogy a szél nyomása fokozódik, és a hajó kegyetlenül megdől. Az előárboc roppant ugyanis ketté.

Ekkor halt meg Gommó, a majomember, a zenggi kalózok leszármazottja, kitűnő társunk sok tengeri kalandban.

És a leszakadó árboc vágta le a kövér Piccolo Piedét úgy, hogy ha nincs a közelében Szevér, aki élete kockáztatásával megragadja és a foxliba vonszolja, akkor nincs Piede sem többé! De Szevér is Zenggben született, ahol a bőra, és

uszkok ivadék, unokaöccse Da-niló bácsinak, és bátyja annak a Jokkónak, aki a legkedvesebb barátom volt. Szevér ott lapult Piede közelében az előhajón, és megmentette Piedét. Szevér mindig az első volt a segítségben, hiszen ti is így tudjátok.

És bőgött, bőmbölt a tenger!

Amit a Madár-sziget előtt tapasztaltunk, a visszaverődő hullámok zaját - szerény kis muzsika volt a ciklontól felkavart tengerhez képest.

Alulról és oldalról a tenger hullámai mosták az irányítást teljesen elvesztett sónert, felülről a víztölcsérek zúdultak a fedélzetre!

Az életösztön csodálatos: volt erőnk és akaratunk, hogy a ránk zúdult kötelekből - egymásnak segítve - hurkokat készítsünk, s a kormánytartóhoz, a kormányház tengelyéhez erősítsük magunkat. Ha erre nincs módunk, ha nem tesszük, rövidesen letép az orkán, lemos az átvágódó tengervíz.

Amikor pedig éreztük, hogy az eddiginél is jobban ugrál a hajó, hogy a hullámok rövidülnek, de egyben magasabbak is, akkor -igencsak összeszorult a szívünk. A part közellétét hirdette a rövid és magas hullám! Afrika északi partja tele van homokpadokkal, la-gúnákkal, alacsony parti szakaszokkal. Akkor már tudtuk, hogy rövidesen eldől a sorsunk.

A hajó forgott, mint a részeg ember. Hol a backbord merült a vízbe, hol a steuerbord. A büszke, sudár árbocok már nem léteztek!

De a partot nem láttuk. Mindent elfedett a sötétség, a víztölcsérek szakadatlan sora, a tenger felett rohanó felhőtömeg és a zuhogó eső, a ciklonáris sirokkó képződménye.

Helyzetünk pokoli volt, és a pokol nem váratott magára.

Zoliét akkorát üvöltött, hogy áthangzott a vihar bőgésén:

- Itt a part!

Igen, a part. Oda sodort, vagy inkább oda vágott minket az orkán.

HajóseMBER számára egyike a legszörnyűbb érzéseknek, amikor a hajótest feneket ér.

Éreztük, hogy a Jadran gerince súrolja a feneket, hogy „szánt”, hogy roppanva vágódik a talajhoz! És ezzel együtt tudtuk: a Jad-ra«ból hajó többet nem lesz már! Bizony, fiúk, tudtuk.

És amikor egy nagy hullám megragadta, a hátára vette és átemelte a parti turzáson, olyan recsegés-ropogás támadt, hogy azokban a percekben nem hittünk egyikünk életében sem!

A Halfa-öböl közepén futottunk zátonyra, közvetlenül az arab dau mellett.

. . . Egv roncs helyett két hajóroncs pihent meg ott!

BÚCSÚZÁS

Így lett vége a Jadranak, így, barátom!

A büszke hajó nincsen többé! Mint ahogy nincs Suttora és nincs Gommó sem.

Összeszorul a torkom, alig jön szó az ajkamra. Az emlékezés ereje igen nagy, nem tudom folytatni tovább. Ne vessetek meg ezért.

Pallada velem van azóta is. Szürke tollköpenye kopottabb, de pompás madár, megérdemli a Pallada nevet. Fejecskéjét időnként félrehajtja, s korrogva, morogva mondja: Suttora... Ilyenkor megsimogatom buksi fejét. Tudom, hogy miért.

A sóner a közepén roppant ketté, ami minden hajó számára a biztos halál. Így halt meg a Jadran, nem messze Tobruk alatt, a Halfa-öbölben. Murzuk bej valóban ott volt, s vele a rablóvezér, Dzsemal el Marabu a bandájával. A lőszer nagy részét és a fegyvereket teljes egészében sikerült megmenteni. A sivatag titkos útjain tevekaravánok vitték a szenussziak rejtekére. Velük ment Abu Ramla, a tua-reg sivatagvezető és velük Jokohama Jim. Azóta se tudok róla semmit. Ha él, úgy bizonyára valahol harcol az igazságért, hiszen a név kötelez. Jokohama Jim! . . . Gommót az afrikai földben temettük el, tengerész módra, tisztességgel: koporsója lett a kis gigg, amivel úgyse tudtunk volna mit csinálni. A mentőcsónak ugyanis viszonylagos épségben megmaradt, azon tettük meg az utat a legközelebbi

kikötőig. Mindenki hozhatott magával valami emléket a Jadramól. Én az egyik jelzőzászlót őrzöm. Az U lobogót, hogy emlékeztessen a veszélyekre, amiket kerülni kell. Daniló bácsi, Szevér, Sottomarina, Guzsik apó, Piede, Jankó, Zoller és én soha annyira szótlanok nem voltunk, mint azon az úton, a Halfa-öböl é? Derna között. Nem értettük, hogy nem halljuk Suttora zsörtölődő hangját, és

nem látjuk Gommó, a majomember szőrös képét. Mielőtt elhagytuk a Jadran roncsait, megsimogattuk az északnak meredő orrsudárt. Az Adriára, régi tengerünkre mutatott, ahonnan jöttük valamikor, és ahová visszakészültünk. Amikor a hajótörés után néhány nappal kikanyarodtunk a megszelídült tengerre, néhány percre megálltunk az evezéssel. Fohászt mormoltunk Suttora emlékére. Egyvalaki még ennyit se tudott tenni: Sottomarina, az óriás, aki zokogva siratta barátját, a hajó javasemberét, így történt, fiúk. Mint Abu Ramla mondaná: vahi, így igaz.

ISBN 963 11 3302 8

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest

Felelős kiadó: Sziládi János igazgató

82-232? – Dabasi Nyomda, Budapest – Dabas, 1983

Felelős vezető: Bálint Csaba igazgató

Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós

Műszaki vezető: Haás Pál

Képszerkesztő: Gáspár Imre

Műszaki szerkesztő: Deák Ferencné

81 000 példány

Terjedelem: 26 (A/5) ív. IF 4781